דיעטמש

פ׳ / מכלז מרם

אייזל גסן

אין מלחמה-צייטען

צווייטע זאַמלונג

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/intimesofwarpage0000drsh

אין
מלחמה־צייטען

(בלעטער פון א טאגע־בוך)

צווייטע זאמלונג

פון

דר. שמריה לעווין

אמעריקאנער ציוניסטישע פעדעראציאן

נ י ו י א ר ק

,1917

מיין ליעבען ברודער אליעזר.

Copyright 1917
by Federation of American Zionists

PINSKI-MASSEL PRESS
84 BOWERY, N. Y
446

אינהאלט־פערצייכניס

	זייט
פון דעם ארויסגעבער־קאָמיטע	9
דער נאַציאָנאַליטעטען־קאַמפף נאָך דער סאָציאלער רעוואָלוציאָן	11
ראַסען־טהעאָריע און דער אידישער נאַציאָנאַליזם	18
דער ציוניסטישער אני מאמין פון א סאָציאליסט	38
נאַציאָנאַלע צולאָזענקייט און גלות־פסיכאָלאָגיע	43
צוריק פון דעם „כותל מערבי“ פון דער אסימילאַציאָן	48
געבילדעטע בטלנות און אמת׳ע פאָלקס־געפיהלען	53
די אידישע סאָציאלדעמאָקראַטי און די פלוטאָקראַטי	59
וואָס פאָדערען מיר און וואָס פערלאַנגען מיר	64
די פערביטענע יוצרות	69
רעפאָרם און יודענטום	74
געזעצמעסיגקייט אין דער געשיכטע	88
רוסישע רעגיערונגס טאַקטיק אין אידישען לעבען	98
שטאַטסמענער און גבאים	103
עמיגראַציאָן נאָך דער מלחמה	108
די אַמעריקאַנער אידען און די אידישע צוקונפט	113
מיליטאַריזם פון דער לינקער זייט	118
די אַנאַרכיע פון אונזער פאָלקס־לעבען	123
אידישע פאַרטייען און אידישע שונאים	128
מלוכה, מדינה, פאָלק און נאַציאָן	133
די אמאָליגע און הייגטיגע אסימילאַציע	138
נאָהענטע און ווייטע	143
די צוריקוואַנדערונג פון דעם יודענטהום	147
פאַטריאָטען	152
נייע כלי זין — אַלטע געגנער	157
נאַציאָנאַליזם און סאָציאַליזם	161
א דוחק אויף ווערטער	176

פון דעם אַרויסגעבער־קאָמיטע.

די פאָרליגענדע זאמלונג „אין מלחמה־צייטען“ איז א פאָרטזעצונג פון דער ארטיקעל־זאמלונג איבער די נאציאָנאַלע פּראָבלעמען פון אידישען פאָלק אין ליכט פון די מלחמה־געשעהעניסען, וועלכע איז ערשיענען אין בוך־פאָרם, אונטער דעמזעלבען טיטעל, צו ענדע פון יאָהר 1915.

מען קאָן מיט זיכערהייט בעהויפּטען, אז דיזע ארטיקעל־סעריע האָט מעהר ווי אירגענד וועלכע אנדער פּראָפּאָגאנדא בייגעטראָגען צום זיעגרייכען מארש פון דער נאציאָנאַל־אידישער דעמאָקראַטיע אין איהר הארטען קאמפּף מיט אונזערע ענטנאציאָנאַליזירטע עלעמענטען פון אלע לאגערען אין דיעזען לאנד.

אין דיזען זין איז דער פאָרליגענדער צווייטער באנד פיעלייכט נאָך וויכטיגער און אינטערעסאנטער פון זיין פאָרגענגער, ווייל ער ענטהאלט מייסטענס די ארטיקלען, וואָס זיינען געשריבען געוואָרען אין רעכטען ברען פון דיזען קאמפּף. וועהרענד די ערשטע זאמלונג איז געווידמעט הויפּטזעכליך צו דער בעגרינדונג און פערטיעפונג פון'ם אידיש־נאציאָנאלען געדאנק, ווארפט די צווייטע זאמלונג מעהר ליכט אויף די האלטלאָזיגקייט פון די געגנערישע ארגומענטען.

מיר לאָזען ארויס דיזען באנד, פיהלענדיג גאנץ זיכער, אז דאָס בוך וועט אויף דעם בעסטען אופן אויספיהרען זיין שליחות און אריינברייגגען אין דער אידישער וועלט מעהר נאציאָנאלעם זעלבסטבעוואוסטזיין און מעהר ווידערשטאנדס־קראפט, און פערוואנדלען האלב־ווארמע, פון וויטען שטעהענדע סימפּאטייזער אין איבערצייגטע און איבערגעבענע אנהענגער פון דער אידישער פרייהייטס־בעוועגונג.

דאָס ארויסגעבער־קאָמיטע.

זייט

נאָר אַ שפּאַן פון פּעסטען באָדען	182
דאָס נייטראַלע יודענטהום	188
קיין נדחת אין ציוניזם	194
די גייסטיגע קראַפט פון אידישען פאָלק	200
מדה כנגד מדה	206
ברייטע און ענגע אידעען	212
אונזער וועג, אונזער שפּראַך	217
ווער פּראָוואָצירט אַנטיסעמיטיזם?	222
מיתת נשיקה	228
די פּסיכאָלאָגיע פון „אַנדערען“	233
וואָכעדיגע צדקה און נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ	238
צייט פראַגען	243
יום טוב שני של גליות	256
„אויב“ מיט דריי פּאַסיקלעך	261
אידישע צוקונפט אין אַמעריקאַ	265
דער גרויסער מאָמענט	296
דער מאָמענט און זיין פאַרבערייטונג	301
פּאַסיווע און אַקטיווע אסימילאַציאָן	306
דער פּעררואַט	311

דער נאַציאָנאַליטעטען קאַמפּף נאָך דער סאָ־ציאַלער רעוואָלוציאָן.

נאָך אָט דאָ ניט לאַנג, מיט אַ פּאָר צעהנדליג יאָהר צוריק, האָט יעדער, ווער עס האָט נאָר געלעגט געוויכט דערויף צו בעטראַכט ווערען אין דער געזעלשאַפט אלס אַ פּראָגרעסיוו דענקענדער מענש, געמוזט זיך ערקלעהרען געגען יעדען נאַציאָנאַליזם. נאַציאָנאַליזם און פּראָגרעס זיינען געווען צוויי געגענזעצע, וועלכע שליעסען אויס איינער דעם אנדערען. ניט נאָר די ראַדיקאַלע עלעמענטען, אפילו געוועהנליכע „אינטעליגענטען", געבילדעטע בעלי־בתים, האָבען דאָס געהאַלטען פאַר אַ פּחיתת הכבוד, צו בעשעפטיגען זיך מיט דעם נאַציאָנאַלען פּראָבלעם. די אָנגענומענע סכעמאַ האָט גע־הערט צום אלף בית פון בילדונג: צוערשט איז געווען דער מענש, דערנאָך די פאַמיליע, דער שבט, דאָס פאָלק, און צום סוף די מענש־הייט. דאָס איז דער „שיר המעלות" פון דער מענשליכער ענטוויק־לונג. וועט מען דאָך ניט אַרונטערקריכען פון דער העכערער, אָדער זאָגאַר פון דער העכסטער שטופּע און אַראָבלאָזען זיך ווידער ני־דעריגער. דאָס וואָלט דאָך ניט געווען קיין פּראָגרעס.

די סאָציאַליסטען פון פערשיעדענע מינים האָבען דאָס בע־טראַכט זאָגאַר פאַר אַ הייליגען סאָציאַליסטישען חוב צו בעקעמפּ־פען דעם נאַציאָנאַליזם אין וואָרט און שריפט. זיי זיינען געווען איבערציינגט, אַז דער נאַציאָנאַליזם קאָן נאָר שעדליך זיין פאַר זייער אידעאַל, ווייל ער טהיילט איין די מענשהייט אין פערשיעדענע גרו־פּען, ווייל ער לייגט אַרויף אויף דעם איינצעלנעם בעזונדערע חובות צו ז י י ן אייגענער גרופּע און שלינגט איין אויף אַזאַ אופן אַ חלק פון דער אויפמערקזאַמקייט און דער ענערגיע פון דער איינצעלנער פּערזאָן אויפ'ן חשבון פון דער מענשהייט.

מעהר פון אַלע האָבען בעקעמפּפט דעם נאַציאָנאַליזם די סאָ־ציאַל־דעמאָקראַטען, ווייל נאָך דער מאַרקסיסטישער תורה איז דער

זיין שפּראַך, פון זיינע מנהגים, פון זיין פּערזאַנלעכ־קייט און פון זיין צוקונפט. דער בעגריף פון דער אַלגע־מיינהייט, פון דער מענשהייט האָט זיך פאַר יעדען דייטש צוזאַמענגעשמאָלצען מיט דעם בעגריף פון זיין אייגענער סביבה. די קאָסמאָפּאָליטישע פּערעדיגט האָט אויך ניט געקאָנט האָבען קיין פּראַקטישע בעדייטונג פאַר דעם ענגלענדער, פראַנצויז, רוס און אז. וו., זי האָט קיינעם פון זיי ניט געצוואונגען עטוואָס אויפצוגעבען פון זיין פאָלקסטהום און אָננעהמען אַ נייעם פאָלקסטהום.

אַ גאַנץ אַנדער השפעה האָט אָבער די זעלבע פּרעדיגט גע־מוזט האָבען אויף די אונטערדריקטע נאַציאָנען. די אונטער־דריקטע נאַציאָנען האָבען געמוזט פּערשווענדען פיעל כוחות, כדי ניט צו פערליערען זייער אייגענעם כאַראַקטער, כדי צו בע־שיצען זייער אייגענע שפּראַך, כדי צו דערהאַלטען זייערע אייגענע שולען, כדי צו פאַרבערייטען אַן אייגענע צוקונפט — און דאָ קומען מענשען, וועלכע רעדען אין נאָמען פון פרייהייט און פּראָגרעס, און בעהויפּטען, אַז אומזיסט איז די גאַנצע נאַציאָנאַלע אַנשטרענגונג, אַרויסגעוואָרפען די גאַנצע טרחה, אַז זי איז נאָר שעדליך, וואָרום זי איז געריכטעט קעגען דעם פאָרטשריטליכען גייסט פון דער מענשלי־כער ענטוויקלונג.

און וואָס איז געוועזן דער רעזולטאַט? מען קאָן זיך דאָך ניט אָנשליעסען אָן די מענשהייט. די מענשהייט האָט ניט קיין שפּראַך, ניט קיין ליטעראַטור, ניט קיין געשיכטע. זי איז דאָך מעהר ניט ווי צוזאַמענגעזעצט פון די פערשיעדענע נאַציאָנען, זי איז דאָך מעהר ניט ווי אַן אַבסטראַקטער בעגריף. וויל מען זיך אין לע־בען אָנשליעסען, מוז מען זיך אָנשליעסען אָן אַ בעשטימטע גרופּע, און די בעשטימטע גרופּע איז תמיד נאַציאָנאַל געפאַרבט. הייסט דאָך דאָס אין סוף־רעזולטאַט, אַז מען בייט אויס צוליעב קאָסמאָפּאָ־ליטישע אידעאַלען איין נאַציאָן אויף אַן אַנדער נאַציאָן, מען זאָגט זיך אָב פון דער איינענער און מען געהט איבער צו אַ פּרעמדער. מען ווערט ניט פערשלונגען פון דער מענשהייט, מען ווערט פערשלונגען פון דער דייטשער, רוסישער, ענגלישער נאַציאָן.

גאַנצער נאַציאָנאַליזם בעטראַכט געוואָרען ווי אַ בעגלייט־ערשיינונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג, און עס איז געווען קלאָר פאַר יעדען מאַרקסיסט, אַז מיט דער אָבשאַפונג פון דעם קאַפּיטאַליזם, וועט דער נאַציאָנאַליזם פערשווינדען פון זיך אַליין. נאָך מעהר, יעדער מאַרקסיסט האָט בעטראַכט דעם נאַ־ציאָנאַליזם אַלס אַן אויסגעטראַכטע מעשה, אַלס אַן ערפינדונג פון די הערשענדע קלאַסען, כדי צו פערדונקלען דאָס בעוואוסטזיין פון דעם פּראָלעטאַריער. צום זעלבען צוועק, צו וועלכען די רעליגיאָן, וועלכע איז געשטאַנען אין דיענסט פון דעם קאַפּיטאַל, האָט אויס־געטראַכט יענע וועלט מיט דעם גן־עדן און גהינום, האָט די בורזשו־אַזיע אויסגעטראַכט דעם נאַציאָנאַליזם אויף דער וועלט. די בעסטע מאַרקסיסטישע רעדנער און פּאָליטיקער האָבען פערטהיידיגט דיעזען שטאַנדפּונקט, און די בעסטע טהעאָרעטיקער פון דער סאָציאַל־דע־מאָקראַטישער פּאַרטיי האָבען איהם בעגרינדעט „וויסענשאַפטליך“ אין זייערע שריפטען.

די הערשענדע נאַציאָנען האָבען ווייניג וואָס דערפון געליטען. דעם גאַנצען היזק פון דער פאַלשער לעהרע האָבען געהאַט די שוואַכע נאַציאָנען, וועלכע זיינען געווען געצוואונגען צו קעמפּפען פאַר זייער קיום ניט נאָר אַנטקעגען אַ פיינדליכע רעגיערונג, נאָר אויך קעגען די פּראָגרעסיווע עלעמענטען פון דער געזעלשאַפט, קעגען איהר אויפגעקלעהרטען טהייל, קעגען די טרעגער פון די פרייהייטליכע אידעען. אין וועלכער היגזיכט האָט קויטסקי, צום ביישפּיעל, געקאָנט שאַדען מיט זיינע שריפטען, וועלכע זיינען גע־ריכטעט אַנקעגען דעם נאַציאָנאַליזם, דעם דייטשען אַרביי־טער אָדער סתם דייטשען אינטעליגענט? דער דייטשער אַרבייטער אָדער סתם אינטעליגענט האָט צוליעב קויטסקי׳ס שריפטען, ווען ער האָט אפילו מודה געווען אין זייער ריכטיגקייט, אויף איין האָר ניט געענדערט זיין לעבען. ער האָט געשיקט זיינע קינדער אין די זעלבע דייטשע שולע, ער האָט געזונגען די זעלבע דייטשע ליעדער, האָט אָבגעהיט די זעלבע דייטשע ימים־טובים ווי די אַנדערע מיטגליע־דער פון דער דייטשער געזעלשאַפט. צוליעב די קאָסמאָפּאָליטישע פּרעדיגט איז דאָך דער דייטש ניט געווען מחויב אָבצוזאָגען זיך פון

ערך, האָט ער ארויסגעלאָזען א ווערק איבער דארוויניזם און מארקסיזם, וואו ער האָט לאָגיש און שארף אָנגעצייגט, אז די טענדענץ פון דער געזעלשאפטליכער ענטוויקלונג פיהרט ניט צו דער פערשווינדונג פון די איינצעלנע נאציאָנען, ניט צו דער מענשהייט, נאָר אין געגענטהייל, וואָס העכער די מענשליכע געזעלשאפט וועט שטייגען אין איהר ענטוויקלונג, וועלען זיך אלץ מעהר דיפערענצירען די איינצעלנע גרופּען, פעלקערשאפטען און נאציאָנען אין גייסטיג קולטורעלער הינזיכט. די אינדיווידואליטעט פון דער איינצעלנער פערזאָן ווערט ניט אויסגעבילדעט דורך אָבזונדערונג און אָבשליעסונג פון די אנדערע פערזאָנען, אדרבא, זי ענטוויקעלט זיך ערשט, ווען זי קומט אין בעריהרונג מיט דער אויסען־וועלט און איז מקבל א פיעלזייטיגע השפעה. אויך נאציאָנען ווערען דורך דעם אינטערנאציאָנאלען פערקעהר שטארקער און פעסטער אין זייער אינדיווידואליטעט. בלויז די אויסערע פאָרמען נעהמען אָן א מעהר אלגעמיינעם האראקטער, אָבער דער אינערער האראקטער, — און האראקטער איז אינדיווידואליטעט, — פון די פעלקער ווערט דורך דעם שטענדיגען פערקעהר מיט דער גרויסער וועלט רייכער, פיעלזייטיגער, פולער.

און דאָ קומט ענריקאָ פערי צו א מערקווירדיגען שטאנדפונקט מכח די מעגליכקייטען פון מלחמות אין דער צוקונפט, ווען דער סאָציאליסטישער אידעאל וועט שוין זיין פערווירקליכט. ענריקא פערי זאָגט ארויס דעם אפיקורסישען געדאנק, אז דער ריכטיגער נאציאָנאלער קאמפף וועט זיך ערשט אָנהויבען, ווען די סאָציאלע פראגע וועט זיין געלעזט, און דאָ געהט ער זיך פונאנדער מיט אלע טהעאָרעטיקער פון מארקסיזם, וועלכע האָבען ביז ניט לאנג געקוקט אויף מלחמה ווי אויף אן אומשטאנד, וועלכער ווערט געשאפען דורך דעם ניט־אָנצוזעטיגען אפעטיט פון דער גרויס־בורזשואזיע. זאָל אָבער קומען די סאָציאלע גלייכהייט — האָבען דיעזע טהעאָרעטיקער געדרונגען — דאן וועלען מלחמות אין גאנצען פערשווינדען, ווייל עס וועט זיין פערשוואונדען די טרייבענדע קראפט, דער הויפט מאָטיוו, וואָס רופט זיי ארויס, והא ראיה, אפילו איצט זוכען די ארבייטער צו פעראייניגען זיך אויף אן

בעזאָנדערס שטאַרק האָבען געליטען די אידען פון דער פאַלש פערשטאַנענער אינטערנאַציאָנאַלער פּרעדיגט, וועלכע האָט טהעאָ־רעטיש געקלונגען קאָסמאָפּאָליטיש און פּראַקטיש האָט זי געפיהרט צו נאַציאָנאַלער טויפע. די פּאָרטשריטליכע אידישע אינטעליגענץ האָט זיך אין נאָמען פון פאַלשע אידעען אָבגעטרוי־סעלט פון דער אייגענער נאַציאָן. זי איז אבער פאר קיין פאל ניט געוואָרען קאָסמאָפּאָליטיש. זי האָט אָנגענומען די נאַציאָנאַליטעט פון דער ארומיגער סביבה. כמעט אלע אידישע קאָסמאָפּאָליטען זיינען געווען הייסע רוסישע, דייטשע, פראנצויזישע און אז. וו. נאַציאָנאַליסטען, זיי האָבען נאָר פערלייקענט זייער אייגענעם פאָלקסטהום און האָבען זיך אויסגעפּוצט אין א פרעמדען. עס איז ארויסגעקומען די זעלבע אונאויפריכטיגקייט ווי ביי דעם אידען, וועלכער נעהמט אָן דעם קריסטליכען גלויבען צוליעב זיין אַטהע־איסטישע וועלט־אנשויאונג.

שווער, זעהר שווער איז אויסגעקומען צו קעמפּפען די אידישע נאַציאָנאַליסטען. נאָר זעלטען, זעהר זעלטען האָט זיי גאָט געהאָל־פען אין זייער ניט גלייכען קאַמפּף. דאָס פלעגט זיך טרעפען, יוען איינער פון די גרויסע פּאָליטיקער אָדער געלעהרטע, און דערצו נאָך א כשר'ער מארקסיסט, פלעגט פערוואָרפען א וואָרט פאר די בערעכ־טיגונג פון דעם נאַציאָנאַליזם. דאמאָלס פלעגט ווערען אויף א ווייל א שמחה אין אידיש־נאַציאָנאַלען לאגער. געפונען א שטיצע, א כשר'ען עדות. לאנג אָבער פלעגט די שמחה ניט דויערן, וואָרים פון אלע זייטען פלעגט מען אָנפאלען אויף דעם אפּיקורוס, כדי צו פּסל'־ענען זיין עדות, מען פלעגט אָנפאנגען צו ברייננגען ראיות אז ער פערשטעהט ניט דעם מארקסיזם, אז ער איז אראָב פון וועג. יעדע לעהרע האָט איהרע אָרטהאָדאָקסען, וועלכע שטעהען ווי קאָזאקען און לאָזען ניט צו, אז זי זאָל אנדערש ערקלערט ווערן.

צו די מארקסיסטען, וועלכע האָבען נאָך אין דער צייט פון דער קאָסמאָפּאָליטישער שטרעמונג טיעפער בעגריפען דאָס נאַציאָנאַלע פּראָבלעם, געהערט ענריקאָ פערי, דער בעריהמטער איטאליענישער געלעהרטער און פּאָליטיקער. נאָך מיט צוואנציג יאָהר צוריק, אין

קריעג קיין איבערראשונג ניט געבראכט. ווען מיליאָנען פון סאָציאַל־דעמאָקראטען האָבען אויפגעגעבען זייער אָפּאָזיציאָנעלע שטעלונג און זיך מיט בעגייסטערונג אָנגעשלאָסען אָן זייערע רעגיערונגען, ליעגט דער טעות, נאָך ענריקאָ פערי׳ס פּאָראויסזאָגונג, ניט אין דער איצטיגער האנדלונג פון די סאָציאַל־דעמאָקראטען, נאָר אין זייערע בעהויפּטונגען אין דער פאַר־דער־מלחמה׳דיגער צייט. זייערע בעהויפּטונגען זיינען געווען נאָר ריין טהעאָרעטישע, זיי האָבען זיך ניט גערעכענט מיט דער מענשליכער נאטור, מיט דער ווירקליכקייט.

— ליעגט דערין אַ גליק אָדער אַן אונגליק פאַר די מענשהייט? דאָס איז אַן אנדער פראַגע. יעדענפאלס איז עס נויטיג, אז די געזעלשאפט זאָל וויסען, וואו זי האלט אין דער וועלט, זי זאָל זיך ניט שפּיעלען מיט אָפּטישע טוישונגען, מיט אילוזיאָנען.

11 יוני, 1915.

אינטערנאַציאָנאַלען אופן, און שוואכען אָב דערמיט די נאַציאָנאַ־ליסטישע קראַפט.

דיעזער שטאַנדפונקט האָט זיך געפונען אין איינקלאַנג מיט די מאַרקסיסטישע פאָרשטעלונגען פון דעם צוקונפטס־שטאַאט, וועל־כער איז צוגעפּאַסט צום כאַראַקטער פון משיח׳ס צייטען — אַלע וואונדען זיינען געהיילט, אַלע טרערען אָבגעווישט, יעדער מענש־ליכער צער פערשוואונדען, איין מאָל פאַר אַלע מאָל.

ענריקא פערי איז אין בעצוג אויף מלחמה געקומען צו אן ענט־געגענגעזעצטען שטאַנדפונקט, ניט ווייל ער האָט געפונען א פעה־לער אין דער מאַרקסיסטישער לעהרע, נאָר ווייל ער האָט ארויסגע־פונען, אז די מאַרקסיסטען האָבען א טעות, אז זיי לערנען פאַלש דעם פשט פון זייער רבי׳ס תורה. נאָך ענריקא פערי׳ס מיינונג לאָזט גראד די סאָציאַלע אונגלייכהייט אין פיעלע פאַלען ניט צו צום נאַציאָנאַלען קאַמפף, ווייל די אונטערדריקטע קלאַסען זיי־נען פעראינטערעסירט צו זיין פעראייניגט אין אן אינטערנאַציאָנא־לער אָרגאַניזאַציאָן, ווייל די קלאַסען־דאגות פערשטעלען זעהר אָפט דעם אויסברוך פון נאַציאָנאַלען צאָרן דעם וועג, זיי דערשטיקען איהם. ווען אָבער די סאָציאַלע אונגלייכהייט זאָל פערשווינדען, מוז זיך בעפרייען א גרויסער טהייל פון דער זעלבסטערהאַלטונגס קראַפט, וועלכע איז פריהער פערווענדעט געוואָרען אין קלאַסען־קאַמפף, און די צוגעקומענע ענערגיע וועט זוכען אן אויסגאַנג ביי די פערשיעדענע נאַציאָנען, און עס וועט ענטשטעהן א קאָנקורענץ צווישען די נאַציאָנען אויף די געביעטען, וועלכע זיינען פערבונדען מיט דער אויפפאַסונג פון לעבען און געשמאַק, און די קאָנקורענץ וועט פיהרען צו צוזאַמענשטויסען. ענריקא פערי גלויבט, אז די נייגונג צו נאַציאָנאַלער זעלבסטערהאַלטונג בעשטעהט ניט נאָר אין דער עקאָנאָמישער פערזיכערונג פון דער צוקונפט, נאָר אויך אין דער פערזיכערונג פון דעם נאַציאָנאַלען כאַראַקטער, פון דער נאַציאָ־נאַלער אייגענאַרט. שטאַרקע נאַטורען לעגען ארויף זייער שטעמ־פעל אויף דעם קרייז, אין וועלכען זיי לעבען, און שטאַרקע נאַציאָ־נען ווילען ארויפלעגען זייער חתימה אויף דער גאַנצער וועלט.

נאָך ענריקאָ פערי׳ס טהעאָריע האָט אונז דער איצטיגער וועלט־

דורך די געזעלשאפט מיט א הומאנערער אנשויאונג בנוגע דער עקזיסטענץ־בערעכטיגונג פון די קלענערע נאציאָנען. סימפּטאָמא־טיש איז דאָס א בעוויז, אז עס זיינען שוין דאָ אונטערשטימונגען אין דער געזעלשאפט, בעסערע און עדעלערע, וועלכע ברעכען זיך דורך א וועג צו א נייער תקופה, צו א תקופה, וועלכע וועט פיהרען די אויסגעמאטערטע מענשהייט צו א מעהר פריעדליכער און רוהי־גער עקזיסטענץ.

נעהמען מיר צום ביישפּיעל די פּוילישע פראגע פון דעם וויע־דער אויפבוי פון א זעלבסטשטענדיגער פּוילישער מלוכה, געפינען מיר כמעט איין מקטרג ניט אויף דיעזען געדאנק. יעדער פריידענ־קענדער מענש גיט צו, אז ביי דער לעזונג פון דיעזער פראגע קאָן מען ניט נעהמען אין בעטראכט, וואָס וועט זיין בעסער פאר איי־ראָפּא, נאָר וואָס וועט זיין בעסער פאר פּוילען, און עס קאָן קיין שום ספק ניט זיין, אז די ערגסטע פרייהייט איז בעסער איידער די בעסטע אבהענגיגקייט. נאָך מעהר, אפילו מיר אידען, וועלכע האָבען זעהר פיעל טענות צו דער פּוילישער בעפעלקערונג — דאָך קאָנען מיר ניט, אלס פּרינציפּיעלע נאציאָנאליסטען, ניט ווינשען דעם פּויל־ישען פאָלק, אז זיין הונדערט־יאָהריגער חלום זאָל פערווירקליכט ווערען. עס איז דאָ א געוויסער טראגיזם אין אונזער שטעלונג צו דער פּוילישער פראגע, דאָס איז שוין אָבער אונזער גורל, און מיר טהוען זיך אָן א כח און זיינען זיך גובר איבער אונזערע בע־פירכטונגען און פיהלען א געוויסע בעפריעדיגונג, ווען מיר זעהען אז דער אידעאל, אין וועלכען מיר גלויבען, מאכט נאָך איין שריט פאָרווערטס.

נעהמען מיר בעלגיען — א שפּאָגעל נייע פראגע אלס א רעזול־טאט פון דער איצטיגער מלחמה. די מיינונגען קאָנען זיין צו־טהיילט בנוגע צו די גרויסע קעמפּפענדע מלוכות, אָבער אלע סימפּאטיען זיינען אויף דער בעלגישער זייט, אלע פיהלען מיט דער קליינער מדינה אין איהר שווערען נסיון און אלע ווינשען איהר, אז זי זאָל רעכט באלד געהיילט ווערען פון די טיעפע וואונדען, וועלכע די מלחמה האָט איהר פערורזאכט. קיין פּאָלי־טיקער, ווען ער געהערט נאָר ניט צו די פערטרעטער פון דער עקס־

ראַסען־טהעאָריע און דער אידישער נאַציאָנאַליזם.

I

מענשען־פריינד וואָס זיינען אונזערע שונאים.

(קאַרל קויטסקי׳ס „ראַסען און יודען“)

מיר איז נאָך קיין מאָל ניט אויסגעקומען אָנצוטרעפען זיך מיט א מיינונג פון א ליבעראַלען פּאָליטיקער אָדער פון א פריידענקענדען געלעהרטען, וועלכע זאָל זיין געריכטעט געגען דעם קיום פון א נאַציאָן, ווי קליין די נאַציאָן זאָל ניט זיין, ווי ווענינ קולטור־ווערטהען זי זאָל ניט שאַפען, ווי אונבעדייטענד עס זאָל ניט זיין די ראָלע, וואָס זי שפּיעלט אין אינטערנאציאָנאַלען לעבען. אין לעבען ווי אין דער ליטעראַטור און וויסענשאַפט האָט דער נאַציאָנאַלער געדאַנקס ערוואָרבען פאר זיך אין דער לעצטער צייט א בכבוד׳יגען פּלאַטץ, די נעזעלשאַפט האָט זיך אָנגעהויבען צו פערהאַלטען צום נאַציאָנאַלען פּרינציפּ מיט גרוים דרך ארץ. מען לעגט ניט מעהר אויפ׳ן וואָגשאָל די מעלות און די חסרונות פון א נאַציאָן, אום צו זעהן וועלכער טהייל איז מכריע, מען זוכט ניט אן עקזיסטענץ־בערעכטיגונג פאַר א פאָלק אין דעם נוצען, וואָס עס קאָן ברענגען פאר די אַנדערע — דער נאַציאָנאַלער קיום ווערט בעטראַכט אלס זעלבסט־צוועק, א פאָלק דאַרף זיך מעהר ניט פערענטפערען, פּאַרוואָס עס וויל לעבען, עס ברויכט ניט קיין תירוץ פאר זיין ציעלען־זיך צו זעלבסטשטענדינקייט.

איך רעד פון נאַציאָנאַלען געדאַנק דערווייל, פון נאַציאָנאַלען פּרינציפּ, ווייל אין דער ווירקליכקייט האָט די מענשהייט נאָך ביי ווייטען ניט דערגרייכט די הויכע מדרגה פון מענשליכקייט, ווייל אין אינטערנאַציאָנאַלען רעכט הערשט נאָך די ברוטאַלע מאַכט פון דעם שטאַרקערען. עס מוז אָבער שוין פערצייכענט ווערען אַלס פּאָרטשריט, וואָס לכל הפּחות אין דער טהעאָריע דרינגט זיך

לעזונג פאר די אידישע פראגע — עס וואָלט אויך דאמאָלס געווען
גענוג טרויעריג, אָבער קיין בעליידיגונג וואָלט דערין
ניט געשטעקט.

זיי טהוען עס אָבער ניט. קומען זיי צו דער אידישער פראגע, רייטען זיי אויף זייערע פּאָרטשריטליכע טהעאָריען, געפאנצערט מיט א וויסענשאפטליכער טערמינאָלאָגיע און בעוויזען מיט אותות ומופתים, אז אין דעם נאַציאָנאלען פערשווינדען שטעקט א שטיק פּראָגרעס פאר די אידען גופא.

דער טהעאָרעטיקער און דער פערטהיידיגער פון דער אָרטהאָדאָקסישער ריכטונג פון דער דייטשער סאָציאַל־דעמאָקראטיע, קארל קויטסקי האָט דאָ ניט לאנג ארויסגעגעבען א בראָשורע וועגען די אידען־פראגע, בעטיטעלט: „ראַסע און יודענטהום". דער מחבר אליין, ווי עס איז צו זעהען פון דער הקדמה, האָט געפיהלט הפנים, אז דער איצטיגער מאָמענט, ווען די גאנצע ציוויליזירטע וועלט איז ארומגעכאפּט פון די מלחמה־פלאמען, איז ניט בעזאָנדערס געאייגנעט צו פערטיעפען זיך אין טהעאָרעטישע חקירות וועגען אַן אַלטעס פּראָבלעם ווי די אידישע פראגע, וועלכע איז ניט פערבונדען דירעקט מיט דער מלחמה, און ער זוכט זיך צו רעכטפערטיגען וואָס ער לאָזט ארויס זיין בראָשורע דוקא איצט. ערשטענס, איז די בראָשורע אָנגעשריעבען נאָך איידער די מלחמה האָט אויסגעבראָכען, צווייטענס, איז דאָס אידישע פּראָבלעם געוואָרען אקטועל נאָכדעם ווי די ערשטע בהלה איז פארבייגעגאנגען, דען גראָד איצט, ווען דער נאציאָנען קאמפּף ווערט אויסגעפאָכטען אויף די שלאכטפעלדער מיט כלי־זין, שפּיעלט זיך אָב פּאראלעל נאָך א מלחמה מיט דער פעדער אין די קאבינעטען פון זשורנאליסטען און פּראָפעסאָרען מכח די פערשיעדענע ראסען טהעאָריען. בכן, פיהלט זיך דער מחבר פאר בערעכטיגט ארויסצוטרעטען אויך מיט זיין מיינונג אין דיעזער וויכטיגער פראגע גראָד אין איצטיגען צייט־פּונקט.

געוויס קאָן מען אויף דעם מחבר קיין פאראיבעל ניט האבען. אין געגענטהייל, מיר וועלען איהם זיין דאנקבאר פאר זיין בראָשורע און פאר די עהרליכע אָפענקייט, מיט וועלכער ער שפּרעכט אויס זיין מיינונג. קויטסקי שפּיעלט ניט אין פּאָליטיק און זוכט ניט

טרעמער רעאַקציאָן, וועט ניט האָבען די העזה אויסצושפּרעכען אַ וואָרט געגען די וויטערע זעלבסטשטענדיגע בעלגישע עקזיסטענץ, און קיין געלעהרטער, ווי קאָסמאָפּאָליטיש ער זאָל ניט זיין געזינט, וועט ניט האָבען דעם מוטה צו געבען עצות דעם בעלגישען פאָלק, אַז עס זאָל זיך ניט אַזוי יאָגען נאָך דער וויעדערגעווינונג פון זיין זעלבסטשטענדיגקייט אויף דער אסמכתא, וואָס אַלע נאַציאָנען וועלען דאָך סוף־כל סוף מוזען אונטערגעהן און זיך פערשמעלצען אין דער איינהייטליכער מענשהייט.

נעהמען מיר אפילו די קליינע נאַציאָנאַלע גרופּען, די עקזאָטישע פעלקערלעך, פון וועלכע די וועלט האָט ביז איצט גאָר קיין נאָטיץ ניט גענומען, ווי אַלבאַניען צום ביישפּיעל, קאָנען מיר אויך פעסטשטעלען, אַז די פאָרטגעשריטענע געזעלשאַפט פערהאַלט זיך אויך צו די אויפלעבענדע קליינע נאַציאָנען מיט גרויס סימפּאַטיע, זי פערגינט זיי פון גאַנצען הארצען אַ זעלבסטשטענדיגען קיום.

ווי בייט זיך אָבער פּלוצלינג דאָס בילד, ווען מען הויבט אָן צו דיסקוטירען וועגען די אידישע פראַגע! דאָ קומען בעלי עצות און זוכען צו בעווייזען אויף גרונד פון ווי ס ע נ ש א פ ט ל י כ ע ט ה ע אָ ר י ע ן, אַז פאַר די אידען בלייבט ניט קיין אַנדער ברירה ווי אונטערצוגעהן אַלס אַ פאָלק. איך רעד ניט פון די אַנטיסעמיטען. זייער שטאַנדפּונקט איז קלאָהר און ברויכט ניט קיין פּירושים. אָבער פּאָליטיקער און וויסענשאַפטלער, וועלכע זיינען מפורסם אין דער גאַנצער געבילדעטער וועלט אַלס גרויסע מענשען־פריינד, אַלס פאָר־קעמפּפער פאַר רעכט און גערעכטיגקייט — ווען זיי קומען און געפינען אויף קיין אַנדער אויסוועג ניט פאַר די אידען ווי צו פערשווינדען, און וואָס גיכער, אַלץ בעסער, דאַן מוז דאָך זיין אַן אורזאַכע, וועלכע גיט זיי אַליין דאָס רעכט צו האָבען אַ צווייענדיגען מאַסשטאַב, איין מאַסשטאַב פאַר די גאַנצע וועלט, און איינעם פאַר די אידען. וואָלטען זיי לכל־הפחות אויסגעדריקט זייער פערהעלטנים צום אידישען פּראָבלעם מיט בעדויערען, וואָלטען זיי לכל־הפחות געזאָגט, אַז זיי קומען צו זייער שטאַנדפּונקט, ווייל זיי בוי־גען זיך פאַר היסטאָרישע אונמעגליכקייטען צו געפינען אַן אַנדער

פאָלק האָט קיין רעכט ניט צו פאָדערען זעלבסטשטענדיגע נאציאָנאַלע עקזיסטענץ אין נאָמען פון דער ריינקייט פון זיין ראסע.

עטוואָס נייעס האָט דער מחבר ניט ענטדעקט. ער ציטירט נאָר אייניגע שטעלען פון פישבערג׳ס און פון צאָלשאַנ׳ס ווערק איבער די אידישע ראסע, ער בעטאָנט דאָס, וואָס פאסט איהם. דאָס וואָס פאסט איהם ניט, מאכט ער אוועק אונטער׳ן האנד, און עס איז ניכר, אז איידער דער מחבר איז צוגעטראָטען צו זיין פאָרשונג האָט ער שוין געהאט זיין *ציעל*, צו וועלכען ער האָט *געוואָלט* קומען. און אז מען וויל קומט מען, איבערהויפט נאָך ווען מען בעשעפטיגט זיך מיט *יונגע* וויסענשאפטען, וועלכע האָבען זיך נאָך ניט אָבגעזעטצט, און וועלכע לאָזען זיך בויגען נאָך אלע זייטען.

די גאנצע ראסען-טהעאָריע קאָן נאָך בשום אופן ניט בעטראכט ווערען אלס א וויסענשאפטליכע טהעאָריע, און נאָך ווענינער קאָן בעטראכט ווערען די *מעטהאָדע* אלס א וויסענשאפטליכע, ווען מען מאכט דעם פערזוך צו אָנווענדען די ראסען־טהעאָריע אויף די לעזונג פון דעם נאציאָנאלען פראָבלעם. די נאציאָן איז ניט נאָר אן אנטראָפּאָלאָגישער און אן עטנאָגראפישער פראָדוקט, זי איז אין נאָך א העכערען זין א רעזולטאט פון א פסיכאָ־היסטאָרישען ענטוויקלונגס-פראָצעס. פונקט ווי מען קאָן ניט ערקלערען דעם *כאראקטער* פון א מענשען דורך דעם אויפבוי פון זיין קערפער און דורך זיינע פיזיאָלאָגישע בעזונדערהייטען, אזוי לאָזט זיך ניט ערקלערען דער קאָלעקטיווער נאציאָנאלער *כאראקטער* דורך ראסען־סימנים, בפרט נאָך ווען דער בעגריף ראסע איז אבסאָלוט נאָך ניט פעסטגעשטעלט, ווייל מיר האָבען איהם גענומען פון דער פלאנצען און דער טיער־וועלט און *איינפאך* איבערגעטראָגען אויף דעם מענשען. אויב מיר זאָלען אָננעהמען די הנחה, אז דער בעגריף נאציאָן מוז זיין פונדאמענטירט אויף דעם ראסען־בעגריף, דאָס הייסט, אויב מיר זאָלען צוגעבען, אז נאָר די גרופּע פערדיענט דעם נאָמען נאציאָן, וועלכע קאָן *דאָקומענטאריש* בעווייזען, אז זי איז ביי איהר ענטשטעהונג צוזאמענגעשמאָלצען געוואָרען דורך בלוט-פערוואנדשאפט און אז זי האָט בעהאלטען

צו בעשיטען מיט צוקער די ביטערע פּילען, וועלכע ער גיט אונז איינצונעהמען. בעסער אזוי. פון דיעזער בראָשורע אָבער זעהען מיר מיט קלאָרקייט, וואָס מיר האָבען צו ערוואַרטען אַ ל ס פּ אָ ל ק פון דעם זיעג פון די אידעען, פון וועלכע דער מחבר פון דער בראָשורע איז איינער פון די גרעסטע און די ליידענשאפטליכסטע פּרעדיגער.

II

די אידישע נאַציאָן דורך מאַרקסיסטישע ברילען.

קארל קויטסקי'ס בראָשורע „ראסע און יודענטהום" מאכט דעם איינדרוק פון א „וויסענשאפטליכער" אָבהאנדלונג, ווי פיעלע אנדערע וויסענשאפטליכע אָבהאנדלונגען אויף דיעזען געביעט. צוערשט קומט אן איבערבליק איבער די פערשיעדענע ראַסען־טהעאָריען, איבער טיער־ראסען און מענשען-ראסען, און דאן איינינגע בעטראכטונגען איבער די סימנים פון דער אידישער ראסע, איבער קערפּערליכע און גייסטינע סימנים, און צום שלוס איבער אנטיסעמיטיזם, אסימילאציאָן און צ י ו נ י ז ם. אין אמת'ען איז אָבער די גאנצע בראָשורע פערפאסט געוואָרען נאָר צוליעב דעם לעצטען קאפּיטעל. קויטסקי איז א פּראקטישער מענש, ער בעשעפטיגט זיך ניט מיט דער וויסענשאפט אוים ליעבע צו וויסענשאפט, ער זוכט תכלית, איהם אינטערעסירט די „הלכה למעשה", און דעריבער קומט ער טאקע מיט עצות, מיט פּראקטישע פּאָרשלעגע. און אזוי ווי די ראסען־פראגע איז געוואָרען אין דער לעצטער צייט מאָדערן, און דאָס נאציאָנאלע פּראָבלעם האָט אנגעהויבען בעהאנדעלט צו ווערען אלס א בלוט-פּראָבלעם, ד. ה. אזוי ווי מען האָט אָנגעהויבען צו ערקלערען די סבה פון דער פערשידענארטינקייט פון די מענשליכע גרופּען מיט די פערשיעדענע מינים בלוט, וועלכע פליעסען אין אונזערע אָדערן, האָט קויטסקי זיך אָבגעשטעלט גראָד אויף דער ראסען־פראגע, אום צו בעווייזען, ווי ווייט דאָס אידישע

מען קאָן אויף דעם מחבר קיין פאראיבעל ניט האָבען, ווען ער בעמיהט זיך צו ערקלעהרען די ס ט ר ו ק ט ו ר פון אידישען פאָלק ניט דורך בעזונדערע ראסען־איינענשאפטען נאָר דורך די סביבה, ד. ה. דורך די לאגע, וועלכע די אידישע בעפעלקערונג איז געוועזען געצוואונגען צו פערנעהמען אין די פערשיעדענע מדינות. אפילו די גייסטיגע איינענשאפטען פון דעם אידישען פאָלק שרייבט ער אויך צו דער סביבה הויפטזעכליך. דאָס זיינען אלטע בעהויפ־טונגען, גוט בעקאנט פון פיעלע פריהערדיגע מארקסיסטישע אָב־האנדלונגען וועגען דאָס אידישע פראָבלעם. מען קאָן מיט זיי זיין איינפערשטאנדען, מ'קאָן זיי געפינען אלס איינזייטיג און איבער־טריבען, אָבער עס איז ניטאָ קיין גרונד צו בעקלאָגען זיך אויף דעם מחבר. ער איז איינער פון די פיהרענדע מארקסיסטען, ער בע־טראכט די גאנצע וועלט און די געשעהעניסע דורך די רויט-געפארב־טע מארקסיסטיש־אָרטהאָדאָקסישע ברילען און ער האָט דאָס רעכט צו צוטרעטען אויך צו דער אידישער פראגע מיט דעם מארקסיסטי-שען מאסשטאב.

מיר געפינען אָבער דערין א ווידערשפרוך, ווען קויטסקי, וועל־כער מאכט זיך לוסטיג איבער די גאנצע ראסען־טהעאָריע אין דער ע ר ש ט ע ר ה ע ל פ ט פון זיין בראָשורע, געברויכט די רעזול-טאטען פון צוויפעלהאפטע פאָרשונגען אויף דעם זעלבען געביעט, כדי מ ב ט ל צו זיין די גאנצע אידיש־נאציאָנאלע בעוועגונג. עס קומט אויס, אז „צום פגר'ן איז זי א בהמה“, אז צום פערניכטען פון עטוואָס וואָס פאסט איהם ניט איז אויך די ראסען־טהעאָריע גוט.

מיט די זעלבע בעווייזען און מיט די זעלבע טענות וואָלט קויטסקי איצט געקאָנט קומען אויך צו זיינע אייגענע „שטאמס־גענאָסען“, איך מיין צו די פוילען. מיט דעם זעלבען רעכט האָט ער אויך זיי געקאָנט געבען די עצה, וועלכע ער גיט די אידען און וועלכע קאָן פאָרמולירט ווערען זעהר קורץ: „מאטער זיך ניט צו־פיעל, שטרענג ניט אן אומזיסט די כחות, לאָז זיך אראָב אויפ'ן גרונד און געה אונטער איינמאָל פאר אלע מאָל.“ וואָרים אויב די אידען האָבען ניט קיין נאציאָנאלע עקזיסטענץ־בערעכטיגונג, ווייל

איהר בלוט־ריינקייט ביז צו דער געגענוואַרט — דאַן וועלען מיר נעצוואונגען זיין אויסצומעקען דעם בעגריף נאַציאָן פון אונזער דענקען און דעם נאָמען נאַציאָן פון לעקסיקאָן, לכל הפחות פאַר אַלע אייראָפּעאישע פעלקער, וואָרום מיר האָבען אין אייראָפּאַ איין פּאָלק ניט, וועלכעס זאָל קאָנען בעשטעהן דעם בלוט־עקזאַמען.

און קויטסקי מאַכט זיך טאַקע לוסטיג איבער די ראַסען־טהעאָריע און די ראַסען־טהעאָרעטיקער און ער פערשפּאָטעט זיי אויף יעדען שריט און טריט אין זיין בראָשורע. ער בעווייזט זעהר וויטציג, ווי נאַאיוו עס איז, ווען מען וויל די לעצטע מלחמה ערקלערען אַלס אַן אונפערמיידליכען צוזאַמענשטויס צווישען „גערמאַנען“ און „סלאַווען“. מילא מיט דעם אַנטאַגאָניזם צווישען דייטשלאַנד און רוסלאַנד נעהט עס נאָך, וואָס טהוט מען אָבער מיט די עסטרייכישע סלאַווען? נעהמט מען און מען שטעלט אַ מחיצה צווישען די מאָנגאָליש־טאַטאַרישע־סלאַווען און צווישען די לאַטיינישע סלאַווען. דיעזע מחיצה האָט ערפונדען פּראָפעסאָר קאַרל לאַמפּרעכט, וואָרים אָהן איהר וואָלט זיין גאַנצע טהעאָריע פון דעם ראַסען־קאַמפּף צווישען גערמאַנען און סלאַווען אומגעפאַלען, און קויטסקי בעמערקט דערצו: „די נייע ראַסע פון די „לאַטיינישע סלאַווען“ איז נאַטירליך די צוזאַמענפאַסונג פון אַלע סלאַווישע פעלקער, וועלכע געהערען צום קאַטוילישען גלויבען.“ אויף אַזאַ אופן ווערט געשאַפען אַ נייע ק א ט ו י ל י ש ע ראַסע, דאָס יונגסטע קינד פון אונזערע ראַסען־טהעאָרעטיקער. קויטסקי געהט ווייטער דורך דעם גאַנצען מנין פון די מלחמה פיהרענדע נאַציאָנען און בעווייזט מיט שאַרפער איראָניע, ווי ווייט עס איז לעכערליך און אונבעגרינדעט צו זוכען אין דער ר א ס ע דעם שליעסעל צו דער איצטיגער מלחמה.

זעלבסטפערשטענדליך בעמיהט זיך קויטסקי צו בעווייזען, אַז די מלחמה איז אַ רעזולטאַט פון אַ ריין עקאָנאָמישען קאַמפּף. מען קאָן מיט איהם מסכים זיין אָדער ניט, יעדענפאַלס אָבער, איז דערין קיין ווידערשפּרוך ניט ענטהאַלטען. דער מחבר בלייבט טריי זיך אַליין און אַלס אַנהענגער פון דער היסטאָריש־מאַטעריאַליסטישער וועלט־אַנשויאונג, זוכט ער צו ערקלעהרען די וועלט־געשעהניסע פון זיין שטאַנדפּונקט.

די מדה פון סדום האָט דורכגעמאַכט פיעלע גלגולים. נאָך א געפעהרליכערע פאָרם ווי אין סדום האָט זי אָנגענומען אין דער הערשענדער קירכע, וועלכע האָט אויסגעארבייט אן „אני מאמין" אלס מאַסשטאַב פאַר די מענשליכע נשמה. אין מיטעל-אלטער האָט געהערשט די שרעקליכע אינקוויזיציאָן מיט איהרע פון גאָט געהייליגטע מאָרד אינסטרומענטען, און אונצעהליגע מענשען־קרבנות האָבען אויסגעהויכט זייער גייסט, נאָכדעם ווי זיי האָבען דורכגעמאַכט אלע יסורים פון גהינום אויף דער וועלט. אין דער נייער צייט האָט די רעליגיאָן אין אלגעמיינעם פערלאָרען עטוואָס פון איהר השפעה, דער מענש איז געוואָרען עטוואָס פרייער און אויך עטוואָס טאָלעראַנטער אין עניני אמונה. איז אָבער אויסגע־וואקסען אן אנדער „אני מאמין" ניט ווייניגער געפעהרליך ווי דער „אני מאמין" פון דער פערגליווערטער, הארטער, שטרענגער קירכע. די הערשענדע רעליגיאָן איז אָבגעטראָטען אין הינטערגרונד און איהר פלאַץ האָט פערנומען די *הערשענדע נאציאָן*, אויפגעבויט אויף דעם זעלבען סדום'ישען פרינציפּ. די הערשענדע נאציאָן, ווי די הערשענדע קירכע אין מיטעלאלטער, האָט איהר „אני מאמין", איהר מאַסשטאַב, וועלכען זי ווענדעט אָן אויף די גאַנצע סביבה, אויף די גאַנצע געזעלשאַפט. זי וויל אלעס *איינ־שלינגען*, אלעס *ניוועלירען*, גלייך מאַכען אלע *געפיהלען*, אלעס זאָל זיין צוגעפּאַסט צו איהר מאַסשטאַב. האָסט דו א לאַנגע פערגאַנגענהייט — האָק זי אָב, טראָגסט דו אין זיך א צוקונפטס־חלום, שנייד איהם אָב; קאָנסט דו ניט צובינדען צו דיין איך א פרעמדע פערגאַנגענהייט, קאָנסט דו זיך ניט בעגייסטע־רען פאַר א פרעמדע צוקונפט — ביסט דו פּסול אין דער געזעל־שאַפט. דו טאָרסט ניט זיין ניט לענגער און ניט קירצער פאַר דעם אָנגענומענעם, אליין זעליג מאַכענדען, *הערשענדען נאַ־ציאָנאַלען* מאַסשטאַב. עס איז ענטשטאַנען די אינקוויזיציאָן פון דער *הערשענדער* נאציאָן.

און די אינקוויזיציאָן פון דער הערשענדער נאציאָן איז אין פיעל פּרטים ערגער, געפעהרליכער פאַר דער אינקוויזיציאָן פון דער הערשענדער קירכע. קענען די הערשענדע קירכע מיט איהר סדום'ישען

עס נעפעהלט אנדערע טענדענציעזע פּאַרשער צו בעהויפּטען, אז דאָס אידישע בלוט איז ניט מעהר ריין אין ראסען־זין, האָבען מיר דאָס רעכט צו פערלאַנגען, אז די זעלבע בלוט־אונטערזוכונג זאָל אויך געמאכט ווערען מיט אנדערע נאציאָנען. מיר ווילען ניט ביל־דען קיין אויסנאהם אפילו ביי בלוט־אונטערזוכונגען, מיר ווילען ניט, אז אפילו מענער ווי קויטסקי זאָלען האָבען פאר אונז וועניגער רעספּעקט ווי פאר אנדערע נאציאָנען, מיר פערלאַנגען איין מאָס־שטאַב פאר אלעמען.

קויטסקי האָט דאָס אָבער ניט געטהאָן. ער האָט פאר זיינע בעטראַכטונגען און פאר זיינע פערעפענטליכונגען נ אָ ר אונז געוועהלט, גלייך ווי נאָר מיר אליין שטעהען איהם אין וועג. א נייער בעגריף פון „אתה בחרתנו“, אנטקעגען וועלכען מיר וועלען פּראָ־טעסטירען מיט דער גאַנצער קראַפט פון אונזער נאציאָנאלען עמפּ-פינדען.

יעצט לאָמיר זיך אָבשטעלען אויף דעם אופן, ווי קויטסקי געהט צו אונז צו, און אנאליזירען די עצה, וועלכע ער גיט אונז.

III

די אינקוויזיציאָן פון דער הערשענדער נאציאָן.

אין סדום, ווי מיר אלע ווייסען, איז געשטאַנען א קהל'שע בעט, צוגעגרייט פאר אורחים, פאר דורכוואַנדערער. יעדען אורח פלעגט מען ראשית כל בעטען אָברוהען. האָט ער געפּאַסט פּונקט פאר די לענג פון בעט, פלעגט מען איהם אָבלאָזען בשלום. איז דער וואַנדערער אָבער חלילה געוועזן צו קורץ, פלעגט מען איהם ציהען די גליעדער ביז יציאת נשמה; איז ער געוועזן צו לאַנג, פלעגט מען איהם מקצר זיין די פיס און מיט די פיס אויך די יאָהרען. די לעגענדע דערצעהלט ווייטער, אז נאָר וועניגע פון די וואַנדערער האָ־בען זיך געראַטעט, די מייסטען האָבען דאָרט געפונען א קבר אַנ־שטאָט ברויט און וואַסער. דאָס איז די מ ד ה פון סדום.

קאָנט מיינען, אז די אונטערדריקער האָבען זיי מכבד געווען מיט א שליחות, ווארים די עצות וואָס זיי גיבען געפינען זיך אין הארמאָנישען איינקלאנג מיט די אבזיכטען פון די הערשער.

זיי קומען צו א שוואַבער נאַציאָן, וועלכע פיהרט זייט טויזענדע יאָהרען א ניט־גלייכען קאמפף מיט דער גרויסער סביבה, ווייל זי וויל ניט, ווייל זי קאָן ניט אונטערגעהן, ווייל זי טראָגט נאָך אין זיך גענוג שעפּפערישע כחות. ווייל זי האָט נאָך ניט פערלאָרען דעם געזונדען אפּעטיט צו זעלבסט־שטענדיגען דאזיין, ווייל זי האָט נאָך איהר אייגענעם גאָט, איהרע אייגענע פאָרשטעלונגען פון מענש און וועלט, ווייל זי האָט נאָך כח צו ליידען, טראָגען און האָפען — קו־מען זיי צו איהר און גיבען איהר גאנץ קאלטבלוטיג אן עצה: אומ־זיסט דיין האָפנונג, אומזיסט דיין מאַטערן־זיך, דו האָסט ניט קיין עקזיסטענץ־בערעכטיגונג, ווארים די געשיכטע האָט פון דיר אָב־געצופּט אייניגע סימנים, וועלכע געהערען. לויט אונזער מאַסשטאַב, צום בעגריף נאַציאָן. גיה אונטער, לאָז זיך איינשלינגען, און מיר זאָגען דיר צו א ליכטיגען גן־עדן!

עס פעהלט נאָר דער נאַציאָנאַלער „אל מלא רחמים“:

„דער גאָט פון דער מענשהייט, וואָס טהראָנט איבער אלע וועלטען, נעהם אריין אונטער דיין כסא הכבוד די נשמה פון א פער־שוואונדענער נאציאָן, שפּרייט אוים איבער איהר דיינע פליגלען, אין גן־עדן זאָל זי רוהען צווישען אלע נשמות פון די פעלקער, וואָס האָבען פערלאָזען די וועלט. מיט דאנקבארקייט וועלען מיר איהר מאַכען אן אזכרה צום יאָהר־צייט, מיט כבוד וועלען מיר איהר גע־בען א פּלאַץ אין דער געשיכטע. באשיץ און בעשירם זי אין דיין לייטזעליגקייט, אמן סלה.“

עס קלינגט איינענארטיג. עס הערט זיך אין די ווערטער א טרויעריגער בית־המדרש־בת־קול — אָבער זיי דריקען אוים די קווינט עסענץ פון יעדער פּרעדיגט, וועלכע מאָהנט און רופט צו אסימי־לאַציאָן, און די וואָס רופען צו אסימילאַציאָן זיינען מעהר ניט ווי חברה־קדישא־לייט, ווי קברנים, וועלכע האָבען קיין צייט ניט און רייסען זיך אריין צום גוסס'ן אין צימער און צייגען איהם דאָס טהרד־ברעט און די ריינע, ווייסע, שפּאָגעל נייע תכריכים... זיי

פרינציפּ האָבען געקעמפּפט אלע פריידענקער. דער בעסערער מענש איז געווען פול מיט צאָרן און ער האָט ניט גערוהט אין זיין הייליגען קריעג געגען די אונהייליגע געוואָרענע קירכע. קיין רעכט־דענקענ־דער מענש איז ניט געקומען מיט עצות: וואָס זאָל מען טהאָן, עס איז אזוי בעשעהרט, גיב זיך אונטער, פּאַס צו דיין נשמה צו דעם אינקוויזיטאָר׳ס „אני מאמין“. אדרבא, די בעסטע און די ערעלסטע האָבען אויפגעמונטערט דאָס פאָלק צו עקשנות און ווידערשטאנד און ניט זעלטען אליין געצייגט א ביישפּיעל פון מוטה און ענטשלאָ־סענהייט און געשפּרונגען אין פייער. פון זייערע פערברענטע קער־פּער איז ארוים א פונק, א גאָטס־פונק, און האָט אָנגעצונדען די גאנ־צע סביבה. אזוי איז געבאָרען געוואָרען די רעפאָרם־בעוועגונג, די ווידערגעבורט פון דער מענשהייט.

זייט אָבער די סדום׳ישע מעטהאָדע איז אריבערגעגאנגען פון דער הערשענדער קירכע צו דער הערשענדער נאציאָן, איז וויעדער פערדונקעלט געוואָרען דער מענשליכער פערשטאנד. דער בעסערער מענש האָט זיך בערוהיגט אין זיין נאאיווען גלויבען, אז די סכנה איז פאַרביי, די אינקוויזיציאָן איז אויף אייביג פערשוואונדען. ער האָט ניט געמערקט, אז דאָס איז מעהר ניט ווי א שינוי השם, אז דער אלטער בעגריף האָט בעקומען א נייעם נאָמען, אז די אלטע צרה האָט זיך אנדערש פערקליידעט, אויף דעם אָרט פון דעם גלח איז אויסגעוואקסען די פּאָליציי, אויף דעם אָרט פון דעם גרויס־אינ־קוויזיטאָר — דער מיניסטער, און די הערשענדע נאציאָן האָט אָב־גע׳ירש׳ענט די קירכע.

און אנשטאט עס זאָלען קומען די בעסערע מענשען, ווי זיי פלעגען קומען אין דער צייט פון דער קירכליכער אינקוויזיציאָן, און אויפמונטערען די געדריקטע און פערפאָלגטע צום קאמפּף אין צום ווידערשטאנד, אריינגעבען זיי חשק און מוטה אין זייער ניט גלייכען קאמפּף און העלפען זיי אין זייער גרויסער זעעלישער נויטה און גייסטיגער בעדרענגטהייט, פערגעסען זיי זייער מיסיאָן. אין בעסטען פאל נעהמען זיי אן א פולע מויל וואסער און שווייגען, און גאָר אָפטמאָל קומען זיי ארוים מיט׳ן וואָרט און גיבען עצות, וואָס ווען מען וואָלט גיט געוואוסט פון וואנען זיי קומען, וואָלט מען גע־

אפּאָסטעל פון דער מענשליכער פרייהייט, וועלכע האָבען טיעפער בעגריפען דעם היסטאָרישען פּראָצעס, וועלכע טראָגען אריין אין די געזעלשאַפט א נייע בשורה. און מיר געפינען זיי, די נייע אפּאָסטעל, אויך אין דער פרישער יוגענדליכער סאָציאַל־דעמאָקראטיע, וועלכע האָבען דעם מוטה אָבצוטרייסלען פון זיך די אלטע מסורות פון א ניט־ריכטיג פערשטאַנענער טהעאָריע, און האָבען קיין מורא ניט פאר די זיידעס.

איך האָב געלייענט די בראָשורע פון קויטסקי, דעם סאָציאַל־דעמאָקראטישען זיידען. ער רופט די אלטע אידישע נאציאָן צום פערשווינדען, צום אונטערגאַנג, צום טויט. האָב איך פערביטען קויטסקי׳ס בראָשורע מיט דער בראָשורע פון דר. קוועסעל, איינער פון די בעדייטענדסטע איינגערע דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראטען. קוועסעל בעהאַנדעלט, אין זיין בראָשורע די זעלבע פראַגע, דאָס אידישע פּראָבלעם. איך געדענק נאָך קוועסעל׳ן פון דער צייט, ווען ער איז נאָך געווען אַן איינפאַכער ארבייטער אין קעניגסבערג און ערשט צוליעב זיין פערקעהר מיט די רוסיש־אידישע סטודענטען האָט ער בעקומען א חשק צו שטודירען. און ער האָט עס ווייט געבראַכט.

צוויי אָבהאַנדלונגען, איינע בעגרינדעט אויף טרוקענע ביכער, די אנדערע רייך מיט אונמיטעלבארע בעאָבאַכטונגען פון לעבען. פון איינער שטייגט צו אונז ארויף דער קול פון א קברות־מאַן, פון דער אנדערער — א פרישע שטימע, א וועקענדע, א רופענדע, אַן אויפמונטערענדע. צוויי אָבהאַנדלונגען — צוויי דורות, דער אָבגעלעבטער, דער פערשווינדענדער, דער אויפלעבענדער, דער קומענדער.

IV

דער אידישער משיח און די גאולה שלמה.

מילא, אז מען בעהאַנדעלט אונז אין לעבען אנדערש ווי אַנדערע, מילא, אז מען געהט צו אונז צו אין לעבען אָהן דעם נויטיגען דרך־ארץ — זיינען מיר שוין דערצו געוואוינט געוואָרען. מיר אַליין האָבען דורך אונזערע אייגענע בעציעהונגען צו אונז אליין

ווילען איהם מאכען א חשק צו שטארבען, זיי מאהלען איהם אויס א גן־עדן, זיי פערשפרעכען איהם וואוילטאג אויף יענער וועלט. פונקט אזוי פלעגען זיך נוהג זיין אויך די אלטע אינקוויזיטארען. בשעת די קרבנות האבען זיך געבראטען אויפ׳ן שייטער־הויפען פלעגען זיי האלטען דעם צלם אין האנד און מיט צום הימעל פער־גלאצטע אויגען בעטען רחמים פאר די נע׳כשר׳טע נשמות.

און ווען איך זעה פאר מיר פיינע מענשען, מיט גרויסע נשמות, פערטהיידיגער פון גערעכטיגקייט, קעמפפער פאר פריי־הייט — און זיי קומען ארויס מיט אן אסימילאציאנס־פרעדיגט, פערגעהט מיר דער פערשטאנד. פערשטעהען זיי דען ניט, אז די שלימסטע, די פיינליכסטע, די ניעדריגסטע קנעכטשאפט איז ווען איין נאציאן מוז זיך אונטערגעבען צו דער אנדערער, דער הערשענדער? בעגרייפען זיי דען ניט, אז א נאציאנאלער אונטערגאנג איז א שרעקליכע קאלעקטיווע מיתה, אז עס איז שוין בעסער אויס־געשלאכטעט צו ווערען אויפ׳ן מלחמה־פעלד, איידער צו זיין פער־משפט צו א לאנגזאמער גסיסה פון אייביגער קנעכטשאפט און שאנדע?

טרויעריג, זעהר טרויעריג וואלט עס אויסגעזעהען מיט דער מענשהייט, ווען זי וואלט זיך ניט דערהויבען צו א העכערער מדרגה פון פערשטענדניס, ווען זי וואלט געבליבען ביי די אלטע, פער־שימעלטע השגות פון נאציאן און נאציאנאלען לעבען און וואלט ניט איינגעזעהען, אז דער וועג צו דער בעפרייטער מענשהייט פיהרט נאר דורך די בעפרייאונג פון אלע נאציאנען, אז די מלחמה דארף זיין געריכטעט ניט אנקעגען די שוואכע, צו וויעדער־געבורט און זעלבסטשטענדיגקייט שטרעבענדע נאציאנען, נאר קעגען די שטארקע און הערשענדע, וועלכע האבען א טייפעלשען אפעטיט און ווילען אלעס אויפפרעסען און איינשלינגען. זיי זיינען דער שטן, זיי זיינען דער מלאך־המות פון דער מענשליכער פריי־הייט, פון דעם אמת׳ען פראגרעס, און יעדער וועהר עס העלפט זיי, ווי ערדעל און ווי ערהאבען עס זאלען ניט זיין זיינע מאטיווען, איז א העלפער פון שטן, א שליח פון מלאך המות.

זיינען טאקע אין דער לעצטער צייט אויפגעשטאנען נייע

נען טרעגער פון א מיסיאָן, אַז מיר האָבען די אויפגאבע מחזיר למוטב זיין די גאַנצע וועלט. און מיט דיעזער פּרעדיגט קומען גאַנץ אָפּט אַרויס ניט נאָר געשוואָרענע פּרעדיגער — דאָס וואָלט מען נאָך אפשר פערשטאַנען — ניין, באַנקירען, פאַבריקאַנטען און סתם סוחרים פערוואַנדלען זיך מיט אַמאָל אין שלוחים פון קודשא־בריך־הוא און חזר'ן איבער אַ גאַנצע וואָך דאָס, וואָס זיי האָבען פון זייער פּרעדיגער געהערט שבת — פּערצייהונג, ניט שבת, זונטאג האָבען זיי דאָס געהערט. און די אַרומיגע וועלט פאַסט דאָס אויף ווי אַ וויטץ. זי קען די באַנקירען, די פאַבריקאַנטען און די סוחרים און זי גלויבט ניט אין זייער טהעאָלאָגישע מיסיאָן און מאַכט זיך לוסטיג איבער זייער טהעאָלאָגישען קרעדיט.

אָבער, ווי געזאָגט, מיר דאַרפען זיך ניט בעקלאָגען, וואָרום מיר אַליין האָבען אין אַ געוויסען זין געשאַפען די געזעלשאַפטליכע בעציהונגען, וועלכע עקזיסטירען צו אונז. עס פּערדריסט אונז נאָר, ווען מיר זעהען, ווי ערנסטע מענשען, וויסענשאַפטלער, וועלט־פּאָליטיקער, טרעטען אויף צו צום אידישען פּראָבלעם מיט אַן אונפערשטענדליכער איבערפלעכליכקייט, וועלכע זיי וואָלטען זיך בשום אופן ניט ערלויבט, ווען זיי וואָלטען צוגעטראָטען צו אַן אַנדער פּראָבלעם.

אין זיין איבערגעדערמאָנטען ווערק „ראַסע און יודענטהום" בע־שעפטיגט זיך קויטסקי ניט נאָר מיט דער אידישער לאַגע אין דער געגענוואַרט, נאָר ער פערזוכט אויך אָנצוצייכענען דעם וועג פון דער אידישער ענטוויקלונג אין דער נאָהענטער צוקונפט. איך זאָג ענט־וויקלונג, אָבער עס רעדט זיך נאָר אַזוי, וואָרום קויטסקי זאָגט נביאות, אַז דאָס אידישע פאָלק מוז אונטערגעהן, מוז איינגע־שלונגען ווערען פון דער אַרומיגער סביבה, דאָס הייסט, קויטסקי בעטראַכט דאָס גאַנצע אידישע לעבען ניט ווי אַ פּראָצעס פון ענט־וויקלונג, נאָר ווי אַן אַבוויקלונגס־פּראָצעס. דאָס אידישע פאָלק לעבט ניט מעהר. עס דערלעבט זיינע לעצטע טעג, און דאָס אויפפלאַקערן פון דעם אידישען נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין איז נאָר די לעצטע אָנשטרענגונג פאַר דער גסיסה, ווי דער פלאַם פון אַ וואולקאַן איידער ער ווערט פערלאָשען.

גורם געווען, אז אויך די ארומיגע זאָלן אויף אונז קוקן פון אויבען אראָב. דורות לאַנג האָבען אונזערע „גרויסע“ און „געבילדעטע“ געפּרעדיגט פאר דער גאַנצער וועלט, אז מיר זיינען עפּעס א מין נאַציאָנאַלער טומטום, א פאָלקס־אַנדרוגינוס, עפּעס יאָ א פאָלק און ניט א פאָלק, עפּעס יאָ א געמיינשאַפט און ניט א געמיינשאַפט. און די וועלט האָט זיך אָנגעהויבען פערהאַלטען צו אונז ווי צו אַן ערשיינונג, וועלכע איז אָפטמאָל טראַגיש, אָפטמאָל קאָמיש, אָבער שטענדיג אונקלאָר, שטענדיג רעטזעלהאַפט, שטענדיג ספקות ער־וועקענד. און די וועלט האָט ליעב דאָס פּשוט׳ע, די וועלט האָט ליעב צו וויסען, מיט וועמען זי האָט צו טהאָן, די וועלט האָט מורא פאר סודות. עס איז שוין גענוג פאר איהר, ווען זי מוז ברעכען דעם מח איבער די געהיימניספּולע י ע נ ע ו ו ע ל ט, זי וויל דערי־בער, אז לכל הפּחות ד י ו ו ע ל ט זאָל זיין אָפען פאר איהר.

די פּראַקטישע אסימילאַציאָן האָט געבראַכט מיט זיך אַן אי־נערען חורבן. די אסימילאַטאָרישע א י ד ע אָ ל אָ ג י ע האָט פערגיפטעט די בעציהונגען צווישען אונז און אונזערע שכנים. אין געוועהנליכען לעבען זיינען מיר מענשען מיט אַלע מענשען גלייך, מיר האָבען דעם זעלבען גרויסען יצר־הרע און דעם זעלבען קליי־נעם יצר־טוב, ווי די אומות העולם. פּונקט ווי זיי יאָגען מיר זיך נאָך דעם פינקעלנדען און קלינגענדען טהייערן מעטאַל, און פּונקט ווי זיי האָבען מיר א חשק צו לעבען אין קאָמפאָרט. פּונקט ווי זיי האָבען מיר אַן אַפּעטיט צו מותרות. פּונקט ווי זיי און אפשר נאָך א ביסעל מעהר, ווייל ניט אַלע וועגען, וועלכע פיהרען צו דער בע־פריעדיגונג פון דעם מענשליכען ערהגייץ, זיינען פריי פאר אונז, ווייל אונזער ענערגיע קאָן אָנגעווענדעט ווערען נאָר אויף בע־שרענקטע געביעטען פון דעם עפענטליכען לעבען. יעדענפאַלס אָבער וועט קיינער ניט צוגעבען נאָך די אויסערע סימנים פון אונ־זער לעבען, אז מיר נעהמען איין א העכערע מדרגה, א בעזונדערע שטעלונג אין דער מענשליכער געזעלשאַפט.

קומען אָבער אונזערע „פּרעדיגער“ און ווילען איינ׳שמועס׳ען אונז אליין און די גרויסע ארומיגע וועלט, אז מיר זיינען א פאָלק פון כהנים, מאָדערן געשפּראָכען — א טהעאָלאָגישעם, אז מיר זיי־

יענע פעלקער גרופען, וועלכע האָבען זיך געהאַלטען נאָר צוליעב די גהעטאָס.

די בעפרייאונג פון די אידען פון גהעטאָ מוז ברענגען מיט זיך זייער אויפלעזונג, און וואָס גרינדליכער עס וועט זיין די בעפרייאונג, אַלץ גרינדליכער וועט זיין די אויפלעזונג. אזוי פסק׳ענט קויטסקי („ראַסע און יודענטהום“, זייטע 92).

נאָך מיט עטליכע צעהנדליג יאָהר צוריק האָט אַ רוסיש־אידישער געלערהרטער, דער ליידער צו פריה פערשטאָרבענער אָרשאַנסקי, אַרויסגעגעבען אַ גרינדליך ווערק איבער די רוסישע געזעצגעבונג בנוגע צו די אידען. דער מחבר שטעלט זיך אָב אויף דעם אידישען גהעטאָ אַלס געזעלשאַפטליך־היסטאָרישע ערשיינונג און אונטערזוכט מיט וויסענשאַפטליכע מעטהאָדען די אורזאַכען, וועלכע טראָגען דערצו בייׂ, אז דאָס גהעטאָ זאָל ענטשטעהן. און אָרשאַנסקי קומט צו אַ גאַנץ אנדערען בעשלוס. ער זעפינט, אז צוערשט ענטשטעהט דאָס גהעטאָ צוליעבריין *פסיכאָלאָגיש* געזעלשאַפטליכע מאָטיווען. צוליעב דער *נייגונג* פון אַן *איינהייטליכער* בעפעלקערונגס גרופע, וועלכע וויל זיך אויסלעבען אין אַן אייגענער סביבה, *אָהן קיין שום צוואַנג פון אויסען*. צוערשט שליעסט זיך אָב די גרופע פון אינווענינ און ערשט שפעטער קומט דער הערשער און שליסט זי אָב פון דרויסען. עס ווידערהאָלט זיך די אַלטע געשיכטע מיט *גשן*. צוערשט קומען די אידען און פערלאַנגען, אַז מען זאָל זיי ערלויבען צו וואוינען אין אַ בעשטימטען תחום מכּמה ומכּמה טעמים, דערנאָך קומט פּרעה און איז *גוזר*, אַז זיי זאָלען בלייבען וואוינען נאָר אין דעם בעשטימטען תחום.

אָרשאַנסקי׳ס טהעאָריע האָט דאַמאָלס איבערראַשט פיעלע וויסענשאַפטלער, אָבער זייט יענער צייט האָט יעדער פאָרשער אויפגעגעבען די אַלטע אנשויאונג וועגען דער ענטשטעהונג פון אַ גהעטאָ.

זייט יענער צייט זיינען ענטשטאַנען די גרעסטע אידישע גהעטאָס אין דער געשיכטע דוקא אין אזוינע מדינות, וואו די אידען האָבען ניט געהאַט צו ליידען פון אַן אויסערען דרוק, וואו זיי האָבען

און אויף וואָס בעגרינדעט קויטסקי זיינע נביאות? אויף וואָס שטיצט ער זיך? פון וואַנען נעהמט ער זיך די וויסענשאַפט־ליכע גאוה צו רעדען מיט אזא זיכערן טאָן, גלייך ווי די געשיכטע האָט איהם ענטפּלעקט אַלע איהרע סודות און אריינגעפּירט איהם אין איהר צוקונפט־קאַמער ווי מען פיהרט אריין א בן־בית?

די געשיכטע האָט איהם קיין סודות ניט ענטפּלעקט און נייע בעווייזען האָט ער ניט. קויטסקי האָט ארויסגעפונען אַלטע אר־גומענטען, פערשימעלטע סברות, אָבגעלעבטע מיינונגען און אויף זיי בויט ער זיין טהעאָריע. קאָוטסקי האַלט זיך נאָך פעסט ביי דער אַלטער היפּאָטהעזע, אז א דאנק דעם אויסערען דרוק קאָן זיך א פאָלק ערהאַלטען, אז דער אויסערער דרוק בינדט צוזאַמען די פאָלקס־עלעמענטען, וועלכע וואָלטען זיך אין גאַנצען אויפגעלעזט, ווען מען וואָלט זיי נאָר געגעבען די מעגליכקייט פון פרייער בע־וועגונג. דעריבער זעהט ער די איינציגע ערהאַלטענדע קראַפט פון דעם אידישען פאָלק אין צוזאַמענגעשפּאַרטען גהעטאָ־לעבען. דאָס גהעטאָ איז אָבער ענטשטאַנען ווייל דער געזעצגעבער האָט געוואָלט אָבזונדערען די אידישע בעפעלקערונג פון דער הערשענ־דער סביבה. עס קומט אויס אויף אזא אופן, אז דער הערשער, דער אונטערדריקער האָט קעגען זיין איינענער כונה דערצו בייגע־טראָגען, אז די אידען זאָלען זיך ערהאַלטען, דער אידישער קיום איז מעהר ניט ווי א צו־להכעיס קיום.

און קויטסקי בויט אן איינפאַכען סילאָגיזם:

א) דער הערשער האָט געשאַפען דאָס אידישע גהעטאָ.

ב) צוליעב דעם לעבען אין גהעטאָ האָט זיך דאָס אידישע פאָלק ערהאַלטען.

ג) מיט דעם פערשווינדען פון דעם גהעטאָ מוז אויך דאָס אידישע פאָלק פערשווינדען.

און אזוי ווי די מענשהייט מאַכט פאָרטשריט און די הער־שאַפט געהט איבער פון דעם טיראַן אָדער פון דער קאַסטע אין די הענד פון דער דעמאָקראַטיע, איז דאָך ניטאָ קיין ספק, אז די גהעטאָס וועלען אָבגעשאַפט ווערען, און ממילא וועלען פערשווינדען

„דער אייביגער וואנדערער (אהאסווער) וועט דאביי ענדליך קומען צו רוה. ער וועט פ אַ ר ט ל ע ב ע ן א י ן ד ע ם ז כ ר ו ן ווי דער גרעסטער דולדער פון דער מענשהייט, וועלכער האָט מעהר ווי אלע פון אירע געליטען און מעהר ווי אלע איהר געשענקט.“

דאָס הייסט: שרעק זיך ניט, אויף דיין קבר וועט אויס־וואקסען א בלומעלע, פערליעבטע וועלען פערבייגעהן און וועלען האָבען פון דעם בלומעלע א ריח ניחוח און וועלען זיך דערמאָנען אָן דיר מיט א געפיהל פון דאנקבארקייט.

וואָס זיינען מיר שוין ניט געוועזן: מיסט פאר די פרעמדע פעלדער, אויל פאר די פרעמדע רעדער, א ריח ניחוח פאר די פרעמ־דע נעזער, א קיט־צעל פאר די פרעמדע נערוועז, אָן א נ ד ע נ ק ע ן פאר די גאנצע מענשהייט.

אויסגערעכענט מוז קומען קויטסקי, דער מארקסיסט, און אלס מארקסיסט אָן עולם־הזה'ניק, און אויך ער געפינט פאר אונז ניט קיין אנדער נחמה ווי א ליכטיגען גן־עדן.

אפנים די וועלט לאכט נאָך פון אונז.

26—17 יוני, 1915.

...האט דאָס רעכט זיך פריי צו בעוועגען און צו פערטהיילען זיך איבער דאָס גאַנצע לאַנד. און ניט נאָר די אידען אליין האָבען געבילדעט נייע גהעטאָס ביי פרייע בעדינגונגען. די אידען זיינען אין דער הינזיכט ניט יוצא מן הכלל. די נייע געשיכטע איז בעקאַנט געוואָרען מיט דייטשע, איטאַליענישע און פערשיעדענע סלאַווישע גהעטאָס.

עס איז ניט דאָ דער פּלאַץ אָבצושטעלען זיך ברייטער אויף די אורזאכען, וועלכע צווינגען די איינוואַנדערער צו גרופּירען זיך נאָך דער פאָלקס־שייכות, ווען אפילו די ריינע עקאָנאָמיק איז קעגען אַזא גרופּירונג. עס איז פאר אונז גענוג נאָר אָנצואווייזען, ווי געפעהרליך דאָס איז, ווען מען בויט אַ גאַנצען בנין אויף אַ צופוילטען פונדאַמענט.

און דאָס האָט געטהאָן קויטסקי אין זיין נייעם ווערק וועגען די אידען־פראַגע. ער האָט געבויט אויף אַ פאַלשער הנחה, און זיין גאַנצע נביאות האָט דעריבער קיין שום ווערטה ניט. ער האָט פערביטען אורזאכע און פאָלגע, ער האָט אָנגענומען דעם אידישען קיום אַלס פאָלגע פון אויסערען דרוק און האָט ניט בעגריפען, אַז דער דרוק איז געקומען דורך דעם קיום. דאָס הייסט שטעלען די ערשיינונגען מיט'ן קאָפּ אראָב, זעהן דעם היסטאָרישען פּראָצעס ווי אַ נעגאַטיווען בילד.

דיעזער טעות איז שוין גענוג. ער איז מבטל דעם גאַנצען בנין, ווארום דאָס איז ניט אַ טעות אין דאַך אָדער אין דער אויסערער ארכיטעקטור, דאָס איז אַ טעות אין פונדאַמענט, אין ווינקעלשטיין. דער גאַנצער בנין שטעהט אויף היהנערשע פיסלעך און פאַלט אום ביי דער ערשטער קריטיק ווי אַ קאָרטען־הויז.

אינטערעסאַנט איז אויך, ווי קויטסקי זוכט אונז צו טרייסטען. סוף־כל־סוף פּרעדיגט ער דאָך אונזער אונטערגאַנג, פיהלט ער זיך פערפליכטעט צו זאָגען מכח אונז אייניגע בערוהיגענדע ווערטער, און ער זאָגט זיי בזה הלשון:

„דיעזעס פערשווינדען בעדייט ניט אין קיין פאַל אַ טראַגישען פּראָצעס, ווי למשל דאָס אויסשטאַרבען פון די אינדיאַנער אָדער פון די טאַסמאַניער.“

די צוויי גרופּען איז אונגעהייער גרויס, ווי צווישען דעם פּרימיטי־ ווען און דעם פֿאָלקאָמענעם.

דר. קוועסעל געהערט אונבעדינגט צו דער צווייטער גרופּע. ער בעאורטהיילט די וועלט־ערשיינונגען ניט נאָך די צווייגען, ער דרינגט אריין ביז צום שורש, איהם אינטערעסירט די טרייבענדע קראפט און איהר שענקט ער זיין גאנצע אויפמערקזאמקייט. און ווען ער קומט צום ציוניזם און צו דעם וואָס האָט זיך אין די לעצטע יאָהר־צעהנטען נייע ענטוויקעלט אין פּאַלעסטינא, שטעלט ער זיך ניט אָפּ אויף דעם שטח פון דעם ישוב, צעהלט ניט די איינצעלנע קאָלאָניסטען, די איינצעלנע שולען א. ז. וו. — ער פאסט אויף דעם גאנצען ישוב אלס דעם העכסטען אויסדרוק פון א טיעף געהענדען נאציאָנאַלען דראנג נאָך אן „אומשיכטונג" — ווי ער דריקט זיך אויס — פון דעם אידישען לעבען, נאָך א נייגעשטאַלטונג פון דער אידישער צוקונפט. דאריבער בעהאנדעלט ער מיט דעם זעלבען ערנסט די ווירטשאפטליכע, ווי די גייסטיגע זייט פון דער נייער אידישער ענטוויקלונג אין פּאַלעסטינא. ער מעסט ניט דאריבער די צוקונפט נאָך דער קליינער געגענוואַרט. אין געגענטייל, ער זעהט אין דער געגענוואַרט די סמנים פון דער גרויסער צוקונפט, ער בע־ טראַכט זי ווי דעם זאָמען, וועלכער ענטהאַלט אין זיך די גרעסטע ענטוויקלונגס-מעגליכקייטען. נאָך מעהר. ער פארשטעהט, אז די נייע גייסטיגע ענטוויקלונג אין פּאַלעסטינא, ווייל זי האָט ניט געהאט אזוי פיעל שטערונגען אויף איהר וועג ווי די ווירטשאפט־ ליכע, געהט פאָראויס מיט ריעזען שריט און דערנעהנטערט זיך דעם ענדציעל.

„מען קאָן פיעלייכט איבערהויפּט זאָגען, אז דאָס וואָס האַלט נאָך ערשט אין ווערען אויף'ן ווירטשאפטליכען געביעט, איז שוין אויף דעם גייסטיגען געביעט אין פיעלע פּרטים דערגרייכט געוואָרען. איך דענק דערביי הויפּטזעכליך אָן דער ערשיינונג, וועלכע גרענעצט כמעט אָן דאָס וואונדערבארע, ווי א פֿאָלק געווינט ווידער זיין שפּראַך, וועלכע עס האָט פערלאָרען אין גלות מיט 15 הונדערט יאָהר צוריק און פעראייניגט דורך די ניי־געוואונענע שפּראַך די אשכנזים און די ספרדים. אין פּאַלעסטינא וואַקסט א נייער דור,

דער ציוניסטישער אני מאמין פון אַ סאָציאַליסט

דר. קוועסעל'ס אָבהאנדלונג „די אידישע ניי־קאָלאָניזאציאָן פּאלעסטינא'ס", ענטהאלט אין זיך דריי שטעלען, וועלכע זיינען אינ־טערעסאַנט און כאראקטעריסטיש, ווייל זיי בעווייזען, ווי אַן אויפ־ריכטיגער סאָציאַליסט, אַ זעלבסטשטענדיג דענקענדער סאָציאַליסט, וועלכער נויטיגט זיך ניט אין אַ פּרעמדען הכשר אויף זיין סאָציאַ־ליסטישע געזינונג, טרעט צו צום ציוניזם און צו דעם, וואָס ער האָט געשאפען אין די לעצטע 30—40 יאָהר. אלס זעלבסטשטענדיגער סאָציאליסט מעסט ער ניט די אידעען נאָך זייער ברייט און לענג, נאָר נאָך הויך און טיעפקייט. נאָך דער ארט און ווייזע, ווי מיר טרעטען צו צו אַן אידעע און ווי מיר שעצען זי אָב, קאָנען מיר אורטהיילען איבער דעם אָבשעצער. אויבערפלעכליכע מענשען, וועלכע זיינען ניט מסוגל אריינצודרינגען אין די טיעפענישען פון היסטאָרישע ערשיינונגען, און זעהען ניט זייער אינערען זין, האָבען צו טהאָן נאָר מיט'ן שטח פון דער אידעע. זיי ווארפט זיך אין די אויגען נאָר די אויבערפלעכע, טיעפער געהען די שטראהלען פון זייער גייסטיגען אויג ניט דורך. נאָר די טיעפערע דענקער זיינען אימשטאנד צו בעפרייען זיך פון שטח ביי זייער אָבשאצונג פון דעם ווערטה פון פערשיעדענע אידעען, דאָס זיינען די, וועלכע קאָנען זיך גרונטעווען אָדער קלע־טערען אין די הויך. ווען עס וואָלט געווען ערלויבט אויסצודריקען זיך אין דיעזען פאל מאטעמאטיש, וואָלט מען געקאָנט איינטהיילען די בעציהונגען פון פערשיעדענע אָבשעצער פון דער אידעען־וועלט אין צוויי גרופּען. די ערשטע גרופּע בעוועגט זיך אין דער וועלט פון צוויי דימענזיאָנען (לענג און ברייט); די צווייטע האָט דריי דימענזיאָנען (לענג, ברייט און הויך). דער אונטערשיעד צווישען

פערשטעהען ניט, אז די נידעריגערע געזעלשאפטליכע מדרגה, וועלכע די אידען נעהמען איין אין דער גאנצער וועלט, איז ערקלערליך גראד דורך דעם אומשטאנד, וואס דער איד קאן ניט אנווייזען אויף א שטיקעל פלאץ אונטער דער זון, וואו זיין פאלק איז סאווערען, אז גראד ד ע ר י ן ליעגט די אורזאכע פון דער געזעלשאפטליכער קנעכטשאפט.

„אין דייטשלאנד גלויבט מען אין דער בעדייטונגס־לאזיגקייט פון דעם ציוניזם, ווייל מען זעהט ניט אין זיין פערווירקליכונג די פערענטפערונג פון דער אייראפעאישער אידען-פראגע. געוויס קאן דער ציוניזם ניט בייטראגען, אז מען זאל פאר די אידען עפענען אלע שטעלען, וועלכע זיינען פאר זיי איצט פערשלאסען. דאגעגען שיינט מיר, אז די דיכטערין ריקארדא הוך האט דורכאויס רעכט, ווען זי ערווארט פון ציוניזם די הויבונג פון דער אידישער געזעל־שאפטליכער שטעלונג אויך אין דייטשלאנד. די גרינדונג פון א אידישען געמיינוועזען אין דער אלטער היימאטה פון אידישען פאלק ערפילט זי, די דיכטערין, מיט בעוואונדערונג, און זי וויל האפען, אז אלע נאציאנען, וועלכע האבען ארויסגעצייגט פעראכטונג צו די אידען כל־זמן זיי זיינען בעטראכט געווארען ווי אונגעבעטענע איינדרינגלינגע, וועלען בעקומען בעוואונדערונג פאר דאס נייע, ווידערנעבארענע, זעלבסטשטענדיגע פאלק, וואס האט אזוי פיעל נעגעבען דער מענשליכער קולטור. די מורא פון די אסימילאטארען, אז די פערווירקליכונג פון דעם ציוניזם וועט פערשטארקען אין דייטשלאנד דעם אנטיסעמיטיזם — בעדייטעט א גראבען טעות אין דער ריכטיגער אויפפאסונג פון דער פעלקער־פסיכאלאגיע“.

פאר די אסט־אייראפעאישע אידען זעהט דר. קוועסעל אין דער פערווירקליכונג פון דעם ציוניזם דעם ריכטיגען וועג, ווי צו לעזען די גרויסע אידען־פראגע. פון דיעזען שטאנדפונקט אויס געזעהען, קאן מען דעם ציוניזם צושרייבען דעם פערדיענסט, אז ער האט געפונען דעם וועג, וועלכער קאן פיהרען צו דער לעזונג פון דער אסט-אייראפעאישער אידען־פראגע. זעלבסטפערשטענדליך, קאן עס ניט מאמענטאן געשעהן, דאראן איז שווער צו דענקען.

אבער — און דא קומט דר. קוועסעל צו זיין ציוניסטישען

וועלכער האָט נאָר איין שפּראַך, און זי געהערט ג א נ צ ע ר יודענהייט, גייסט פון איהר גייסט, די הייליגע שפּראַך פון די עלטערן: די העברעאישע. עס קלינגט זעלטזאַם ווען מיר הערען, ווי די קינדערגערטנערינען זינגען און ריידען מיט די קליינע קינדער העברעאיש. דורך די קינדער־ליעדער איז די העברעאישע שפּראַך אריינגעדרונגען אין די ברייטערע פאָלקס־שורות. אויף די אידישע אינטעליגענץ ארבייט מעכטיג פאר דער ווידערגעבורט פון דער העברעאישער שפּראַך און זי קומט אריין אין גרויס צאָרן, ווען מען וויל פערפלאַנצען אין אידישען טעכניקום אַן אנדער אונטעררויכטס־שפּראַך אנשטאָט העברעאיש. געוויס געהט עס אָפּטמאָל א ביסעל שטורמדיג צו ביי דער ווידערגעבורט פון דער העברעאישער שפּראַך. מען דאַרף אָבער ניט פערגעסען, אַז אין דער וועלט־געשיכטע געהט יעדעס מאָל צו עטוואָס קולות'דיג, ווען עטוואָס נייעס ווערט געבאָרען. גאָר אָהן פאַנאַטיזם האָט זיך נאָך קיינמאָל קיין ענדערונג אין פעלקער־לעבען ניט פערווירקליכט. א מיטעל־פּונקט פאר די אידישע קולטור זאָל די געפּלאַנטע אידישע אוניווער־זיטעט אין ירושלים ווערען... זעלבסטפערשטענדליך, איז עס נאָר א התחלה, די התחלה צייגט אָבער מיט וועלכען ערנסט די קול־טורעלע ארבייט איז אויפגענומען געוואָרען".

אזוי שעצט איין דעם ווערטה פון דער קולטורעלער ארבייט אין פּאלעסטינא אן אויפריכטיגער און א זעלבסטשטענדיג־דענ־קענדער ניט־אידישער סאָציאליסט.

ניט ווייניגער אינטערעסאנט איז דר. קוועסעל'ס אורטייל איבער דעם איינפלוס, וועלכען דער פ ע ר ו ו י ר ק ל י כ ט ע ר ציוניזם וועט האָבען אויף די סאָציאלע שטעלונג פון די אידען אין דער גאנצער וועלט. דאָס איז דער פּונקט, וועלכער יאָגט אָן א שרעק אויף אלע אידישע אסימילאטאָרען. זיי האָבען מורא, אז ווען די אידען זאָלען גרינדען אן אוויטאָנאָמעס לעבען אין פּאַ־לעסטינא, וועלען זיי, די אסימילאטאָרען, פערלירען זייער לעצטען שטיצפּונקט אין דער ארומיגער נעזעלשאפט אין די לענדער, וואו זיי וועלען בלייבען לעבען. אין דעם זעלבען טעות פאלען גאנץ אָפט אריין אויך אנדערע ניט אסימילאטאָריש־געזינטע אידען. זיי

נאַציאָנאַלע צולאָזענקייט און גלות פּסיכאָלאָגיע

א מערקווירדיגע זאך. מיר זיינען שוין אזוי צוגעוואוינט צו א פערקעהרטען דאזיין און פערקעהרטע לעבענס־פאָרמען, אז ווען מיר זעהען עטוואָס וואָס איז נאטירליך, גלייך, מענשליך בנוגע צו אונז, מאכען מיר גרויסע אויגען און מיר ווערען פערוואונדערט און ערשטוינט. אונז גלויבט זיך עפּעס אליין ניט, אז אויך אונזער לעבען קאָן אָפטמאָל רעגולירט ווערען פון גלייכע, נאטירליכע גע־זעצען, אז אויך מיר, דער גרויסער „יוצא מן הכלל" אונטער די נאציאָנען און פעלקערשאפטען, קאָנען זיין אָפטמאָל אונטערוואָרפען דעם אלגעמיין מענשליכען, ניט זיין דוקא די אויסנאהמע.

מיר טרעפען אָן א בעקאנטען אין א שטאָדט אויסער דעם „תחום", און ער דערצעהלט אונז, אז אין 24 שעה מוז ער פערלאָזען דעם אָרט, און מיר פערשטעהען איהם און פרעגען ניט קיין שאלות. מיר טרעפען אָן א צווייטען בעקאנטען אין דער זעלבער שטאָדט און ער דערצעהלט אונז ניט, אז מען טרייבט איהם ארויס, און מיר פערוואָרפען איהם מיט קשיות: ווי אזוי, אויף וועלכער אסמכתא און אויף ווי לאנג?

מיר זעהען אונצעהליגע אידישע קינדער, בעגאבטע און פלייסיגע. זיי לערנען „אין דער היים". די ניט־רייכע עלטערען מוזען זיך מקריב זיין, צוויי מאָל מעשר פון זייער גאנצער אָרימזעליגער פרנסה מוזען זיי אויסגעבען פאר שכר למוד. מיר פרעגען ניט קיין שאלות, מיר געפינען אז די פערשווענדונג איז נאָרמאל. מיר טרעפען אָן דעם שכנ'ס א קינד, אויסגעפוצט אין דער שול-אוניפאָרם און מיר רינגלען ארום די עלטערען מיט קשיות: ווי אזוי, אויף וועלכער אסמכתא און וויפיעל שתדלנות און וויפיעל איבערהויפט האָט עס געקאָסט?

„אני מאמין“, — ווי עס זאָל ניט אויספאַלען דער קאָלאָניזאַטאָ־ רישער ערפאָלג פון דעם ציוניזם אין פּאַלעסטינא, דער ציוניזם בלייבט אין יעדען פאַל א בעוועגונג פון ערעל־דענקענדע, פון אין בעסטען זינען ס אָ צ י א ל ־ און נאַציאָנאַל געזינטע מענער און פרויען, וועלכע ווילען, אַז זייער נאַציאָנאַלע גייסטיגקייט זאָל ווייטער אויסגעבילדעט ווערען אין אינטערעס פון דער גאַנצער קולטור־מענשהייט, אַז די גענעבטעטע אָסט־אייראָפּעאישע אידען זאָלען בעפרייט ווערען פון דעם געפיהל פון היימאַטהלאָזיגקייט און זאָלען בעקומען א נ י י ע ש ט א ם - היימאַטה, אין וועלכער זיי זאָלען אַרויסגעהן פון דער טיעפער נאַכט פון דעם סאָציאַלען און נאַציאָנאַלען עלענד צו פרייהייט און מענשען־ווירדע“.

אזוי רעדט א מאַן, א זעלבסטשטענדיג דענקענדער סאָציאַליסט, אַן עדעלער מענשען פריינד.

28 דעצ., 1915.

חובות, וועלכע דאָס פאָלק לעגט ארויף אויף דעם איינצעלנעם. די אינטעליגענץ קאָן טויזענד מאָל אָנגעשטעקט ווערען פון אנטינא־ציאָנאלע אידעען, זי קאָן זיך בעגייסטערען פאר קאָסמאָפּאָליטישע שטרעמונגען — דאָס אלעס בלייבט אָבער נאָר אין דער טעאָריע, קומט עס צום פּראַקטישען לעבען, מוז זי בלייבען נאציאָנאל אין איהרע האנדלונגען. די שפּראך, די שולע, און דער גאנצער לעבענס־צושניט, דער האנדעל און יעדער אנדערער פרייער בערוף, די קונסט און די וויסענשאפט — קאָנען ניט איבערשפּרינגען די נאציאָנאלע מחיצה. די ערשטע בלייבען שטענדיג ריין נאציאָנאל, די לעצטע קאָנען אויך זיין אינטערנאציאָנאל, דאָס הייסט, זיי קאָנען ארויסגעהן פון זייערע נאציאָנאלע גרעניצען און בעקומען א בעדייטונג אויך פאר אנדערע נאציאָנאלע גרופּען, אָבער אויך אין אזא פאל בלייבט דער גרעסטער חלק פון זייער פּראָדוקטיוויטעט אין דער נאציאָנאלער גרופּע, פון וועלכער זיי געהען ארויס. ווען דער גרויסער סוחר, דער קינסטלער, דער וויסענשאפטלער אָדער דער שטאאטסמאן בעקומט א וועלט־נאָמען, אן אינטערנאציאָנאלע בעדייטונג, פערדיענט פון איהם מעהר פון אלעמען זיין אייגענע נאציאָן. אלעס וואָס ווערט געשאפען און האָט א דויערענדען ווערטה, טראָגט אויף זיך א נאציאָנאלע שוטץ־מארקע.

מיר אָבער בעזיצען א גרויסע אינטעליגענץ, וועלכע וויל גאָר ניט האָבען צו טהאָן מיט איהר פאָלק. זי האָט זיך פון איהם לחלוטין אָבגעקעהרט און דיענט אָדער איהרע אייגענע קליינע פּערזענליכע אינטערעסען, אָדער די אינטערעסען פון פרעמ־דע פעלקער. זי האָט געשאפען פאר זיך א נעפּעהרליכע טהעאָריע, א טהעאָריע, וועלכע גיט פון איין זייט א הכשר אויף גלייכגיל־טיגקייט און פון דער אנדער זייט ערלויבט זי דעם איינצעלנעם ארויסטרעטען פון זיין אייגענעם נאטירליכען כלל און צושטעהן צו פרעמדע גרופּען.

אין מאטעריעלער הינזיכט איז דאָס אידישע פאָלק דאָס פּראָלעטאריער־פאָלק אונטער די אומות העולם. מיר קאָנען האָבען טויזענד ראָטשילדס, בלייכרעדערס, בראָדסקיס און ווי זיי הייסען דאָרט, און דאָך בלייבט דאָס אידישע

איך האָב געקאַנט פּערלענגערען די שורה פון די קשיות, אויסציהען זי אונענדליך לאַנג. אָבער עס איז ניט נויטיג. איך האָב זיך אָבגעשטעלט אויף טיפּישע ביישפּיעלען, און יעדער, ווער עס איז נור עטוואָס בעקאַנט מיט די בעדינגונגען פון אונזער פּער־קעהרטען לעבען אין מזרח־אייראָפּא קען אליין ציהען די ביישפּיעלען אָהן א שיעור.

דאָס אלעס וואָלט אָבער נאָך געווען א האלבע צרה. מען איז אונטעריאָכט און מען ליידט פון דעם צווייטען, פון דעם פ ר ע מ ד ע ן. דער פרעמדער האָט די קראַפט, ער בעזיצט די מאכט און פאָהרט רייטענדיג אויף דעם שוואכערען. דער שוואַ־כערער ראנגעלט זיך אויף ווי ווייט זיינע כחות ערלויבען איהם, ער פּראָטעסטירט, ער אַפּעלירט אים נאָמען פון יושר און מענשליכ־קייט, ער פערלירט אָבער ניט דערביי זיין איינענעם אינערען ווערטה. דער גזלן קאָן בערויבען, ער קאָן אויך מאָרדען, דער גזלן קאָן אָבער קיינעם ניט ב ע ל י י ד י ג ע ן, אפילו זיין אייגענעם קרבן ניט.

אין אונזער אידישען פערקעהרטען לעבען זיינען אָבער פּאראַ־נען ערשיינונגען, וועלכע מוזען ווירקען אויף יעדען דענקענדען אידען־מענשען פּיעל ערגער, שטעכענדער, ברענענדער ווי אלע אויסערע פערפאָלגונגען און אונטערדריקונגען, וועלכע קומען פון דער גענגערישער זייט. אין עצם ענטהאלטען אויך זיי אין זיך די עלעמענטען פון ע נ ט ע ר ע כ ט ו נ ג און אלס צונאָב טראָגען זיי אין זיך אלע סימנים פון א טיעפער בעליידיגונג, גראד ווייל זיי דריקען אוים די בעציהונגען פון א י י נ ע נ ע, ווייל זיי דריקען אוים ניט נאָר בייזהייט, נאָר אויך פעראכטונג, דאָרט וואו מען האָט געקאָנט ערווארטען „על פּי דרך הטבע“ מיטגעפיהל און אכטונג.

מיר בעריהרען דאָ איינע פון די ברענענדסטע גלות־פראגען.

אין דער גאנצער ציוויליזירטער וועלט געהערט די אינטעלי־גענץ איהר פאָלק. ווילענדיג און אפילו ניט ווילענדיג דיענט זי זיינע אינטערעסען, ווילענדיג און אפילו ניט ווילענדיג פערמעהרט זי זיין מאטעריעלעס און גייסטיגעס פערמעגען. ניטאָ קיין אנט־לויפען, ניטאָ קיין ענטרינען, ניטאָ קיין זיך בעפרייען פון די

אז איינער פון די גרויסע קעהרט זיך אום צו זיין פאָלק און וויל ווידמען זיין טאַלאַנט און זיין איינפלוס די אינטע־רעסען פון זיין איי געגעם פאָלק — וואונדערען מיר זיך און פרעגען טויזענד קשיות. מיר פרעגען זיך, וועלכע פּניות האָט דער גרויסער, וואָס האָט איהם גע־צוואונגען אומצוקעהרען זיך, וואָס זוכט ער ביי זיין פאָלק, וואָס איז ער אויסען, וואָס וויל ער דערגרייכען און אזוי ווייטער.

די אלטע גלות פּסיכאָלאָגיע. מיר טראָגען אונזער יאָך א גאַנץ יאָהר. מאכען מיר אָבער איין מאָל אין יאָהר א סדר, (אלעס איז ריין און דער טיש איז פיין געדעקט), און ווילען דערצעהלען א מעשה פון בעפרייאונג — לערנען מיר אונזערע קינדער צו פרעגען פיער קשיות.

און דער בעסטער תירוץ איז: עבדים היינו.

11 יולי, 1915.

פאָלק אלס גאנצע דאָס אָרימסטע אויף דער וועלט, וואָרים אויך דאָס פערמעגען פון די אידישע גבירים איז משועבד צו אנדערע פעלקער. אין קריטישען מאָמענט מוזען זיי מיט זייער־ פערמעגען דיענען פרעמדע אינטערעסען, זייער אייגענעם פאָלק האָט ניט די מאכט צו פאָדערען פון זיי עטוואָס, עס קאָן נאָר פערלאנגען א נדבה. עטוואָס אַנגעגרייטעס אויף דעם פאל פון א קאטאסטראָפע, פון א נאציאָנאלען אונגליק האָט דאָס אידישע פאָלק ניט.

מען וועט אנטקעגען דעם איינווענדען און זאָגען: א גלות־פאָלק קאָן זיך ניט אנדערש איינריכטען. דער שטאאט, די הער־שענדע נאציאָן וועט ניט צולאָזען, אז מ׳זאָל זאָרגען פאר׳ן איי־גענעם כלל. דאָס וואָלט אָבער געווען מעהר ניט ווי אן אויסרעד, מעהר ניט ווי א פוילער תירוץ. אויך אין גלות האָט דער אידישער כלל געקאָנט אין דער אָדער אין יענער פאָרם מעהר זאָרגען פאר זיין אייגענע צוקונפט. די אורזאכע פון דער אידישער כלל־זאָרג־לאָזיגקייט ליעגט ניט אין די אויסערע בעדינגונגען אליין, זי ליעגט אויך אין אונזער נאציאָנאלער צולאָזענקייט, אין די ערלייכטערונגען, וואָס מיר האָבען אליין פאר זיך געשאפען, וועלכע ערלויבען יעדעם איינצעלנעם פון אונז אָבצוטרייסלען זיך פון אלע חובות צום כלל.

אין גייסטיגען הינזיכט שטעהט עס מיט אונז ניט פיעל בעסער. נור א קליינער חלק פון אונזער אינטעליגענץ ווענדעט אָן זיינע שעפּפערישע כחות אין זיין אייגענעם נאציאָנאלען קרייז. אונזערע טאלענטירטע שריפטשטעלער, קינסטלער, וויסענשאפטלער אין שטאאטס־מענער שטעהען אין דיענסט פון פרעמדע פירמען, און מיר אליין בעטראכטען דאָס אלס נאטירליכע ערשיינונג. אונזערע גרויסע פערמעהרען דעם קרעדיט פון פרעמדע נאציאָנאלע גרופּען, און פאר אונז אליין בלייבען נור שיריים, נור די, וועלכע האָבען לעת עתה נאָך ניט געהאט די מעגליכקייט זיך אָבצורייסען.

און דאָס טרויעריגסטע דערביי איז, וואָס מיר האָבען זיך צו־געוואוינט צו דער נעגאטיווסטער ערשיינונג פון אונזער כלל־לעבען און בעטראכטען זי אלס נאָרמאל. און ווען מיר זעהען,

ה א ל ב אסימילירטע, די פ ע ר ט י ט ש ט ע ישיבה־בחורים, די צושפאָלטענע, אידיש לעבענדע און גוי'ש דענקענדע משכילים?

ווער עס האָט נאָר צו טהאָן מיט דער אידישער ווירקליכקייט און ווער עס האָט זיך בעשעפטיגט מיט אונזער אידישער מיסי־אָן, איך מיין, ווער עס האָט זיך אבגעגעבען מיט בעקעהרונגס־אר־בייט צום אידישען פאלקסטהום אונטער די אידען גופא (א מיסיאָן, וועלכע די אומות העולם קענען גאָר ניט), דער ווייס, אז עס איז פיעל לייכטער צו בעקעהרען א גאנץ־אסימילירטען ווי א האלב־אסימילירטען, עס איז פיעל לייכטער צו מאכען פון א גאנצען אויס־אידישען איד א גאנצען איד, ווי פון א האלב אידישען גוי דריי־פערטעל איד. צום גאנצען אויס־אידישען איד קומט איהר מיט גאנצע טענות, און זיי ווירקען אפטמאָל. און ווען זיי ווירקען אויף איהם, זעהט ער איין זיין ג א נ צ ע ן טעות, און ווען ער איז זיך מודה אין זיין טעות, האָט ער לכל הפחות דעם ווילען צו ווערען צוריק א ג א נ צ ע ר איד. ער זעהט זיך ארום, אז ער האָט זיך אליין געטראָגען אויף דער לינקער זייט, דרעהט ער זיך אום אין ג א נ צ ע ן. שווער איז אויסצוטענה'ן זיך מיט דעם האלב אסימילירטען. ער פערבאריקאדירט זיך אין זיין אידישער העלפט, ער האָט געשאפען פאר זיך א צוויי־העלפטען וועלט, ער האָט פערלארען דעם זינן פאר ג א נ צ ק י י ט. עס זיינען דאָ האלב אסימילירטע, וועלכע גיבען אייך אויסגאָב מיט פסוקים אדער גאר מיט א גמרא. דאס זיינען די געפעהרליכסטע, די האָפ־נונגסלאָזע. זיי כשר'ן מיט'ן פסוק דעם האלבען גוי, וואס שטעקט אין זיי, מיט דער גמרא ווילען זיי מכפר זיין זייערע אנטי־אידישע האנדלונגען.

איך גלויב אבער, עס איז דאָ נאָך א טיעפערע אורזאכע, וועלכע צ ו ו י נ ג ט גראָד דעם ו ו י ט ס ט ע ן צו אומקעהר, צו תשובה. איך וויל מאכען דעם פערזוך אָנצודייטען דיעזע אורזאכע. איך האָב פיעל נאָכגעדאכט איבער דיעזע ערשיינונג אין אונזער לעבען און בעזונדערס אין דער לעצטער צייט, און איך גלויב, אז איך האָב געפונען פאר איהם א פאסענדע ערקלערונג. זי ענטהאלט אין זיך קיין טהעאָריע, זי איז מעהר ניט ווי א השערה.

צוריק פון דעם „כותל מערבי“ פון דער אַסימילאַציאָן.

פיעלע פרעגען: ווי אזוי קומען זיי צוריק, די דערוויטערטע, די אבטריניגע, די אידיש אינהאַלטלאָזע, די גאַנץ אסימילירטע? וועלכע קראַפט צווינגט זיי ארויסצוגעהן פון א פרעמדער וועלט, וועלכע איז געווארען פאר זיי אַן אייגענע, און אריינצוגעהן אין אַן אייגענע וועלט, וועלכע איז פאר זיי געוואָרען א פרעמדע? ווער איז דער כשוף־מאכער, וואָס שטעהט הינטער'ן פאָרהאַנג און קאָמאַנדירט אריבער דערוואַקסענע מענשען, שטאָלצע, מיט פעסטע נאַטורען, פון איין וועלט אין די אנדערע?

איז עס די גרויסע נויט, די אונגעהויערע קאטאַסטראָפע, וועלכע האָט זיך אויסגעגאסען אויף דעם אידישען קאָפּ? איז עס דאס גרויסע רחמנות־געפיהל, וועלכעס האָט אַנגעריהרט די אידישע זעעלע? — היינט פאר וואס קומען זיי ניט, די דערוויטערטע, די אבטריניגע, אלע אויף אמאָל? פאר וואס טהוט ניט תשובה די גאַנצע אידישע אינטעליגענץ? פארוואס קעהרען זיך אום לעת עתה צו זייער פאלק נאָר איינצעלנע, און טויזענדע און טויזענדע בלייבען פערשטייפט אין זייערע אלטע גוסס'דיגע טהעאָריען און אין זייער עקשנות ווילען זיי ניט הערען דעם רוף פון דער צייט?

און פאר וואס קומען צוריק דוקא די איינצעלנע, פון וועלכע מיר האָבען זיך שוין לאנג מיאש געווען, דוקא די, וועלכע זיינען געשטאַנען אם ווייטסטען פון זייער פאָלק, וועלכע האָבען א לעבען־לאנג קיין שום שייכות ניט געהאט ניט צו זיינע ליידען, ניט צו זיינע פריידען, ניט צו זיין פערגאַנגענהייט, ניט צו זיין צוקונפט? פאר וואס עקשנ'ען זיך מעהר ווי אלע אָט דוקא די, וועלכע שטעהען נאָך מיט איין פוס אין דער אידישער גאַס, די

וועלט. דער זיך אסימילירענדער איד מוז געהן געגען זיין אייגע־
נע נאטור, ער מוז זיך אליין א ו י ס ב י י ט ע ן, ער מוז ווערען
אן אנדערער. געגען די אייגענע נאטור קאָן מען אָבער געהן נאָר
מיט'ן קאָפּ, ניט מיט דעם ווילען, מיט אן אויסרעכנונג, ניט מיט'ן
געפיהל, ווייל ווילען און געפיהל זיינען אליין נאטור קינדער. דע־
ריבער איז יעדער אסימילאציאָנס־פּראצעס פערבונדען מיט שנייי־
דענדע שמערצען. מעהר ניט דער איינצעלנער מערקט ניט אָפּט־
מאָל די שמערצען, ווייל זיי פערטהיילען זיך אויף א גאנצע שורה
פון דורות. מען ווערט זעהר לאנגזאם אפּעריערט, און צווישען איין
שניט און דעם אנדערען האָט מען געלעגענהייט אָבצוורוהען.

מען קאָן אָבער ניט די אייגענע נאטור אין גאנצען ארויס־
רייסען. זי איז נאטור: מען פערשטופּט זי נאָר אין א ווינקעל פון
דער אייגענער נשמה, און זי ליעגט דארט פערבאָרגען דורות־
לאנג. די אסימילאציאָן קאָן דעריבער קיין מאָל ניט זיין אבסאָלוט.

געהט דער אסימילאטאָר פון מזרח צו מערב און מאַכט דורך
פערשיעדענע וואנדערונגען ביז ער דערגרייכט דעם לעצטען פּונקט.
ער מיינט, ער איז שוין אין גאנצען אסימילירט און פערשטעהט
ניט, אז דער לעצטער פּונקט איז גראד דער קריטישער פּונקט. ער
איז געגאנגען אזוי ווייט, ווי ווייט איינער, וואס טראגט אין זיך
אונבעוואוסט דעם מזרח, קאָן געהן צום מערב. ווייטער געהט ער
ניט. ער איז אנגעקומען צום „כותל המערבי" פון דער אסימילא־
ציאָן. זיין נ א ט ו ר הויבט אן צו פּראטעסטירען. שוין צו
ווייט וויל ער זי פערדרענגען, און זי הויבט אָן צוריק צו דריקען.

ווייטער געהט ער ניט. ער איז געקומען צום קריטישען פּונקט,
וואו עס הויבט זיך אָן די נאַטירליכע דיסטאַנץ צווישען דער מערב־
סביבה און דעם אסימילירטען מזרח־מענשען.

וואס קאָן ער טהאָן? בלייבען שטעהן אויף איין אָרט —
דאס איז דאָך ס ט א ג נ א צ י אָ ן, גסיסה, טויט.

האלטען דאָס די שוואכע נאטורען טאקע ניט אויס. זיי
מאטערען זיך ביז זיי פערשווינדען, און קיין סימן, קיין זכר בלייבט
ניט פון זיי.

די שטארקערע אבער קעהרען זיך אום. פון כותל המערבי פון

דאָס איז די השערה פון דעם „כותל המערבי". דאָס איז דער נאָמען, וועלכען איך וואלט איהר, מיין השערה, וועלען געבען.

ווען מיר שפּרעכען פון דער מענשהייט, פערשטעהען מיר דע־רונטער די אונז בעקאנטע ציוויליזירטע וועלט. די אונז בעקאנטע ציוויליזירטע וועלט ווערט געלייטעט ביז אויף דעם היינטיגען טאָג פון צוויי הויפּט שטרעמונגען. זיי זיינען ביידע אלט, ביידע אבער האָבען נאָך ניט פערלארען זייער כח און בעאיינ־פלוסען נאָך די מענשליכע ענטוויקלונג עד היום. דאס איז די מזרח־שטרעמונג, וועלכע איז ארויס מיט טויזענדע יאהרען צוריק פון אלטען אידען־לאנד און האָט זיך אויסגעגאָסען איבער דעם מערב, און די מערב־שטרעמונג, וועלכע איז ארויס פון אלטען גרי־כענלאנד און האָט געשטרעבט צום מזרח, דאס זיינען צוויי וועלט־אַנשויאונגען, יעדע פון זיי שטרענג אין איהר אָרט, אבגעצוימט און ארומגעשליפען. דאס זיינען צוויי וועלטען.

יעדער דענקער, יעדער קינסטלער בעוועגט זיך אין איינער פון דיעזע צוויי וועלטען. פיעלע האָבען פערזוכט צו שאפען א דריטע וועלט, א שותפות'דיגע, זיי האָבען געזוכט די סינטהעזע — און זיי זיינען דורכגעפאלען. נאָך איינער פון די געניאלסטע משוררים פון פאריגען יאהר־הונדערט האָט געמוזט צוגעבען: יע־דער מענש מוז זיין אדער א איד, אדער א גריכע. דאס האָט גע־זאגט היינע אויף זיך אליין, ווען ער האָט זיך פערגליכען מיט געטהע. דעם זעלבען געדאנק, אנדערש אויסגעדריקט, געפינען מיר ביי פערשיעדענע דענקער און קינסטלער.

די פערברייטער פון דעם מזרח־געדאנק אין דער געשיכטע זיינען תמיד געווען די אידען. א צייט־לאנג האָבען זיי געשאפען אין איינעם מיט די אראבער, נאָר שוין זייט פיעלע, פיעלע יאָהר־הונדערטע זיינען זיי אין אייראָפּא די איינציגע פערטרעטער פון דעם מזרח, וועלכער האָט שטענדיג געזוכט צו בעפרוכטען דעם מערב.

אין דער אסימילאציאָן געהען די מזרח־טרעגער פון מזרח צום מערב. דער אוראייניקעל פון אור־כשדים, דער אייני־קעל פון שרון און כרמל מוז זיך אויסליידיגען פון איין אייגענעם אינהאלט און ארייגדרינגען אין א פרעמדער וועלט, אין א מערב־

געבילדעטע בטלנות און אמת'ע פאָלקס־געפיהלען.

די געשעהעניסען אויף די מלחמה־פעלדער האָבען זיך אָנגעהויבען אָבצואוויקלען מיט א קאָלאָסאלער, ניט גע'חלומ'טער שנעלקייט. עס קאָן זיין, אז מיר שטעהען שוין פאר דעם סוף פון דעם גרויסען, שרעקליכען וועלט־סכסוך. עס קאָן זיין, אז אָט באלד וועט מען שוין שמועסען וועגען פריעדענס־פערהאנדלונגען.

נאָר אונזער אידישע וועלט איז נאָך אלץ בעשעפטיגט מיט *הכנות צו הכנות*. לאַנגזאַם און פלעגמאַטיש, ווי דער אלטמאָדישער בעל־עגלה, געהן מיר ארום פון „פארשוין“ צו „פארשוין“ און האלטען נאָך אין איין דינגען זיך. מיר זיינען נאָך אונטער זיך ניט מושוה געוואָרען, מיר ווייסען נאָך ניט וואָס מיר זאָלען פערלאַנגען, מיר ווייסען נאָך ניט וועמען מיר זאָלען שיקען. אפנים מיר האָבען צייט, אפנים מיר זיינען זיכער, אז אונזער חלק וועט ביי אונז קיינער ניט ארויסכאפען.

און א טעות האָבען געהאט אלע יענע, וועלכע האָבען אין אָנהויב פון דער גרויסער וועלט־קאטאסטראָפע געגלויבט, אז לכל הפחות איצט, אין קריטישען מאָמענט, וועלען אויך ביי אונז פערשווינדען די אינערע קליינע און קליינליכע פארטיי חשבונות, די אונפעראנטוואָרטליכע עקשנות פון די רעדעל־פיהרער און די קטנות המח פון די וואָרט־פיהרער. אז לכל הפחות איצט, אין קריטישען מאָמענט, וועט אויפטרעטען פאר דער גרויסער וועלט *א געשלאָסענע אידישע איינהייט* און וועט פאָרלעגען פאָדערונגען שטאָלץ און זעלבסט־בעוואוסט, ווי א פאָלק צו פעלקער גלייך.

חלמא טבא חזית. עס איז געוועזן א חלום. מיר שטעהען נאָך היינט אויף דעם זעלבען פלאַץ, וואו מיר זיינען געשטאַנען מיט א

דער אסימילאַציאָן לויפען זיי צוריק צום מזרח. עס דערוועקט זיך
אין זיי זייער אייגענע נאַטור, זיי הויבען זיך אָן צו דערמאָהנען. א
נייער חשק צום שאפען בעפלינעלט זיי.
פון מזרח זייט געהט פאר זיי אויף א נייע זון.

13 יולי, 1915.

קאָנגרעס. און אז די ארץ ישראל פראגע איז מעהר ניט ווי א פּאר־טיי אנגעלעגענהייט געהט מיט קלאָרהייט ארויס פון דעם אומ־שטאַנד, וואָס ביז איצט האָבען זיך נאָר די ציוניסטען בעשעפ־טיגט מיט איהר. בכן מוז מען אָננעהמען אזא פּראָגראַם, וועלכעס זאָל ניט ענטהאַלטען אין זיך קיין שטרייט־פּונקטען. דער קאָנגרעס מוז זיין א „דבר השוה לכל נפש“.

עס קלינגט כ מ ע ט ווי לאָגיש. אָבער כ מ ע ט לאָגיש קלינגט אויף יעדער סאָפיזם. און מעהר ווי א סאָפיזם ענטהאַלט אין זיך אויך ניט די בעגרינדונג, פאַר וואָס דער פּונקט ארץ ישראל זאָל אויסגעשלאָסען ווערען פון קאָנגרעס־פּראָגראַם.

די ציוניסטען פערלאַנגען די מעגליכקייט פון דער שאַפונג פון א היים אין ארץ ישראל, ניט פאַר א בעשטימטען ח ל ק פון אידישען פאָלק, נאָר פאַר ד אָ ס א י ד י ש ע פ אָ ל ק. דער אומשטאַנד, וואָס ביז אהער האָט זיך נאָר די ציוניסטישע פּארטיי בעשעפטיגט מיט דיעזען פּראָבלעם, גיט נאָך קיינעם ניט דאָס רעכט צו בעטראַכטען די ארץ ישראל פראגע אלס א פּארטיי אנגע־לעגענהייט. דער כאַראַקטער פון אַן אידעע און איהר קוואַליפיצי־רונג הענגען ניט אָב פון די, וועלכע זיינען זיך עוסק מיט איהר דורכ־פיהרונג, נאָר פון דעם אינהאַלט און דעם היקף פון דער אידעע גופא. די ציוניסטען בילדען, דאָס איז אמת, א פּארטיי אין פּ אָ־ל י ט י ש ע ן ז י ן, אָבער צ י ו נ י ז ם קאָן בשום אופן ניט בעטראַכט ווערען אלס פּארטיי־אנגעלעגענהייט, ווייל זיין אָביעקט איז דאָס אידישע פאָלק אין זיין ג ע ז א מ ט ה י י ט.

איך וויל זיך איצט ניט אריינלאָזען אין לאַנגע חקירות. איך ערלויב מיר נאָר אָנצואווייזען, אז די מיינונג, אז אפילו דער קלאַסען קאַמפּף קען זיך נור דאַן פריי ענטוויקלען, ווען דער ארבייטער פיהלט זיך פריי אין זיין א י י ג ע נ ע ר נ א צ י אָ נ א ל ע ר ס ב י ב ה, געהערט ניט מיר און ניט פון די ציוניסטען איז זי אויסגעטראַכט געוואָרען. דיעזע מיינונג האָט וויסענשאַפטליך בע־גרינדעט און פיין פאָרמולירט דער בעריהמטער דענקער און סאָ־ציאַל־דעמאָקראַט ז ש אָ ר ע ס.

און עס איז מעהר ניט ווי א שפּיעל אין סאָפיזמען און פּובלי־

יאָהר צוריק, צוטהיילט און צוברעקעלט, אונאָרגאַניזירט און אונבע־האָלפען, אָהן אַ פּלאַן און אָהן אַ פּראָגראַם. מיר וואַרטען ביז דער פּאָליטישער האָריזאָנט וועט קלאָר ווערען, מיר וואַרטען ביז עס וועלען זיך אויס׳טענה׳ן די גרויסע, מיר וואַרטען ביז מען וועט אונז פרעגען: אויף וואָס וואַרטען מיר.

אָט אַזוי האַנדעלט אַ פאָלק, וואָס האָט זיך צוגעוואוינט צו פּ אָ ל י ט י ש ע ש י ר י י ם, וואָס האָט פערלאָרען זיין זעלבסט־ווערטה אין זיינע אייגענע אויגען און בעטראַכט זיך מעהר ניט ווי אַ צוגאָב צו די אַנדערע. אונזער גרויסקייט איז אריין אין קליינינג־קייטען, און מיר זיינען קליינליך, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען גרויסע אויפגאַבען.

ביז היינטיגען טאָג קאָן מען זיך ביי אונז ניט אויסגלייכען וועגען אַן אַלגעמיינער פּלאַטפאָרם, אויף וועלכער עס זאָל איינבע־רופען ווערען אַן אַמעריקאַניש אידישער קאָנגרעס. מען איז אייפער־זיכטיג, מען האָט מורא, טאָמער וועט דערביי עטוואָס פערדיענען — דאָ האַנדעלט זיך וועגען אַ מאָראַלישען פערדיענסט — אַ בע־שטימטע פּאַרטיי, וועלכע איז פון אַלע זייטען בעקעמפּפט געוואָרען ביז איצט.

מען האָט מורא אריינצונעהמען אין פּראָגראַם דעם פּונקט מכח ארץ־ישראל, מען קאָן ניט פּועל זיין ביי זיך צו פערשאַפען אַזאַ נחת־רוח דער ציוניסטישער פּאַרטיי.

און מען אָפּערירט ביי אונז מיט בעגריפען און ווערטער, וועל־כע זיינען נאָר געאייניגט צו פערדונקלען דאָס קלאָרע בעוואוסטזיין פון די אידישע מאַסען. מענשען און אָרגאַניזאַציאָנען, וועלכע האָבען זיך שטענדיג נאָר לוסטיג געמאַכט איבער די בעל־הבית׳ישע כל ישראל פּאָליטיק, וועלכע האָבען זיך בעמיהט מיט אַלע כחות איינצוענגען דעם האָריזאָנט פון די מאַסען, ניט צולאָזען זיי צו די נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען פון זייער פאָלק — די זעלבע מענשען פערבאַריקאַדירען זיך א י צ ט הינטער דער כלל ישראל פּאָליטיק און טענה׳ן, אַז ארץ ישראל, דאָס הייסט די ארץ ישראל פראַגע איז מעהר ניט ווי אַ פּאַרטיי־אַנגעלעגענהייט, און מען טאָר זי דע־ריבער ניט איינשליסען אין קאָנגרעס־פּראָגראַם, ווייל דער גאַנצער קאָנגרעס וועט דאַן בעקומען דעם כאַראַקטער פון אַ ציוניסטישען

לען און מיט די ירושה־סענטימענטען ווי מיט דער הויפט טרייבענ־דער קראפט אין לעבען פון די נאציאָנען.

און אחרי כל אלה, וואָס האָט מען זיך אזוי דערשראָקען? דאָ האנדעלט זיך נאָר דערווייל וועגען א פונקט אין פראָגראם. מען בויגט דאָך אויף קיינעם ניט אָן דערווייל דעם בארג סיני און מען צווינגט דאָך קיינעם ניט אָנצונעהמען די ציוניסטישע תורה. וועט דער קאָנגרעס ניט וועלען נעהמען א שטעלונג צו דער פּאלעס־טינא־פראגע, וועט ער שוין געפינען א מיטעל ווי אראָבצונעהמען זי פון דער טאגעס־אָרדנונג. דער קאָנגרעס איז דאָך זעלבסטשטענ־דיג אין זיינע בעשליסע, ער קאָן אפילו אָננעהמען א בעשלוס, אז די אידען ברויכען גאָר ניט קיין פערטרעטונג איבערהויפּט.

דער שרעק איז בכן אָן אומזיסטער און די בעגרינדונג פון דער אויסשליסונג פון דער פּאלעסטינא פראגע איז א פאלשע. זי איז געריכטעט ניט נאָר אנקעגען דעם ווילען פון אן איינצעלנער פּארטיי, זי ווידערשפּרעכט דעם היסטאָרישען ווילען פון דעם גענזאמטען אידישען פאָלק, און זי איז דיקטירט פון אָן אסימילאטאָרישער טענדענץ.

מען ברויכט ניט צו זיין דוקא נאציאָנאל געזאָנען, אום צו פערלאנגען גלייכע בירגערליכע, פּאָליטישע און אפילו קולטורעלע רעכטע פאר די אידישע בעפעלקערונג אין די מזרח־לענדער. דאָס זיינען ע ל ע מ ע נ ט א ר ע פאָדערונגען. מען האָט געקאָנט ער־ווארטען, אז די אידישע אינטעליגענץ וועט זיך אין איצטיגען מאָ־מענט דערהויבען צו א העכערער נאציאָנאלער מדרגה און וועט אָנ־הויבען צו קלעהרען פון מעגליכקייטען פאר די שאפונג פון א זעלבסטשטענדיגער צוקונפט. מען האָט געקאָנט ערווארטען, אז די איצטיגע קאטאסטראָפע וועט אונז אויסקורירען פון אונזער הויפט־פעהלער — פון אונזער פּאָליטישער קורצזיכטיגקייט.

געזינטערע, רייכערע און זעלבסטשטענדיגערע נאציאָנען זיינען מקריב פיעל קרבנות אין דער געגענווארט כדי צו שאפען א בעסערע, גערוימערע, ענטוויקלונגס מעגליכערע צוקונפט פאר די אור־אייניקלעך און זיי ריכטען זייערע בליקען גאנץ ווייט, אי געאָ־גראפיש ווייט, אי ווייט אין דער צייט. צו אונז אָבער קומט מען

ציסטישע אחיזת־עינים, ווען מען וויל איינריידען די אידישע מאַ־
סען, אז די פראגע וועגען די שאפונג פון א היים פאר דאָס אידישע
פאָלק איז נוגע נאָר די שקל־צאָהלער.

יעדער רעכט־דענקענדער איד, צו וועלכער פּארטיי ער זאָל ניט
געהערען, האָט איצט אדרבא געמוזט זעהען, אז אונזער פ אָ ל ק
זאָל זיך ניט ערווייזען צו קליין פאר דעם גרויסען היסטאָרישען
מאָמענט, וועלכען די גאַנצע מענשהייט לעבט דורך, און ניט לע־
גען שטעקענס אין די רעדער אויף דעם וועג פון דער אידישער
בעפרייאונג. פון דער פאָרמולירונג פון אונזערע פאָדערונגען וועט
אָבהענגען אונזער שטעלונג אונטער די פעלקער. קיין בעפרייאונג
קומט ניט פון דרויסען, פון דרויסען קאָן נור קומען דער הסכם און
די אונטערשטיצונג. צוערשט מוז אָבער קומען פון די אידען דער
ווילען צו בעפרייאונג. דיעזער ווילען, וואָס נאָר ער אליין קאָן אונז
ארויסשלעפען פון גלות, איז צוליעב די טויזענד־יעהריגע קנעכט־
שאפט פערקראָכען ביי אונזער פאָלק אין די פערבאָרגענע ווינקלען
פון זיין נשמה. אין מאנכע פאָלקס־טהיילען איז ער אטראָפירט גע־
וואָרען. אונזער אויפגאבע קאָן נאָר זיין צו וועקען דעם איינגע־
שלאָפענעם ווילען און ניט צו דערשטיקען איהם, וואו ער ברעכט
זיך דורך א וועג און נעהמט אָן א בעשטימטע פאָרמולירונג.

און עס איז מעהר ניט ווי ענגהערציג און אויבערפלעכליך צו
בעהויפּטען, אז די ציוניסטען האָבען קינסטליך ארויסגערופען א
דראנג נאָך ארץ ישראל. אין דיעזען פאל האָבען די ציוניסטען נאָר
פאָרמולירט דעם פערבאָרגענעם פ אָ ל ק ס ־ ווילען, זיי האָבען
ארויסגעזאָגט הויך, וואָס דאָס פאָלק האָט געטראָגען אין זיין הארצען
אין דעם משך פון לאַנגע דורות און וואָס דאָס פאָלק טראָגט נאָך
ביי זיך ביז היינטיגען טאָג ווי זיין הייליגסטע ירושה.

קומט מען און מען טענה׳עט: דאָס זיינען סענטימענטען, און
מען וויל דערמיט מבטל זיין די גאַנצע קראפט און די בעדייטונג
פון אזא פאָלקס־ווילען. ניט בעאַכטען די בעדייטונג פון פאָלקס־
געפיהלען, אָבלאַכען פון פאָלקס־סענטימענטען איז אָבער מעהר ניט
ווי בלומרשט געבילדעטע בטלנות. די מאָדערנע וועלט, די מאָדערנע
פעלקער־וויסענשאפט רעכענט זיך דוקא אָט מיט די פאָלקס־געפיה־

די אידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטי און די פּלוטאָקראַטי.

די אידיש־ראדיקאלע פּרעסע פון נויאָרק האָט אויפגעהויבען א גאנצען שטורם מכח די ציוניסטישע געפאהר, וועלכע שוועבט איבער דאָס אמעריקאנער יודענטהום, און ווי א טרייע היטערין פון די אידישע אינטערעסען האלט זי אין איין מתרת זיין דעם גרויסען עולם, בעזאָנדערס די ארבייטער מאסען, אז זיי זאָלען בעטראכטען און בעהאנדלען דעם מאָמענט נאָר פון ריין געשעפטליכען שטאנד־פונקט און זיך ניט לאָזען חלילה פערפיהרען פון די נאציאָנאליסטיש־שאָוויניסטיש־ציוניסטישע חלומות. פערלאנגען בירגערליכע גלייכ־בערעכטיגונג פאר די אידען אין די לענדער, וואו זיי זיינען נאָך ניט עמאנציפּירט — דאָס איז דער געשעפטליכער שטאנדפּונקט. אזא פאָדערונג איז פאר יעדען קלאָר. פערלאנגען נאציאָנאלע גלייכבע־רעכטיגונג איז שוין פון געשעפטליכען שטאנדפּונקט אפילו ניט אזוי קלוג, אָבער מען קען נאָך מיט א קנייטש מסכים זיין אויך צו אזא פאָדערונג. ווייל מען אָבער געהן נאָך ווייטער און פערלאנגען, אז די אידען זאָלען בעקומען עמיגראציאָנס־פרייהייט נאָך דעם אָריענט, בעזאָנדערס נאָך ארץ ישראל, וואו זיי זאָלען האָבען די מעגליכקייט זיך עקאָנאָמיש־קולטורעל פריי צו ענטוויקלען און שאפען פאר זיך מיט דער צייט א געזיכערטע היים — אזא פאָ־דערונג טאָר מען ניט צולאָזען, ווייל זי איז זעהר נאָהענט צום ציוניסטישען פּראָגראם, און דעם ציוניזם מוז מען בעקעמפּפען, ווייל.... ווייל מיר זיינען געגנער פון ציוניזם, ווייל מיר טאָרען ניט נאָכגעבען, אז די ציוניסטען זאָלען דורך אונזער בעטייליגונג האָבען א נייעם נצחון.

בכן מוז מען שרייען און רעש'ן און ווארנען די אידישע יועלט

מיט קלוגע עצות: קוקט ניט אזוי ווייט, זאָרגט צוערשט פאַר דעם מאָרגען. דאָס טרויעריגע דערביי איז, וואָס די בעלי עצות פער־שטעהען ניט זייער אייגענע פּאָליטישע בעגרענצטהייט. זיי פער־שטעהען ניט, אז מיט דער פערשמעלצונג פון די היסטאָרישע פער־ספּעקטיווען האקען זיי אונטער די פליעגלען פון פּאָלקס־גייסט און לעגען ארויף א בלייענעם געוויכט אויף די שאַפענדע פּאָלקס קראַפט.

10 אויגוסט, 1915.

האלט עס די אידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע פאַר מעגליך איינצו־שלאָגען דעם זעלבען וועג, וועלכען עס וואַנדעלט די אידישע פּלוטאָקראַטיע. די טענה, אַז זי וועט אויך ניט געהן מיט דער פּלוטאָקראַטיע און וועט וועהלען אַ נייעם וועג פאַר זיך, איז מעהר ניט ווי לעכערליך. אָרגאַניזאַטאָריש וועט זי אפשר געהן אַ בעזונדער וועג, אָבער אידעעל איז עס דער וועג פון דער פּלוטאָקראַטיע. דער וועג ווערט דאָ אָנגעצייכענט פון פּראָגראַם, און פּראַגמאַטיש זיינען זיי ביידע וואונדערבאַר האַרמאָניש, ניטאָ איין שטרייט־פּונקט, וועלכער זאָל קאָנען צושטערען דיעזע אינערע האַרמאָניע. ביידע פערלאַנגען ניט מעהר ווי בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג אין רוסלאַנד און ביידע ווילען ניט הערען פון דער איינציגער פאָדערונג, וואָס קאָן אוועקשטעלען די אידען אין דער שורה פון די פעלקער.

מילא, מען קאָן נאָך פערשטעהן די אידישע פּלוטאָקראַטיע. זי האָט שטענדיג געדיענט דער אסימילאַציאָן, און שוין דער געדאַנק אליין פון אַ אידישער נאַציאָן האָט איהר אריינגעיאָגט שרעק און מורא. זי האָט דאריבער אויסגעארבייט אַ סיסטעם ווי מען זאָל פערטיידיגען די אידישע אינטערעסען, און קיינער זאָל ניט קאָנען חושד זיין, אַז זי האָט עפּעס אַ שייכות צו די אידישע אָרגאַניזאַציאָנען, וועלכע ווילען ערהאַלטען די אידען אלס נאַציאָן. די אידישע פּלוטאָקראַטיע איז געבליבען טריי איהר אייגענער וועלט־אַנשויאונג און איהר אייגענעם סיסטעם אויך אין איצטיגען מאָמענט און זוכט מיט אלע תחבולות ניט צוצולאָזען, אַז די אידישע מאַסען זאָלען זיך אָרגאַניזירען אויף אַ נאַציאָנאַלער גרונדלאַגע. זי האָט מורא ניט אַזוי פאַר דעם פּונקט ארץ ישראל ווי פאַר דער טהאַטזאַכע פון אַ נאַציאָנאַלער אָרגאַניזירונג, וועלכע קאָן זיי מאַכען אַ מחק אין אלע זייערע חשבונות.

אָבער אַז עס קומט אַ אידישע אָרגאַניזאַציאָן, וועלכע איז מודה אין נאַציאָנאַלע פּרינציפּען, לכל הפּחות טהעאָרעטיש, און אויך זי טרעט אויף אַנטקעגען אַן אַלגעמיינע אידישע נאַציאָנאַלע פערייניגונג צוליעב דעם אָדער יענעם פּונקט פון פּראָגראַם, וועלכער

פאר דער גרויסער סכנה, וועלכע רוקט זיך אן אויף איהר פון דער ציוניסטישער מחנה.

פון דער אנדער זייט שטעהט אן אנדער גרופע פון געשוואָרענע שומרים, די אלטע פיהרער, וועלכע האָבען גענומען אויף זיך די היילינגע מיסיאָן צו דערשטיקען יעדע נאציאָנאלע רעגונג אין דער אידישער געזעלשאפט, וועלכע האָבען נאָר איין הייסען וואונש: וואָס שנעלער דורכמאכען דעם אסימילאציאָנס־פראָצעס און איינגעשלונגען ווערען פון דער ארומיגער סביבה אזוי, אז עס זאָל קיין זכר און קיין סימן ניט בלייבען פון דער אידישער איינהייט. אויך די גרופע האלט אין איין ווארנען, און וואו זי קאָן, פערזוכט זי צו געבען דעם ציוניזם א טויט־קלאפ. אויך דיעזע גרופע רעדט אין נאָמען פון סוחרישער קלוגהייט און געשעפטליכען שטאנדפונקט.

אט אזוי קומען זיך צונויף צוויי ענטגעגענגעזעצטע גרופען מיט ענטגעגענגעזעצטע אינטערעסען, די אויסגעשפראָכען אסימילאטאָרישע פלוטאָקראטיע און די שוואך נאציאָנאלע סאָציאל־דעמאָקראטיע, און רייבען זיך ברידערליך די הענד צו בעקעמפפען כמעט מיט דיזעלבע ארגומענטען דעם דריטען שותפות'דיגען געגנער. דיעזעלבע ערשיינונג האט מען געקענט בעאבאכטען נאָך גאר אין אָנהויב פון דער ציוניסטישער בעוועגונג. דאמאלס האט מען ארויסגעלאָזען געגען דעם ציוניזם די בעוואפענטע טהעאָלאָגיע, און עס איז געווען מערקווירדיג צו זעהען, ווי שטרענג אָרטאָדאָקסע רבנים האָבען זיך מתחבר געווען מיט די עקסטרעם רעפאָרמירטע פרעדיגער און האָבען בעקעמפפט דעם ציוניזם מיט דיזעלבע פסוקים און מדרשים, אויפגעוויזען בפירוש פון די נביאים, תנאים און אמוראים, אז דער ציוניזם ווידערשפרעכט דעם אידישען גייסט. איצט האט מען אויפגעהערט צו שיסען מיט פסוקים, ערשטענס איז דאס ניט מאָדערן, צווייטענס איז די עם הארצות זעהר פערברייט געוואָרען, מען ארגומענטירט איצט מיט געשעפטליכער לאָגיק, אבער די ערשיינונג בלייבט דיזעלבע.

די דיסטאנץ צווישען דער אידישער פלוטאָקראטיע און דער סאָציאל־דעמאָקראטיע איז נאָך פיעלייכט גרעסער ווי צווישען די אָרטאָדאָקסע רבנים און זייערע רעפאָרמירטע אנטיפאדען. דאָך

ניט אוועק פון זייער אויבען־אָן. נאָר אָט טאקע צוליעב דעם און צוליעב נאָך פיעלע, פיעלע טרויעריגע ערשיינונגען אין אונזער אינערען לעבען, ווילען מיר זיך דאָך אָרגאניזירען. אָט טאקע צוליעב דעם ווילען מיר שאפען א נאציאָנאלע אָרגאניזאציאָן, פאר וועלכע עס זאָלען זיך מוזען בויגען די איינצעלנע גרופען און פאר־טייען, ווי רייך זיי זאָלען ניט זיין, ווי שטארק עס זאָל ניט זיין זייער כח און איינפלוס. מיר ווילען אָבגעבען דעם פאָלק, וואָס איהם געהערט: דאָס רעכט צו אורטיילען און צו בעשליסען איבער זיין אייגענעם גורל.

איין מאָמענט קאָן אונז בעפרידיגען אין דיעזען גאנצען סכסוך. עס וועט צונויפגערופען ווערען אן אלגעמיין אידישער קאָנגרעס. יעדע איינצעלנע פארטיי האָט שאנסען צו געווינען דערביי, אָבער אויך צו פערלירען. און מערקווירדיג — די ציוניסטען האָבען קיין מורא ניט. דערשראָקען האָבען זיך נאָר די אסימילאטאָרען פון איין זייט און די ראדיקאלען פון דער אנדער זייט. א סימן אז דאָס הארץ זאָגט זיי, ווי אן אלגעמיין אידישער קאָנגרעס וועט זיך שטעלען צום נאציאָנאלען פראָבלעם בכלל און צום פונקט ארץ ישראל בפרט.

עס איז געווען א צייט, ווען די אידישע סאָציאליסטען האָבען געפיהרט מלחמה געגען דעם נאציאָנאלען געדאנק. עס איז גע־קומען א נייע צייט און האָט געכשרט דעם געדאנק, און די סאָציאליסטען האָבען געמוזט נאָכגעבען. דער פערלאנג נאָך א אידישע היים איז די לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דעם נאציאָנאלען געדאנק. עס וועט קומען נאָך א נייערע צייט, און אלע סאָציא־ליסטען וועלען מוזען מודה זיין אין דער נויטווענדיגקייט פון א אידישע היים.

ניט געהן צו אן אלגעמיינעם אידישען קאָנגרעס איז א שוואכער מיטעל, פונקט ווי פערהאנדלונגען הינטער פערריגעלטע טהירען.

31 אוגוסט 1915.

געפעלט איהר ניט — איז דאָס און עס וועט בלייבען אַן אונפער־שטענדליכקייט.

מיר ווילען קיינעם ניט נארען. מיר זאָגען בפירוש, אז אפילו ווען דער פונקט ארץ ישראל זאָל אויסגעשטריכען ווערען פון פראַ־וויזאָרישען פראָגראם פון אידישען קאָנגרעס, וועלען מיר זוכען מיט אַלע מיטלען, אז דער קאָנגרעס זאָל אויסשפּרעכען זיין מיינונג וועגען דיעזער וויכטיגער פראגע, און עס איז קוים צו ערווארטען, אז אַן אַלגעמיין אידישער קאָנגרעס זאָל זיך אָבזאָגען דערפון, ווייל אַ בעשטימטע פארטיי וויל דאָס ניט. אַ נאציאָנאַלע און דערצו נאָך אַ דעמאָקראטישע אָרגאַניזאציאָן האָט נאָר איין וועג, ווי מבטל צו זיין דעם ווילען פון אַן אנדער פארטיי, דאָס איז דער וועג פון אַן אפענעם, עהרליכען פּאָליטישען קאמפּף. די כלי זיין פון אַזאַ קאמפּף זיינען עפענטליכע וכוחים און איבערציינגונגס־קראַפט. די מאַיאָריטעט, און נאָר זי אליין האָט דאָס לעצטע וואָרט און די מאָראלישע מאכט אָנצונעהמען החלטות. מורא האָבען פאר מאַיאָריטעטס־בעשליסע און דאריבער סטרייקען און ניט געהן צום קאָנגרעס איז ניט נאציאָנאל און ניט דעמאָקראטיש.

אויסצודרעהען זיך און צו בעהויפּטען, אז די דייטשע, פראנצויזישע, ענגלישע א. ז. וו. סאָציאַל־דעמאָקראטען מוזען זיך נאָך בעטייליגען אין דער לעזונג פון אלגעמיין נאציאָנאַלע פראגען, ווייל די מלוכה צווינגט זיי דערצו, אָבער ביי אונז אידען פעהלט די שטאַאטס-מאכט און דעריבער זיינען מיר פרייער, אונבעשרענק־טער אין אונזער וואהל, אז מיר ווילען געהען מיר, און אז מיר ווילען געהען מיר ניט, — אזא ארגומענט האָט מיט אַ פּאָר טעג צוריק ארויסגעשטעלט אַ אידישע סאָציאַליסטישע צייטונג — איז ניט נאָר ניט סאָציאַליסטיש, עס איז אויך ניט שעהן. דאָס הייסט אויסנוצען די אידישע נאַציאָנאַלע אונבעהאָלפענהייט, דאָס הייסט שטעלען די פּאָליציי־מאכט העכער אלס די מאָראלישע מאכט.

ליידער איז דאָס אזוי. ביי אנדערע פעלקער משפּט מען פאר אַ נאציאָנאַלע מסירה ווי פאר האָכפערראטה, ביי אונז איז דאָס ניט שטראָפּבאר, ביי אונז קומט פאָר, אז אָנגעזעהענע „פיהרער" ערלויבען זיך צו פער'מסר'ען דעם כלל, און קיינער טרייבט זיי

די געזעלשאפט, — און זי בעשטעהט כמעט שטענדיג מעהר פון שונאים ווי פון פריינד פון דעם איינצעלנעם, — קאָן אין בעס־טען פאל אויף אזוי ווייט אכטען דעם איינצעלנעם, ווי ווייט דער איינצעלנער אכטעט זיך אליין. ניטאָ קיין גוטע מענשען, וועלכע פערשאפען דעם איינצעלנעם א פלאץ אין דער געזעלשאפט אויס יושר געפיהל. יעדער מוז זיין פלאץ אין דער געזעלשאפט עראָבערן, ער מוז זיין פלאץ איינגעהמען. און עס איז דאריבער ניט קיין וואונדער, ווען די געזעלשאפט בעהאנדעלט דעם אינערליך אונ־זעלבסטשטענדיגען ווי א צווייט־קלאסיגען אדער א דריט־קלאסי־גען מענשען און צייגט איהם אָן א פלאץ אויף אן אונטערער שטו־פע, אפטמאָל זאגאר אויף יענער זייט מחיצה.

מיר ווילען ווייט נאָך ביישפיעלען ניט געהן. מיר נעהמען די עלעמענטארסטע פאָרם פון מענשליכער אינערער אונזעלבסט־שטענדיגקייט. זי איז יעדען בעאָבאכטער פון סאציאלע בעציהונ־גען בעקאנט, זי אויסערט זיך אין קריעכערטהום. מענשען, וועל־כע אנערקענען זייער אייגענע ווערדע, פיהלען זיך אויטאָנאָם. ווען מען פיהלט זיך אויטאָנאָם, איז מען צופריעדען מיט דעם אייגע־נעם געזעלשאפטס־קרייז, וואו מען איז א גלייכער אונטער גלייכע. ווען מען איז צופריעדען מיט דעם אייגענעם קרייז, האָט מען ניט די תשוקה, וועלכע פערוואנדעלט זיך אין א תאוה, אריינצודרינגען דוקא אין א פרעמדען קרייז. דער פרעמדער קרייז האָט שוין אזא טבע, ווען ער בעמערקט, אז איינער קריכט צו איהם, שליסט ער זיך צו, און דער קריכער בלייבט פון דרויסען. דער אינערליך זעלבסטשטענדיגער, דער שטאָלצער קריכט ניט און ממילא קאָן ער ניט אויסגעשלאָסען ווערען.

איבערטריבענער שטאָלץ איז גאוה, די איבערשעצונג פון די אייגענע כחות איז נארישקייט, דאס הייסט ניט קאָנען חשבון׳ען, ניט האָבען קיין ידיעה אין דער לעבענס־אריפמעטיק. אבער ער־גער פון אלץ איז דער אייגענער ביטול. ווער עס איז זיך אליין מבטל איז פאר די אנדערע בטל ומבוטל.

און אז מיר הערען זיך איצט צו צו דעם וואס געהט פאר אין אונזער אינערען לעבען, מערקען מיר צוויי ענטגעגענגעזעצטע

וואָס פאָדערען מיר און וואָס פערלאַנגען מיר

פיעל שלימער ווי די אויסערע אבהענגיגקייט איז די אינערע אונזעלבסטשטענדיגקייט. די אויסערע אבהענגיגקייט איז ניט בע־קוועם, זי לאָזט ניט צו, אז דער מענש זאָל קאָנען פערווירקליכען זיין פרייען ווילען, זי לאַסטעט ווי א יאָך, זי דריקט, זי קנעכטעט. ביי אַל דעם אָבער ענטהאלט זי אין זיך ניט קיין חרפה. עס איז אַן אונגליק, אָבער ניט קיין שאנדע, ווען מען קאָן ניט גובר זיין די ברוטאלע מאכט פון א שטארקען געגנער. מען קאָן זיך דערביי פיהלען אינערליך פריי, ניט פערלירען די ווערדע פון דעם שטאָל־צען מענשליכען איך און זאמלען כוחות פאר דעם פאסענדען מאָ־מענט, ווען דער פראָטעסט קאָן האָבען שאנסען אויף אַן ערפאָלג. מאַקס נאָרדוי האָט אויסגעדריקט דיעזען געדאנק אין דעם קורצען אפאָריזם: ווארטען איז ניט קיין שאנדע. יעדענפאלס מוז מען, דארונטער פערשטעהן ניט א פאסיווען ווארטען, נאָר א ווארטען פון אָנשטרענגונג און פון כחות זאמלען.

די אינערע אונזעלבסטשטענדיגקייט אבער ענטהאלט אין זיך אי אַן אונגליק אי א שאנדע. אינערליך אונזעלבסטשטענדיג זיין — דאס הייסט ניט גלויבען אין די אייגענע כוחות, דאס הייסט ניט האָבען קיין דרך ארץ פאר זיך אליין, דאָס הייסט אוועקצושטע־לען זיך אין די שורה פון די שוואכע, אונבעהאָלפענע, וועלכע האָ־בען גאָר קיין האָפנונג ניט אמאָל שטארק און זעלבסטשטענדיג צו ווערען. דער אינערליך אונזעלבסטשטענדיגער לעבט אין שטענ־דיגען צווייפעל, ער האָט תמיד מורא צו מאכען א דרייסטען שריט, עס פעהלט איהם די זיכערהייט, ער בעזיצט ניט די פעהיגקייט צו ריזיקירען, בעגעגענט ער אויף זיין וועג א קליין בערגעלע צדער עטוואס א טיעפען טהאָל, געהט ער ארום און ארום, ווארים יעדעס בערגעלע איז פאר איהם צו הויך, און יעדער טהאָל צו טיעף.

מינדערהייטען. און אין אזא מאָמענט וועט איהר ערשיינען אין אייער גאנצער פּאָליטישער ארימזעליגקייט און וועט זאגען בזה הלשון: אדוני פּריץ, זייט זיך כ'לעבען ניט מטריח, ווארים מיר זיינען די פערטרעטער פון אידישען פאָלק, און אונזער בקשה נעהט גאָר ניט אזוי ווייט. מיר ווע‌לען שוין גליקליך זיין, ווען איהר וועט די אידען אומעדום בעטראכטען ווי בירגער.

ווי וועט מען קוקען אויף אונזער פאָלק, ווען זיינע פערטרע־טער ווע‌לען דיענען אלס מוסטער.

פון דער אנדער זייט זאגט מען אונז: זייט ווירדיג דעם היס־טאָרישען מאָמענט, וועלכען איהר מאכט דורך. זייט ניט מבטל אייער א י ך. זייט מענשען און רעדט אויף א מענשליכען לשון. בירגערליכע רעכט — מיר בעטען ניט ביי אייך א חסד. מיר מאָה־נען פון אייך די גזלה, וואָרים מיר זיינען ש ט ע נ ד י ג געוועזען בירגער, שטענדיג געצאָהלט, אי מיט אונזער פערמעגען, אי מיט אונזערע נפשות. נאציאָנאלע רעכט — מיר אפּעלירען צו אייך אין נאָמען פון יושר און פאָרטשריט. בויט ניט דאָס גליק פון איין נאציאָנאלער גרופּע אויף דעם חשבון פון אונזער חורבן, עס וועט זיין ניט גוט, ניט פאר אונז, ניט פאר אייך. מיר ווילען זיין גוטע בירגער, און כדי צו זיין גוטע בירגער מוזען מיר זיין פולע, גאנצע מענשען. פול און גאנץ קאָנען מיר זיין נאָר ווען מען צווינגט אונז ניט צו פערלייקענען אונזער אייגענע נאַטור, און אונזער נאטור איז מיט טויזענד פעדים פערבונדען מיט אונזער פאָלק, מיט אונזער געשיכטע, מיט אונזער קולטור. בעהאנדעלט אונז ווי גאנצע מענשען און אויך גאנץ ווע‌לען מיר דיענען דעם שטאאט.

און נאָך א וואונש האָבען מיר — און מיר אפּעלירען צו אייך אין נאָמען פון א העכערען פּרינציפּ, אין נאָמען פון דער א ב־ס אָ ל ו ט ע ר נאציאָנאלער גלייכבערעכטיגונג. מיר ווינשען, אז אונזער פאָלק זאָל האָבען די מעגליכקייט צו שאפען פאר זיך א היים אין זיין היסטאָרישער היימאט. מיר גלויבען און בעהויפּטען אויפריכטיג, אז מיר ווע‌לען ק י י נ ע ם ניט שאדען דאדורך. מיר זיינען גרייט אריינצוטראגען אין אריענט אונזער גאנצען

שטרעמונגען. פון איין זייט די אבלעבענדע, טראדיציאָנעלע גלות שטרעמונג, בעגרינדעט אויף אינערע אונזעלבסטשטענדיגקייט, אויף אונטערשעצונג פון די אידישע פאָלקס־כחות, נאָך מעהר, אויף אָבלייקענונג פון די אידישע פאָלקס־כחות, און פון דער אַנ־דער זייט א יונגע, אבער דערפאר א פיעל שטארקערע שטרעמונג בעגרינדעט אויף זעלבסט־אכטונג און זעלבסט־בעפרייאונג.

פון איין זייט גיט מען אונז אן עצה: טרעט ניט אויף ווי א פאָלק, בלייבט בעסער איינצעלנע, פאנאנדערגעשרויבטע, מאכט ניט קיין טומעל, וועט איהר זיך ניט ווארפען אין די אויגען. רעדט ניט מכח נאציאָנאַלע רעכט, רעדט ניט מכח קולטורעלער אויטאָ־נאָמיע, ציהט ניט אויף זיך די אויפמערקזאמקייט פון די פעלקער. אין גוט אידיש פערטייטשט הייסט עס: פאלשטענדיגער נאציאָ־נאלער בטול היש. עס מאכט ניט אויס, ווי די עצה ווערט בע־גרינדעט, מיט סוחרישע מאָטיווען אדער מיט פאלש פערשטאנע־נעם ראדיקאליזם, זי בלייבט וואס זי איז — א כשר קינד פון קנעכטישער געזינונג.

ווען די עצה זאָל אָנגענומען ווערען אין איצטיגען וויכטיגען היסטאָרישען מאָמענט, ווען דאס אידישע פאלק זאל ערלויבען, אז מען זאָל קומען און רעדען אין זיין נאָמען אזוינע דבורים — וואלט דאָס געווען דאָס גרעסטע אונגליק, וואָס האָט אונז נאָר געקאָנט פאסירען.

דערמאָהנט זיך נאָר וואס איהר טהוט. ווענען בירגערליכע רעכט האנדעלט זיך נאָר אין רוסלאנד. און אויך אין דיעזער בע־ציהונג איז קרוב לודאי, אז דער שווערפונקט פון די אידישע מא־סען ווערט איצט פערלעגט פון מזרח אייראפא אין מערב אייראַ־פא, און אין מערב אייראפא זיינען די רעגיערונגען פיעל מעהר פאָרטגעשריטען פון אייך. זיי, די רעגיערונגען, האָבען איינגע־זעהן, אז מיט בירגערליכע רעכט אליין קאָן מען בשום אופן ניט פערענטפערען די קאמפליצירטע און זעהר וויכטיגע פראגע, ווי מען זאָל לכתחילה פערמיידען די רייבונגען צווישען די פערשיעדענע נאציאָנאלע גרופען. זיי, די רעגיערונגען, זוכען נייע וועגען, ווי צו זיכערען די ענטוויקלונגס־מעגליכקייטען פון די נאציאָנאלע

די פערביטענע יוצרות.

עס איז מערקווירדיג, ווי דער גלות איז מחייב צו פיהרען א דאפעלטען דאזיין, ווען אפילו מען איז ניט מודה אין גלות גופא, מען לייקענט זיין עקזיסטענץ און מען בעטראכט זיך אלס פרייער אונטער פרייע.

די העכסטע פארם פון דער פערנייגונג פון דעם גלות איז די אסימילאציאן. די אסימילאציאן, די קאנסעקווענטע, די שטרענג דורכגעפיהרטע ביז צום לעצטען ענד, בעהויפטעט נים נאר, אז מען מוז מיט דעם גלות שלום מאכען, ווייל עס בעשטעהט ניט קיין מעגליכקייט פטור צו ווערען פון איהם, זי זאגט פיעל מעהר, אז דורך דאס פאלשטענדיגע אויפגעהן און איינגעשלונגען ווערען אין דער פרעמדער סביבה ערווייכט מען די בעפרייאונג פון גלות. זי וויל ניט זיין געגרינדעט אויף א „לית־ברירה" פילאזאפיע, זי וויל אליין גלויבען און אויך די אנדערע מאכען גלויבען, אז דאס וואס זי טהוט, טהוט זי אויס פרייער נייגונג. זי טהוט ניט קיין שידוך מיט דער פרעמדער סביבה, זי ליעבט זיך אין איהר איין.

אם איז די גרונדלאגע פון דער אסימילאציאן אין דער טהעא־ריע. מען קאן זיך צו איהר פערהאלטען ווי מען וויל, מען קאן זי בעטראכטען אלס ווינשענסווערטה אדער פערווערפליך פון פער־שיעדענע שטאנדפונקטען, מען קאן אבער איהר ניט אבזאגען אין נאנצהייט. זי איז ראדיקאל, זי געהט ניט אויף פשרות, זי וויל זיך אליין און קיינעם ניט נארען. און ווען אונזערע אסימילאנטען וואלטען געווען פונקט אזוי קאנסעקווענט אין לעבען ווי אין דער טהעאריע, וואלט קיין מאל ניט געווען קיין פלאץ פאר אינערע דיפערענצען און מחלוקות אין אידישען לעבען. עס וואלט געווען פשוט און קלאר. פון איין זייט שטעהען מענשען, גרופען, פארטיי־ען און קלאסען, וועלכע שטעלען ארויס די בעפרייאונג פון זייער

ערנסט און אונזער גאנצע עקאָנאָמישע און קולטורעלע ערפאהרונג, וועלכע מיר האָבען אנגעזאמעלט אלס אלטעם קולטור־פאָלק. מיר ווען דערצו בייטראגען, אז דער אריענט זאל אויפלעבען, און ווער עס זאל ניט זיין זיין בעזיטצער וועט פון אונזער ארבייט קיין היזק ניט האָבען. מיר געהען ניט אנקעגען דעם פארטשריט, אונזער וואונש ליעגט אויף דער ליניע פון די העכסטע מענשליכע אידעאַלען, און מיר פערלאנגען פון די בעסטע און ערעלסטע, זיי זאלען אונז אונטערשטיצען.

מיר זיינען איבערצייגט, אז די אומות העולם וועלען זיך ניט דערשרעקען פאר אזא פארמולירונג פון אונזערע וואונשען. זיי וועלען אין איהר, אין דער פארמולירונג, נאָר זעהן, אז דאס אידישע פאָלק איז גאר ניט אזוי טיעף געזונקען, ווי מען האָט עס זיי ערצעהלט, זיי וועלען דערין זעהן א סימן פון מענליכקייט, פון זעלבסטאכטונג, און זיי אליין וועלען אנהויבען אונז מעהר צו רעספעקטירען.

די אומות העולם וועלען זיך ניט דערשרעקען. דערשראָקען האָבען זיך פאר אזא פארמולירונג אונזערע אייגענע אינערליך אונזעלבסטשטענדיגע פערטרעטער, וועלכע זיינען געוואוינט צו קוקען אויף די אנדערע פון אונטען ארויף און אויף די אייגענע פון אויבען אראָב.

2 סעפטעמבער, 1915.

קיין הפקר־סביבות. יעדע סביבה האָט א גדר און שומרים. דער צוים איז הויך און די שומרים זיינען שטרענג, און עס איז פיעל לייכטער זיך אויסצושליסען, ווי זיך אַנצושליסען, ווייל צום זיך אויסשליסען געהערט איין ווילען און צום זיך אַנשליסען לכל הפחות צוויי ווילענס. דאריבער קומט טאקע אָפט פאָר, אז די אסימי־לאנטען בלייבען „קרח מכאן וקרח מכאן“, און אז זיי הויבען אָן צו פיהלען שטארק דעם אומעט אויפ'ן הארצען קעהרען זיי זיך אום צוריק.

זיי קעהרען זיך אָבער אום נִיט ווי „בעלי תשובה“, זיי מאכען ניט גאנץ דעם איינגענעם ריס אין זייער נשמה. זיי קעהרען זיך אום ווי האלבע מענשען. זיי ווארטען אויף א נייע געלעגענהייט צו עראָבערען די פעסטונג, וועלכע זיי האָבען ניט געקענט מיט איין מאָל איינגעהמען און זיי שאָקלען זיך ארום, ווי דער פער־פענדיקעל אין א וואנד־זייגער, צווישען צוויי וועלטען, צווישען דער, אויף וועלכער זיי האָבען געוואָרפען אן אום־חן, און צווישען דער, וועלכער האָט אויף זיי געוואָרפען אן אום־חן.

און דערין ליעגט איינע פון די טרויעריגסטע ערשיינונגען פון אונזער פאָלקס־לעבען. גאנץ אסימילירטע וואָלטען בשום אופן ניט געקאָנט שטעהן אויבען אָן פון אונזערע פאָלקס־אינטע־רעסען, די האלב אסימילירטע בלייבען אָבער רוהיג אויף זייער אלטען פלאץ און בעהאלטען אין זייערע הענד די פעדים פון דער אידישער פאָליטיק. ממילא קומט אין בעסטען פאל ארויס א האלבע ארבייט, ווייל זי שטאמט פון האלבע נאטורען.

דערפון שטאמען אויך די אונפערשטענדליכקייטען אין אונזער לעבען.

נעהמען מיר צום ביישפיעל די קאָנגרעס־פראגע, וועלכע האָט פערארורזאכט אזא קאָכעניש און אזוי פיעל בייזעס בלוט אין גע־וויסע קרייזען פון אמעריקאנער יודענטהום. די פראגע איז זעהר אן איינפאכע: די אמעריקאנער אידען פיהלען זיך אין זייער געזאמטקייט אלס חלק פון אידישען פאָלק. זיי פיהלען ווייטער, אז דער איצטיגער היסטאָרישער מאָמענט, וועלכען עס מאכט דורך

פאָלק אלס דאס העכסטע אידעאל. פון דער אנדער זייט מענשען און גרופען, וועלכע דיענען אן ענטגעגענגעזעצטען אידעאל. געהט דער ערשטער טהייל אין מזרח און דער אנדערער טהייל אין מערב, און וואס ווייטער און ווייטער דערווייטערען זיי זיך פון אנאנדער. ביים פאָלק און ביי די פאָלקס־אינטערעסען האבען לאָגיש געקאָנט בלייבען נאָר די ערשטע. אין אזא פאל וואָלט מען די אסימילאציאָן בעטראכט ווי יעדע אנדערע מגפה, וועלכע שאדעט דעם פאלקס־ארגאניזם, ווי שמד צום ביישפיעל, מען וואלט אנגעווענדעט פ ר א־פ י ל א ק ט י ש ע מיטעל, כדי ניט צוצולאָזען, אז זי זאָל אָנמאַ־כען ווייטערע פערוויסטונגען, אבער רייבונגען צווישען נאציאָנא־ליסטען און אסימילאנטען האָבען ניט געדארפט פארקומען, ווארים עס קענען ניט זיין קיין רייבונגען צווישען בלייבענדע און אוועק־געהענדע.

אלע אונזערע סכסוכים, מחלוקות און רייבונגען, וועלכע שלינגען איין דעם גרעסטען חלק פון אונזער ענערגיע און שאפענ־דער קראפט, קומען ארויס ניט דערפון, וואָס מיר האָבען אין מאנכע קרייזען אן אסימילאטאָרישע שטרעמונג, נאָר דערפון וואָס מיר האָבען ניט קיין גאנצע אסימילאנטען. אונזערע אסימילאנטען פערליעבען זיך טאקע אין דער פרעמדער סביבה און בלייבען אויף קעסט ביי דעם אידישען פאָלק. טהעאָרעטיש געהען זיי אוועק, פראקטיש בלייבען זיי דאָרט וואו זיי זיינען אויך פריהער געוועזן. דאָס קומט מחמת צוויי טעמים. ערשטענס, איז גאָר ניט אזוי לייכט אוועקצוגעהן, מען קען ניט אָבטרייסלען פון זיך די לאסט פון א לאנג דורות׳דיגער ירושה, עס הויבט זיך אָן א בענקעניש, א קלעמעניש, עס איז שווער מאכען ביי זיך דעם הסכם נאָך אמאָל נעבאָרען צו ווערען. און יעדע ראדיקאלע אסימילאציאָן איז פער־בונדען מיט א צווייטער געבורט. צווייטענס, ווען מען וואָלט שוין אפילו געפיהלט אין זיך דעם כח צו מאכען איין מאָל א מחק אין דער אייגענער נשמה און אָנשליסען זיך גאנץ אָן א נייער וועלט — האָט דאָך די נייע וועלט עפּעס אויך א שטיקעל דעה. ווען איינער וויל זיך אָנשליסען, מוז דאָך זיין אַן אנדערער, וועלכער וויל איהם א י י נ ש ל י ס ע ן. ניטאָ אין דער מענשליכער געזעלשאפט

קראטיש, אין איין וועלט שאָוויניסטיש־נאַציאָנאַליסטיש, אין דער אנדערער אסימילאַטאָריש־קאָסמאָפּאָליטיש.

און געוועהנליך פערבייט מען די יוצרות. מיט די ריכטיגע פּרינציפּען לעבען זיי אין דער פאַלשער וועלט, דאָס הייסט, אין דער וועלט, וואו זיי קאָנען זיך ניט גאַנץ אויסלעבען. און מיט די פאַלשע פּרינציפּען לעבען זיי אין דער אמת'ער וועלט, דאָס הייסט אין דער וועלט, וואו זיי מוזען זיך אויסלעבען געגען זייער אייגענעם ווילען.

14 סעפּט., 1915.

די גאַנצע וועלט, לעגט אַרויף אויף זיי, אויף די אַמעריקאַנער אידען, אַ בעזונדערע פעראַנטוואָרטליכקייט. כדי צו דערפילען זייער חוב־ווילען זיי זיך אָ ר ג אַ נ י ז י ר ע ן. זיי לעבען אין אַמעריקא, אין אַ לאַנד, וואו דער גאַנצער שטאַאַטס־מעכאַניזם איז אויפגעבויט אויף דעם דעמאָקראַטישען פּרינציפּ. דאַריבער פערשטעהען זיי, אַז אַלס אידען און אַלס אַ מ ע ר י ק אַ נ ע ר אִ י ד ע ן וועלען זיי ניט יוצא זיין זייער חוב בנוגע צו זייער פאָלק, ווען זיי זאָלען איבערלאָזען די גאַנצע אחריות אין די הענד פון אַ הייפעלע מענשען, וועלכע זיינען אפשר אי רייך, אי געבילדעט, אי קלוג, וועלכע האַלטען אָבער אין איין טענה'ן, אַז זיי גלויבען ניט, ניט אין דער עקזיסטענץ פון דער אידישער נאַציאָן אין דער געגענוואַרט און ניט אין אַ אידישער פאָלקס־צוקונפט. דער שכל הישר זאָגט, אַז דאָ ליגט אַן אינערער ווידערשפּרוך, וועלכען מען קאָן מיט קיין פשט'על אין דער וועלט ניט פערענטפערען. בכן האָט מען בעשלאָסען, ווענדען זיך צו די אידישע מאַסען, אויפ־קלעהרען זיי וועגען דעם מצב און אָרגאַניזירען אַ פערטרעטער־שאַפט פון די אַמעריקאַנער אידען אויף דעמאָקראַטישע יסודות.

דאַכט זיך, וואָס קאָן מען האָבען איינצואווענדען געגען אַזא בערעכטיגטען, נאַטירליכען, בעגרינדעטען וואונש? און דאָך האָ־בען זאָגאַר מאַנכע ראַבינער געפונען פאַר נויטיג צו האַלטען דרשות אין די טעמפּלען אין דיביידע ראש השנה-טעג אַנטקעגען די קאָנ־גרעס־אידעע, געשטורעמט און געשימפּפט, גלייך ווי די אידישע וועלט האַלט חרוב צו ווערען צום צווייטען מאָל דורך די פער־ווירקליכונג פון דער קאָנגרעס־אידעע. און דאָס זיינען געווען אַמעריקאַנער ראַבינער, און זיי האָבען אויך גערעדט פון די הויכע, הייליגע, אַמעריקאַנישע, דעמאָקראַטישע פּרינציפּען, און זיי האָבען אַליין ניט פערשטאַנען, אַז זיי האָבען בשעת מעשה אויסגעזעהן ווי קאָמישע פיגורען, וועלכע פערפּלאָנטערן זיך אין די אייגענע געדאַנקען.

דאָס מאַכט די האַלבהייט, דאָס לעבען אין צוויי וועלטען. אין איין וועלט איז מען דעמאָקראַטיש, אין דער אַנדערער אויטאָק־

פוילען האָט מען געהאט צוויי שוהלען, וועלכע מען האָט גערופען די רעפאָרמירטע, אין ווארשא און אין לאָדז, אָבער דאָ אין אמעריקא וואָלט מען זיי ביידע צוגערעכענט צו די ש ט ר ע נ ג אָ ר ט ה אָ ־ ד אָ ק ס י ש ע.

אפילו אין דייטשלאנד, וואו עס האָבען געלעבט און געווירקט די ערשטע און די בעדייטענדסטע רעפאָרם־אפאָסטעל, איז די רעפאָרם געבליבען שטעהן אויפ'ן האלבען וועג, אין פערגלייך מיט אמעריקא. אין גאנץ דייטשלאנד עקזיסטירט נאָר איין טעמפעל, פעררוקט אין א זייטיגען געסעל אין בערלין, וואו מען „דאווענט" זונטאָג אַנשטאָט שבת, און וואוהין מען פיהרט די טוריסטען ווי צום בייז־וואונדער צו צייגען זיי, אז אויך ביי אידען איז דאָ א ס ע ק ט ע, וועלכע איז מתפלל אָהן א קאָפּ־בעדעקונג און לאָזט צו, אז מענער און פרויען זאָלען זיצען אין שוהל צוזאמען.

מילא ווען מען רעדט מכח די אידישע מאסען קאָן מען נאָך ווי עס איז אויסגעפינען פערשיעדענע ערקלערונגען צו פערענט־פערען דיעזע ערשיינונג. ווען מען וויל קאָן מען זאָגאר בלייבען אויף דעם באָדען פון דער היסטאָריש־מאטעריאליסטישער וועלט־אנשויאונג. די רעפאָרם אין אלגעמיין איז פשוט א צו טהייערער ארטיקעל פאר די מאסען. א שעהנע שוהל, א ריינע שוהל מיט משגיחים און משרתים, מיט שטודירטע פרעדיגער און חזנים איז ניט קיין וואָלוועלער ביסען. דער גרעסטער עלוי אָדער זאָגאר דער גאון, וועלכער זיצט כל ימיו אויף תורה און עבודה, מוז לעבען פערהעלטניסמעסיג זעהר בעשיידען, גאנץ אָפט, אין די מיטעלע און קליינע שטעדט — אין דחקות, און זיין איינציגע האָפנונג איז עולם הבא. דער קלענסטער רעפאָרמירטער ראבינער אָבער פער־לאנגט גאנץ אנדערע התחייבות'ען פון זיין געמיינדע. ער פאָדערט מען זאָל איהם אויסצאָהלען זיין חלק מיט עולם־הזה ארטיקלען. דאָס איז ערשטענס. צווייטענס, זיינען די מאסען אין דורכשניט ניט אזוי פאָרטגעשריטען אין זייער לעבענס־אנשויאונג און פיהלען דעריבער ניט קיין בעדערפניש צו איבעראנדערשען די פאָרמען פון זייער רעליגיעזען לעבען. דריטענס זיינען די מאסען, אפילו ווען זיי זיינען אויפגעקלעהרט, זעהר קאָנסערוואטיוו בנוגע צו

רעפאָרם און יודענטהום

I

אינטעליגענץ און רעפאָרם.

דער רעש, וועלכען איינינע פּרעדיגער האָבען אויפגעהויבען אין די רעפאָרם־טעמפּלען צוליעב די נייע שטרעמונג אין די אידישע מאסען, צו פעראייניגען זיך אויף א פּאָלקסטימליכער גרונדלאגע; די אַטאקע, וועלכע זיי האָבען ביי דיזער געלעגענהייט געמאכט אויף דעם ציוניזם און דעם אידישען נאציאָנאליזם; דער אונ־אנשטענדיגער טאָן, וועלכען עס האָט אָנגעהויבען אָנצואווענדען אין זיין פּאָלעמיק געגען ציוניסטען און נאציאָנאליסטען דער לייב־אָרגאַן פון די רייכע רעפאָרמירטע אידישע קרייזען אין ניו יאָרק — דאָס אַלעס צוזאמענגענומען גיט מיר די פעראנלאסונג אָבצו־שטעלען זיך אויף אַן ערשיינונג אין אונזער לעבען, וועלכע איז, לויט מיין וויסען, כמעט נאָך ניט אָדער גאָר זעהר ווענינ בע־שפּראָכען געוואָרען.

ווי קומט עס, אז גראָד דאָרט, וואו עס לעבט דער גרעסטער בעשטאנד־טהייל פון אידישען פּאָלק אין אייראָפּא — רוסלאנד, עסטרייך און פּוילען — האָט די רעפאָרם־בעוועגונג אויף דעם רעליגיעז־סינאַגאָגאלען געביעט זיך ניט געקענט איינוואָרצלען? אין רוסלאנד איז פאַר איהר קיין סימן ניטא, און ווען איינער — דער אָריענטאַליסט פערעפערקאָוויטש — האָט זי גע־וואָלט פערפּלאנצען אין פּעטערבורג נאָך אמעריקאנישען מוסטער, האָט מען איהם גלייך נאָך דעם ערשטען פערזוך געלאָזט בעטען, ער זאָל אויפהערען זיך נאריש מאכען. אין גאנץ עסטרייך־אונ־גארן, מיט דער אויסנאהמע פון איינינע אונבעדייטענדע געמיינדען, קאָן מען אין בעסטען פאל רעדען פון קליינע, אונוועזענטליכע אָבענדערונגען אין קולטוס, אָדער פון האלבע רעפאָרמען. אין

די שאלה אויף א ווייטערען פּלאַץ. וואו איז די סבה, וועלכע האָט געצוואונגען די רוסיש־אידישע אינטעליגענץ, צום טהייל אויך אין עסטרייך און אין פּוילען, צו מאַכען אַזאַ פּלוצלונגען שפּרונג? וואו איז די אָבשטויסענדע קראַפט, וועלכע האָט זי געצוואונגען צו פערהאַלטען זיך אַזוי גלייכגילטיג צו אַלע רעליגיעזע פאָרמען? איז דאָס געווען די השפּעה פון דער ארומיגער סביבה נאָך דעם כלל: „ווי עס קריסטעלט זיך, אַזוי יודעלט עס זיך“? דאָס וואָלט אָבער געווען פאַלש. דאָס רוסישע פאָלק אין זיין גאַנצהייט איז זאָגאַר אָבערגלויביש רעליגיעז, און אויך די רוסישע אינטע־ליגענץ האָט זיך כמעט תמיד זעהר אינטערעסירט מיט רעליגיעזע פּראָבלעמען. דאָסטאָיעווסקי, טאָלסטאָי, וולאַדימיר סאָלאָוויאָוו און נאָך אונצעהליגע אנדערע פון די גרויסע רוסישע גייסטער זיינען געווען ז י כ ע ר אויף דעם רעליגיעזען געביעט. די רוסישע פּאָעזיע פון די לעצטע דורות איז דורכגעדרונגען פון שטאַרקע רעליגיעזע שטימונגען. אין עסטרייך און אין פּוילען הערשט דער קאַטהאָליציזם, די סביבה האָט דאָרט געוויס ניט נעקאָנט ארויסרופען א רעליגיעזע גלייכגילטיגקייט.

און די פראַגע איז א וויכטיגע, ניט פון ריין פּראַקטישען שטאַנדפּונקט, ווייל קיינער פון אונז קלייבט זיך ניט מחזיר לטובה זיין די אידישע אינטעליגענץ און ווייל ניט מיט אויסערע רעפאָרמען קאָן מען זי מחזיר לטובה זיין. די פראַגע איז וויכטיג, ווייל אין דיעזער ניט אויפגעקלערטער ערשיינונג שפּיעגעלט זיך אָב א שטיק פון אונזער קולטורעלער ענטוויקלונג, ווייל אין איהר זעהען מיר צוויי פערשיעדענע פּראָצעסען, וועלכע מוזען בעטראַכט ווערען אלס לאָגישע פאָלגע פון פערשיעדענע בעדינגונגען. פ ו ן א י י ן ז י י ט ה אָ ט ג ע װ י ר ק ט א ק אָ נ צ ע נ ט ר י ר ט ע פ אָ ל ק ס ־ ק ר א פ ט און זי האָט בעשטימט דעם ענטוויקלונגס־וועג, פ ו ן ד ע ר א נ ד ע ר ע ר ז י י ט ה אָ ט ג ע־ װ י ר ק ט א ג ר ו פּ ע ן ־ א י נ ס ט י נ ק ט, און ער האָט אָנגעצייכענט אן אנדער וועג. איז כל זמן דאָס זיינען געווען צוויי בעזונדערע וועלטען, ווייט איינע פון די אנדערע, אָהן בע־ריהרונגס־פּונקטען, האָבען זיי זיך פערטראָגען ווי צוויי פ ר ע מ־

זיטען און מנהגים, און ווען זיי היטען זיי שוין, ווילען זיי מקיים זיין זיי מיט אלע תגין, אַט ווי זיי, די זיטען און מנהגים, זיינען איבערגעגאנגען צו זיי בירושה.

ביי אַ שטרענגען אנאליז האָט מען געקאָנט בעווייזען, אז די און עהנליכע ערקלערונגען זיינען מעהר ניט ווי אויבערפלעכליכע. די ערהאלטונג פון דעם איבערליפערטען, מסורה־יודענטהום קאָסט אין סך הכל אָב די אידישע מאסען מעהר ווי אלע אויסגעפוצטע טעמפלען, עבען אזוי ווי די ערהאלטונג פון דעם אַלט־מאָדישען אידישען חדר קאָסט פערהעלטניס־מעסיג מעהר אָב דעם אידישען פאָלק ווי די מאָדערנע פאָלקס־שולען. דאָס איז בעוויזען געוואָרען מיט גענויע צאָהלען. מען דארף ניט פערגעסען, אז צום מסורה־יודענטהום געהערען אויך די הוצאות פון כשרות, ספרי־תורות און ספרים, מקוה, תלמוד תורה, ישיבות און נאָך וויטער. אויך האָט מען געקאָנט בעווייזען, אז אין עניני אמונה איז אַ גרויסער חלק פון די אידישע מאסען מינדעסטענס אזוי אויפגעקלעהרט, ווי די רייכע אידישע קלאסען דאָ אין אמעריקא. נאָר ווען מען זאָל אפילו צוגעבען, אז בנוגע צו די אידישע מאסען קאָן מען נאָך געפינען אַ תירוץ, בלייבט דאָך אָבער די ערשיינונג אָהן אן ערקלערונג, ווען מיר נעהמען אין בעטראכט די רייכערע אידישע קלאסען אין אייראָפּא און די אינ־טעליגענץ. פאר וואָס האָבען אויך זיי זיך ניט בעגייסטערט פאר די רעפאָרם־בעוועגונג און האָבען ניט דורכגעמאכט דעם זעלבען פראָצעס, וועלכען עס האָבען דורכגעמאכט די ענטשפרעכענדע קלאסען אין אמעריקאנער יודענטהום?

זעהר אָפט קומט אויס צו הערען: אין רוסלאנד, צום ביי־שפיעל, איז דעריבער ניט געווען קיין רעפאָרם־בעוועגונג, ווייל די אידישע אינטעליגענץ איז מיט איין מאָל אריבערגעשפרונגען אויף יענער זייט רעפאָרם. די אויפקלערונג האָט איהר אזוי פער־בלענדט די אויגען, אז זי האָט פערלאָרען יעדען אינטערעס פאר דאָס רעליגיעזע לעבען. דאָס איז אָבער ניט קיין ערקלערונג, דאָס איז דאָך מעהר ניט ווי אַ קאָנסטאטירונג פון אַ פאקט — פאלש אָדער ריכטיג פערשטאנען, דאָס הייסט דאָך ניט מעהר ווי אָב־וקען

סתם י ו ד ע נ ט ה ו ם. פאָלק איז קאָנקרעט, יודענטהום איז אבסטראקט, פאָלק ענטהאלט אין זיך דעם בעגריף פון דעם שעפּפער, פאָלק איז סוביעקט, יודענטהום איז אַ שעפּפונגס־פּראָדוקט, מעהר ניט ווי אָביעקט. מיט כונה און אויס אַ פ ע ר נ י י נ ו נ ג ס־טענדענץ, האָבען זיי, די פאָרשער און היסטאָריקער, ניט געשריבען די געשיכטע פון אידישען פאָלק, נאָר די געשיכטע פון יודענטהום. שוין אין דעם נאָמען אליין ליעגט די ווערטהשאצונג פון דער גאנ־צער אידישער ענטוויקלונג נאָך זייער אויפפאסונג.

נעהמען מיר די א מ ת אידישע פאָרשער און היסטאָריקער, אפילו די מאָדערנע, אין גענענזאץ צו די „פערטייטשער“ פון אונזער געשיכטע, נעהמען מיר שד“ל, קראָכמאל, וויס, ריב“ל, רייפמאן און ד. נל. זעהען מיר, אז זיי האָבען פערטראָטען אַ גאנץ אנדערען שטאנדפונקט. פאר זיי איז געווען דער פ אָ ל ק ס־ג י י ס ט די בעוועגענדע קראפט. ער האָט פאר זיי געדיענט אלס אַ שליסעל אפילו פאר די ערשיינונגען אויף דעם ריין רעליגיעזען געביעט. דער אונטערשיעד צווישען דיביידע קאטעגאָריען פון פאָרשער איז בעשטאנען ניט אין דעם גראד פון זייער פרומקייט, ניט אין קאָנסערוואטיזם און פריידענקערטהום, נאָר אין דעם פער־שיעדענעם אויסגאנגס־פונקט, וועלכען זיי האָבען געוועהלט פאר זיך ביי זייערע פאָרשונגען. די איינע זיינען געווען אָ ר י ג י נ ע ל, זיי האָבען זיך בעשעפטיגט מיט דעם ש ו ר ש און מיט דעם ש ט א ם און דורך דעם האראקטער פון דעם שורש און דעם שטאם האָבען זיי געזוכט צו בעגרייפען די איינענשאפטען פון די פירות, די פּראָדוקטען. די אנדערע האָבען בעהאנדעלט א ו י ס ש ל י ס ל י ך די פּראָדוקטען, גראָבען זיך ביז צום שורש האָבען זיי ניט געוואָלט, עס האָט ניט געפאסט פאר זייער טענדענ־ציעזע וועלט־אנשויאונג. די איינע האָבען קיין מאָל ניט פער־לאָזען דעם באָדען, פון וועלכען דאָס יודענטהום האָט געשפּראָצט און אויף וועלכען עס איז אויסגעוואקסען. די אנדערע האָבען זיך בעשעפטיגט מיט אַ יודענטהום אין דער לופט, וואָרצעללאָז און באָדענלאָז. זיי האָבען ניט בעאכטעט די שייכות צווישען בוים און פרי.

ד ע. קוים זיינען זיי אָבער געקומען אין בעריהרונג, דיעזעביידע וועלטען, איז בעשאפען געוואָרען די ר י י ב ו נ ג ס ־ פ ל ע כ ע, און די רייבונג האָט ג ע מ ו ז ט פ י ה ר ע ן צו אַ צוזאמענ־שטויס. ניט אויס שנאה, ניט אויס צו להכעיס פּאָליטיק, נאָר אויס אינערען נעגענזאץ, אויס דער פערשיעדענהייט פון די היס־טאָרישע מאָטיוועז, וועלכע האָבען רעגולירט די צוויי ניט גלייכע אידישע גרופּען.

II

די היסטאָרישע ירושה.

ניט נאָר איצט, ווען מיר שטודירען די תקופה פון אונזער רענעסאנס, נאָר ווען מיר נעהמען אפילו די אלטע און די עלטערע תקופות פון אונזער גלות־לעבען און מיר קוקען זיך צו, פריי פון פאָראורטהיילען און פאָרגענומענע טענדענצען, צו די שפּורען פון דער גייסטיגער ענטוויקלונג, וועלכע אונזער פאָלק אין זיין גע־זאמטקייט האָט דורכגעמאכט, קומען מיר צום בעשלוס, אז עס איז מעהר ניט ווי אַן אונבעגרינדעטער, אָבערפלעכליכער אורטהייל, ווען פיעלע פון אונזערע פאָרשער און היסטאָריקער בעטראכטען אלע ערשיינונגען אין אונזער גלות־געשיכטע דורך אַ טהעאָלאָגישע בריל, ווען זיי שטעלען אויף די בעהויפּטונג, אז נאָך דעם פער־לוסט פון דער שטאאטליכער זעלבסטשטענדיגקייט האָט זיך דער ג א נ צ ע ר שאפענדער אידישער גייסט פערקליבען אין אַ ווינ־קעל, אין די פיער איילען פון אמונה־אנגעלעגענהייטען, און זוכען די גאנצע עקזיסטענץ־בערעכטיגונג פון אידישען פאָלק אין דעם רעליגיעזען מאָמענט. עס געהט אזוי ווייט, אז שוין דער אויס־דרוק „אידישעס פאָלק" קומט זיי פאָר ווי פאלש, ווייל דער בעגריף פאָלק איז צו ווייט און צו ברייט פאר דעם ענגען, בעגרעניצטען אינהאלט, וועלכען זיי האָבען איבערגעלאָזען אלס אַ סימן מובהק פאר די אידישע ענטוויקלונג. די מייסטע אידישע מאָדערנע פאָר־שער און היסטאָריקער האָבען דעריבער פערביטען דעם אויסדרוק אידישעס פאָלק מיט דעם אויסדרוק רעליגיאָנס־געמיינשאפט, אָדער

אונזער געשיכטע. כמעט אויף דעם המשך פון דעם גאנצען גלות מערקען מיר דיביידע אנטאגאָניסטישע שטרעמונגען אין אידישען לעבען, די פאָלקסטהימליכע נאציאָנאלע און די אנטי־נאציאָנאל רעליגיעזע. ווען מיר רעדען פון דער אנטי־נאציאָנאל רעליגיעזער שטרעמונג, מיינען מיר ניט צו זאָגען דערמיט, אז די רעליגיאָזיטעט איז געווען ביי די אידען פערבונדען מיט אַן אנטי־נאציאָנאלער טענדענץ. דאָס וואָלט געווען א זעהר פאלשע בעהויפּטונג. מיר רעדען נאָר פון יענער שטרעמונג, וועלכע איז געווען אין איהר עיקר אַנטי־נאציאָנאל, וועלכע האָט זיך געשטעלט אלס העכסטע אויפגאבע די אויפלעזונג פון אידישען פאָלקסטהום, און די רעליגיאָן האָט זי נאָר געברויכט אלס מיטעל, כדי צו כשר'ען דורך איהר אָדער צו פערדעקען מיט איהר איהר אייגענע צושטערענדע ארבייט אויף אַלע אנדערע געביעטען פון אידישען פאָלקס-לעבען.

מיר שטעלען זיך אָב אויף א ביישפּיעל. מיר נעהמען די שפּראך. דאָס גרעסטע קאפּיטאל, וואָס א פאָלק פערמאָגט, איז זיין שפּראך. דאָס הייסט די שפּראך, אין וועלכער עס זיינען געשריבען די הויפּט־ווערק פון זיין שאפּענדען גייסט. ניט אומזיסט בעהויפּטען פיעלע פעלקער־פּסיכאָלאָגען, אז אין דעם מאָמענט, ווען א פאָלק פערליערט זיין שייכות צו זיין אייגענער שפּראך, הויבט זיך אָן זיין גסיסה, דער אויפלעזונגס-פּראָצעס פון דעם פאָלק גופא. עס איז דעריבער קיין וואונדער ניט, אז דאָס אידישע פאָלק האָט אָנגעשטרענגט אלע כחות, כדי צו בעשיצען די העברעאישע שפּראך פון אונטערגאנג. דאָס פאָלק האָט אינסטינקטיוו געפיהלט, אז שיצענדיג די שפּראך, שיצט עס זיין אייגענעם קיום, און קיין קרבן איז פאר איהם ניט געווען צו יהויך און צו טהייער, ווען עס האָט זיך נאָר געהאנדעלט וועגען דעם ווייטערען אויסבוי פון דער העברעאישער ליטעראטור. אלס אומגאנגס־שפּראך האָט די העברעאישע שפּראך ניט געקאָנט דורכגעפיהרט ווערען, זי האָט געמוזט ווערען די שפּראך פון ספר. איין ווינקעלע פון אידישען לעבען איז געבליבען אויטאָנאָם, געשיצט און אָבגעזונדערט פון דער ארומיגער סביבה — דאָס סינאָגאָגאַלע

דער ערשטער פון די „פערטייטשער“ פון אונזער געשיכטע, וועלכער האָט איינגעזעהן די גאַנצע גרונדלאָזיגקייט פון אַ לופט־יודענטהום, איז געווען גרעטץ. ער האָט דעריבער העפטיג פּראָ־טעסטירט געגען די טענדענץ צו פערוואַנדלען די אידישע געשיכטע אין אַ געשיכטע פון יודענטהום מיט אַ סינאַגאָגאַלער פאַרבונג, און איז געווען דער ערשטער, וועלכער האָט אונז מזכה געווען מיט אַ ל ע ב ע ד י ג ע ר געשיכטע פון א י ד י ש ע ן פ אָ ל ק. גרעטץ איז אפשר געווען ניט מעהר געלעהרטער ווי זיינע חברים, אפשר אַ קלענערער וויסענשאַפטלער פון מאַנכע פון זיינע צייט-גענאָסען, ער האָט אָבער בעזעסען איין מעלה, וועלכע האָט אַרויפגעדריקט אויף זיין ווערק אַ בעזונדער שטעמפּעל און זיין „געשיכטע דעס יודישען פאָלקעס“ געמאַכט צו אַ וואַהרען פאָלקס־ווערק. די מעלה זיינע איז בעשטאַנען אין זיין ל ע ב ע ד י ג ע ר בעציהונג צו דער אידישער געשיכטע, צו אַלע תקופות, צו אַלע דורות אָהן אַן אויסנאַהם. די האַנדלענדע פיגורען אויף דער אידישער סצענע זיינען פאַר איהם געווען ניט וואַקס־פיגורען, ניט ווי טויטע סקע־לעטען, די עצמות היבשות פון יחזקאל'ס נבואה, זיי זיינען פאַר איהם געווען לעבעדיגע, שאַפענדע מענשען, פול קראַפט און ליידענ־שאַפט. ניט אומזיסט האָט גרעטץ'ס ווערק זוכה געווען איבער-זעצט צו ווערען אין העברעאיש, און די פאָלקסטהימליכע אויס־גאַבע אויך אין אידיש. דאָס איז ניט קיין צופאַל. גרעטץ איז נעהנטער צוגעגאַנגען צום אידישען פאָלק און האָט געפונען פער־שטענדניס גראָד דאָרט, וואו דער פאָלקס־דופק האָט געשלאָגען אַם שטאַרקסטען. דאַגעגען איז ער געבליבען אונבעליעבט אין די אויפגעקלערטע קרייזען פון אייראָפּעער יודענטהום, צוליעב דער זעלבער אורזאַכע, צוליעב זיין נאָהענטקייט צום אידישען פאָלקס־טהום.

דערפון קאָן מען זעהן, אַז די מחלוקת צווישען די אנהענגער פון אַ אידישען פ אָ ל ק ס ט ה ו ם און צווישען די אפּאָסטעל פון אַ רעליגיעז-געפאַרבטען, אבסטראַקט־עטהיש־פילאָזאָפישען יודענטהום איז אבסאָלוט ניט ניי און קאָן בשום אופן ניט בע־טראַכט ווערען אַלס אַ רעזולטאַט פון דער נייעסטער ווענדונג אין

III

שוהל און טעמפעל.

די רעפארמירטע טעמפלען מוזען בעטראכט ווערען אלס א הויפט־פאקטאר אין דעם ענטנאציאנאליזירונגס־פראצעס, וועלכען א גרויסען טהייל פון דעם וועסט־אייראפעאישען און אמעריקא־נישען יודענטהום האט דורכגעמאכט. די הויפט־ראלע האבען דערביי געשפיעלט ניט די נייע פארמען פון דעם „גאטעסדיענסט“, ניט די געקירצטע תפלות אדער די סטיליזירטע מנהגים. דאס וואלט מען נאך קאנען פערטראגען. פיעל מעהר בעדייטונג, אין נעגאטיווען זין, האט געהאט די פערטרייבונג פון דער העברעאישער שפראך און דער אינהאלט פון די מאדערנע דרשות.

די אידישע שוהל איז געווען א שטיק אריענט, וועלכען דאס אידישע פאלק האט אריבערגעטראגעז אין די גלות־לענדער פון זיין אלטער היימאטה. אין דערין איז בעשטאנען איהר גאנצער רייץ. דער אריענטאלישער בלוי־ווייסער טלית, די „סקארבאווע“ ניגונים און די העברעאישע שפראך האבען דערצו בייגעטראגען, אז דער איד זאל זיך אין שוהל פיהלען ווי אין דער היים. איך מיין ווי אין דער היים אין פאלקסטהימליכען זין. אין שוהל האט ער נאך געזעהן דעם חרמון, דעם לבנון און דעם כרמל, ירושלים און דעם הר הבית, אין די תפלות האט ער נאך געהערט דאס רוישען פון דעם ירדן, דעם בת-קול פון דער נבואה און געפיהלט דעם אבגלאנץ פון דער שכינה. די זכרונות פון יער מיט גלאנץ בעדעקטער פערגאנגענהייט האבען אין איהם געוועקט גאלדענע חלומות פאר די צוקונפט, זיינע האפנונגען זיינען געווארען בעפליגעלט, און ער האט געשוועבט אויף א ווײלע אין אן איי־נענער וועלט, ער איז אויף א ווײלע ארויס פון דעם פרעמדען רשות הרבים אין זיין אייגענעם רשות־היחיד, ער האט אויף א ווײלע פערגעסען דעם גלות, די פרעמדקייט מיט איהר גאנצער ביטערקייט.

מיט דער פערזאגונג פון דער העברעאישער שפראך האט זיך

געביעט. דאָ איז מען ניט געווען געצוואונגען צו מאכען פשרות, און די אידישע שוהל איז געבליבען ר י י ן ה ע ב ר ע א י ש. אויך די פרומע אידען האָבען געוואוסט פונקט אזוי גוט ווי די רעפאָרמער, אז מען מ ע ג דאוונען אין יעדער שפראך, זיי האָבען אָבער ניט געקאָנט צולאָזען, אז צוליעב פ ר א ק ט י ש ע מאָ־טיוווען זאָל מען פערבייטען העברעאיש אין שוהל אויף דער אומ־גאנגס־שפראך. אין געגענטהייל, זיי זיינען געווען גליקליך, וואָס עס איז דאָ לכל הפחות איין ווינקעלע, פון וואנען מען איז ניט געצוואונגען ארויסצוטרייבען די העברעאישע שפראך. זיי האָבען געהאנדעלט ווי מענשען, וועלכע ווערען געלייטעט פון פ אָ ל ק ס־מ אָ ט י ו ו ע ן. פאר די געגנערישע עלעמענטען, פאר די, וועלכע האָבען זיך פערהאלטען נעגאַטיוו צום אידישען פאָלקסטהום, איז די העברעאישע שפראך תמיד געווען מעהר ניט ווי אַ דאָרן אין די אויגען. ניט די ה י י ל י ג ק י י ט פון דער שפראך האָט זיי געשטערט, אָבער איהר פ אָ ל ק ס ט ה י מ ל י כ ק י י ט, איהר ט ר א ד י צ י אָ נ ע ל ע בעדייטונג. זיי האָבען זיך געשראָקען פאר העברעאיש, ווי ירבעם פאר דעם טעמפעל אין ירושלים, זיי האָבען געוואָלט, אז דאָס פאָלק זאָל זיך אפילו אין זיינע געדאנקען ניט ציהען צום מזרח. און ווי ירבעם פארצייטען האָבען זיי געזוכט בליץ־אָבלייטער און זיי האָבען זיי געפונען אין די פ אָ ר מ ע ן פון דער רעפאָרם.

דאָס פאָלק און אויך די אויפגעקלערטע אינטעליגענץ, וועלכע האָט נאָך געצויגען יניקה פון פאָלקסטהום, האָבען ניט געקאָנט בעטרעטען דעם רעפאָרם־וועג, ניט ווייל זיי האָבען זיך געשראָקען פאר אַן אָבווייזונג פון די אלטע פאָרמען, נאָר ווייל זיי האָבען דערקאָנט דעם אנטי־פאָלקסטהימליכען חאראקטער פון דער גאנצער רעפאָרם־בעוועגונג, ווייל זיי האָבען אין איהר ניט געזעהן אַ רע־ליגיעזען דראנג, נאָר אַן אויסגעשפראָכענע כונה צו בעפרייען זיך פון דער היסטאָרישער ירושה, וועלכע האָט געהאָלפען צוזאמענ־האַלטען די איבער דער גאנצער וועלט צוזעעטע און צושפרייטע אידען אלס איינהייט, אלס פאָלק.

נאציאָנאַל. עס בלייבט איבער אפשר איין צעהנטעל, וועלכעס איז נ י י ט ר א ל לויט דעם אינהאלט נאָך. די ניין צעהנטעל קאָן מען ניט מעהר פערווענדען אין דער רעפאָרמירטער דרשה. פון די שפּעטערע קוועלען, די הלכה און די אגדה, מוז די הלכה אין גאנצען אויסגעשלאָסען ווערען, ווייל זי האָט דאָך מעהר קיין שום שייכות ניט צום רעפאָרמירטען יודענטהום, און פון אגדה קאָן מען נעהמען נאָר דעם נייטראַלען טהייל, און דיעזער איז זעהר קליין, וואָרים די אגדה, די אייגענטהימליכסטע ערשיינונג פון דער עכט אידישער פּאָעזיע, איז כמעט אין גאנצען נאציאָנאַל, אי נאָך דעם אינהאלט, אי נאָך דער פאָרם. בלייבט אויף אזא אופן פאר דעם רעפאָרמירטען פּרעדיגער נאָר א גאנץ קליינע אויסוואהל פון דעם גאנצען שאטץ פון דעם אידישען אלטערטהום. ווען דער פּרעדיגער געהערט נאָך צו דער אלטער שולע און ער האָט נאָך פיעל געלערענט, האָט ער דאָך קיין פערווענדונג ניט פאר זיינע לומדות, אזוי ווי דאָס מאָדערנע לעבען איז אָבער געבויט אויף פּ א ק ט י ש ע יסודות, זאָרגט מען שוין אויך דערפאר, אז דער פּרעדיגער זאָל ניט ליידען קיין עגמת־נפש פון איבעריגע לומדות. מען ניט איהם אזוי פיעל אידישען באַלאַסט, וויפיעל עס איז נויטיג צו ערציהען דעם נייעם דור אין אנטי-נאציאָנאלען גייסט.

און אלס רעזולטאַט פון דער אנטי־נאציאָנאלער בעוועגונג האָט זיך ביי אונז ענטוויקעלט אין גרויסע, ווייטע קרייזען א שרעקליכע עם־הארצות — אונזער גרעסטער פאָלקס־שונא. ב י י ק י י ן פ אָ ל ק אין דער וועלט קאָן מען ניט געפינען, אז די יוגענד זאָל זיין אזוי אָבגעריסען פון פאָלקס-שטאם, פון זיין גע־שיכטע, און אפילו פון זיין ג ע ג ע נ װ א ר ט, ווי ביי אונז אין די אנטי־נאציאָנאלע קרייזען. ביי קיין פאָלק אין דער וועלט פער־האלט זיך ניט די אזוי גערופענע אינטעליגענץ אזוי פרעמד און אונאינטערעסירט צו אל דעם, וואָס געהט פאָר אין דער ווירק־ליכקייט, ווי ביי אונז אידען. ערשט דורך די פרעמדע וועלט דערוויסען זיי זיך אָפטמאָל צופעליגערהייט פון אידישע העלדען, קינסטלער, שריפטשטעלער, דיכטער, און ערשט ווען עס ברעכען אויס גרויסע קאטאסטראָפען דערפיהלען זיי אָפטמאָל א דונקעלע

די אָריענטאַליש־העברעאישע שוהל פערוואַנדעלט אין אַ דייטשע, פראַנצויזישע, ענגלישע, אייראָפּעאישע אָדער אמעריקאַנישע „רע־ליגיעזע אינסטיטוציאָן“. די פערבינדונג צווישען איהר און דער אידישער פערגאַנגענהייט איז אָבגעשניטען געוואָרען, זי איז געווען אַ פערטייטשטע, אן איבערזעצטע שוהל, און די נשמה, וועלכע האָט איהר פערליהען אינהאַלט און חן, רייץ און גלאַנץ, איז פערשוואונדען. אויס אַלטע זכרונות, אויס גאָלדענע חלומות, אַלץ איז ניכטער, אַלץ איז צוגעפּאַסט צום אויף טרוקענע חשבונות אויפגעבויטען לעבען. אַלעס, וואָס דערמאָהנט אָן פּאָלק, פערגאַנגענהייט און צוקונפט, האָט מען אויסגעמעקט, פערטריבען. מען האָט זיך ניט ערבארמט אפילו איבער די אַזוי פערטרויליך און היימאַטליך קלינגענדע ניגונים, מען האָט זיי פערביטען מיט מאָדערנע, פרעמדע, געבאָרגטע. מען האָט מורא געהאט איבערצולאָזען עטוואָס אָריענטאַלישעס, מען האָט מורא געהאט פאר אַ בענקעניש, פאר אַ זעהנזוכט־געפיהל. מיט איין וואָרט, מען האָט געזוכט אָבצוטויטען אין אידען דאָס נאַציאָנאַלע עמפּפינדען.

זעלבסטפערשטענדליך האָט זיך די פרעדיגט געמוזט אָנפּאַסען דעם גאַנצען האַראַקטער פון דעם נייעם טעמפּעל. זי האָט געמוזט שאַפען די אידעאָלאָגיע פון דער רעפאָרם, ארויסגעבען אַ הכשר אויף דאָס אַנטי־נאַציאָנאַלע יודענטהום. די אויפגאַבע איז גאָר ניט געווען אַזוי לייכט, ווי פיעלע נעהמען דאָס אָן. פון דעם גאַנצען אידישען אינהאַלט, פון דער גאַנצער אידישער וועלט־אַנשויאונג, וועלכע נעהמט ארום וועלט, גאָט און מענש און האָט צו זיי גאַנץ איינגענע בעציהונגען, האָט מען געמוזט ארויסנעהמען גראַד דעם ניט האַראַקטעריסטישען טהייל, שאַפען, אויב מען קאָן אַזוי זאָגען, אַ פאַרעווען יודענטהום, — ניט שאַרף און ניט קאַנטיג, פלאַך און אָבגערונדעט, כדי עס זאָל זיך קאָנען לייכט אָנפּאַסען דער פרעמדער סביבה, עס זאָל קיין רייבונג צווישען זיי ניט זיין און קיין ווידערשפּרוך ניט ענטשטעהן.

נייןצעהנטעל פון דער אידישער נבואה איז אויסגעשפּראָכען

דערע אויסשליעסענדע נטיות קומט צום פאַרשיין. איין קראַפט איז א פּאָזיטיווע און זי ציהט צום מזרח, ניט נאָר אין געאָגראַפישען זין, זי ציהט צום אידישען פאָלקסטהום, און דאָס אידישע פאָלקס־טהום שטאמט פון מזרח און טראָגט דעם מזרח אין זיך. די אנדערע קראַפט איז א נעגאַטיווע, א צושטערענדע, א פערניכ־טענדע, און זי שלעפּט צום מערב, צום איינגעשלונגען ווערען אין מערב, צום אָבטרייסלען פון זיך אלע אָנגעבאָרענע, היסטאָריש ענטוויקעלטע איינגעשאפטען.

וועט דאָס זיין דער לעצטער אינערער אידישער קאמפף פאַר דעם אידישען קיום, אָדער נאָר א נייער רינג אין דער קייט פון די אינערע מלחמות, וואָס דאָס אידישע פאָלק פיהרט אָן זייט עס האָט פערלאָרען זיין זעלבסטשטענדיגקייט? וועט דאָס אידישע פאָלק איצט אָרגאַניזירען זיינע כחות, וועט עס האָבען דעם גע־שלאָסענעם ווילען צו שאפען פאַר זיך א מעהר אונאבהענגיגע צוקונפט? וועט עס מאכען א סוף צו דער צושטערענדער טענדענץ פון די אנטי־נאציאָנאַלע עלעמענטען אומעדום וואו מען טרעפט זיי?

עס זיינען דאָ סימנים, אז עס האָט זיך אָנגעהויבען אָן ערנסטע ערוואכונג.

19—24 סעפטעמבער, 1915.

שייכות צו א וועלט, וועלכע זיי האָבען ביז איצט ניט געקאָנט, פון וועלכער זיי האָבען ניט גע׳חלומ׳ט.

אזא פּראָצעס האָט אָבער געקאָנט דורכמאכען נאָר דער איינ־צעלנער אָדער העכסטענס א גרופּע אָדער א געזעלשאפטליכער קרייז, וועלכער האָט געלעבט פאר זיך און איז ניט געקומען אין בעריהרונג מיט די גרויסע פאָלקס־מאסען. די אסימילאציאָן איז ניט קיין מאסען-ארטיקעל. אין די מאסען איז שטענדיג גובר דער זעלבסט־ערהאלטונגס־טריעב אין פאָלקסטהימליכען זינן איבער אלע שוועריגקייטען פון דער פרעמדער סביבה. אין דעם ענטגעגענ־געזעצטען האראקטער פון די ביידע נטיות: ענטוויקלונג און אָבוויקלונג, ווייטער־לעבען און פערשווינדען, ליעגט די אונפער־מיידליכקייט פון א קאָנפליקט, ווען די אָבגעברעקעלטע גרופּע שטעלט זיך אָב אויף א ווײלע צוליעב געוויסע צווינגענדע סבות אין איהר אייביגען ווייטער־לויפען און דרעהט זיך אום מיט׳ן פּנים צו די מאסען און וויל אויף זיי משפּיע זיין.

און מיט וועלכע מיטלען וויל מען בעאיינפלוסען די מאסען. מען געהט ניט צו זיי אין גאס, מען געהט ניט אין ז י י ע ר ע פערזאמלונגען, מען וויל ניט, אז זיי זאָלען אויך קאָנען קומען צום וואָרט, זיך מיט זיי אויס׳טענה׳ן, מען גלויבט אין דער אסימילא־טאָרישער איינבילדונג, אז מיט דרשות־פּיילען קאָן מען צושלאָגען דעם געזונדען אינסטינקט און מיט שעהנע טעמפּעל־פראזען איינ־ווירקען אויף פאָלקס־שטרעמונגען. זיי פערגעסען דערביי, אז די מאסען, און אויך יענע אינטעליגענטע גרופּען, וועלכע האָבען זיך ניט דערווייטערט פון זייער פאָלק, האָבען דורכגעמאכט אַן אנדער ענטוויקלונגס-פּראָצעס. זיי האָבען געלעבט ווי א פאָלק און זיך צוגעקוקט צו דער גרויסער וועלט, צו דער שטורם און דראנג פער־יאָדע פון פערשיעדענע נאציאָנען, צו די לעבעדיגע בעציהונגען צווישען פערשיעדענע פעלקערשאפטען — און האָבען פיעל גע־לערענט, פיעל מעהר ווי זיי וואָלטען געקאָנט לערנען פון די בלוט־אָרימע פּרעדיגטען אין רעפאָרמירטען טעמפּעל.

און א נייער „ויתרוצצו“ שפּיעלט זיך איצט אָב אין אונזער פאָלקס־לעבען. דער אנטאגאָניזם צווישען די צוויי איינע די אנ-

וואָס גיט איהם מוטה, גבורה און נצחון? זאָל דאָס זיין די צאָהל, די קוואנטיטעט, זאָל זי זיין דער מכריע אין דעם אייביגען קאמפף? און ווען ניט זי אליין, זאָל עס זיין דער ריין טעכנישער פּאָרטשריט, די געשיקליכקייט פון יעדען יחיד, פון וועלכער עס ענטשטעהט אין סך־הכל די קאָלעקטיווע בריה'שאפט? אָדער עס ווירקען דאָ נאָך אנדערע כחות, כחות, וועלכע קאָנען ניט געוואוינען און ניט געמאָסטען ווערען?

דאָס זיינען אלטע פראגען, פארצייטיגע ר'אָטיוועןֿ. נאָך אין טיעפען, גרויען אלטערטהום האָבען דענקער און פאָרשער געבראָכען איבער זיי דעם קאָפּ, און נאָך ביז אויף היינטיגען טאָג מאטערט זיך די וויסענדורשטיגע מענשהייט אריינצודרינגען אין דעם סוד פון איהר אייגענער געשיכטע, אויפהויבען אביסעל דעם פּאָרהאנג און זעהן די נאקעטע כחות, וועלכע בעוועגען און טרייבען די היסטאָרישע מאשינע. נאָך ביז אויף היינטיגען טאָג מאטערט זיך די זוכענדע מענשהייט אויסצוגעפינען א תשובה אויף די אלטע פראגען, א תשובה וועלכע זאָל בעלייכטען דעם דונקעלען וועג פון דער פערגאנגענהייט און כאָטש איין שטיקעלע פון דעם נאָך דונקעלערען וועג פון דער צוקונפט.

די תשובה האָט ניט נאָר א טהעאָרעטיש־פילאָזאָפישע בעדייטונג, זי איז נאָך מעהר וויכטיג אין פראקטישער הינזיכט. פון איהר הענגט אָב אונזער בעציהונג צו דער גרויסער וועלט, און אין לעצטער שורה — אויך צו אונז אליין.

ווען דער צופאל האָט א פּלאץ אין דער געשיכטע, און ווען נאָר א קליינעם פלאץ, דאן זיינען מיר אלע מעהר ניט ווי צופעלינגקייטען אין לעבען. וואָס קאָן אונז העלפען אונזער דענקען, לערנען און פאָרשען און אלע אונזערע חשבונות, ווען הינטער אונז לויערט דער צופאל און קאָן אונז מיט איין מאָל מאכען א מחק אין אונזער גאנצען חשבון. מיר קאָנען אויך ניט קלינער ווערען, וואָרים קלוגהייט זעצט פּאָראויס ערפאהרונג. די ערפאהרונג האָט אָבער נאָר דאַן פאר אונז א ווערטה, ווען זי ענטהאלט אין זיך כללים. די כללים קאָן מען ארויסנעהמען ניט פון דער לאנגער שורה פון געשעהעניסען, נאָר פון די פער-

גערזעצמעסיגקייט אין דער געשיכטע

I

שכר ועונש.

האָט די מענשליכע געשיכטע א זין, הערשט אין איהר א געוויסע פּלאנמעסיגקייט, א היסטאָרישע נויטווענדיגקייט? ענטוויקעלט זי זיך נאָך געוויסע שטרענגע, קלוגע, צוועקמעסיגע געזעצען, וועלכע פיהרען די מענשהייט, ווען אויך נאָר לאנגזאם, שריט ביי שריט, צו א העכערער מדרגה, פערעדעלענד איהר כאַראקטער, פערפיינערענד איהרע השגות? געהען ארוים די איינצעלנע תקופות איינע פון די אנדערע און זיינען זיי איינגעשלונגען איינע אין די אנדערע ווי די פערשיעדענע רינגען אין א קייט? זיינען די איינצעלנע דורות מעהר ניט ווי חלקים פון איין גאַנצער איינהייט, איין דור א המשך פון דעם אנדערען, געשפּונען ווי איין לאנגער פאָדעם אָהן אונטערברעכונג, אָהן א ריס, אָהן א הפסק? אָדער איז די גאנצע געשיכטע ניט מעהר ווי א פערפּלאָנטערטער קנויל פון געשעהענישען און ערייגניסען, ניט געשפּונען, ניט געוועבט, ניט געפּלאָכטען, נאָר דורך קניפּלעך פערבונדען, א שפּיעלווערק פון בלינדען צופאל?

איז דאָ בעלוינונג אין דער געשיכטע, אָדער ווי די אלטע פלעגען עס רופען: שכר ועונש? האָט סאָציאלע גערעכטיגקייט אַן איינפלוס אויף דעם גורל פון א פאָלק, אָדער שפּיעלט זי נאָר די ראָלע פון א גוטער מדה, וועלכע גיט דעם פאָלק נאָר אינערע בעפריעדיגונג, האָט אָבער ניט צו טהאָן מיט זיין שיקזאל? האָט די אינערע פעסטיגקייט פון א פאָלק א שייכות צו זיין אויסערער שטארקייט, אָדער זיינען אינערע פעסטיגקייט און אויסערע שטארקייט צוויי פערשיעדענארטיגע כחות און שטעהען ניט אין קיין צוזאַמענהאַנג? וואָס בילדעט די ווירקליכע מאַכט פון אַ פאָלק,

אונטען, ביז פיעלע פון זיי זיינען אונטערגעגאנגען און פערשוואונ־דען פון היסטארישען האריזאנט און די איבערגעבליבענע מאטערען זיך מיט א לאנגער גסיסה. ווען מיר קוקען זיך אבער גוט צו צו דער געשיכטע, זעהען מיר, אז ניט דער פאטאליזם האט געבארען דעם יאוש, נאר אומגעקעהרט. ערשט ווען דאס פאלק הויבט אן צו זינקען, דורך סבות, וועלכע מען קאן דערגרונטעווען, קומט עס צום יאוש, און ערשט דורך די פערצווייפלונג צום פאטאליזם.

אויף דער אנדער זייט: ניטא קיין אונזיניגעם שפיעל, ניטא קיין צופאל. אלעס וויקעלט זיך אב נאך א שטרענגער, אייזערנער נויטווענדיגקייט. ניטא קיין בלינדער הערשער, ניטא קיין ארט פאר קאפריזען. ניטא קיין מזל׳דיגע, אוים שלים־מזל. דאס לעבען איז ניט קיין לאטעריע און דעם אייגענעם גורל מוז מען פערהארעווען, פערדיענען. מען שניידט וואס מען האט געזעעט און מען עסט די פירות פון די בוימער, וועלכע מען האט אליין געפלאנצט. די געשיכטע איז דאס הויפט־לעהרבוך פאר די מענש־הייט, א זאמלונג פון ערפאהרונגען. די תקופות בעשטימען איינע די אנדערע, און א דור ערצעהלט צו א דור דעם זין פון די גע־שעהעניסען, און ווער עס וויל פערשטעהן, ווי אויפצופיהרען זיך אין לעבען, זאל ניט יוצא זיין מיט דעם דורכבלעטערען פון דעם גרויסען לעהר־בוך, ער זאל זיך פערטיעפען אין דער פערגאנגענ־הייט, אריינדרינגען אין איהרע סודות, ביז עס וועט איהם קלאר ווערען איהר אינהאלט, די קייט פון סבה און ווירקונג, ביז ער וועט בעגרייפען איהרע דינים און כללים. דאס וועט איהם העלפען ביי אלע זיינע האנדלונגען, ווארום נאר אין דער ערפאהרונג קאן ער האבען א ריכטיגען וועג־ווייזער. וואס איז אבער די ערפאהרונג פון דעם איינצעלנעם, פון דעם איינציגען דור? מעהר ניט ווי א טראפען אין ים, א פרק, א דף און אפשר נאר א שורה אין דעם גרויסען ווערק פון דער מענשהייט׳ס געשיכטע.

לערנען געשיכטע הייסט ניט נאר לייענען מעשיות. לערנען געשיכטע הייסט שטודירען די מ ס ו ר ה, הייסט ערפארשען דעם פראצעס פון אונזער אייגענער ענטוויקלונג, הייסט ארויסנעהמען דעם תמצית פון די עראייגניסען, ארויסגעפינען די איינהייטליכע

יאָדען פון דער געשיכטע, דאָס הייסט פון די געשעהעניסען, וועלכע חזר'ן זיך איבער פון צייט צו צייט. דער צופאל חזר'ט זיך אָבער ניט איבער, ער איז ווילד, ער איז איינציגאַרטיג. הויבט ער זיך אָן איבערצו'חזר'ן, איז ער מעהר ניט קיין צופאל, ווערט ער אַ כלל. אונטערגעבען זיך אונטער די מאכט פון צופאל הייסט אָפּוואַרפען די אחריות פון זיך אליין. וואָרים ווי קאָן מען איבערנעהמען די פעראנטוואָרטונג פון אַ האנדלונג, ווי קאָן מען זיך עטוואָס פאַרנעהמען, ווען דער רעזולטאט פון אונזערע האנדלונגען הענגט אָב ניט פון אונז, נאָר פון אַ משונע'נעם ווילען, פון אַ ווילדען צופאל?

דיעזע וועלט־אַנשויאונג, מיט דעם צופאל אלס פאקטאָר, האָט געמוזט פיהרען צום פאטאליזם. עס מאכט ניט אויס, וואָס די פאטאליסטען האָבען געגלויבט אין אן אלמעכטיגען גאָט. זייער גאָט איז געווען דער גאָט פון צופאל און ממילא מעהר ניט ווי אַ צופעליגער גאָט. דאָס איז געווען אַ גאָט, וועלכער ענטפּלעקט זיך ניט אין פון איהם פעסטגעזעצטען וועלט־סדר, דאָס איז געווען אַ גאָט פול קאפּריזען, הינטער אַ אייזערנער מחיצה, וועלכער פערצוימט דעם וועג פאַר דעם מענשליכען פערשטאנד, וועלכער רייצט זיך מיט דעם מענשען און קרייצט דורך אלע זיינע חשבונות. די פאטאליסטען האָבען געלעבט ווי פאסיווע ברואים אין דער געגענוואַרט און מיט דער געגענוואַרט. די גאנצע פערגאנגענהייט איז געווען פאַר זיי טויט, די געשיכטע — אַ בוך אָהן גייסט און לעבען, אַ טיעפער ברונען, צו וועמעס גרונד קיין עמער קאָן ניט דערגרייכען.

און די פעלקער, וועלכע זיינען פערפאלען אין פאטאליזם, זיינען געוואָרען יורדים. יאוש און רעזיגנאַציאָן האָבען זיי געפּאקט און אָבגעטויט אין זיי יעדע איניציאטיווע, יעדע קראפט צו זעלבסט-בעשטימונג. און ווען אפילו דער פאטאליזם איז גע־גאנגען האנד אין האנד מיט אויסערער פרומקייט און גאָטעס־פורכט — האָט דאָס אויך ניט געהאָלפען. דער ניט־גלויבען אין די אייגענע קראפט, די אבסאָלוטע אונטערוואַרפונג אונטער דעם בלינדען גורל האָט געצויגען די פעלקער פון שטופע צו שטופע נאָך

און די לעצטע, די שאפענדע און די ווירקענדע, די בעלוינענדע און בעשטראפענדע, איבער אלע וועלטען און פול אלע וועלטען, אהן אן אנהויב און אהן א סוף, פון אייביגקייט צו אייביגקייט. דיעזער קראפט מוז אלעס אין דער וועלט זיין אונטערטהעניג און טאר ניט אבטרעטען פון די געזעצען, וועלכע זיינען פון איהר געשאפען געווארען נאך אין די ששת ימי בראשית. אבער העכער פון אלע אין דער וועלט שטעהט דער מענש. ער איז די קרוין, וועלכע גאט האט ארויפגעזעצט דער גאנצער בריאה, ער איז דער תכשיט, די פאלענדונג פון דער גאנצער נאטור. „ווען איך בליק אויף דיינע הימלען, דאס ווערק פון דיינע פינגער, מאנד און שטערען, וואס דו האסט בעפעסטיגט, וואס איז דער מענש, וואס דו געדענקסט איהם, דעם מענשענס־זוהן, וואס דו דערמאהנסט איהם? און דו האסט איהם קנאפער געמאכט עטוואס פון גאט, און כבוד און גלאנץ האסט דו איהם בעקרוינט“. אין וואס בעשטעהט דער כבוד, אין וואס בעשטעהט דער גלאנץ? דער כבוד בעשטעהט אין דעם מענשליכען שכל, דער גלאנץ בעשטעהט אין זיין פרייער וואהל, צוויי מתנות וועלכע דערהויבען דעם מענשען צו דער העכ־סטער שטופע און שטעמפלען איהם צום מענשען, מיט זיין שכל זאל ער דורכעגבערען די איהם ארומרינגלענדע סודות־פולע וועלט, ארויסזווינגען די געזעצמעסיגקייט פון איהרע פערענדערונגס־פולע ערשיינונגען. מיט זיין פרייען ווילען זאל ער זיך אליין אויס־קלייבען דעם וועג פאר זיין שאפען און ווירקען.

וועגען זיינען דא פיעלע, אבער אונטער זיי איז דא נאר איין איינציג ריכטיגער, דאס איז דער געראדער, דער גלייכער וועג, דער דרך הישר. מערקווירדיג, זאגאר עטימאלאגיש בעדיענט זיך דער העברעער מיט דעם זעלבען ווארט פאר „גלייך“ און „גערעכט“, די גערעכטינקייט מאלט זיך ביי איהם אויס ווי די גראדע ליניע, ניט געבויגען, די קירצעסטע פערבינדונג צווישען דעם ריינעם געדאנק און דער ענטשפרעכענדער טהאט, צווישען דער לויטערער מחשבה און דער אויספיהרענדער האנדלונג. דער געגענזאץ פון דעם ישר, פון דעם „גערעכטען“ איז דער „עקש“, דער „קרומער“, דער געגענזאץ פון דעם „דור ישר“ איז דער „דור עקש ופתלתול“,

קראפט און די פערענדערונגען, הייסט ערפאסען דעם אחדות־געדאנק. און די פעלקער, וועלכע האָבען געלערענט געשיכטע, דאָס הייסט, וועלכע האָבען געלערענט פון דער געשיכטע און וועלכע זיינען אויף איין וועג אָדער אויף דעם אנדער וועג געקומען צו דער השגה פון דער טרייבענדער אחדות־קראפט, שטייגען אין זייער ענטוויקלונג פון שטופע צו שטופע און בעקומען מיט יעדען דור מעהר מוטה און מעהר קראפט.

די וועגען זיינען פערשיעדען, דער געדאנק ווערט פון פערשיעדענע שטאנדפונקטען אנדערש פאָרמולירט, דער זין בלייבט אָבער דער זעלבער. איך וויל ווייזען, ווי עס זיינען צוגעגאנגען צום זעלבען געדאנק דער נביא, דער סאָציאל־רעפאָרמער און דער נאטור־פאָרשער.

מיר וועלען אָנהויבען מיט דעם נביא: „געדענק די טעג פון דער אייביגקייט, פערשטעה די יאָהרען פון די איינצעלנע דורות. פרעג דיין טאטען — ער וועט דיר דערצעהלען, דיינע זיידעס — זיי וועלען דיר זאָגען“.

II

נביא, סאָציאל רעפאָרמער און וויסענשאפטלער.

עס איז בעצייכענד און חאראקטעריסטיש, ווי פערשיעדענ־ארטיג דער נביא, דער סאָציאל־רעפאָרמער און דער נאטור־וויסענ־שאפטלער געהען צו צו איין און דעם זעלבען געדאנק, ווען זיי בעלייכטען די גרויסע היסטאָרישע געשעהעניסען און קומען צו די לעצטע אורזאכען, וועלכע האָבען זיי, די געשעהעניסען, ארויסגע־רופען. יעדער פון זיי האָט זיין אייגענע קוועלע, פון וועלכער ער שעפט קלוגהייט און ליכט, יעדער פון זיי האָט זיין אייגענעם אויסגאנגס־פונקט, אלע דריי מארשירען זיי אויף בעזונדערע וועגען, פיהרען בעזונדערע שפראכען, רעדען אין נאָמען פון פערשיעדענע העכערע פרינציפען — און צום שלום בעגעגענען זיי זיך אין איין ברען־פונקט, טרעפען זיך צוזאמען אין ענד־רעזולטאט.

פאר דעם נביא עקזיסטירט נאָר איין קראפט, די ערשטע

אז דער מענש זאָל טהאָן גאָט צוליעב, ער זאָל איהם ערווייזען א געפאלען, ניין, „ווען דו האָסט געזינדיגט, וואָס האָסט דו איהם געטהאָן?... האָסט דו ריכטיג געהאנדעלט, וואָס האָסט דו איהם נעגעבען?“ דער נביא ווענדעט זיך צו גלייכער צייט אי צום פערשטאנד, אי צום געפיהל, מעהר צום פערשטאנד ווי צום געפיהל, ווייל ער זעהט אומעדום די שליטת פון דער אבסאָלוטער נערעכטיגקייט, ווייל ער לייענט אין ספר פון לעבען ווי אין אן אָפּענעם בוך, ווייל ער קען די פערגאנגענהייט און ווייס דעריבער וואָס עס מוז קומען. אלע דורות און תקופות זיינען פאר איהם חלקים פון א געשלאָסענער אייביגקייט, א לאנגע שורה פון געשעהעניסען, ארויסגערופען פון דער איינציגער אור-קראַפט, דורכגעדרונגען פון אן איינציגער נויטווענדיגקייט. דער נביא רופט זי אָן: די זיטליכע אָרדנונג, און ער אַפּעלירט צו דעם מענשען, ער זאָל זיין קלוג און זיך אונטערגעבען אונטער דער שליטה: „וואָלטען זיי נאָר קלינער געווען, פערשטענדינער, וואָלטען זיי דאָך בענריפען זייער סוף“.

אויף א גאנץ אנדער וועג געהט צו צום זעלבען פּראָבלעם דער מאָדערנער סאָציאָלאָג, אָדער דער סאָציאל-רעפאָרמער. יעדער סאָציאלאָג איז קודם כל, אָדער ער וויל זיין קודם כל א געלעהרטער. די סאָציאָלאָגיע איז פאר איהם די גראמאטיק פון דער מענשליכער געזעלשאפט, און ער געהט צו איהר צו ווי דער פילאָלאָג צו דער שפראך. זיין פאָרשונגס-אָביעקט איז די קאָנסטרוקציאָן פון דער מענשליכער געזעלשאפט, און ער וויל ארויסגעפינען די כללים פון איהר ענטוויקלונג, די אייזערנע געזעצען, נאָך וועלכע זי מוז זיך ריכטען. אויך דער סאָציאָלאָג מוז זיך אומקעהרען צו די פערגאנגענע דורות, אויך ער מוז וואנדערען אין זיינע פאָרשונגען זעהר ווייט צוריק. ער האָט ניט קיין אנדער מאטעריאל אויסער דעם, וואָס די פערגאנגענהייט לאָזט אונז איבער בירושה, און ווען ער וויל ניט בלייבען קיין טרוקענער געלעהרטער און וויל, אַז זיינע געדאנקען זאָלען האָבען א השפּעה אויף די ווייטערע געשטאלטונג פון דער געזעלשאפט, איז אויך ער געצוואונגען אָנצוכאפּען זיך אָן א העכערען פּרינציפּ און צו פערוואנדלען זיך

דער קרומער און פערפלאָנטערטער דור, וועלכער געהט אויף אב־וועגען און מאכט זיגזאגען. „זעה נאָר דאָס האָב איך אויסגעפונען, דען גאָט האָט געשאפען דעם מענשען א גלייכען, זיי אָבער האָבען געזוכט פיעלע חשבונות“.

די גערעכטיגקייט פונקט ווי די גראַדע ליניע, מוז זיין אבסאָלוט. די קלענסטע פערבויגונג, די גרינגסטע פערקרימונג צושטערט איהר כאראקטער. די אבסאָלוטע גערעכטיגקייט מוז זיין דער פונדאמענט פון דער גאנצער מענשליכער געזעלשאפט, פון אלע בעציהונגען צווישען מענש און מענש. און אונטער אבסאָלוטער גערעכטיגקייט פערשטעהט דער נביא אבסאָלוטע גלייכהייט. עס טאָרען ניט זיין העכערע און בעהערשטע, אונטערדריקער און אונטערדריקטע, יעדע אונגלייכהייט איז אויך אונגערעכט, און יעדע אונגערעכטיגקייט מוז סוף כל סוף בעשטראָפט ווערען. די ברכה און די קללה געהען ביידע אַרויס פון דעם מענשען׳ס האנדלונגען. דורך די פרייע וואהל, מיט וועלכער גאָט האָט בעשענקט דעם מענשען, האָט ער אויף איהם אַרויפגעוואָרפען די גאנצע אחריות פאר זיינע טהאטען.

ווענסט דו זיך צוהערען צו גאָט׳ס שטימע און געהן אין זיינע וועגען, וועסט דו זיין געבענשט אין שטאָדט און אין פעלד, דיינע שייערען וועלען זיין פול תבואה און דיינע קעלטער פול וויין. געזעגנעט וועט זיין די פרוכט פון דיין באָדען און די פרוכט פון דיינע רינדער, דער הימעל פון אויבען וועט דיר געבען זיין רעגען אין דער צייט, און די ערד פון אונטען וועט ענטפערען מיט בליהענדע פעלדער און פרוכט־גערטנער. ווענסט דו אָבער פערלאָזען דעם גאָט, וואָס האָט דיך געשאפען, און דו וועסט איהם פערבייטען אויף נייע, מיט פרעמדע געטער וועסט דו איהם דערצאָרנען און מיט אונווירדיגקייט דער׳כעס׳ן — דאן וועט זיך אויף דיר אויסגיסען די גאנצע קללה, די תוכחה וועט דיך ערדרייכען, דער הימעל וועט זיין ווי אייזען, די ערד ווי קופער, הונגער, נויט און דעם שונא׳ס שווערט וועלען דיך פערפאָלגען. דאָס איז דער לייט־מאָטיוו, וועלכער געהט דורך דורך אלע נבואות.

דער נביא רעדט אין נאָמען פון גאָט. ער בעט אָבער ניט,

באָדען האָט געהאט ווייניג פּאַספּאַר, ווייל זיין בעאַרבייטונג איז איבערגעגעבען געוואָרען אין די הענד פון די שקלאווען. און די שקלאווען זיינען ניט געווען פּעראינטערעסירט אין דער צוועקמע־סיגער ערהאלטונג פון די באָדען־כחות און זיי האָבען זיי אויסגע־זויגען אָהן רחמנות. די שקלאווען זיינען געווען די איינציגע בע־ארבייטער פון דעם באָדען, ווייל די רוימער האָבען געהאט ערנ־בערט די האלבע וועלט און האָבען געהאט אויף אזא אופן די מעג־ליכקייט אָבצוגעבען זיך דעם לוקסוס און דעם אויסגעלאסענעם לעבען. דעריבער האָט רוים געמוזט פאלען, ווייל דאָס פאָלק איז געוואָרען צופוילט פון איינוועניג. און עס זיינען דאָ איינזערנע נאטור־געזעצען, אז אלעם וואָס איז צופוילט מוז סוף כל סוף צופאלען ווערען.

אזוי רעדט דער ריינער נאטור־פאָרשער. ער אָפּערירט ניט מיט זיטליכקייטס־בעגריפען, ער האָט אויך ניט צו טאָן מיט גע־רעכטיגקייט און גלייכהייט. ער לעהנט זיך אָן אויף א נאטור געזעץ.

דער נביא וואָלט געשטורעמט קעגען דעם לוקסוס און דאָס אויסגעלאסענע לעבען אין נאָמען פון העכערער זיטליכקייט. דער סאָציאל רעפאָרמער וואָלט געדונערט קעגען די קלאסען־איינטיי־לונג הויפּטזעכליך; דער נאטורוויסענשאפטלער קלאָגט אויף דעם פערשוויינדעטען פּאַספּאַר. איינער הויבט די אויגען צום הימעל און געפינט אויס, אז „צדק משמים נשקף"; איינער שטעהט אין מיטען און זעהט דעם שווערפּונקט אין דעם מענשען גופא און זיינע בעדערפנישען. דער דריטער גריבעלט זיך אונטען און קומט צום בעשלוס: אמת מארץ תצמח. אלע דריי אָבער מאכען א פירוש אויף דער היסטאָרישער נויטווענדיגקייט.

3—5 אָקטאָבער, 1915.

אויף א ווילע אין א פּרעדיגער. פון דעם אבסטראקטען אמת, פון דער ריכטיגקייט פון דעם חשבון אז און פאר זיך געהט ניט ארויס דער ווילען, אז דער אמת און דער ריכטיגער חשבון זאָלען געפינען פערברייטונג אין דער געזעלשאפט. וועמען ארט דאָס, ווען די געשיכטע פיהרט פאלש איהרע ביכער? וועמעס דאגה איז דאָס, ווען איין גרופּע מענשען לעבט א גוטען טאָג אויף דעם חשבון פון אנדערע גרופּען? דער ווילען צו איבעראנדערשען די מענשליכע געזעלשאפט מוז דאָך בערוהען אויף א ליידענשאפט. די וויסענשאפט האָט אָבער צו טהאָן נאָר מיט דעם זוכען פון דעם אמת, אָבער ניט מיט זיין פערווירקליכונג, ווייל די וויסענשאפט איז ליידענשאפטסלאָז.

און וואָס איז זייער פּרינציפּ? גאָט, מאָראל, זיטליכקייט — דאָס זיינען בעגריפען, וועלכע זיי שליסען לכתחלה אויס פון זייער דענקען און פאָרשען, און דאָך רעדען זיי אין נאָמען פון א היסטאָרישער נויטווענדיגקייט, אויפגעבויט אויף דעם זעלבען פונדאמענט פון גערעכטיגקייטס- און גלייכהייטס-געפיהל. און דאָך קומען אויך זיי און זיינען מתרה די געזעלשאפט, אז אויב זי וועט בלייבען טויב און וועט ניט פערנעהמען דעם געשריי נאָך גערעכטיגקייט און גלייכהייט, וועט זי מוזען דערלעבען גרויסע קאטאסטראָפען. איבערקעהרעניש וועלען פאָרקומען און וועלען אויסגלייכען די קרומהייטען, די פערקעהרטהייטען אין דער געזעלשאפטליכער אָרדנונג.

דאָס איז געווען מיט פיעלע, פיעלע יאָהרען צוריק. דעבוזיריימאָנד, איינער פון די גאונישע נאטורפאָרשער פון זיין צייט, האָט געהאלטען זיין בעריהמט געוואָרענעם פאָרטראג איבער דעם צוזאמענברוך פון דעם רוימישען אימפעריום. רוים, האָט ער געזאָגט, איז געפאלען ניט פון שונא'ס האנד, רוים האָט נאָך געהאט גענוג חיל אום אויסצוהאלטען דעם דראנג פון ווילדע האָרדען. רוים איז צוזאמענגעבראָכען, ווייל דער באָדען האָט ענטהאלטען אין זיך וועניג פאָספאָר. די קנאפּהייט פון פאָספאָר אין באָדען האָט פערואורזאכט דעם חורבן פון דער גרעסטער וועלט-מאכט. און ער האָט אָנגעהויבען צו ענטוויקלען זיין געדאנק ווייטער. דער

דרעהען די טהאַטזאַכען, ווייס ווי פיעל פאַלשקייט און ווי פיעל אחיזת עינים עס שטעקט אין אַזא אומגעלומפּערטער בעשולדיגונג. ווען די בעשולדיגונג וואָלט בערוהט אויף אמת, וואָלט דאָס רוסי־שע פאָלק געמוזט אויפגעבען יעדע האָפנונג אויף זיין בעפרייאונג פון שרעקליכען יאָך, אויף אַ בעסערע, ליכטיגערע צוקונפט. אַ פאָלק וואָס מוז ערשט געריייצט ווערען פון אַ זייט, אויפמערקזאַם געמאַכט ווערען פון פרעמדע אויף זיין אייגענע אונערטרעגליכע לאַגע; אַ פאָלק, וואָס בעזיצט ניט קיין אייגענע אויפמונטערנדע און וועקענ־דע כחות — אַזא פאָלק האָט ניט קיין תקומה. צום גליק אָבער פון רוסישען פאָלק איז די בעהויפּטונג פון זיין רעגירונג אויך אין דעם דערמאַנטען פונקט פאַלש פון אָנהויב ביז צום סוף. עס איז אמת, אַז די אידען, אַלס אַ בעפעלקערונג, וועלכע האָט צו קרעכצען אונ־טער אַ צווייפאַכען יאָך, אַלס רוסישע בירגער און נאָך אידען דער־צו, האָבען פערהעלטניסמעסיג מעהר בייגעטראָגען צו דער רעוואָ־לוציאָנערער שטימונג ווי די אַנדערע שיכטען פון דער רוסישער בעפעלקערונג. דאָס איז אויך ערקלערליך דורך דעם אומשטאַנד, וואָס די אידען בילדען די שטעטישע בעפעלקערונג אין געגענזאַץ צו דער גרויסער רוסישער דאָרפס־בעפעלקערונג, וועלכע איז אין דער גאַנצער וועלט וועניגער בעוועגליך, וועניגער טעמפּעראַמענט־פול און וועניגער צוגענגליך פאַר נייע פּאָליטישע אידעען. עס איז אויך ערקלערליך דורך דעם אומשטאַנד, וואָס די רוסישע רעגירונג האָט אַליין געשאַפען דורך איהרע אונמענשליכע גזרות געגען די אידישע יוגענד, אַ קלאַס פון יונגע מענשען, וועלכע האָבען קיין שום נאָרמאַלע מעגליכקייט ניט געהאַט צו פערווענדען זייער יונגע ענערגיע אין אַ רוהיגען אופן, און זיינען דאַריבער געווען געצוואונ־גען אויסצוגעבען זיך אין אַלע פּראָטעסט בעוועגונגען. אָבער נאָר בלינדע אָדער פערבלענדעטע האָבע געקענט גלויבען, אַז די אידישע יוגענד אַליין האָט אַרויסגערופען די רעוואָלוציאָנערע שטימונג, דעם פּראָטעסטירענדען גייסט. נאָר טויבע אָדער בעטויבטע האָ־בען ניט געקענט פערנעהמען די אויפברויזונג פון דעם רוסישען פאָלק, נאָכדעם ווי די מפּלות אין ווייטען מזרח אויף די פעלדער פון דער מאַנדזשוריי האָבען איהם געעפענט די אויגען.

רוסישע רעגיערונגס טאַקטיק אין אידישען לעבען

דאָס רוסישע פאָלק בעזיצט א רוהיגען חאַראַקטער, איז בטבע פרום, גאָטספאָרכטיג, אונטערטעניג צום צאַר, האָט יראת הרוממות פאַר דעם קלענסטען בעאמטען, האַלט זעהר פון ב ע ש ע ר ט און איז שטענדיג א שמח בחלקו. דאָס רוסישע פאָלק וואָלט קיין מאָל אליין פון זיך ניט געוואָרען ווידערשפעניג, וואָלט קיין מאָל ניט פראָטעסטירט און ניט מורד געווען במלכות, ווען ניט דער אונרוהיגער אידישער גייסט, וועלכער פראָוואָצירט די רוסישע בעפעלקערונג און רופט ארויס אין דער געזעלשאַפט א רעוואָלוציאָנערע שטימונג — אזוי בעהויפטעט די פער׳עקשנ׳טע, ביוראָקראַטישע, ענגהערציגע און קורצזיכטיגע רוסישע רעגירונג. זי וויל זיך ניט רעכענען מיט דעם וואקסענדען זעלבסט־בעוואוסטזיין, מיט דער שטייגענדער ענטוויקלונג פון די גרויסע מאסען, זי איגנאָרירט די שטימונגען, וועלכע זיינען זעהר ענג פערבונדען מיט דעם גייסט פון דער צייט, זי גלויבט ניט, אז גרויסע קאַטאַסטראָפען ווירקען ערניכטערנד אויף גאַנצע פעלקער, און זי זוכט דעם שולדיגען, וועלכער זעעט מיט כונה אונצופריעדענהייט און רייצט אויף מיט קינסטליכע מיטלען די עפענטליכע מיינונג. זי זוכט דעם שולדיגען און געפינט איהם, נאָך דעם אלטען געזעץ, אויף „דער ליניע פון קלענסטען ווידערשטאַנד“, דאָס הייסט, זי זוכט אויס דעם אָם מייסטען שוצלאָזען און מאַכט איהם צום חטאת־הקהל. פאַר אזא ראָלע איז דער איד ווי געבאָרען, ער ווערט דאָך שוין בעטראַכט כמעט ווי דער היסטאָרישער „שעיר לעזאזל“, ער איז שוין סיי ווי סיי מטופל מיט עברות, וועט ער פערטראָגען נאָך א בעשולדיגונג.

מען ברויכט ניט צו פערענטפערען זיך. יעדער מענש, וועלכער איז נאָר ניט אידיאָטיש פעראַנלאַגט און וויל ניט בעוואוסט פער־

אידען, כדי מען זאָל מיט פעראייניגטע כחות עטוואָס קאָנען אויס־ווירקען פאר דאָס אידישע פאָלק.

און זיי ווענדען אָן דיזעלבע טענות און דיזעלבע טאקטיק ווי די רוסישע רעגירונג. ערשטענס, טענה'ן זיי, פערשטעהען זיי אליין בעסער ווי צו פיהרען און וואָס צו טאָן אין יעדען געגעבענעם מאָ־מענט ווי אלע אידען צוזאמענגענומען. צווייטענס האלטען זיי, אז די אידישע מאסען זיינען נאָך פאָליטיש אונצייטיג, און זיי קע־נען נאָר פערדארבען א זאך, אָנשטאָט צו העלפען. און דריטענס, זיינען זיי מכריז ומודיע, אז די אידישע מאסען זיינען גאָר אין גרונד געגומען זעהר צופריעדען אי מיט דער אלגעמיינער לאגע אי מיט די פיהרער, מעהר ניט עס קומען „זייטיגע מענשען" און זעען צווישען זיי אונצופריעדענהייט און וועקען אין זיי דעם פראָטעס־טירענדען גייסט. די רוסישע רעגירונג בעשולדיגט אין דעם די אידען, און די אידישע פיהרער האָבען זייער אייגענעם שעיר לעזאזל, דאָס זיינען די ציוניסטען און די סתם נאציאָנאליסטען.

ווער וואָלט גאָר גערעדט מכח א קאָנגרעס, ווען וואָלט זיך גע'חלום'ט וועגען א פאָלקס־פעראייניגונג, ווארים והא ראיה, איז דען ביי אונז ניט צוגעגאנגען ביז איצט אלעס שטיל און רוהיג? דאָס זיינען געקומען די ציוניסטען און די נאציאָנאליסטען און האָ־בען קינסטליך אויפגערודערט די שטילע, רוהיגע, שמח בחלקו'דיגע אידישע געזעלשאפט, עפעס ארייגגעשטעלט פונקטען מכח נאציאָ־נאלע גלייכבערעכטיגונג, אנדערע געהען נאָך ווייטער און רעדען נאָר מכח א היים פאר דאָס אידישע פאָלק.

די רוסישע רעגירונג גיט אוועק דעם גאנצען כבוד פאר די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג די אידען, כדי צו דיסקרעדיטירען די גאנצע בעוועגונג. די אידישע פיהרער גיבען אָב דעם גאנצען כבוד פון דער אידישער פעראייניגונגס אידעע צו די ציוניסטען און גלוי־בען, אז אויף אזא אופן וועט זיי געלינגען צו דיסקרעדיטירען דעם עצם־געדאנק פון א אידישער פעראייניגונג. זיי פערשטעהען אָבער ניט, אז זייער קויל טרעפט זיי אליין, אז מעהר ווי יעדען אנדערען דיסקרעדיטירען זיי זיך אליין. מיט זייער בעהויפטונג, עבען אזוי אומגעלומפערט ווי די בעהויפטונג פון דער רוסישער רעגירונג, בע־

די רוסישע רעגירונג האָט מיט דיזער פערברעכעריש־פאַלשער בעשולדיגונג געוואָלט קאָמפּראָמיטירען די גאַנצע פּראָטעסט בע־וועגונג אין לאַנד גופא, אי אין אויסלאַנד. אין לאַנד גופא זיינען ארומגעגאַנגען די גייסטליכע און האָבען געפּרעדיגט פאַר דעם המון, אז די בעוועגונג קומט פון שטן, פון די גאָט פערפלוכטע אי־דען, וועלכע זיינען לאַנג פער'משפט געוואָרען צו אייביגער אונ־צופריעדענהייט. און בכן מוז מען זיך היטען פון זיי, וויכען ווי מען וויכט פון פייער. אין אויסלאַנד זיינען אַנשטאט גלחים און סתם פּרעדיגער ארומגעגאַנגען רעגירונגס אַגענטען, גרויסע און קליינע, און האָבען געזוכט אויפצוקלערען די עפענטליכע מיינונג אין דערזעלבער ריכטונג.

נאַאיווע און לייכטזיניגע האָבען זיך געלאָזען איינשמועסען. קליגערע און ערנסטערע האָבען פערשטאַנען דעם טריק פון דער רוסישער רעגירונג און האָבען זיך ניט געלאָזען נאַרען.

עטוואָס עהנליכעס שפּיעלט זיך איצט אָב אין אונזער אידישען לעבען, נאַטירליך אין א קלענערען מאסשטאַב.

מיר האָבען ניט קיין אייגענע אידישע רעגירונג. דאָס איז אָבער ניט פאָרמעל. אין אמת'ן האָט אונז גאָט, די געשיכטע, די אומשטענדען מזכה געווען אין יעדען לאַנד כמעט מיט א חברה פון רעגירער. די חברה האָט אריינגענומען אין איהרע הענד דעם גאַנ־צען אידיש־פּאָליטישען איינפלוס, זי רעגירט אויף דער אסמכתא פון „גאָטעס גנאַדענטום", און וויל ניט ארויסלאָזען די שליטה פונקט ווי די הערשער אין דער גאַנצער וועלט.

מיר בעהויפּטען ניט, אז זיי זיינען שלעכטע מענשען, אפשר זיינען זיי אין פערזענליכען פערקעהר זאָגאר זעהר בראַווע און אָנ־גענעהמע מענשען, אָבער פונקט ווי די הערשער פון גאָטעס גנאַדענ־טום אין דער גאַנצער וועלט ציטערען זיי ממש, ווען זיי בעמערקען, אז עטוואָס בעוועגט זיך אין די מאסען, אז די מאסען ווילען זיך אָרגאַניזירען און ווילען שפּיעלען אן אקטיווע ראָלע אין דער לעזונג פון די פראַגען און פּראָבלעמען, וועלכע זיינע נוגע זיי אליין אין נפש. זיי ווערען ווי פערטרייסעלטע און פערלירען גלייך דאָס גלייכגעוויכט, ווען מען קומט צו זיי מיט א פּלאַן צו פעראייניגען די

שטאַאַטסמענער און גבאים

מילא אז דער פּונקט ארץ ישראל מאכט בייזעם בלוט אין רעגט אויף מאנכע טיילען פון דער אידישער געזעלשאפט — איז נאָך בעגרייפליך. דער שטרייט מכח דיזען פּונקט געהט דורך כמעט דורך די גאנצע טויזענד־יאָהריגע אידישע גלות־געשיכטע, און עס איז קוים צו ערוואַרטען, אז אַ ל ע א י ד ע ן זאָלען זיך לאָזען בעקעהרען צום ציוניסטישען געדאנק. אפשר וועט דאָס געשעהען, ווען דער ציוניזם וועט שוין ווערען אַ ווירקליכקייט, און די אידישע וועלט וועט זיך איבערצייגען, אז אין זיין פערווירקליכונג שטעקט ניט קיין סכנה פאר דעם קיום פון די אידען אין די גלות־לענדער. אפשר וועט זיך די אידישע וועלט דאן איבערצייגען, אז דער ציוניזם האָט אדרבא פיעל בייגעטראָגען צו דער פערבעסערונג פון דער געזעלשאפטליכער און פּאָליטישער שטעלונג פון די אידען אין דער גאנצער וועלט, און וועט זיך אָנהויבען צו פערהאַלטען צום ציוניזם מיט מעהר אכטונג און מיט מעהר ערנסט. דערווייל איז אָבער משיח נאָך ניט געקומען און די גלות־פּסיכאָלאָגיע בעהערשט נאָך דעם גרעסטען חלק פון אונזער וועלט. מיר האָבען מענשען, וועלכע גלויבען ניט אין די מעגליכקייט פון דער פערווירקליכונג פון דעם ציוניסטישען אידעאַל. מיר האָבען אויך מענשען, וועלכע ציטערען ביי דעם געדאנק, אז דער ציוניזם קאָן פּיעלייכט פערווירקליכט ווערען. זיי האָבען מורא, אז דאן וועלען אויפשטעהן די אומות העולם און וועלען צ ו ו י נ ג ע ן די אין די גלות־לענדער איבערגעבליבענע אידען צו פערלאָזען זייער פּלאַץ און ארויסקלייבען זיך נאָך ארץ ישראל. און דאָס ווילען זיי בשום אופן ניט.

מיר האָבען אויף אַזאַ אופן צווייערליי געגנער: ניט־גלויבער און ניט־וועלער. די ניט־גלויבער געהערען מייסטענס צו די אָרי־מערע קלאַסען און די ניט־ווילער צו די רייכערע קלאַסען פון דער

ווייזען זיי זעהר קלאָר, ווי ווייט זיי קענען די אידישע מאסען, ווי ווייט זיי זיינען פערטרויט מיט דעם אינערען אידישען לעבען, מיט זיינע שטרעמונגען און ריכטונגען, און ווי ווייט עס רייכט זייער פערטרויען צו די אידישע מאסען און זייער גלויבען אין די שאַפענדע כחות פון אידישען פאָלק. מיט זייער בעהויפטונג בעווייזען זיי נאָר, אז זיי פיהלען זיך שוואך אין זאָטעל און געהען דאַריבער ניט ארוים מיט לאָגישע ארגומענטען צו בעקעמפפען די איינצעלנע פראָגראמאטישע פונקטען, ווי עס וואָלט זיך נעפאסט פאר מענשען אָהן פניות.

אויפטרעטען גענען דעם געדאנק פון א אידישער פעראייניגונג, זוכען דערין אן אינטריגע, אויפטרעטען מיט אונפעראנטוואָרטליכע בעהויפטונגען, בעקעמפפען אן עלעמענטאר דעמאָקראַטישען פרינציפ, אָהן וועלכען קיין געזעלשאפט אין דער וועלט קאָן ניט אויסקומען, ווען נאָר זי וויל בעטראכט ווערען אלס א ציוויליזירטע — דאָס איז א סימן פון אינערער שוואכקייט, דאָס איז אויך א סימן פון פאָליטישער ריקשטענדינקייט.

8 אָקטאָבער, 1915.

בענדערמאנטע איינטיילונג א ריינער אונזין. גלייכבערעכטיגונג זעצט פאָראוים איינעם, וואָס איז בערעכטיגט, און א צווייטען, וועלכער ווערט איהם גלייך געשטעלט און כל זמן דער צווייטער בעזיצט ניט אלע זכיות, וועלכע עס געניסט דער ערשטער, קאָן ניט זיין די רייד פון גלייכבערעכטיגונג. מען קאָן ניט זאָגען פון איי־נעם, ער איז גלייכבערעכטיגט אין א בעשטימטען פונקט, ווייל דער בעגריף גלייכבערעכטיגונג איז א קוואליטאטיווער און קאָן ניט גע־טיילט ווערען. מען קאָן ניט זאָגען א דריטעל אָדער א העלפט גלייכבערעכטיגט פונקט ווי מען קאָן ניט זאָגען, אז א האלבער עפעל, למשל, איז א גאנצער עפעל אָזן איין העלפט.

אונז ארט אָבער דאָ ניט דער אונלאָגישער אויסדרוק. אונז אינטערעסירען די אונלאָגישע קאָנזעקווענצען און די פאלשע השגות, וועלכע געהען ארויס פון דיזער אונריכטיגער איינטיי־לונג און פיהרען צו אונלאָגישע, אונפּאָליטישע און אנטי־נאציאָ־נאלע האנדלונגען.

די שטאאטס־וויסענשאפטלער קאָנען ניט אָנווייזען קלאָר די שארפע גרענעץ־ליניע צווישען בירגערליכע און פּאָליטישע רעכ־טע און נאָך וועניגער צווישען פּאָליטישע און נאציאָנאלע. נעהמט איינער, צום ביישפּיעל, אין סאָלדאטען, איז עס שווער צו זאָגען, וואָס פאר א חוב ער ערפילט דערביי, א בירגערליכען, א פּאָליטי־שען אָדער א נאציאָנאלען. ווערט איינער געוועהלט אין פּאר־לאמענט, צום ביישפּיעל, איז עס שווער צו בעשטימען, פון וועל־כען רעכט ער האָט געמאכט געברויך, פון זיין בירגער־רעכט, פון זיין פּאָליטישען רעכט, אָדער פון זיין נאציאָנאלען רעכט, ווען ער איז נעוועהלט געוואָרען אויסדריקליך אלס פערטרעטער פון א בע־שטימטער נאציאָנאלער גרופּע.

ווייטער קאָן מען אָנווייזען, אז די דריי קאטעגאָריען פון רעכ־טע קאָנען ניט בעטראכט ווערען ווי מדרגות, וועלכע מען קאָן ער־רייכען נאָר איינע נאָך דער אנדערער. והא ראיה, מיר האָבען א מדינה, וואו די אידישע בעפעלקערונג בעזיצט די העכסטע פּאָלי־טישע רעכטע און האָט נאָך ניט די עלעמענטארסטע בירגערליכע רעכטע. דאָס איז רוסלאנד. די אידען אין רוסלאנד ווערען בע־

אידישער וועלט. די ערשטע ווילען זיך ניט שפּיעלען מיט חלומות, די צווייטע ווילען זיך ניט שפּיעלען מיט פייער.

עס איז דעריבער פערשטענדליך, אז דיביידע גרופּען, די ניט גלויבער און ניט־וועלער, בעקעמפּפען דעם פּונקט ארץ ישראל אין דעם פּראָגראם, וואָס ווערט אויסגעארבייט פאר די קינפטיגע אל־געמיין־אידיש־נאציאָנאלע אָרגאניזאציאָן. אם ליעבסטען וואָלטען זיי געוואָלט, אז ארץ ישראל זאָל זיין בפירוש אויסגעשלאָסען פון די לענדער, פאר וועלכע זיי אינטערעסירען זיך, אָבער זיי ווייסען גאנץ גוט, אז די נומער וועט ניט דורכגעהן. ניט נאָר די ציוניס־טען, נאָר אויך דער גרעסטער טייל פון די אידישע מאסען וואָלט העפטיג פּראָטעסטירט געגען אזא אונבערעכטיגטע און אנטיסע־מיטישע, — אין געאָגראפישען זין פון וואָרט, — האנדלונג. זוכען זיי מהאי טעמא צו מאכען פשרות און אזוי צו פאָרמולירען דעם נוסח פון די פשרות, אז מען זאָל דערנאָך קאָנען לערנען אין זיי דעם פשט אי אהין אי אהער.

דאָס אלץ איז, ווי געזאָגט, לכל־הפחות פערשטענדליך.

וואונדערען זיך מוז מען נאָר, ווען מען קומט צום פּונקט „נא־ציאָנאלע גלייכבערעכטיגונג", און ווען מען זעהט, מיט וועלכער אויבערפלעכליכקייט און לייכטזיניגקייט דיזער וויכטיגער פּונקט ווערט בעהאנדעלט אויך פון די, פון וועלכע מען האָט נעקאָנט מיט רעכט ערווארטען, אז זיי וועלען זיך פערהאלטען צו איהם מיט פולען ערנסט און אויפמערקזאמקייט.

מען טיילט ביי אונז געוועהנליך איין די אידישע רעכטע איז דריי קאטעגאָריען: אין בירגערליכע, פּאָליטישע און נאציאָנאלע און מען אָפּערירט מיט זיי גלייך ווי זיי וואָלטען באמת געווען אָב־געגרענעצט איינע פון די אנדערע מיט אן אייזערנער מחיצה. מען בעטראכט זיי ווי דריי מדרגות, אָדער ווי דריי געריכטען. בירגער־ליכע רעכטע — דאָס איז ברויט און פלייש. פּאָליטישע רעכטע — זופּ און קאָמפּאָט און נאציאָנאלע רעכטע — עפּעס א מין אפיקומן, וועלכער פאסט זיך צום סדר, אָהן וועלכען אָבער מען קאָן זעהר גוט אויסקומען.

שוין פון ריין שפּראכליכען שטאנדפּונקט אליין איז די אוי־

געגוג צו זיכערען די מעגליכקייט פון איהר פערווירקליכונג אין פראקטישען לעבען.

פון די אָנגעפיהרטע ביישפּיעלען, צו וועלכע איך רענק נאָך צוריקצוקעהרען זיך ביי א פּאסענדער געלעגענהייט, קאָן יעדער זיך איבערצייגען, אז די פראגע ווי צו פאָרמולירען די איינצעלנע פונקטען פון אן איינהייטליכען אידישען פּראָגראם איז ניט אזוי איינפאך, און אז עס איז מעהר ניט ווי לייכטזיניג און אונפּעראַנט־וואָרטליך צו בעטראכטען דעם פונקט „נאציאָנאלע גלייכבערעכ־טיגונג" ווי א קאפּריז פון פּאָליטישע געגנער.

מיר ברויכען איצט שטאאטס־מענער. מיט גבאים וועלען מיר ניט אויסקומען.

10 אָקטאָבער, 1915.

האנדעלט בנוגע צו פרייער בעוועגונג אין פיעלע הינזיכטען ערגער ווי די געמיינסטע פערברעכער, און אין דער גלייכער צייט בעזיצען זיי דאָס אקטיווע און פאסיווע וואהל־רעכט פאר דער שטאאטס־דומא, די העכסטע אינסטיטוציאָן אין לאנד. אין רומעניען, צום ביישפיעל, בעזיצען די אידען אייניגע נאציאָנאלע רעכטע, זיי קאָנען האָבען אייגענע שולען, זאָגאר מיט נאציאָנאלער אונטערריכטס־שפראך, זיי שטעהען אָבער אויף יענער זייט פון בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג, ווייל זיי ווערען גאָר ניט בעטראַכט אלס בירגער איבערהויפט.

מיר קאָנען נאָך אָנווייזען, אז וואו עס פעהלען די נאציאָנאלע רעכטע, קאָן די בעטרעפענדע בעפעלקערונג זיך ניט בענוצען אויך מיט די בירגער רעכטע און מיט די פּאָליטישע רעכטע. דאָס קלאַסישע לאנד אין דיעזער בעציהונג איז געווען ביז איצט גאַליציען. די אידיש־נאַליצישע בעפעלקערונג איז געווען אויף'ן פאפּיער גלייכבערעכטיגט. מעהר ניט, די אידישע נאציאָן, אלס אזעלכע, איז ניט געווען אנערקענט פון געזעץ, און דערפון איז ארויסגעקומען, אז די אידען האָבען געמוזט בלייבען אויך בירגערליך און פּאָליטיש אויף דער ניעדעריגסטער שטופע.

איך קעהר זיך אום צום פריהערדיגען ביישפיעל אין רוסלאנד. די אידען בעזיצען דאָס אקטיווע און פאסיווע וואהל פאר דער שטאאטס־דומא. נאָך דעם פּראָצענט פערהעלטניס פון דער אידישער בעפעלקערונג צו דער געזאמטע בעפעלקערונג, האָבען די אידען אין רוסלאנד געדארפט האָבען אן ערך 25 אָבגעאָרדנעטע. איצט האָבען זיי נאָר צוויי און דאָס — אויך מיט א צופאל. עס קאָן זיך מאכען, אז זיי זאָלען איינעם אויך ניט האָבען. ווי קומט עס? קיינער האָט ביי זיי דאָס רעכט צו וועהלען און געוועהלט צו ווערען ניט צוגענומען. דער תירוץ איז א פשוט'ער. עס פעהלט אין רוסלאנד די בעדינגונג, וועלכע זיכערט די רעכטע פון דער אידישער נאציאָנאלער מינדערהייט. דאָס פעהלען פון די נאציאָנאלע רעכטע רויבט זיעהר אָפט די מעגליכקייט צו בענוצען זיך מיט די בירגערליכע און פּאָליטישע רעכטע. אָבער די פּראָקלאמירונג פון נאציאָנאלער גלייכבערעכטיגונג אליין איז נאָך ביי ווייטען ניט

ליכקייט, איז די מאָביליזירונג פון אייגענע כוחות, ווי ווייט די אומשטענדען און די פערהעלטניסע ערלויבען דאָס אונז.

צום ביישפּיעל, פיעלע נעהמען אָן אלס הנחה, אז גלייך נאָך דעם שלום־שלום וועט זיך אָנהויבען א גרויסער, מעכטיגער אידי־שער עמיגראַציאָנס־שטראָם נאָך אמעריקא. די הנחה איז ניט בע־גרינדעט אויף געגויעס שטודיען בנוגע צו דער ניי־געשאַפענער לאַגע אין מזרח אייראָפּא, זי שטיצט זיך נאָר אויף פּסיכאָלאָגישע סברות. צום עמיגרירען געהערט דאָס גובר זיין זיך איבער א זעהר שטארקען אינערען אָבהאלט. איידער מען ענטשליסט זיך צו קויפען די שיפס־קארטע מוז מען גערדאנקליך זיך אליין אויסרייסען פון א סביבה, צו וועלכער מען געהאט ביז איצט אן אָרגאַנישע שייכות. מען מוז ערשט אין דמיון שאַפען פאר זיך א נייע וועלט, כדי עס זאָל כאפען מוט און ענערגיע אָבצוזאָגען זיך פון דער אלטער וועלט, מיט וועלכער מען איז פערטרויט און פערוואקסען. דיזער ענערציע־כח האלט אָב טויזענדע און טויזענדע פון אויסוואנדערונג, ווען אפילו די אָביעקטיווע פערהעלטניסע צווינגען זיי דערצו. איצט איז אָבער די אידישע וועלט א צוטרייסעלטע, זי האָט זיך, אָדער ריכטיגער, מען האָט זי פאנאנדערגעשרויפט. דאָס אידישע לעבען האָט ניט קיין רוהענדען פונקט, עס האלט אין איין בעוועגען זיך, אין א שטענדיגער יאָגעניש. דורך דעם איז דער ענערציע־כח געבראָכען געוואָרען, א גרעסערע עלעמענטארע קראפט האָט איהם מנצח געווען. בכן וועלען איצט די אוננעצעהלטע טויזענדע עמיגראַציאָנס־קאנדידאטען מעהר ניט האָבען דעם אינערען קאמפּף, וועלכער האָט זיי פריהער געשטערט און אָבגעהאלטען זיי פון דער אויספיהרונג פון זייערע עמיגראַציאָנס פּלענער. דער ווידערשטאנד איז געשוואונדען און די עמיגראַציאָן, ווען זי זאָל זיך נאָר ניט אָנשטויסען אויף נייע חומרות אין די אימיגראַציאָנס לענדער, וועט מוזען וואקסען.

דאָס איז איין הנחה.

קומען אנדערע און בעהויפּטען, אז נאָך דער מלחמה וועט די עמיגראַציאָן זיין פיעל שוואכער ווי פאר דער מלחמה. און אויך זיי בעגרינדען זייער הנחה. די מלחמה האָט אָנגעמאכט אזא

עמיגראַציאָן נאָך דער מלחמה

עס איז ניט ראַציאָנעל צו בעשעפטיגען זיך מיט נביאות זאָגען וועגען אונזערע אויסזיכטען נאָך דער מלחמה, וועגען די ניי־גרופּירונג פון אונזערע מאסען און די ניי־געשטאַלטונג פון די אומשטענדען און די ענטוויקלונגס־מעגליכקייטען. עס איז ניט ראַציאָנעל, ווייל כל זמן די מלחמה פיהרענדע מלוכות האָבען נאָך נישט געקושט די מזוזה, ענטהאַלט אין זיך יעדע פאָראויסזאָגונג מעהר ניט ווי א ניצוץ פון נבואה, און אַלע מאָדערנע נביאות האָבען אין זיך די טבע: אָדער זיי ווערען מקוים, אָדער זיי ווערען ניט מקוים. אפילו די מלוכות אליין און די רעדעל־פיהרער קאָנען נאָך ניט וויסען, ווי די קאַרטע אייראָפּאַ׳ס און אזיען׳ס וועט אויס־זעהן נאָך דעם, ווי די קאַנאָנען וועלען פערמאַכען די מיילער און עס וועלען אָנהויבען צו רעדען די דיפּלאָמאַטען. היינט וואָס קאָנען שוין מיר וויסען, מיר וועלכע זיינען פּעראורטיילט צו שפּיעלען נאָר א פּאסיווע ראָלע אי פאר מלחמה, אי בשעת מלחמה, אי נאָך מלחמה, מיר וועלכע הענגען אָב מעהר ווי אַלע אין דער וועלט פון איינגעוואָרצעלטע פּאָראורטיילען און מאָמענטאַנע קאפּריזען, פון סימפּאַטיען און אַנטיפּאַטיען, פון שטימונגען און נייגונגען?

מיר קאָנען און דאַרפען זיך דעריבער ניט פאָרבערייטען צו איין בעשטימטער פּאָליטישער מעגליכקייט. דאָס וואָלט געווען פון אונ־זער זייט אן אונפערצייהליכעס און אונפעראַנטוואָרטליכעס וואַ־באַנק שפּיעל, וואָס אויך פעסטערע און זיך תקיף פיהלענדע נאַציאָ־נען לאָזען דאָס ניט צו אין אן ערנסטען מאָמענט, ווען די געשיכטע שיינט ארויסצושפּרינגען פון שפּאַן און זיך צו פערקירעווען אין אן אנדער ריכטונג. דאָס איינציגע, וואָס מיר קאָנען טהאָן, אונ־אבהענגיג פון יעדער בעשטימטער פּאָליטישער מעגליכ־קייט, און דעריבער צוגעפּאסט צו יעדער פּאָליטישער מעג־

דערטען זאָל ניט זיין, פיהלט מען זיך דאָך לחצאין׳דיג, מען לעבט אין צוויי וועלטען. צווישען פערגאנגענהייט און צוקונפט ליעגט אַ ברייטער, ווייטער ים, וועלכען מען מוז תמיד איבערשוימען אין דער מחשבה, ווען מען וויל אין זיך גופא פעראייניגען די צוויי העלפטען פון לעבען. דאָס איז אין בעסטען פאל א צושפּאָלטען לעבען, וועלכעס מוז ערשט דורך אָנשטרענגונג גאנץ געמאכט ווערען.

אין דער אידישער בעפעלקערונג קען דיזע ערשיינונג איינ־טרעטען נאָר אין א שוואכען גראד, ווייל דער עבר האָט אין דעם אידישען אימיגראנט איבערגעלאָזען זכרונות, וועלכע האָבען מיט גן־עדן פאָרשטעלונגען נאָר ניט צו טאָן. אָבער נאָך אלעם טראָגט אויך דער אידישער אימיגראנט שטיל פערבאָרגען אין זיין הארצען א בענקעניש נאָך זיין אלטער היים. עס איז ניט אזוי דאָס לאנד, וועלכעס ציהט איהם צוריק, נאָר די סביבה, זיין סביבה. ניט אזוי די פעלדער און די וועלדער ווי די שוהל מיט איהר „בין מנחה למעריב“, די משפחה און די אלטע מצבות. און ווען די מלחמה זאָל ברענגען אלס רעזולטאט א ניי־געשטאלטונג פון דער אידישער סביבה מיט נייע ענטוויקלונגס־מעגליכקייטען, וואָס עס איז ניט אויסגעשלאָסען, קאָן מען ערווארטען, אז אויך א גרויסער טייל פון די ניט לאנג איינגעוואנדערטע אידען, וועלכע האָבען נאָך ניט אין גאנצען געמאכט די פשרה מיט זייער נייער וועלט, וועלען זיך לאָזען צוריק.

אָט אזוי האָבען מיר אין דער איינצעלנער עמיגראציאָנס־פראגע דריי מעגליכקייטען. צוויי פון זיי זיינען עקסטרעם ענט־געגענגעזעצט. און עס וואָלט געווען פאלש, ווען מיר וואָלטען שוין איצט געוואָלט פסק׳ענען, וועלכע פון די מעגליכקייטען האָט שאנ־סען פערווירקליכט צו ווערען. עס וואָלט געווען אונקלוג און אונ־פּאָליטיש, ווען מיר וואָלטען שוין איצט צוגעשניטען אונזער אר־בייטס־פּלאַן פאר די צוקונפט נאָך איין בעשטימטער מעגליכקייט.

אלץ, וואָס מיר קאָנען טהאָן, אום ניט ארויסצוואווארפען ארבייט לבטלה, איז צו אָרגאניזירען אונזערע איינענע כוחות און זיין גרייט פאר יעדער מעגליכקייט, וועלכע קאָן איינטרעטען. מיר מוזען

מורא׳דיגען חורבן אומעדום, אז עס וועלען ניט אויסרייכען קיין הענד אום אלעס אויפצובויען, וואָס עס איז דורך איהר צושטערט געוואָרען. מען דאַרף אויך ניט פארגעסען, אז אייראָפּא וועט אויסזעהן נאָך דער מלחמה ווי גלאט אָבראזירט פון דער יוגענד, און אז וועלען מוזען פארגעהן דורות ביז עס וועט אויסוואקסען א נייע יוגענד. די יוגענד האָט אָבער ביז איצט צוגעשטעלט די גרעס־סטע צאָהל עמיגראנטען.

אנדערע געהען נאָך ווייטער און זאָגען ארויס א סברא, אז נאָך דער מלחמה וועט די עמיגראציאָן נאָך די פעראייניגטע שטאא־טען אין גאנצען אויפהערען פאר א לענגערע צייט. און עס ווערט ארויסגעזאָגט נאָך א מיינונג, אז לא די, וואָס נאָך דער מלחמה וועט אויפהערען דער עמיגראציאָנס־שטראָם פון אייראָפּא נאָך אמעריקא, נאָר עס וועט איינטרעטען די פארקעהרטע ערשיינונג: עס וועט זיך אָנהויבען א שטארקע אויסוואנדערונג פון אמעריקא נאָך אייראָפּא. ערשטענס, ווייל אייראָפּא וועט קאָנען געבען בע־שעפטיגונג נייע מיליאָנען ארבייטער, וועלכע זאָלען פערנעהמען דעם פּלאץ פון די געפאלענע, אויספילען די שיטער געוואָרענע שורות פון דער בעפעלקערונג. צווייטענס, ווייל די מלחמה האָט אויפגעוועקט דָאָס איינגעשלאָפענע אָדער אטראָפירטע נאציאָנאלע געפיהל ביי מיליאָנען און מיליאָנען פון אימיגראנטען, אין ערש־טער רייהע צווישען דער אמעריקאניש־דייטשער בעפעלקערונג, צום טייל אָבער אויך צווישען די פערטרעטער פון די אנדערע נא־ציאָנען. די מלחמה האָט ניט נאָר אין אייראָפּא אליין ענגער צו־זאמענגעשמידט פערשיעדענע פאָלקס־שיכטען צו נאציאָנאלער, מעהר זעלבסטבעוואוסטער איינהייט, זי האָט אויך פון דער ווייט־טען געהאט א טיעף־געהענדע השפעה אויף די פאָלקס־עלעמענטען, וועלכע האָבען ביז איצט געלעבט אין דער פרעמד און געזוכט איינ־צואָרדנען פאר זיך א נייע היים ווייט, ווייט פון זייער מוטערלאנד. די מלחמה, דער נצחון אָדער די מפלה, וועט וועקען אין די עלע־מענטען א שטארקע בענקעניש, און זיי וועלען זיך ציהען צוריק נאָך זייער אלטער היימאט. די מלחמה האָט זיי בעוויזען, אז אין דער פרעמד, ווי גוט און ווי זיכער דער מצב פון דעם איינגעוואנ־

די אַמעריקאַנער אידען און די אידישע צוקונפט

ווען דאָס אמעריקאנער יודענטום וואָלט געווען אין איצטיגען מאָמענט אָרגאניזירט אלס א געשלאָסענע פאָלקס־קערפערשאפט מיט א בעשטימטען פראָגראם אין אלע שאלות, וועלכע זיינען נוגע די אלגעמיינע אידישע וועלט־לאגע, וואָלט לאָגישער־ווייז מוזען איבערגעהן די פיהרער־ראָלע צו די אמעריקאנער אידען. ערש־טענס, רעפרעזענטירט אמעריקא א סאָלידען טייל פון אידישען פאָלק. כמעט א פערטעל. צווייטענס, איז אמעריקא געבליבען נייטראל אין דעם גרויסען וועלט־סכסוך. עס מאכט ניט אויס, וואָס אויך אין אמעריקא האָבען זיך ארויסגעצייגט שטארקע סימ־פאטיען פאר איין צד אָדער דעם אנדערען צד. די אָפיציעלע ניי־טראליטעט, לכל הפחות, איז ניט צושטערט געוואָרען. דריטענס, און דאָס איז דער וויכטיגסטער מאָמענט, האָבען אמעריקאנער אי־דען א פאָרצוג, וועלכען קיין אידישע גרופּע אין דער גאנצער וועלט בעזיצט ניט. דאָס אמעריקאנער יודענטום, אלס גאנצעס, שטעלט פאָר אין געוויסען זינען די ס י נ ט ע ז ע פון דעם גלות־יודענ־טום, ווייל אין איהם זיינען פעראייניגט די עלעמענטען פון די פער־שיעדענסטע לענדער און צום טייל אויך פון די פערשיעדענע וועלט טיילען.

און דיזער אומשטאנד קאָן שטענדיג בעטראכט ווערען אלס א מ ע ל ה. איז שוין בעשערט א פאָלק דורכצומאכען גלות, איז א קאָנצענטרירטער גלות בעסער ווי א צושפּרייטער. איז שוין בעשערט א פאָלק דורכצומאכען אן אסימילאציאָנס־פּראָצעס, — ווי ווייט ער איז מעגליך, — איז אן איינהייטליכער אסימילאצי־אָנס־פּראָצעס בעסער ווי א פערשיעדנארטיגער. עס איז שוין בעסער אָנצופּאסען זיך א י י ן פרעמדער סביבה און האָבען צו טהאָן מיט פשרות נאָר צווישען צוויי וועלטען: צווישען דער

שוין איצט שאפען די אלגעמיין אידישע אָרגאניזאציאָן, צוערשט חלקים־ווייז אין יעדער איינצעלנער מדינה, שוין איצט צונויפערע־דען זיך מיט די פערטרעטער פון דער אידישער בעפעלקערונג אין די פערשיעדענע מדינות, שוין איצט זאמלען מאטעריאל איבער די פערענדערטע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע לאגע פון אונזערע ברי־דער אויף יענער זייט ים, כדי מיר זאָלען, לכל הפחות פון אונזער זייט, זיין גרייט, ווען דער מאָמענט פאר אַקציאָן וועט אָנקומען.

מיר מוזען אויך זיין גרייט מיט פעראַרבייטען מאטעריאל, וועלכער זאָל ארומנעהמען אונזער גאנצען נאציאָנאלען היזק, סיי אין נפשות, סיי עקאָנאָמיש, סיי קולטורעל. האָבען זיך דאָך גע־פונען אינטעליגענטע און מפורסם׳דיגע אידען, וועלכע האָבען פון אונז געפאָדערט, אז מיר זאָלען בעווייזען אונזער היזק שווארץ אויף ווייס. פאר זיי איז ניט געווען אויסרייכענד, וואָס ער איז אָנגע־שריבען אין לעבען גופא רויט אויף שווארץ. ניט־אידען יועלען זיך געווים געפינען, וועלכע וועלען פערזוכען צו פערלייקענען אונ־זער היזק. דאָס געשעהט שוין איצט אין גאליציען, עס וועט אויך געשעהן אין רוסלאנד און אין פּוילען, ווען מיר זאָלען זיין נאכ־לעסיג און לאָזען, אז די סמנים פון דעם חורבן זאָלען אָבגעווישט ווערען פון א בייזווילליגער האנד.

אויף די ארבייט קאָן ניט געמאכט ווערען פון יחידים, אויך ניט פון איינצעלנע אָרגאניזאציאָנען. דאָס איז איינע פון אונזערע וויכטיגסטע כלל־אויפגאבען אין איצטיגען מאָמענט, וועלכע פער־דיענט אונזער גאנצע אויפמערקזאמקייט און אונזער גאנצען ערנסט. מיר מוזען אויך אויסגעפינען די נויטיגע פאכמענער, וועלכע האָבען שוין ערפאהרונג אויף דעם פעלד פון שטאָף זאמלען און שטאָף פעראַרבייטען, וועלכע זיינען אויך גענוג וויסענשאפטליך געבילדעט אום ארויסצונעהמען פון צאָהלען און איינצעל־פאקטען דעם תמצית פון די גרויסע היסטאָרישע געשעהעניסען.

13 אָקטאָבער 1915.

אָפענע פיינדזעליגקייט, האָט מען געקאָנט מערקען אין דער טעטיגקייט פון די פראנצויזיש־אידישע און דייטש־אידישע חברות אין אָריענט. ביידע האָבען געוואָלט טהאָן טובות דעם כלל ישראל ביידע האָבען געוואָלט גליקליך מאכען די אָרימע „גלויבענס־גענאָסען אין ה י י ל י ג ע ן לאנד“ און ביידע זיינען געווען אין קאמפף אזוי אונגלויביג און אזוי אונהייליג.

דיזעלבע טרויעריגע, פון היסטאָריש פאָלקסטימליכען שטאנדפונקט אויף לעבערליכע, ערשיינונגען קאָן מען אויך בעאָבאכטען אין די בעציהונגען צווישען די ענגלישע און די דייטשע, צווישען די רוסישע און די פראנצויזישע אסימילאנטען און אזוי ווייטער. זיי קאָנען זיך קיין מאָל ניט צונויפרעדען, זיי דיענען א פ ע ר נ י י נ ע נ ד ע ן געדאנק, וועלכער איז א שותפות'דיגער נאָר אין דער אידעע: אסימילאציאָן, ווי עס קומט אָבער צו דער פערווירקליכונג פון דעם געדאנק איז יעדע גרופּע געצוואונגען צו וועהלען אן א י י ג ע נ ע ם וועג, צו פערפאָלגען אייגענע, ניט שותפות'דיגע ציעלען. נאָר אין איין איינציגען פאל טרעט פאר אונז אויף די אסימילאציאָן אלס אָרגאניזירטע איינהייט, און דאָס איז, ווען עס קומט אויס צו בעקעמפּפען די אידיש־נאציאָנאלע פּאָליטיק. אין דיזען פאל רייבען זיך די פערשיעדענארטיגע אסימילאנטען ברידערליך די האנד און פערגעסען אויף א ווייל זייערע אייגענע איבּיגע צאנקערייען. דער אלגעמיינער געגנער נויטיגט זיי צו מאכען שלום צווישען זיך. איין ביישפּיעל פון פיעלע: בשעת עס האָט אויסגעבראָכען אין פאלעסטינא דער שפּראכען־קאמפּף האָט דער דייטשער הילפספעראיין געזוכט שטיצע ביי דער פראנצויזישער אליאנס איזראעליט אין דער אננאהמע, אז דער האס צום אידישען נאציאָנאליזם וועט איבערשטייגען די געגנערשאפט פון דער אליאנס צו דער דייטשער חברה.

די אידיש־אמעריקאנישע גרופּע האָט דעריבער דעם פאָרצוג איבער די אנדערע אידישע גרופּען, ווייל איהר סטרוקטור איז א גאנץ אנדערע. זי איז א צוזאמענגעזעצטע פון די פערשיעדענסטע אידישע גלות עלעמענטען. אין דעם שטרעבען נאָך א נייער אנפּאסונג צו א י י ן נייער סביבה מוז זי אליין מלחמה האלטען

אייגענער, פון וועלכער מען דערפרעמדעט זיך, און צווישען דער פרעמדער, וואו מען וויל ווערען אן אייגענער, איידער דאָס פאָלק זאָל זיין צוברעקעלט אויף פיעלע חלקים, און יעדער חלק זאָל מוזען דורכמאכען זיין אייגענעם אסימילאציאָנס־פּראָצעס. דאָס אידישע פאָלק מאכט דעריבער דורך ניט אן איינפאכען, נאָר א פיעלפאכען גלות. זיינע בעזונדערע חלקים דערווייטערען זיך איי־נער פון דעם אנדערען ניט נאָר מחמת דעם קאמפף צווישען נאציאָ־נאליזם און אסימילאציאָן — דאָס וואָלט נאָך געווען גאנץ נאטיר־ליך — נאָר אויך מחמת די פערשיעדענע אסימי־לאציאָנען, וועלכע זיי זיינען געצוואונגען דורכצומאכען אין די פערשיעדענע לענדער. אפילו די בעציהונגען צווישען די אידישע נאציאָנאליסטען פון פערשיעדענע מדינות זיינען אויך ניט אין גאנצען ריין פון געוויסע מיספערשטענדניסע און רייבונ־גען, וועלכע זיינען ערקלערליך נאָר דורך די פערשיעדענע סביבות, אין וועלכע זיי, די נאציאָנאליסטען, האָבען ערהאלטען זייער ער־ציהונג. אפילו ביי די נאציאָנאליסטען ענטפלעקט זיך אויך גאנץ אָפט דער „ויתרוצצו" צווישען מזרח און מערב, דער אנטאגאָניזם צווישען דער פערשיעדענער אויפפאסונג פון דעם נאציאָנאליזם אליין.

דאָך קאָן מען בעטראכטען די אידישע נאציאָנאליסטען אין דער גאנצער וועלט אלס געשלאָסענע איינהייט, ווייל די אייגענע מאָמענטען זיינען ביי זיי פיעל שטארקער און קראפטפולער אלס די שיידענדע. ווען מיר קומען אָבער צו אונזערע אסימילאנ־טען, אין נעגענזאץ צו די נאציאָנאליסטען, קאָן מען בשום אופן ניט זאָגען, אז מיר האָבען דאָ פאר זיך א געשלאָסענע אסימילא־טאָריש־אידישע איינהייט. דער אידיש־דייטשער אסימילאנט און דער פראנצויזיש־אידישער אסימילאנט צום ביישפיעל געהערען צו צוויי גאנץ פערשיעדענע און אָפט גאָר נעגנערישע גרו־פען, ניט נאָר אין אלגעמיינע וועלט־פראגען נאָר אויך אין אידישע פראגען, ווי ווייט דער אסימילאנט קאָן נאָך אָדער איז געצוואונ־גען צו אינטערעסירען זיך מיט אידישע פּראָבלעמען. דיזען בולט'ען נעגענזאץ, וועלכער פערוואנדעלט זיך גאנץ אָפט אין אן

אמעריקא זוכט נאָך ניט דערווייל קיין ווייטע עראָבערונגען, און דאָס פערהעלטנים פון אמעריקא צו די אנדערע נאציאָנען איז אין פערגלייך צום פערהעלטנים צווישען די גרויסע נאציאָנען גופא ווענינער אייגעננוציג און דעריבער אויפריכטיגער. ווען דעריבער די אמעריקאנער יודענהייט זאָל אויפטרעטען אין אלגעמיין אידישע אנגעלעגענהייטען, וועט זי קיינער ניט חושד זיין, אז זי טרייבט דערביי פרעמדע פּאָליטיק אויפ'ן חשבון פון אידישען פאָלק. אמעריקא איז ניט פערבונדען — פּאָליטיש — ניט מיט מזרח אייראָפּא און ניט מיט דעם נאָהענטען מזרח, צוויי לענדער, וועלכע קומען אין ערשטער שורה אין בעטראכט, ווען מען רעדט מכח דער אידישער פראגע.

אלזאָ, זעהען מיר, אז די געשיכטע אליין האָט ארויסגערוקט דאָס אמעריקאנער יודענטהום אויף א זעהר וויכטיגען פלאץ און זי האָט איהם געגעבען אלע מעגליכקייטען צו שפּיעלען א בעדייטענדע ראָלע אין דער ענטוויקלונג פון דער אידישער צוקונפט.

ווען זשע איז דאָס גערעדט, ווען דאָס אמעריקאנער יודענטהום זאָל אליין פערשטעהן זיין אייגענע קראפט און זאָל ראשית כל זיך אליין אָרגאניזירען אלס געאייניגטע און געשלאָסענע קראפט. ווען ניט — ווערען אלע מעלות, אויך די, וועלכע ליגען אין די אביעקטיווע אומשטענדען, צושטויבט און ווערען בטל ומבוטל. ווען ניט, האָבען מיר דאָ ווידער צו טהאָן מיט בעזונדערע אידיש־רוסיש־פּויליש־דייטשע גרופּען, וועלכע האָבען זיך צופעליג צוזאמענגעטראָפען אין איין גרויסער אכסניא. געסט אין א האָטעל בילדען ניט קיין משפחה, און פערשיעדענע אידישע גרופּען אין איין לאנד בילדען נאָך ניט קיין אידישע קערפּערשאפט.

צום אונגליק האָבען דאָס די פיהרער ניט פערשטאנען און האָבען אָנגעווענדעט זייער ענערגיע אין דער ענטגעגענגעזעצטער ריכטונג.

8 נאָוועמבער, 1915.

אנקעגען די פיעלגעשטאלטיגע און פיעלפארביגע ביז־איצטיגע אידישע אסימילאציאָן. זי מוז אויסבייטען אסימילאציאָנען אויף אסימילאציאָן, און דאָס קאָן אָהן קאָנצעסיאָנען פון אַלע בעטייליגטע ניט געשעהן. אויף אזא אופן קאָן די אידיש־אמעריקאנישע גרופּע בעטראכט ווערען אלס א פּשרה־גרופּע.

און נאָך א פּאָרצוג האָט די אידיש־אמעריקאנישע גרופּע. דער צווייטער פּאָרצוג ליעגט שוין ניט אין איהר אליין, אין איהר בעשאפענהייט, נאָר אין דער אָביעקטיווער געשטאלטונג פון דעם אמעריקאנישען פּאָלק. מען קאָן ניט וויסען, ווי דאָס נאציאָנאלע לעבען וועט אויסזעהן שפּעטער, אין דורות ארום, אין אמעריקא, דערווייל אָבער האָט אמעריקא נאָך ניט קיין הערשענדע נאציאָן. זי בילדעט זיך ערשט, זי הויבט ערשט אָן צו שפּראָצען. מען קאָן דעריבער ניט פערגלייכען דעם אמעריקא־ניזירונגס־פּראָצעס מיט דער גערמאניזירונג, רוסיפיצירונג, א. אז. וו. ביי דער גערמאניזירונג, רוסיפיצירונג א. אז. וו. מוז זיך דער אסימילאנט אונטערווארפען אונטער עטוואָס פעסטעס, זייט דורות בעשטעהענדעס, הערשענדעס. אלעס, וואָס געהערט איהם, זיין איך, מוז ער פון זיך אָבטרייסלען, ער קאָן נאָר איינגעשלונגען ווערען, ער דארף אָבער ניט אריינטראָגען עטוואָס פון זיין אייגענער וועלט, ווארום דער בנין איז שוין פארטיג פון פונדאמענט ביז צום לעצטען דאך־חלק. אין אמעריקא ליגען לעת עתה די פערהעלטניסע פיעל גינסטיגער. אין געוויסען זינען ברויכט זיך דער אסימילאטאָר ניט צו אונטערווארפען. ער קאָן נאָך גליובען, אז ער ווערט א שותף אין דעם אלגעמיינעם פערשמעלצונגס־פּראָצעס. שטימט דאָס אָדער עס שטימט ניט אפילו פאר דעם איצטיגען מאָמענט. יעדענפאלס אָבער ברויכט דער אסימילאנט אין אמעריקא ניט אזוי אונטערטהעניג צו זיין, זיין פּסיכישע פערפאסונג איז א בעסערע, ער פיהלט זיך ניט אזוי בעליידיגט ווי אין דער אלטער וועלט. און ווען ער וויל, שרייט ער, אז ער אסימילירט זיך גאָר ניט, ער העלפט נאָר צו אסימילירען.

און נאָך א דריטע מעלה. אמעריקא איז נאָך דערווייל ווייט געבליבען פון דעם אייראָפּעאישען אימפּעריאליזם.

דאן וועט מען קאָנען פרייער בעלייכטען דעם מ פ י ל ־ ג ע ד א נ ק, פון די לעניאָנען. איצט וויל איך זיך אָבשטעלען אויף אַן אנדער ערשיינונג אין אונזער אידישען לעבען, פאר וועלכער איך האָב געזוכט א פאסענדען נאָמען און אויסגעפונען, אז מען קאָן זי בע־צייכענען מיט דעם אויסדרוק „אידישער מיליטאריזם".

דער אידישער מיליטאריזם איז א ריינער גלות־פּראָדוקט, און ווי יעדער גלות־פּראָדוקט געהט ער מיט'ן קאָפּ אראָב. דער אלגע־מיינער מיליטאריזם איז געריכטעט, וואו ער איז דאָ, געגען פרעמדע פעלקער. דער אידישער מיליטאריזם איז געריכטעט געגען דאָס אידישע פאָלק גופא. דער אלגעמיינער מיליטאריזם איז „יונקעריש", דער אידישער איז „ט ה ע אָ ל אָ ג י ש". דער ערשטער קלינגט מיט'ן שווערד און וואַרפט אַן א מורא מיט דעם שארפען שפּיעז. דער צווייטער קלינגט מיט הילכיגע פראזען און וויל דערשרעקען דעם עולם מיט טומפּע, איבערזעצטע פסוקים. אין צוויי פּונקטען זיינען זיי אָבער גלייך איינער צום אנדערען: ביידע זיינען שטארק אגרעסיוו און ביידע ווערען שטארק אונטערשטיצט פון די רייכע באנקירען.

ווען מען וויל שטארקער און רייכער מאַכען די אייגענע נא־ציאָן אויפ'ן חשבון פון אנדערע נאציאָנען, איז דאָס מיליטאריס־טיש פון איין זייט. ווען מען וויל רייכער מאכען די אנדערע נא־ציאָנען אויפ'ן חשבון פון דער אייגענער, איז דאָס אויך מיליטא־ריסטיש נאָר פון אַן אנדער זייט — דאָס איז ל י נ ק ע ר אָדער א ו י ס ג ע ק ע ה ר ט ע ר מיליטאריזם.

אין גראף מינבהויזען'ס מעשות דערצעהלט דער העלד, ווי ער האָט בעגעגענט א וואָלף אין וועג. דער וואָלף האָט שוין געפּענט ברייט זיין מויל, פארטיג צום איינשלינגען זיין קרבן. פאלט אָבער דער העלד, — א העלד בלייבט א העלד אפילו אין קריטישע מאָ־מענטען, — אויף א המצאה. ער רוקט אריין זיין האנד טיעף דעם וואָלף אין מויל, פאקט איהם פון אינוויינינג פאר'ן עק און קעהרט אויס דעם גאנצען וואָלף אויף דער לינקער זייט. די צוהערער זיי־נען געשפּאנט און פרעגען: נו, וואָס איז געוועזען דער סוף? ענט־

מיליטאַריזם פון דער לינקער זייט

די גאנצע וועלט האלט אין איין שרייען, אז דער מיליטאריזם קומט פון דייטשלאנד, און כדי גובר צו זיין איהם, הויבט זי אליין אָן ווערען שטאַרק מיליטאריסטיש. איך ווייס נים ווי ווייט די בעהויפטונג איז אמת. ווען מען זאָל אונטער מיליטאריזם פער־שטעהן ניט די אויסערע פאָרם: אינפאַנטעריע, ארטילעריע און קאוואלעריע, נאָר דעם אינהאלט: די אויסברייטונג פון דער אייגע־נער ממשלה און דעם אונגעזעטיגטען עראָבערונגס־אפעטיט, קאָנען זיך, אזוי גלויב איך, אויך די אנדערע אייראָפעאישע פעלקער, אָהן עין הרע, ניט בעקלאָגען, זיי האָבען אויך א גאנץ געזונטען אפעטיט און א גרויסען חשק צו אלץ וואָס הויבט זיך אָן מיט אן אלף. צום ביישפיעל: א מדינה, א לאנד, א פאָלק, א נאציאָן.

נאָר אויב עס קאָן נאָך זיין א שטיקעל ספק וועגען דעם אור־שפרונג פון דעם אלגעמיינעם מיליטאריזם, קאָן מען גאנץ קלאָר בעווייזען, אז דער אידישער מיליטאַריזם שטאמט דוקא פון מדינת אשכנז, און אז פון דאָרט איז ער פערשלעפט געוואָרען אויך נאָך די פעראייניגטע שטאאטען.

מען וועט זיך וואונדערען אפשר איבער דעם אויסדרוק „אי־דישער מיליטאריזם" — ער איז אָבער דאָ. מען וועט אפשר מיינען, אז איך וויל דאָ שרייבען וועגען דעם אונגליקליכען גערטאנק פון די אידישע לעגיאָנען, וועגען די פּאָר גענעראלען, וועלכע האָבען זיך פערקליבען מיט זייער גענעראלשטאַב נאָך דער שענער, רוהיגער נייטראלער שטאָדט קאָפּענהאגען און וועגען די דורך די ענט־פלאמטע פאנטאזיע צוהיצטע יונגענד־קעפ, וועלכע האָבען געפונען זייער פריהצייטיגען קבר אין פרעמדען גאליפּאָלי. ניין, נים מכח דיעזע ערשיינונג וויל איך איצט רעדען. זאָל פריהער אריבער די מלחמה און די שווערע גזרה פון נייטראליטעט זאָל בטל ווערען,

שענסטע אידישע טעמפּלען. איך האָב איהם ניט געזאָגט, וואָס פאַר א טעמפּעל דאָס איז. ער האָט אויסגעהערט אלע תפלות און די ענגלישע ליעדער. ביים ארויסגאנג פון טעמפּעל האָט ער מיך געבעטען, איך זאָל איהם איצט פיהרען אין א אידישע שוהל. מיין פריינד איז ניט געווען פון ראמיילעס קלויז.

און ווי אגרעסיוו דער קאמפּף ווערט געפיהרט. עכט מיליטאַ־ריסטיש. מען ריהרט אָן די דעליקאטסטע פראגע. מען שטעלט ארויס פאר דער גאנצער וועלט דעם אייגענעם פּאטריאָטיזם און מען פער׳מסר׳ט פאר דער זעלבער וועלט אלע יענע אידען, וועלכע בעטראכטען זיך נאָך אלס קינדער פון זייער פאָלק. און אזוי ווי די צאָהל פון די, וועלכע לייקענען אָב די עקזיסטענץ פון אידישען פאָלק, איז דאָך סוף כל סוף זעהר קליין, הייסט דאָס, אז מען פער־מסר׳ט כמעט דאָס גאנצע אידישע פאָלק.

אלץ לפי נוסח אשכנז. קיין איינציגעס נייעס וואָרט, קיין איינציגער חידוש. אן אלטער ארטיקעל, מיט דעם אלטען שטעמפּעל „מייד אין דזשוירמעני“.

און גראד אין די לעצטע יאָהרען האָט דער קאמפּף אפילו אין דייטשלאנד אויסגעזעהען מעהר ניט ווי לעכערליך. די אלטע האָבען זיך צוהיצט און געקעמפּפט, און די אידישע יוגענד איז געגאנגען איהר אייגענעם וועג. זי האָט זיך גוט צוגעהערט צו דעם דופק פון דעם אלגעמיינעם רוישענדען און ברויזענדען לעבען און האָט זיך געשאַפּען א וועלט־אנשויאונג ניט פון קינסטליך צוזאמענגע־שטוקעוועטע האַלבע פּסוקים. זי האָט פלייסיג שטודירט די וועלט־געשיכטע, די בעציהונגען צווישען פאָלק און פאָלק, צווישען הער־שער און בעהערשטען, צווישען בעל הבית און שכן און האָט ארויס־געצויגען פון איהר ערנסטען שטודיום די נויטיגע קאָנזעקווענצען.

און ווען עס איז געקומען צום פּונקט פּאטריאָטיזם, האָט די זעלבע יוגענד בעוויזען, ווי מען איז מקיים די מצוה פון פּאט־ריאָטיזם ניט אין אָבגעדראָשענע דרשות, נאָר הלכה למעשה, אין ווירקליכען לעבען. די אידישע נאציאָנאל בעוואוסטע יוגענד איז געשטאנען אין דער פייער־ליניע און א גרויסער טהייל פון איהר איז געפאלען אין די ערשטע שורות.

פערט זייער העלד: דער וואָלף האָט אָנגעהויבען צו בילען נאָך אינוועניג.

ווען ביי מינכהויזען בלייבט דער וואָלף אפילו אָן אויסגע־קעהרטער מיט'ן פעלץ נאָך אינוועניג — פאר וואָס זאָל מיליטאריזם ניט בלייבען מיליטאריזם אפילו ווען ער איז געריכטעט געגען די אייגענע נאציאָן?

און גראָד אין זעלבען מאָמענט, ווען די גרעסטע נאציאָנען ווילען פערזיכערען זייער צוקונפט און פיהרען צוליעב דעם די בלו־טיגסטע מלחמות, געפינען זיך אידען, וועלכע האָבען פאר זיך גראָד איצט קיין בעסערע אויפגאבע ניט, ווי פיהרען מלחמה אנקעגען די אידישע נאציאָן.

דאָס איז ניט מעהר אָן אַנטי־ציוניסטישע מלחמה. דאָס איז ניט מעהר אַ קאמפף־ערקלעהרונג געגען ציון און ירושלים. עס איז אַ מלחמה געגען דעם אידישען פ אָ ל ק ס ־ ג ע ד א נ ק, געגען אלע די אידען בכלל, וועלכע זיינען נאָך איבערצייגט ביז היינטיגען טאָג, אַז זיי געהערען אויך צו אַ פאָלקס־געמיינשאפט, אַז זיי האָבען אַ שטאם און אַ נאציאָנאלע אָבשטאמונג, וועלכע זיי קאָנען און ווילען ניט פ ע ר ל ײ ק ע נ ע ן.

ניטאָ קיין אידיש פאָלק. דאָס הייסט אַ נייער כל־נדרי: נדרנא לא נדרי, די שפראך איז קיין שפראך ניט, די ליטעראטור קיין לי־טעראטור ניט, די קונסט קיין קונסט ניט און אזוי ווייטער, און אזוי ווייטער. עס איז מעהר ניט ווי אַ בלבול, וואָס די ציוניסטען און די נאציאָנאליסטען האָבען אויף זיך אליין אויסגעטראכט. עס איז דאָ מעהר ניט ווי די אידישע „ר ע ל י ד ז ש אָ ן“, וועלכע פערבינדעט די אידען פון דער גאנצער וועלט. די קאטוילישע קירכע פערבינדעט צום ביישפיעל פ ר א נ ק ר ײ ך און ע ס ט ר ײ ך, די אָרטאָדאָקסע קירכע פערבינדעט ר ו ס ל א נ ד און ב ו ל ג א ר י ע ן און אז. וו., פונקט אזוי פערבינדעט די אידישע „רעלידזשאָן“ די אידען פון טעמפּעל עמנואל אין נויאָרק, צום ביישפּיעל, מיט די אידען פון ראמיילעס קלויז אין ווילנע.

צו וואָס ראמיילעס קלויז. אָט דאָ ניט לאנג האָב איך אריינ־געפיהרט איינעם פון מיינע פריינד, אַ גױנעם, אין איינעם פון די

די אַנאַרכיע אין אונזער פאָלקס־לעבען

לעבען פון היינט אויף מאָרגען, ארבייטען נאָר פאר דעם נאָ־הענטען מאָמענט — דאָס איז דער ערשטער סימן פון פאָליטישער קורצזיכטיגקייט און אונבעהאָלפענקייט. דאָס איז די אלטע, אין אַ שעה פון פערצווייפלונג ענטשטאַנענע פילאָזאָפיע, וועלכע האָט געפונען איהר אויסדרוק אין דעם בעקאַנטען שפּרוך: דיה לצרה בשעתה, דאָס הייסט: נענוג פאר דיר צו דאַנה׳ן, ווען די צרה איז שוין געקומען, דו ביסט אָבער ניט מחויב צו פערדאַנה׳ן די צוקונפט. דאָס הייסט: דאַג׳ע היינט פאר מאָרגען, פאר׳ן איבערמאָרגען וועסט דו נאָך צייט האָבען צו דאַנה׳ן.

און אויב איינער וואָלט וועלען שרייבען אַן אָבהאַנדלונג וועגען רער גאַנצער שיטה פון דער אידישער פּאָליטיק אין די לעצטע תקופות, וואָלט ער קיין בעסערע מאָטאָ ווי „דיה לצרה בשעתה“ ניט געפונען. די אידען, די מאַסען, ווי די פערטרעטער, האָבען זיך אויסגעלערנט צו דאַנה׳ן, זיי האָבען אָבער פערלערענט פּערדאַנה׳ן. זייער גאַנצע פּאָליטישע פערספּעקטיווע איז געווען אַ שפּאַן לאַנג און אַ טפח ברייט, און אַלע זייערע פּלענער האָבען זיך ניט געצויגען לענגער ווי ווייט עס קאָן תופס זיין די צוקונפט דער קליינבירגער־ליכער דורכשניטס־מענש מיט זיינע קליינליך בירגערליכע דורכ־שניטס־השגות. די מאַסען האָבען געלעבט נאָך רעטונג פון דער דריקענדער לאַגע, אין וועלכער זיי האָבען געהאַלטען ביים דער־שטיקט ווערען, און די פּערטרעטער האָבען ניט געהאַט קיין ברייטען און ווייטען בליק, כדי ארומצונעהמען דעם גאַנצען מצב ווי אַן איינהייטליכעס פּראָבלעם. דאָס אידישע פּראָבלעם האָט זיך אָבגע־שפּיעגעלט אין זייערע געדאַנקען ווי דאָס פּראָבלעם פון דעם איינ־צעלנעם אידען, געצ׳כפל׳ט אויף אַזוי פיעל און אַזוי פיעל מיליאָנען. און ווי די געדאַנקען, אַזוי אויך די האַנדלונגען.

יעדער אונפערבלענדעטער דורך שנאה און צאָרן, יעדער קלאָר זעהענדער און קלאָר אורטהיילענדער מוז צוגעבען, אז ווען די אי־דישע יוגענד אין אמעריקא וואָלט קומען צו אזא נסיון, וואָלט זי איהם בייגעשטאנען נאָך אין א העכערער מדרגה, אויב א העכערע מדרגה איז נאָך מעגליך.

צום גליק ווערען אזעלכע וועלט־פראגען, ווי נאציאָנאליזם, ניט בעשלאָסען אין טעמפלען איבערהויפט, און לעבענס־אנשוי־אונגען ווערען ניט געשאפען אויף דער בערזע. צום גליק ווייס אויך די וועלט, אז עס זיינען דאָ צווייערליי פאטריאָטיזמען: איינער צוליעב וועלכען מען לעבט און איינער פון וועלכען מען לעבט. די גרויסע וועלט גלויבט אין דעם ערשטען און פערהאלט זיך צום צווייטען ווי צו א פייערווערק־פאטריאָטיזם.

16 נאָוועמבער, 1915.

בען זיינען ארויסגעשפּראָצט פערשיעדענע אָרגאַניזאַציאָנען מיט אַ ברייטערען און ווייטערען פּראָגראַם ווי ביז אהער. דער איינצעל־נער האָט אָנגעהויבען בטל בששים ווערען, עס איז אויסגעארבייט געוואָרען אַ מעהר ענטוויקעלטע פּאָליטישע שיטה פאר די אָדער יענע געזעלשאַפטליכע אָדער עקאָנאָמישע גרופּע, עס פעהלט נאָך אָבער די א ו מ פ א ס ע נ ד ע שיטה, וועלכע נעהמט ארום אַלע איינצעלנע גרופּען און נעהמט אריין אין איהר אינטערעסען־קרייז אַלע בעזונדערע אָרגאַניזאַציאָנען. עס פעהלט די פאָלקסטהימליכע אָדער די נאַציאָנאַלע שיטה. דער איינצעלנער, ווען ער נעהערט נאָר צו אַן אָרגאַניזירטער גרופּע, מוז זיך בויגען פאר דעם קאַטע־גאָרישען אימפּעראַטיוו פון זיין גרופּע, ער מוז טראָגען אויף זיך דעם יאָך פון דער גרופּע, ווען ער וויל די פאָרטיילען, וואָס זי גיט איהם. מיר האָבען אָבער נאָך ניט די אָרגאַניזאַציאָן, פאר וועלכער די איינצעלנע אָרגאַניזירטע גרופּען זאָלען זיך בויגען.

דעריבער הערשט נאָך אין דיעזער הינזיכט אין אונזער פאָלקס־לעבען פאָלשטענדיגער כאַאָס, איידעל אויסגעדריקט, פּשוט הייסט עס אַ נ א ר כ י ע. דעריבער קאָן ב י י א ו נ ז קומען יעדע איינצעלנע ג ר ו פּ ע און אויסנוצען איהר אָרגאַניזירטע קראַפט אפילו דאָרט וואו די פאָלקס־אינטערעסען ליידען דערפון. דעריבער קאָן ביי אונז קומען יעדע אָרגאַניזאַציאָן, וועלכע איז געגרינדעט נאָר צוליעב דעם שוטץ פון ק ל א ס ע ן ־ א י נ ט ע ר ע ס ע ן, אָדער צוליעב אנדערע, געשעפטליכע, אָדער געזעלשאַפטליכע, אָדער רעליגיעזע אינטערעסען, און וועלכע לייקענט גאַנץ אָפּט דעם א י ד י ש ־ נ א צ י אָ נ א ל ע ן פּרינציפּ, און וועלען צווינגען די געזאַמטע אידישע וועלט, אַז זי זאָל זיך פערהאַלטען צו די ג־עסטע געשעהעניסען פון שטאַנדפּונקט פון גרופּען־אינטערעסען.

מיר האָבען שוין גרופּען מיט אַ גאַנץ ווייטען האָריזאָנט אין אַלע פראגען, וואָס זיינען נוגע דער גרופּע אלס אזעלכער. אין אונ־זער פאָלקס־פּאָליטיק זיינען מיר אָבער נאָך געבליבען ביי דער אַל־טער שיטה פון קורצזיכטיגקייט און אונבעהאָלפענהייט און מיר פערלאָזען זיך אויף די אלטע שתדלנות, ווען די צרה וועט אויס־ברעכען.

האָט מען צו טהאָן מיט דער צרה, ווען זי איז שוין אויסגעבראָכען, איז ניטאָ קיין צייט און אויך קיין מ ע ג ל י כ ק י י ט אויסצואר־בייטען א שטרענגגען פּלאַן, א בעשטימטעם פּראָגראם. די גזרה איז שוין דאָ, און אלעם וואָס מען קאָן טהאָן איז נאָר משתדל זיין זיך מבטל צו זיין אָדער אָבצושוואכען די גזרה. האָט מען געהאנדעלט נאָך דעם אלטען רעצעפּט: „ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רע הגזרה“. אין די לעצטע דורות, ווען תשובה און תפלה האָבען פּער־לאָרען זייער פּאָפּולאריטעט, איז געבליבען נאָר דאָס דריטע מיטעל: צדקה, דאָס הייסט די גאנצע אידישע פּאָליטישע שיטה האָט זיך פּערוואנדעלט אין א צדקה־שיטה, דער פונדאמענט — רחמנות, און דער אויפבוי — פילאנטראָפּיע.

מען קאָן ניט בעהויפּטען, אז די ענטוויקלונג פון דעם א ר ו־מ י נ ע ן פּאָליטישען לעבען אין דער ציוויליזירטער וועלט האָט גאָר ניט געהאט קיין השפעה אויף די אידישע גרופּען אין די פערשיעדענע לענדער, — מיר רעדען דאָ פון די מעטהאָדען, פון דער שיטה, און ניט פון די רעזולטאטען, — די אידען האָבען ערגעץ ניט געלעבט גאנץ איזאָלירט, און ווי עס האָבען זיך ניט אָנגע־שטרענגט מאנכע רעגיערונגען צו האלטען די אידישע בעפעלקערונג כמעט ווי איינגעשלאָסען, אָבגעזונדערט פון דער הערשענדער סביבה, האָט עס זיך זיי דאָך ניט געקאָנט איינגעבען. אפילו אין דער דונקעלער רוסישער מדינה האָבען אויך ג ע מ ו ז ט געמאכט ווערען הנחות פאר פערשיעדענע אידישע קאטעגאָריען, פאר די עקאָנאָמיש אָדער סאָציאל־קולטורעל העכער שטעהענדע קלאסען. די רעאקציאָנערע רעגיערונג האָט זיי ג ע מ ו ז ט צולאָזען צו די העכערע בעשעפטיגונגס־מדרגות, און דורך זייער בעטהייליגונג אין אלגעמיינעם פּאָליטישען לעבען פון לאנד איז בעאיינפלוסט געוואָרען די גאנצע אידישע וועלט אין זינען פון פּאָליטישער ענט־וויקלונג און פאָרטשריט.

די אידישע פּאָליטישע ענטוויקלונג האָט זיך אָבער לעת עתה אָבגעשטעלט ביי דער ג ר ו פּ ע. זי איז אריבער פון רשות ה י ח י ד אין רשות ה ר ב י ם, אָבער פון פּ ר ט צום כ ל ל האָט זי זיך נאָך ניט ערהויבען. אונמיטעלבאר פון׳ם אידישען לע־

בעטריעב פון דער אידישער פּאָליטיק, האַלטען נאָך אין איין עקשנ'ען זיך, און טענה'ן אין זייער קורצזיכטיגקייט, אז מיר האָבען נאָך ניט גענוג צייט, אז עס איז נאָך ניט געקומען דער מאָמענט צו אָרגאַניזירען זיך אלס א געשלאָסענע איינהייט.

לעבערליך און טרויעריג. מעהר, מעהר טרויעריג אלס לע־כערליך.

און דער סוף וועט זיין, אז אויך דיעזע אלערוויכטיגסטע פראגע פון גרעניץ־אָפּשפּארונג קאָן נאָך געלעזט ווערען דורך די השפעה פון אַן איינצעלנע אידישע גרופּע, וועלכע וועט דערביי פערפאָלגען ניט די ברייטע און ווייטע פאָלקס־אינטערעסען, נור שמאָלע און ענגהערציגע גרופען־אינטערעסען.

דאַן וועט די צרה וועט שוין זיין, וועלען קומען צולויפען אונ־זערע שתדלנים, זיי וועלען זיך בעמיהען מבטל צו זיין די גזרה.

עס וועט זיין צו שפּעט, רבותי.

11 דעצעמבער, 1915.

אן אילוסטראציאָן.

דייטשלאנד ווייס נאָך אליין ניט, ווי די איידאָפּעאישע קאַרטע וועט אויסזעהן נאָך דער מלחמה. די קאָנסערוואַטיווע עלעמענטען האַלטען אין איין שרייען, אז דייטשלאַנד מוז אלעס צונעהמען, וואָס זי האָט ביז איצט ערשבערט. דאַגעגען זיינען ארויסגעטראָטען, אין נאָמען פון יושר און פון דער דייטשער ווירדע אזעלכע שטאַאטסמענער און דענקער ווי דעלבריק, דערנבורג, אנקען, האַרנאַק און נאָך פיעלע, פיעלע אנדערע פון די לייטענדע גייסטער אין דייטשלאנד און וואַרנען די רעגיערונג, אז זי זאָל זיך אָבזאָגען פון איבערשפּאנטע ערוויטערונגס־פּלענער. די סאָציאַל־דעמאָקראַטען האָבען זיך אויסגעשפּראָכען געגען יעדען אַנעקסירונגס־געדאַנק אין נאָמען פון דער נאַציאָנאַלער איינהייט. זיי ווילען ניט צולאָזען, אז דייטשלאנד זאָל פערוואַנדעלט ווערען פון א נאַציאָנאַל־שטאַאַט אין א נאַציאָנאַליטעטען־שטאַאַט. א מערקווירדיגע ערשיינונג, אויף וועלכער עס וועט נאָך אויסקומען אָבצושטעלען זיך.

אלזאָ, די פראַגע איז נאָך ווייט ניט געלעזט, און דאָך איז שוין געשאַפען געוואָרען א גאַנצע ליטעראַטור. אויפ׳ן דייטשען ביכער־מאַרק צירקולירען שוין פערשיעדענע סאָציאַל־וויסענשאַפטליכע און נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אָבהאַנדלונגען מכח דער שליסונג פון די גרעניצען פאַר די אידישע בעפעלקערונג אין פּאָל, יוען פוילען און א חלק פון ליטא זאָל בלייבען אין דייטשען רשות.

איך געה דאָ לעת עתה ניט אריין אין דעם תוך פון דער שאלה. ניט איין מאָל וועט נאָך אויסקומען רעדען וועגען דיעזע פראַגע, וועלכע ריהרט אָן דעם לעבענס נערוו פון מיליאָנען אידען. איך שטעל זיך נאַר אָב אויף דיעזער ערשיינונג, כדי צו אילוסטרירען, ווי עס ארבייטען פּאָליטיקער מיט א ווייטען בליק, אלץ איינס — פּאָרשריטליך אָדער רעאַקציאָנער. זיי זיינען זיך מכין פאַר א היסטאָרישען מאָרגען, זיי זאָגען, פון זייער שטאַנד־פונקט, „דיה לצרה בשעתה“.

ביי אונז — אונזערע אָרגאַניזירטע גרופּען, וועלכע האָבען מיט רעכט אָדער אונרעכט אריינגענומען אין זייערע הענד דעם

מען זוכט אויס א שוואכען פונקט פון א בעשטימטען פלאן, דאָס הייסט א פונקט, וועלכער קאָן ארויסרופען שטרייטיגקייטען צווישען די פערשיעדענע פארטייען, און מען שטעלט אידם ארויס, דעם פונקט, גלייך ווי ער וואָלט געבילדעט דעם שוואכער פונקט פון דער גאנצער פראגע. אויף דיעזען פונקט טראָגט מען אריבער די וויכטיגקייט פון דעם פלאן און מען זוכט אויפצורייצען די פאר־טייליידענשאפטען. דאָס איז א זעהר פיינע און פסיכאָלאָגיש בע־גרינדעטע ספעקולאציאָן אויף די מענשליכע נאטור, ווי ווייט זי שפיעגעלט זיך אָב אין פארטיי לעבען. עס איז א בעקאנטע טהאט־זאכע, אז וואָס נעהנטער די פאָליטישע פארטייען שטעהען איינע צו דער אנדערער אין זייער פראָגראם און ציעל, אלץ מעהר צייגען זיי ארויס נעגענזייטיגע פיינדליכקייטען. זיי קריגען זיך איבער די איינצעלנע פונקטען, וועלכע מאכען אויס דעם אונטערשיעד צווישען זיי און פערגעסען די איינינענדע פונקטען.

מיר דארפען ניט געהן ווייט נאָך ביישפיעלען. די בונדיסטען, למשל, האָבען ניט איין מאָל אקצעפטירט דעם אידיש נאציאָנאלען נעדאנק, דאָס הייסט זיי האָבען אלס פארטיי אָנגענומען דעם נא־ציאָנאלען יסוד פאר אַן אויסגאנגס־פונקט אין זייער גאנצער טהע־טיגקייט. דערמיט האָבען זיי זיך צוגערוקט צום ציוניזם נעהנטער פון אלע געוועזענע אידיש־סאָציאליסטישע גרופען. דערמיט האָבען זיי זיך אָבגעזאָגט איין מאָל פאר אלע מאָל פון אלע אידיש־אסי־מילאטאָרישע גרופען. און דאָך האָט מען זעהר ווייניג וואָס גע־מערקט פון דער בונדיסטישער מלחמה אנקעגען די אסימילאטאָרען. אדרבא, אין פאַקטישען לעבען געהען זיי גאנץ אָפט, צו אָפט, מיט די אסימילאטאָרישע גרופען האנד אין האנד. דערפאר צייגען זיי ארויס גרויסע גבורה אין זייער קאמפף אנקעגען דעם ציוניזם, זיי קעמפפען מיט ליידענשאפט, מיט ביטערקייט און האס.

נאָך נעהנטער האָבען זיך צוגערוקט צום ציוניזם די טעריטאָריא־ליסטען. אין דער נאקעטער טהעאָריע בעשטעהט גאָר קיין אונטערשיעד צווישען זיי און די ציוניסטען. דער אונטערשיעד בע־שטעהט נאָר אין דעם, וואָס נאָט האָט זיי נעהאָלפען און זיי ניט נענעבען קיין טעריטאָריע, האלטען זיי זיך פאר גרויסע מיוחסים,

אידישע פּאַרטייען און אידישע שונאים

אין דער קאָנגרעס פראגע איז ווידער איינגעטראָטען רוהע. איז דאָס מעהר ניט ווי א וואפּענשטילשטאנד, ווייל די געגנער זיינען א ביסעל מיער געוואָרען און זיי זאמלען נייע כחות פאר דעם נייעם קאמפף? אָדער איז דאָס די לאנגזאמע גסיסה פון נאָך א שעהנעם געדאנק, וועלכער ווערט איצט שטילערהייד געטראָגען צו זיין אייבי־גער רוה?

מען דארף ניט פערגעסען, אז דער רעיון פון אן אלגעמיין אידי־שען קאָנגרעס, — פון אן אינטערנאציאָנאלען, — איז אבסאָלוט ניט ניי. אז שוין ניט איין מאָל זיינען געמאכט געוואָרען אָנשטרענ־גונגען צו פערווירקליכען דיעזען געדאנק, נאָר יעדעס מאָל האָבען זיך געפונען עהרווירדיגע חברה־קדישא לייט, וועלכע האָבען זיך עוסק געווען מיט זיין קבורה, און שטענדיג מיט ערפאָלג. און מען קאָן זאָגען, וואָס מען וויל — עס פיהלט זיך ביי אונז א רחק אויף שטאאטסמענער. מיר זיינען ניט געבענשט מיט צו פיעל פעהיגע פיהרער. אָבער קברנים האָבען מיר די והותר. און אונזערע פּאָלי־טישע קברנים האָבען א לאנגע טראדיציאָן און פערשטעהען זייער מלאָכה אויפ׳ן שעהנסטען אופן. זיי האָבען אן אויסגעארבייטעטע שיטה ווי ניט צו דערלאָזען, אז יעדער פּלאן, וועלכער שטעהט אין געגענזאץ צו זייער אידיש־פּאָליטישער וועלטאנשויאונג, — זאָל בעקומען ריסוק אברים איידער ער ווערט אָנגענומען.

די שיטה פון די קברנים בעשטעהט הויפּטזעכליך אין פּאָל־גענדען:

ערשטענס — נאָך דעם אלטען כלל: טהיילען און רעגיערען. צווייטענס — ארויסלאָזען דעם דאמפּף, און דריטענס — געווי־נען צייט.

די קונסט פון טהיילען און רעגיערען בעשטעהט אין דעם, וואָס

פ י ע ל ע ן שונא, זיך אויך ווייטער פערנעהמען מיט קליינע צאנ־קערייען און קלייגליכע סכסוכים וועגען די פרטים.

מיר שיינט, אז די אידיש־פאליטישע שטעלונג פון די אידען אין פוילען, וועלכע ווערט איצט ניי געשאפען, האט געדארפט עפענען די אויגען אלע אידישע נאציאנאל־געזינטע פארטייען און פער־אנלאסען זיי, אז זיי זאלען זיך ערנסטער פערהאלטען צו די פאדע־רונגען פון איצטיגען מאמענט.

אין פוילען האבען די אידען צוגעבראכט די לעצטע דורות צווישען דעם רוסישען האמער און דעם פוילישען קלאטץ. איצט ווערט איבערגעביטען דער האמער, דער קלאטץ בלייבט. און ווען די אידישע בעפעלקערונג: ציוניסטען, טעריטאריאליסטען און בונ־דיסטען, זוכען אויפצוקלעהרען די נייע רעגיערונג און פערלאנגען פון איהר, אז זי זאל זיך צוהערען צו די פאדערונגען פן די אידישע מאסען און זאל ניט שאפען פאר זיי א נייע אונטערטרעגליכע לאגע פון דעם שעיר לעזזאל צווישען דעם נייעם הערשער און דער היימי־שער בעפעלקערונג, קומען די ארגאניזירטע א ס י מ י ל א ט א ־ ר ע ן און ערקלעהרען דער רעגיערונג פון זייער זייט, אז זי זאל זיך ניט צוהערען צו די בקשות פון די ציוניסטען... די אידען ווילען גאר ניט האבען קיין אייגענע שולע, זיי האבען לאנג מוחל געווען אויף זייער אייגענע שפראכע און אז. וו., נאך דעם אלטען נוסח פון די פיהרער־פערפיהרער.

דאס איז מעהר ניט ווי די התחלה אויף דעם וועג פון דער אי־דישער בעפרייאונג אין מזרח אייראפא. און ווען די אידישע פאלקס־כחות זאלען אויך איצט בלייבען אונארגאניזירט, וועלען מיר זוכה זיין צו א צווייטער, פערמעהרטער, אבער פערשלעכטעטער אויפלאגע פון אונזער עמאנציפאציאן.

זאל די לאגע אין פוילען און די נייע פערברעכערישע האנד־לונג פון די אידישע אסימילאטארען דינען אלס ווארנונג פאר אלע אידישע פארטייען, וועלכע מיינען עס ערנסט מיט אונזער נאציא־נאלער ענטוויקלונג. זאל זי אויך דיענען אלס ווארנונג אין דער קאנגרעס־פראגע און זאלען שוין אויפהערען אויף א ווייל ע לכל הפחות די אידישע נאציאנאליסטען צו בעשעפטיגען זיך מיט זייערע

וואָרים כל זמן זיי האָבען ניט קיין בעשטימטע טעריטאָריע געהערט דאָך זיי די גאַנצע וועלט. דוכט זיך אין פלוג, אַז אויך זיי האָבען געמוזט אָנווענדען זייער הויפּט קראַפט צו בעקעמפפען די אסימי־לאַציאָן, די שטרעמונג, וועלכע גראָבט אונטער דעם פונדאמענט פון זייער גאַנצען בנין. וואָס זעהען מיר אָבער אין דער פּראַקטיק? די טעריטאָריאַליסטען האַלטען אין איין מלחמה פיהרען אנקעגען דעם ציוניזם. מיט די אסימילאַטאָרען זיינען זיי דוקא זעהר פריינדליך.

צווייטענס — ארויסלאָזען דעם דאַמפף.

די טאַקטיק פון ארויסלאָזען דעם דאַמפּף בעשטעהט אין פּאָל־גענדען. עס ווערט פאַרגעשלאָגען אַ פּלאַן. ער ענטהאַלט אין זיך פיעלע פונקטען, וועלכע מען האָט געקאָנט אייגענטליך גלייך אָק־צעפּטירען אָהן שום וכוחים. דאָס טויג אָבער ניט, דער עולם מוז האָבען די געלעגענהייט אויסצוקאָכען זיך אַ ביסעל. טרעט מען אויף נעגען דעם גאַנצען פּלאַן. מען וועט נאָך צייט האָבען צו דינגען זיך. דערווייל קאָכט זיך דער עולם ביז ער קאָכט זיך איבער. די געגנער פון דעם פּלאַן טהוען דאָס ניט מיט דער כונה צו רייצען דעם עולם, זייער כונה איז פיעל טיעפער. אויך די ענערגיע פון אַן עולם איז ניט אונבעשרענקט. און ווען אַ גרויסער טהייל פון דיעזער ענערגיע ווערט פערברויכט אויף קאָכע־ניש, בלייבט ממילא ניט פיעל איבריג פאַר שאַפענדע ארבייט. עס נעהט פשוט אויס פייער, מען ווערט מיעד און אָבגעמאַטערט.

דריטענס — געווינען צייט. דאָס איז אַ ריין ביוראָקראַטישעס מיטעל. מאַכען אַ נדחה׳לע, און גאָט וועט שוין העלפען.

די אַלע דריי מעטהאָדען, פון טהיילען און רעגיערען, פון ארויס־לאָזען דעם דאַמפּף און פון געווינען צייט, זיינען אָנגעווענדעט גע־וואָרען אין דער קאָנגרעס פראַגע. און ווער ווייס? עס קאָן זיין, אַז די געגנער פון דער קאָנגרעס־אידעע וועט זיך אויך איצט איינ־געבען מבטל צו זיין דעם גאַנצען פּלאַן. און עס וועט זיי זיך געוויס איינגעבען, ווען די איינצעלנע אידישע פּאַרטייען, וועלכע זיינען איינפערשטאַנדען מיט דעם גרונד־געדאַנק פון אַ אידישען קאָנגרעס, וועלען, אנשטאַט צו פעראייניגען זיך אויף דער באַזיס פון דעם גרונד־געדאַנק און אָנפיהרען די אַטאַקע אנקעגען דעם פּרינצי־

מלוכה, מדינה, פאָלק און נאַציאָן

די מלחמה וועט דורך איהרע ערנסטע רעזולטאַטען צווינגען די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט אומצולערנען אין פיעלע הינזיכטען די אַלטע תורה מכח מלוכה, מדינה, פאָלק און נאַציאָן. פיעלע הנחות, וועלכע זיינען ביז איצט בעטראַכט געוואָרען אַלס אמת׳ע און האָבען געבילדעט דעם פונדאַמענט פון די אינטערנאַציאָנאַלע בעציהונגען, וועלען מוזען פערוואָרפען ווערען, און פיעלע נייע אמת׳ען וועלען פערנעהמען דעם פּלאַץ פון די אַלטע. אויך די צוזאַמענגעזעצטע מדינות, די נאַציאָנאַליטעטען־שטאַאַטען, וועלען מוזען רעווידירען זייער אַלטע רעגיערונגס־שיטה און שאַפען נייע כללים, כדי צו רעגולירען דאָס פערהעלטנים צווישען די פערשיעדענע פעלקערשאַפטען. דער נאַציאָנאַלער פּרינציפּ, וועלכער איז געטראָטען געוואָרען מיט די פיס פון פיעלע הערשער, וועט נאָך דער מלחמה מוזען פערנעהמען א בכבוד׳יגען פּלאַץ, דעם פּלאַץ פון א ווינקעלשטיין אין דעם צוקינפטיגען פעלקער בנין. די הערשער און אפילו די זיעגער וועלען מוזען איינגעהן אויף הנחות. די מלחמה האָט זיי צו קלאָר בעוויעזען דעם אונטערשיעד צווישען א פריינדליך אָדער פיינדליך געשטימטע בעפעלקערונג, דעם ווערט פון סימפּאַטיע און אַנטיפּאַטיע, ווען עס ברעכט אויס א וועלט־קאָנפליקט.

דערווייל אָבער, איידער די מלחמה האָט זיך גענענדיגט און איידער עס האָבען זיך אויסקריסטאַליזירט די צוקינפטיגע בעציהונגס־יסודות פון מדינה צו מדינה און פון פאָלק צו פאָלק, האָט זיך איבער דער גאַנצער וועלט פערברייט דער אונשעהנער, אונהומאַנער און רעאַקציאָנערער שאָוויניזם, וועלכער ווערט אויסגענוצט פון די געגנער פון נאַציאָנאַלען געדאַנק אַלס בעוויז, אַז דער נאַציאָנאַליזם ברענגט מיט זיך האַס און פיינדשאַפט, וועלכער איז

פארטיי חשבונות. הינטער דעם אידישען פאָלק און אויך אין זיין אייגענער מיטע לויערט דער אַלגעמיינער שונא, דער פּ ר י נ צ י־פּ י ע ל ע ר געגנער פון יעדעם אידישען אויפלעבונגס־נעדאַנק, אין וועלכער פאָרם ער זאָל זיך ניט אויסגיעסען.

17 דעצעמבער, 1915.

פערגאַנגענהייט און איין חלק צוקונפט. זיין „איך" קאָן ער אי־בערגעבען אונמיטעלבאר נאָר איין דור. אין זיך אָבער טראָגט ער דעם סך הכל פון דעם פיעל דורות'דיגען איך.

דעריבער, ווען מיר זאָלען שוין זאָגאר אָננעהמען, אז די אסי־מילאציאָן איז מ ע ג ל י ך און ווען מיר זאָלען ניט אריינגעהן אין איהר ריין עטהישען ווערטה — אויך דאַן קאָנען מיר נאָר רע־דען פון אן אסימילאציאָן אין דער צוקונפט. קיין מאָל אין לעבען קאָן אָבער ניט שטאטפינדען אן אסימילאציאָן מיט ר י ק ו ו י ר ־ק ע נ ד ע ר ק ר א פ ט. מיר קאָנען מקריב זיין די קינדער, מיר קאָנען אָבער ניט אומענדערען אונזערע זיידעס. מיר קאָנען רע־פאָרמירען אונזערע טעמפלען אָבער ניט דעם אלטען בית־עולם. דערפון איז נעדרונגען, אז די אסימילאציאָן, ווען זי איז איבער־הויפט מעגליך, קאָן ניט פערווירקליכט ווערען שנעל, און עס איז מעהר ניט ווי נאאיוו, ווען מען גלויבט, אז זי הענגט אָב גור פון אונזער גוטען ווילען. זי מוז מבטל זיין דעם איינפלוס פון אונ־צעהליגע דורות, זי מוז שטיקלעכווייז אָברייסען חלקים פון א בע־שטימטען „איך" און פערבייטען זיי מיט אנדערע חלקים, און דאָס מוז לאנג דויערען, בפרט נאָך ווען מען האָט צו טהאָן מיט אן „איך", וועלכער האָט הינטער זיך א לאנגע מסורה.

די וואָס טרעטען אָבער אויף מיט דער שאָוויניסטישער פאָ־דערונג, אז די פאָליטיש שוואכערע גרופען זאָלען זיך אונטערגעבען, זיינען ניט צופריעדען מיט א הבטחה צו אסימילירען זיך אין דער צוקונפט. זיי פערלאנגען, אז די שוואכערע גרופען זאָלען א ו י ס מ ע ק ע ן זייער אייגענע פערגאנגענהייט, זיי זאָלען זיך בעטראכטען ו ו י נ י י ־ג ע ב אָ ר ע נ ע, אָדער נאָך מעהר — זיי זאָלען אָננעהמען א פרעמדע פערגאנגענהייט, די פערגאנגענ־הייט פון דער הערשענדער גרופע. מיט אנדערע ווערטער — זיי זאָלען זיך אליין פערלייקענען, אָבזאָגען זיך פון זיך אליין. זיי טרע־טען אויף מיט אזא פאָדערונג, ווייל זיי ווייסען, אז כל זמן די פער־גאנגענהייט איז ניט א ו י ס ג ע ר י ס ע ן מ י ט ד י וואָרצלען וועט זי שטענדיג שטערען ביי דעם אסימילירונגס־פראָצעס.

אָבער אין דער ווירקליכקייט ניט מעהר ווי די ע נ ט א ר ט ו נ ג פון דעם ריינעם, געזונדען, פּרינציפּיעלען נאַציאָנאַליזם.

און אין נאָמען פון דיעזען שאָוויניזם קומען די הערשער אָדער די הערשענדע גרופּען און פּאָדערען, אז די שוואכערע נאַציאָנאַלע גרופּען זאָלען זיך אָבזאָגען פון זייער „איך" און זיך פערשמעלצען. און אונטער „זיך פערשמעלצען" פערשטעהען זיי ניט אן אויס־מישונג פון פערשיעדענע עלעמענטען צו א נ י י ע ר איינהייט. ניין, אונטער „זיך פערשמעלצען" פערשטעהען זיי פּשוט די ג ײ ס־ ט י ג ע א ו נ ט ע ר י אָ כ ו נ ג פון די פּאָליטיש שוואכערע גרו־ פּען צ ו ל י ע ב די שטארקערע. זיי ווילען ניט, אז עס זאָל פּאָר־ קומען א שותפות'דיגער פּראָצעס פון געגענזייטיגע קאָמפּראָמיסען. ניין, ז י ך בעטראכטען זיי אלס א פּארטיגען מ ו ס ט ע ר : כזה ראה וקדש. זיי זיינען די טענצער, די אנדערע זאָלען נאָכטאנצען, זיי זיינען די פאָלקאָמענהייט, זיי ברויכען זיך ניט מעהר צו ענ־ דערן, די אנדערע זיינען מחויב נאָכצוקוקען און נאָכצומאכען.

פון דיעזער פּאָדערונג מוז ארויסקומען אן ערנסטער קאָנ־ פליקט, ניט נאָר צוליעב דעם אונ־יושר, וואָס זי ענטהאלט אין זיך, נאָר צוליעב דער א ו נ מ ע ג ל י כ ק י י ט פון איהר פער־ ווירקליכונג פון שטאנדפּונקט פון דער נאטירליכער היסטאָרישער ענטוויקלונג. די איינצעלנע דורות זיינען לחלוטין ניט סאווערען, ראָס הייסט זיי האָבען ניט די שליטה צו בעשטימען זייער אייגענעם פּ ר צ ו ף, ווייל יעדער דור איז א ג ע ג ע ב ע נ ע ר ה י ס ט אָ־ ר י ש ע ר פּ ר אָ ד ו ק ט. יעדער דור האָט זיינע עלטערן, און ער ווערט געבאָרען מיט א פּארטיגער ירושה, ער איז ניט זעלבסט־ שטענדיג, ער איז מעהר ניט ווי א פּאָרטזעצונג. ער קומט אויף דער וועלט מיט א פּארטיגער פיזיאָנאָמיע און כאראקטער. און ווי דער דור זאָל ניט זיין פריי אין דער שאפונג פון זיין צוקונפט, איז ער אָבער געבונדען מיט א פערגאנגענהייט, וועלכע קאָן ניט מעהר געענדערט ווערן. ווען מיר זאָלען אָבער האָבען די מעגליכקייט צו אנאליזירען די איינצעלנע דורות, וועלען מיר אויסגעפינען, אז די פערגאנגענהייט לעבט אין י ע ד ע ן דור פיעל שטארקער ווי די צוקונפט. דער מענש אין אלגעמיינעם בעשטעהט פון ניין חלקים

דער נייער מדינה. אויף אזא אופן ווערט געמאכט א פרינציפּ פון א פּאָליטישער צ ו ל אָ ז ע נ ק י י ט, און די גאנצע מענשליכע טראַדיציאָן, אין העכסטען און עדעלסטען זינען פון וואָרט, ווערט בעטראַכט עפּעס ווי א מין מאָדע ארטיקעל, וואָס היינט בענוץ איך איהם און מאָרגען וואַרף איך איהם אַרויס.

איך גלויב אָבער, אַז דער גאנצער שאָוויניסטישער טומעל איז מעהר ניט ווי א מלחמה טומעל. אין דער מלחמה צייט האָבען זיך צומישט די רעיונות, דאָס מעגליכע מיט דעם אונמעגליכען, דאָס ריכטיגע מיט דעם פאלשען, דאָס עכטישע מיט דעם אונעכטישען.

עס וועט זיך אויסלייטערען דער פּאָליטישער האָריזאָנט, וועט אויך דער מענש אָנהויבען קלאָרער צו דענקען.

19 דעצעמבער, 1915.

שטעלן אזא פאָדערונג בעדייטעט פערלאַנגען עטוואָס, וואָס געהט אנקעגען די געזעצען פון יעדער נאַטירליכער אַנטוויקלונג, און דעריבער איז זי פון היסטאָרישען שטאַנדפּונקט מעהר ניט ווי לעכערליך. זי טראָגט אויף זיך דעם שטעמפּעל פון אַ פּאָליציי־ליכער פעראָרדנונג און אַלע סימנים פון אַ דונקעלער רעאַקציאָן. די רוסישע רעגיערונג האָט געקאָנט שטעלען אַזעלכע פאָדערונגען, אָבער ניט אַ פערנינפטיגע און פאָרטגעשריטענע רעגירונג. ווען דער רוסישער פּאָליציימאַן האָט בעקומען אַ בעפעהל, פונאַנדערצוטריי־בען דאָס פּובליקום, פּלעגט ער זעהר אָפט בעפאַלען אויף דעם איינ־צעל שפּאַציערענדען און שרייען אויף איהם מיט כעס, ער זאָל זיך פ ו נ א נ ד ע ר ג ע ה ן. פאר דעם רוסישען פּאָליציימאַן איז ניט געווען קיין תירוץ, אַז אַליין מיט זיך קאָן מען זיך ניט פונאַנדער־געהן.

אָבער אויסערדעם, וואָס אַזאַ מין פאָדערונג איז ניט קלוג מחמת איהר אונדורכפיהרבאַרקייט, ענטהאַלט זי אין זיך אויך אַ געפעהר־ליכען מאָמענט: זי ערציהט דעם בירגער צו פאַלשקייט, זי צווינגט איהם צו זיין אונעהרליך, צו בעהאַלטען עטוואָס, וואָס געהערט צו זיין נאַטור. און צו בעריהמען זיך מיט עטוואָס, וואָס ער בעזיצט ניט. דאָס געזעלשאַפטליכע און פּאָליטישע לעבען ווערט דורכגע־דרונגען מיט אַ פאַלשער נאָטע, עס פיהלט זיך אומעטום עטוואָס געמאַכטעס, אונאויפריכטיגעס.

און צוליעב נאָך אַ טעם איז אַזאַ פאָדערונג געפעהרליך. זי פערלאַנגט, אַז מענשען זאָלען זיך אָבזאָגען פון זייער פערגאַנגענ־הייט צו גונסטען פון דער מדינה, וואו זיי לעבען איצט. צוגעגע־בען, אַז דאָס איז מעגליך און די מענשען האָבען זיך אָבגעזאָגט פון זייער פערגאַנגענהייט און האָבען צו איהר מעהר קיין שום שייכות ניט. די מדינה איז מיט זיי זעהר צופריעדען. די פער־העלטניסע קאָנען זיך אָבער דאָך ענדערן, און די מענשען, וועלכע לעבען היינט אין איין מדינה, קאָנען מיט דער צייט לעבען אין אַן אַנדער מדינה. דאַן וועט די איצטיגע צוקונפט שוין אויך זיין אַ פערגאַנגענהייט, און בלייבענדיג טריי צו דער נייער מעטהאָדע, ווע־לען זיי מוזען אויסרייסען די נייע פערגאַנגענהייט צו גונסטען פון

כע דייטשע משפחה. זיי פערדריסט נאָר וואס זייערע עלטער זיי־
דעס און זיידעס האָבען געהאט אַ צו ענגען האָריזאָנט און זיינען ניט
געווען געניג ווייטזיכטיג צו פערשפּאָרען זייערע אוראייניקלעך די
איבעריגע טרחה פון אויסטענה'ן זיך מיט די שכנים וועגען זייער
ניט־אידישקייט. און פיעלע פון זיי, פון די פארשטעהער פון דעם
עלטערן דור, זוכען גוט צו מאַכען דעם פעהלער פון זייערע זיידעס,
זיי זוכען צו פערבעסערען די געבורטס־עולה, ווי זיי רו־
פען דאס אָן. הונדערטע און אפשר טויזענדע פון עלטערען שמד'ן
אָב יאהר אויס יאהר איין זייערע קינדער גלייך ביי דער געבורט.
אדער שפּעטער, ווען די קינדער זיינען נאָך שטום מקיים די מצוה
פון כבוד אב ואם און פּראטעסטירען ניט אפילו אנקעגען אַ צו קאַל־
טע וואַנע.

אן ערך מיט פינף און צוואנציג יאהר צוריק האָט זיך אנגע־
הויבען אַ געהרונגס־פּראָצעס אויך אין דער דייטשער יודענהייט.
דורך די נאָך אנאנדער פאלגענדע גזרות אויף דער אידישער יוגענד
אין רוסלאנד, האָט זיך ארייננגעגאסען כמעט מיט עלעמענטארער
קראַפט אַ מעכטיגער אידישער שטראָם פון מזרח אין מערב. די
דייטשע אוניווערזיטעטען און האָכשולען זיינען מיט אמאָל פער־
פלייצט געווארען פון טויזענדע אידישע תלמידים פון רוסלאנד און
פּוילען. צווישען די רוסיש־פּויליש־אידישע סטודענטען האָבען זיך
געפונען פיעלע מיט שטארקע נאַטורען און מיט אן אויסגעשפּראכע־
נער אידיש־נאַציאָנאַלער וועלט־אנשויאונג. דער ציוניזם אלס פּאר־
טיי־לאָזונג האָט נאָך ניט עקזיסטירט, דער נאָמען „חובבי ציון"
האָט עפּעס ניט אזוי שטארק געצויגען צו זיך די יוגענד. דאָך קאָן
מען בעהויפּטען, אז שוין אויך דענסטמאָל האָבען כמעט אלע אידי־
שע נאַציאָנאַליסטען מודה געווען אין דעם נאַציאָנאַליסטישען פּרינ־
ציפּ, און ווען מען האָט גערעדט פון אַ לאנד, האָט מען דערונטער
פערשטאנען אַ בעשטימטעס לאנד.

אמת, דער פיעל גרעסערער טהייל פון די רוסיש־פּויליש אידי־
שע סטודענטען איז צו יענער צייט בעשטאנען פון יונגע לייט, וועל־
כע האָבען געהאלטען אין איין דערווייטערען זיך פון דער אידישער
וועלט מיט איהרע אינטערעסען און פּראָבלעמען, נאָר זיי האָבען

די אַמאָליגע און היינטיגע אַסימילאַציע

צו וואָס די קאָנזעקווענטע אסימילאציאָן קאָן פיהרען, וואָס פאר א שטעלונג זי מוז אננעהמען, ווען זי וויל ניט בלייבען אונטריי זיך אליין, צו די וויכטיגסטע אידישע פּראבלעמען, קאן מען גראד איצט בעאבאכטען ביי דעם נייעסטען צוזאמענשטויס פון די איינצעלנע גרופּען־אינטערעסען מיט די גרויסע מאסען־אינטערעסען. און וויע־דער איז דאס א צוזאמענשטויס צווישען מזרח און מערב. קיין אב־סטראקטער אידעען־צוזאמענשטויס, וועלכער בעהערשט אונזער גאנצע ווירקליכקייט אין די לעצטע דרייסיג יאָהר, נאָר א פּשוט'ער קאָנקרעטער צוזאמענשטויס צווישען די אינטערעסען פון א הייפּע־לע אידען אין מערב אייראָפּא און פון די פּויליש־אידישע מאסען.

איך רעד פון א הייפעלע אידען, ווייל ווער עס קאָן נאָר די סאָ־ציאלע סטרוקטור פון דער דייטשער יודענהייט, איהרע שטרעמונגען און בעציהונגען צו דער אַלגעמיינער אידישער פראגע, מוז מודה זיין, אז אפילו אין דייטשלאנד קאן מען ניט רעדען פון אן איינהייט־ליכער יודענהייט און פון א הערשענדער, דאמינירענדער שטרעמונג. דער אלטער דור, ווי ווייט ער איז ניט רעליגיעז־קאָנסערוואטיוו און איז דורך ט ר א ד י צ י א ן ניט געצוואונגען צו בעטראכטען זיך אלס חלק פון כל ישראל, געהערט ניט מעהר צו די אסימילאנטען, ער געהערט שוין צו די א ס י מ י ל י ר ט ע. דאס הייסט, ער האָט שוין דערגרייכט דעם העכסטען פּונקט פון דעם אנפּאסונגס־פּראצעס, וועלכען ער האָט דורכגעמאכט אהן הפסקות אין לעצטען יאהרהונ־דערט. דער אלטער דור בעשטעהט שוין פון אידען אָהן פראגען. זייער וועג איז קלאר פאר זיי. זיי האָבען ניט מעהר צו ליידען פון ספקות און אינווענינגסטע מלחמות. זיי בעטראכטען זיך אלס בע־פארצוגטע, אלס אידען, וואס האָבען געהאט דעם מזל אריינצודרינ־גען אין די גרויסע, מעכטיגע, עקאָנאָמיש־פעסטע און קולטור רייי־

און דער אײניקעל האָבען זיך אנגעהויבען ארומצושלאָגען װעגען דעם טאַטען. יעדער האָט איהם געריסען צו זיך.

און איך גלויב, אז דערזעלבער צושטאַנד הערשט נאָך אויך איצט אין דער דײטשער יודענהײט. די מלחמה האָט דאָרט צו־שטערט די צאָהל פון די צדדים אבער ניט די פראַפּאָרציאָן פון זײער־רע כחות. נאָך אלע ידיעות, װעלכע דערגרײכען אונז, קאָן מען זעהן, אז די דײטש־אידישע נאַציאָנאלע יוגענד איז נאָך איצט פעסט אָר־גאניזירט און העלפט, עס מוז געזאָגט װערען צו איהר כבוד, צו קעמפּפען פאר די אינטערעסען פון דער אידישער אלגעמײנהײט קעגען װילען פון איהרע זײדעס און טאַטעס.

דאס שלימע דערבײ איז נאָר, װאס די פיהרערשאפט געפינט זיך נאָך לעת עתה, — װי אומעדום, אין די לענדער פון דער אידי־שער עמאַנסיפּאַציאָן, — אין די הענד פון די אסימילירטע זײדעס. און די אסימילירטע זײדעס האָט ביז איצט געהאָלפען ערשטענס די השגחה און צװײטענס די פּרײסישע רעגיערונג. די השגחה האָט זײ געהאָלפען, װאָס זי האָט פערטהײלט די אידען מיט גרױס גנאָד, — פון שטאַנדפּונקט פון דער אידיש־דײטשער אסימילאַציאָן, — און געגעבען דײטשלאַנד נאָר א קלײנעם חלק פון אידישען פאָלק. די פּרײסישע רעגיערונג האָט דורך איהרע גזרות און גזרות לגזרות שטאַרק געזאָרגט, אז דער קלײנער חלק זאָל חלילה ניט פער־גרעסערט װערען דורך א צושטראָם פון מזרח.

האָבען זיך די זײדעס אזױ געלעבט בשלום, אָהן שרעק און מורא פאר זײער און זײערע קינדערס צוקונפט. זײ האָבען געפיהרט א שטענדיגע ביטערע און ערביטערטע מלחמה אנקעגען די אידיש־נאַציאָנאלע שטרעמונג, װאס קומט פון מזרח. זײ האָבען אבער גע־גלויבט, אז די השגחה װעט זײ אויך װײטער אײנהיטען פון קאַ־טאַסטראָפעס, זײ װעלען ניט האָבען צו טהאָן אלס אונמיטעלבאַר פעראינטערעסירטע מיט די פּראָבלעמען פון די אידישע מאַסען. זײ האָבען בשום אופן ניט געקאָנט ערװאַרטען, אז דער מזרח אײראָפּא װעט זיך צורוקען צום מערב.

דא איז געקומען די מלחמה, און עס איז געשעהען דאס, װאָס האָט געקאָנט געשעהן. ניט דער מזרח צום מערב האָט זיך גערוקט,

ניט געהאט קיין שום השפעה אויף דער פרעמדער סביבה, וואו זיי איז אויסגעקומען צו ווירקען. דאנגעגען האָבען די נאציאָנאל גע־זינטע זיך בעמיהט מיט אלע כחות אריינצודרינגען אין די אידיש־דייטשע קרייזען און אריינצוטראגען אין זיי די אידעע פון דער אי־דישער פאלקס־אויפלעבונג. דער טעם איז פשוט. די ערשטע מאַ־כען דורך א צוברעקלונגס־פּראצעס, די לעצטע זוכען פעראייניגונג. די ערשטע האָבען ניט אנקעגען וואָס צו פּראָטעסטירען, ווען זיי זע־הען, אז די אידיש־דייטשע סטודענטען האַלטען זיך פון זיי ווייט און ווילען מיט זיי ניט קומען אין בעריהרונג. די לעצטע, אנהענגער פון דער אידישער איינהייט, האָבען פון זייער ערשטער בעקאנט־שאַפט אָן מיט דער נייער סביבה געקוקט מיט בעדויערן און פּראָ־טעסטירענדע געפיהלען אויף די אוננאטירליכע פרעמדקייט, וועלכע זיי האָבען געמערקט זייטענס דער אידיש־דייטשער סטודענטישער יוגענד. און מיט דעם גאנצען כח פון אינערליכער ענטריסטונג האָ־בען זיי זיך א וואָרף געטהאָן מלחמה צו האַלטען אנקעגען די איי־זערנע מחיצה, וואס טהיילט אב א אידען פון א אידען.

די מלחמה איז געווען זעהר א שווערע, און לאנג לאנג האָט עס געדויערט ביז עס האָט זיך איינגעגעבען דורכצוברעכען די אסי־מילאטאָרישע וואנד און געווינען אייניגע נפשות פון „י ע נ ע ר ז י י ט“. אבער דאס איז געשעהען, און פון יענער צייט אָן הויבט זיך אן א ניי קאפּיטעל אין דער ענטוויקלונגס־געשיכטע פון דער אי־דיש־דייטשער יוגענד. ניט דא איז דער אָרט אבצושטעלען זיך אויף די פּרטים פון דיעזער ענטוויקלונג. עס איז גענוג צו זאָגען, אז ביי דעם אויסברוך פון דער מלחמה האָט ד י י ט ש ל א נ ד געהאט די בעסטע, נאציאָנאל־בעוואוסטעסטע, ווידערשטאנדס־פעהיגסטע אידישע יוגענד.

דער קאנטראסט צווישען דעם עלטערן דור און דעם יונגען האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר פערמעהרט, דער אָבגרונד צווישען זיי איז געוואָרען אלץ טיעפער און טיעפער, דער מיטעלערער דור, וועלכער איז געצויגען געוואָרען פון צוויי ענטגעגענגעזעצטע שטרעמונגען, האָט זיך אויך אנגעהויבען שטארק צו ב ע ו ו ע ג ע ן. דער זיידע

נאָהענטע און ווייטע

דער שטרענג גלויביגער לעבט אין צוויי וועלטען. זיינע געדאנ־
קען בעוועגען זיך אין די צוויי גרויסע אידעען־קרייזען פון „עולם
הזה“ און „עולם הבא“. צווישען די ביידע וועלטען איז אבער פאר
דעם גלויביגען ניטאָ קיין מחיצה, זיי זיינען ניט סותר איינע די
אנדערע. די וועלט איז פאר איהם מעהר ניט ווי א „פרוזדור“, א
פאָרהאלע פון דעם וואונדערבארען, פון דעם אבגלאנץ פון דער
שכינה אליין בעלייכטעטען „טרקלין“ — דער פאלאץ, וואו די
פרומע לעבען און געניסען די אייביגקייט נאָכדעם ווי זיי געהען דורך
דעם פרוזדור. די אייביגקייט איז לאנג. זי ציהט זיך פון „פאר׳ן
אָנפאנג“ און געהט ביז „נאָכ׳ן סוף“, און דאָ, אויף דער וועלט,
ווערען געמאכט נאָר די הכנות, כדי אויפגענומען און איינגעשלונ־
גען צו ווערען אין איהר אונענדליכען שטראם. דאס זיינען ניט
צוויי בעזונדערע וועלטען מיט בעזונדערע לויפענדע ערשיינונגען,
וועלכע פיהרען צום מיט־זיך־צווייפעל־ברענגענדען דואליזם אָדער
פאראלעליזם, דאס איז די הארמאָנישע פערשמעלצונג פון דעם חלק
מיט דעם גאנצען, דאָס אויפגעהן פון דעם מאָמענטאנען אין דער
אייביגקייט.

און עס איז אבסאָלוט פאלש, ווען מען דענקט, אז דיעזער
גלויבען אין צוויי וועלטען, נאָכמעהר — דיעזעם לעבען אין צוויי
וועלטען כאראקטעריזירט נאָר די רעליגיעזע זייט פון דער מענשלי־
כער נשמה, גענומען אין וואָכעדיגען זין פון דעם בעגריף „רע־
ליגיאָן“. דער „עולם הבא“ געדאנק איז די טרייבענדע קראפט.
פיעל מעהר — די איינציגע טרייבענדע קראפט פון דעם
פיעלזייטיגען מענשליכען שאפען אויף אלע געביטען, וואו דער
אייביגער גייסט אָדער דער גייסט פון דער אייביגקייט ענטפלעקט
זיך אין די ווערק פון די מענשען. געהמען מיר די עכטע קונסט־

נאָר דער מערב האָט דערווייל איינגעשלונגען א שטיק מזרח, און אין דעם איינגעשלונגענעם שטיק זיינען פערכאפּט געוואָרען איינינע מי־ליאָן אידען...

און די אסימילירטע יודענהייט אין דייטשלאנד לעבט איצט דורך איינעם פון איהרע גרעסטע קאנפליקטען. אלס דייטשע פרע־הען זיי זיך איבער יעדען דייטשען נצחון, אלס אסימילירטע אידען אבער ציטערן זיי פּשוט פאר די מזרח נצחונות, זיי ציטערען פיעל מעהר פאר די עכטע דייטשען. די עכטע דייטשען האָבען נאָר אפשר מורא פאר די נייע פרעמדע עלעמענטען, די אסימילירטע אידען אי זיי האָבען מורא, אי זיי ש ע מ ע ן זיך. און אין זייער בעשעמט־הייט האָבען זיי אליין פערלארען די חרפּה און די בושה און אנגע־הויבען אזוי צו שילדערען און כאראקטעריזירען די מזרח־אידישע בעפעלקערונג, אז פיעלע אנטיסעמיטישע שרייבער מאָגען זיי מקנא זיין.

און מיר, מיר אלע, זיינען איצט עדות פון איינע פון די טרויע־ריגסטע ערשיינונגען פון אונזער גלות לעבען. קליינע, אונבעדייטענ־דע אידישע גרופּען נוצען אויס די אונאָרגאניזירטהייט פון די אידישע מאסען און בעדעקט מיט איינינער שאנדע נים נאָר זיך אליין, נאָר דעם אידישען נאָמען. אידישע געלעהרטע מיט דעם פּראָ־פעסאָר־טיטעל, פיהרער פון געמיינדען און חברות מאכען אויפמערק־זאם זייער איינענע רעגיערונג אויף די סכנה, וואס שטעקט אין די מזרח־אידען, און בעטען ביי דער רעגיערונג רחמים, אז זי זאל זיי נים צולאָזען צו פרייער בעוועגונג, צו פרייער ענטוויקלונג.

קיינער האָט נים געקאנט ערווארטען, אז די אסימילאציאן וועט ארויסטרעטען אזוי נאַקעט, אפילו אָהן א פייגענבלאט צו בעדעקען די שאנדע.

10 מערץ, 1916.

און אויסגעשעפּט מיט דעם מאָמענט. דער איינצעלנער איז גע־
ווען צו בענגרענצט און צו שוואַך תופס צו זיין די עבינקייט. ערשט
דאס פאָלק, ווי קליין עס איז ניט געווען אין אנפאנג, האָט געמאכט
דעם ערשטען שפּרונג פון טעכניק צו קונסט, פון עהרדישען צום הימ־
לישען, פון עולם הזה צו עולם הבא. ערשט דאָס פאָלק האָט אָנ:ע־
הויבען בליקען ווייט אין די צוקונפט, „ביז צום סוף פון די דורות“
און אריינדרינגען הינטערן פאָרהאנג, אין דעם סוד פון דער אייביג־
קייט.

און ווען א פאלק הויבט אָן אויפצוגעהן אין די דאגות פאר'ן
„היינט“ און קימערט זיך ווייניג פאר דעם „מאָרגען“ — איז דאס
דער ערשטער סימן פון א גייסטיגער ירידה. פעלקער, וועלכע פער־
ליערען דעם גלויבען אין די אייגענע צוקונפט, האָבען זיך אליין
פערלאָרען. דיעזע שאפענדע קראפט ווערט שוואך און זיי אליין
הויבען אָן צו זינקען און אונטערצוגעהן, ביז זיי פערשווינדען אין
גאנצען פון האָריזאָנט. אזוי לעזען מיר אָפט אין דער געשיכטע
פון פערשוואונדענע פעלקער. אין אמת'ן אבער איז עס פער־
קעהרט: ווען א פאָלק ווערט שוואך און מיעד און האָט ניט מעהר
קיין כח צו שאפען, פערליערט עס דעם גלויבען אין די אייגענע צו־
קונפט. די אינערע שוואכקייט איז די סבה און דער פערלאָרענער
גלויבען איז דער סימן.

דאס פאלק אומפאסט אלע איינצעלנע, אבער ניט אלע איינ־
צעלנע פערנעהמען דעם זעלבען פלאץ אין פאָלק. עס זיינען דאָ
נ אָ ה ע נ ט ע און ו ו י י ט ע. די נאָהענטע — דאס זיינען די,
וועלכע ציעהען נאָך יניקה פון שרש און פיהלען און עמפפינדען, אז
אָהן זייער פאָלקסטהום וואלטען זיי געווען ארימע בעטלער. ניטאָ
וועמען צו ליעבען און פון וועמען געליעבט צו ווערען. די ווייטע
— זיי זיינען שוין לאנג אוועק צו פרעמדע און לעבען זעליש אין
שכנות. אלץ נעבאָרגט, פון דער שפּראכע ביז צום געשמאק, פון
דעם געדאנק ביז צום מנהג. זיינען זיי ביסלעכווייז אבגעשטאָר־
בען פאר זייער פאלק. קיינער האָט זיך אבער אויף זיי ניט מרחם
געווען, קיינער האָט זיי ניט אַדאָפּטירט. געהען זיי ארום ווי לע־
בעדיגע מתים און געפינען ניט קיין תיקון.

ווערק, זאל עס זיין א בילד, א סטאטוע, א געדיכט אדער א מעלאָ־דיע, געפינען מיר אין זיי נאָר אויף אזוי פיעל קונסט, אויף ווי פיעל זיי טראָגען אין זיך די אידעע פון דער אייביגקייט, אויף ווי פיעל עס שפיגעלט זיך אין זיי אָב דאס צייטליכע ניט אלס עט־וואס בעגרענצטעס, נאָר אלס עלעמענט פון דער אונענדליכקייט. דער אמת׳ער קינסטלער, ווי דער אמת׳ער גלויביגער, קאן זיך ניט בענוגענען מיט דעם צייטליכען, פאראיבערגעהענדען, פערגענגלי־כען און צום סוף פערשווינדענדען. דער איינצעלנער מאָמענט, ארויסגעריסען פון זיין צוזאמענהאנג, ווי שטארק ער זאל ניט זיין, קאָן נאָר רייצען אויף א ווײלע. איהם צו בעפעסטיגען, דעם איינ־צעלנעם מאָמענט — דאס קאָן אויך דער ט ע כ נ י ק ע ר. ער, דער קינסטלער, האָט גרעסערע אמביציאנען. ער טראגט אין האר־צען א גרעסערען פערלאנג. ער ציעלט זיך צו „השארת הנפש“. צוערשט פאר זיין ווערק און ערשט דורך זיין ווערק פאר זיך אליין. זיין וועלט איז די נשמות־וועלט, אדער די נשמה פון דער וועלט. זיין גאָט איז אונענדליך אין זיין ערהאבענהייט, און ער דיענט איהם מיט ליעבע און פרייד, מיט בעגייסטערונג און היינגעבונג, אבער „ניט ווי דער קנעכט, וואס דיענט זיין העררן, כדי צו בעקומען בע־צאָהלט“. און בשעת ער דיענט זיין גאָט, שאפט ער, און עטוואס פון דעם אייביגען בלייבט רוהען אויף זיין ווערק.

א פאָלק, אין זיין געזאמטהייט, איז ש ט ע נ ד י ג גלויביג. א פאָלק, אין זיין געזאמטהייט, בענוגענט זיך קיין מאָל ניט מיט „עולם הזה“ אליין. שוין דער בעגריף „פאָלק“ ענטהאלט אין זיך עטוואָס הייליגעס. עס שטאמט פון דער אייביגקייט, וועלכע גליע־דערט אָן א דור צו א דור און א תקופה צו א תקופה, און א פאָלק, וואָס הערט אויף צו שאפען פאר זיין א י י ג ע נ ע צוקונפט, פאר די קומענדע דורות, פערלייקענט זיך אליין. א פאלק — דאס איז דאס העכסטע קונסט ווערק פון דעם היסטאָרישען פראצעס, אין דער זעלבער צייט אבער איז דאס פאָלק דער גרעסטער קינסטלער און געשטאלטער פון דער מענשליכער ענטוויקלונג. כל זמן די איינ־צעלנע זיינען געווען נאָר איינצעלנע האבען זיי געלעבט אין דעם צייטליכען, און זייער שאפען און ווירקען האָט זיך אויסגעלעבט אין

די צוריקוואַנדערונג פון דעם יודענטהום

דאָס האָבען נאָר געגנער אויסגעטראַכט, אז די ציוניסטישע אָר־גאַניזאַציאָן אַלס אַזעלכע פערהאַלט זיך פיינדליך צו דער אידישער שפּראַך און צו איהר ליטעראַטור. מיט דער אונגעלומפּערטער בע־שולדיגונג וויל מען בעווייזען, ווי ווייט אונפאָלקסטימליך די ציוניס־טישע בעוועגונג איז, ווי ווייט זי קימערט זיך ניט פאַר די אינטערע־סען פון די גרויסע פאָלקס־מאַסען, ווי ווייט זי פערטרעט נאָר בע־שטימטע גרופּען אין יודענטהום. די בעשולדיגונג איז אבער פאַלש און גרונדלאָז. די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן האָט פאַר די צוואַנ־ציג יאהר פון איהר עקזיסטענץ קיין איינציגעס מאָל ניט גענומען קיין שטעלונג צו דער אינערער שפּראַכען־פראַגע, וועלכע איז אויפ־געבווישט געוואָרען ביי אונז אויף א קינסטליכען אופן. זי האָט קיין מאָל ניט פונע געזוען איהר כבוד און זי האָט זיך פערהאַלטען תמיד מיט רעספּעקט און פרייד, ווען עס האָבען זיך געמעלדעט נייע טאַ־לאַנטען אויף דעם געביעט פון דער אידישער ליטעראַטור. ניט נאָר די צענטראַלע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן, נאָר אויך די איינצעלנע לאַנדס־אָרגאַניזאַציאָנען און פעדעראַציאָנען האָבען קיין מאָל ניט געפאַסט וואָס עס איז פאַר א בעשלוס, וועלכער וואָלט געקאָנט אין וועלכער עס איז הינזיכט בעטראַכט ווערען אַלס בעליידיגענדער פאַר די אידישע שפּראַך און ליטעראַטור. דאָך מוז צוגעגעבען ווערען, אז די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן האָט זיך ביז אין דער גאַנץ לעצ־טער צייט ניט פערהאַלטען מיט דעם נויטיגען ערנסט צו דער אידי־שער שפּראַך, אַלס וויכטיגער און פיעל בעדייטענדער פאַקטאָר אין אונזער לעבען. מען האָט ניט אויסגענוצט גענוג די אידישע פּרעסע אַלס מיטעל צו פערברייטען די נאַציאָנאַלע אידעע צווישען די בריי־טע פאָלקס־מאַסען. אויף דיעזען געביעט האָט מען געקאָנט לייס־טען ניט אין ערך מעהר, ווי עס איז געלייסטעט געוואָרען.

ראנגלען זיך די נאָהענטע און די ווייטע. רופען די נאָהענטע צו „חיי עולם“, לאדען איין די ווייטע צו „חיי שעה“. זאגען די נאָהענטע: דאס פאָלק וויל לעבען, פערהעלפט איהם צו פרייהייט. ענטפערען די ווייטע: ניטאָ קיין האָפנונג, רופט חברה־קרישא. און עס ענטשטעהט א קאמפף, א העפטיגער, א ביטערער.

ווער וועט זיעגען, וועלכער צד וועט מנצח זיין? איין תשובה קאָן נאָר זיין. די ווייטערע קאָנען ניט זיעגען. זיי קאָנען ניט צושטערען דאס, וואס דאס לעבען האָט ניט צושטערט ביז איצט. זייער קראפט איז די קראפט פון פערנייגונג, זייער ווילען איז א נעגאטיווער, זייער גייסט איז א צושטערענדער. עס וועט זיעגען די בעיאָהענדע קראפט, דער פאזיטיווער ווילען. דער אויפבויענדער גייסט.

14 אפריל, 1916.

ניט נארען. די אויסערע אנפּאסונג צו די נייע סביבות, אין וועלכע די אידען לעבען, איז אזוי אינטענסיוו, אז יעדער קלאָר־דענקענדער איד מוז געפּאקט ווערען פון א שרעק, ווען ער דענקט מכח אונזער קולטורעלע צוקונפט צווישען די פעלקער. ניט נאָר פעהלט אונז די זיכערהייט, אז אונזער פאלקס־שפּראך וועט לאנגע דורות לעבען און פערבינדען דורך איהר קראפט די צוזעעטע און צושפּרייטע פּאָלקס־טהיילען — נאָך מעהר, מיר זעהען מיט אונזערע אייגענע אויגען דעם וואקסענדען יונגען דור, ווי ער ווערט היגנעריסען פון דער סביבה און דערווייטערט זיך אלץ מעהר און מעהר פון זיין שטאַם. מיר האלטען דאָס פאר איינע פון די געפעהרליכסטע און טרויעריג־סטע ערשיינונגען פון אונזער לעבען. מיר זעהען אויך נאָך עטוואס. מיר זעהען, אז אפילו דאָרט, וואו די אידישע שפּראך שפּיעלט נאָך א בעדייטענדע ראליע אין אונזער לעבען, דערווייטערט זיך זי אליין פון דעם מקור, פון וועלכען זי האָט געשעפּפט אין דער גאנצער צייט פון איהר ענטוויקלונג נאהרונג און גלאנץ. זי, די שפּראך אליין, הויבט זיך אויך אן זעהר שטארק צוצופּאסען צו די נייע לעבענס־בעדינגונגען, צו דעם געשמאק פון דער פרעמדער סביבה, און הערט אויף צו זיין פאר אונזערע פּאלקס מאסען דאס, וואס זי איז געוועזען ביז איצט, אן ערהאלטענדע, קאנזערווירענדע קראפט. איך מיין ניט דעם אויסבייט פון די דייטשע און אנדערע סלאווישע ווערטער און אויסדריקע אויף ענגלישע. דערין איז נאָך ניטאָ קיין סכנה, איך מיין אבער די ענטפרעמדונג פון דעם העברעאיש־אריענטאלישען גייסט, וועלכער האָט געבילדעט דעם גאנצען חאראקטער פון דער אידישער שפּראך. פיעלע רופען אָן אידיש א דייטשען דיאלעקט, אין ווען מען וועט פערבייטען די דייטשע עלעמענטען אויף ענגלישע, וועט זי זיין אן ענגלישער דיאלעקט — אזוי אורטהיילען אבער נאָר מענשען, וועלכע בעטראכטען די שפּראך אלס א מעכאנישען אפּאַ־ראט און שאטצען אב איהר גייסט נאָך די קליידער, וועלכע זי האָט אנגעצויגען אויף זיך. אן אבערפלעכליכער, אונוויסענשאפטליכער אין אונפילאָלאָגישער אורטהייל. די אידישע שפּראך האָט בעקומען דעם גרעסטען טהייל פון איהר גייסטיגער נאהרונג פון דער העברעאישער שפּראך, ניט פון דעם שבת׳דיגען, נאָר

עס איז אבער גאנץ נאטירליך, אז די האלטונג פון דער ציוניס־טישער וועלט־ארגאניזאציאן צו דער העברעאישער שפראך און צו דער גאנצער העברעאישער קולטור, צו דער אלטער ווי צו דער נייער, איז געווען, האט געמוזט זיין א פיעל פאזיטיווערע. דער ציוניזם איז דער העכסטער אויסדרוק פון דעם אידישען דראנג נאך דעם אָריענט, פון דעם היסטאָרישען ווילען צו שאפען פאר זיך א סביבה און בעדינגונגען, וואו דער אידישער גייסט זאל זיך קאָנען פריי ענטוויקלען און אָהן שטערונגען זיך אויסלעבען אויף אלע געביעטען פון מענשליכען טהאָן און שאפען. דער ציוניזם איז פונדאמענטירט אין דער גרויסער אידישער פערגאנגענהייט, און די אידישע פערגאנ־גענהייט, דאס הייסט, די פערגאנגענהייט, וועלכע האט איבערגע־לאזען נאך זיך פאזיטיווע סימנים און משפיע געווען אויף די גע־שטאלטונג פון דעם אידישען גייסט, איז פון אנהויב ביז צום סוף א העברעאישע. אפילו די קולטור־ווערק, וועלכע זיינען געשאפען גע־ווארען אין פרעמדע שפראכען, האָבען געמוזט איבערגעזעצט ווערען אין העברעאיש, כדי זיי זאָלען אריינגענומען ווערען אין דאָס גיי־סטיגע גרונד קאפיטאל פון דעם אידישען פאָלק. ווער וואָלט גע־וואוסט צום ביישפיעל ביי היינטיגען טאָג פון א מורה נבוכים אָדער א כוזרי, ווען זיי וואָלטען געבליבען אין אָריגינאל. זיי וואָלטען געלעגען בעהאלטען ערגיץ וואו אין די אראבישע אבטהיילונגען פון די עפענטליכע ביבליאָטהעקען. דאס אידישע פאָלק וואלט פון זיי גאר נישט געהאט. נאָך א ביישפיעל פון דער נאָהענטער פערגאנ־גענהייט, כמעט פון דער געגענווארט. גרעטץ'ס געשיכטע פון אידי־שען פאלק ווערט מעהר פערברייטעט אין דער העברעאישער איבער־זעצונג אלס אין דער אריגינאל שפראך, אין וועלכער דאס מייסטער־ווערק איז פערפאסט געווארען.

און אזוי ווי דער ציוניזם איז מחויב אלעם דאס אבצוהיטען, וואָס ווערט געצעהלט צו די גייסטיגע גיטער פון אונזער פאָלק, האָט ער געמוזט שענקען א גאנץ בעזונדערע אויפמערקזאמקייט דער ענט־וויקלונג פון דער העברעאישער שפראך און ליטעראטור, ווייל ער האָט אין איהר, אין דיעזער ענטוויקלונג, געזעהען די גאראנטיע פון א געמיינשאפטליכער אידישער פאלקס־צוקונפט. מיר טאָרען זיך

נאָך מעגליכקייט און מלחמה צו האלטען, מיט איין וואָרט, געגען די וואקסענדע עם הארצות.

א גרויסעס געביעט, א קאָלאָסאלעס ארבייטס־פעלד. נאָר חשק, נאָר ענערגיע, נאָר סיסטעמאטישע ארבייט. פערדיענען דערפון וועט ניט נאָר די פערהעלטניסמעסיג קליינע גרופע, וועלכע וועט אויספיהרען די ציוויליזאטאָרישע ארבייט, עס וועט פראפעטירען דערביי דאס געזאמטע יודענטהום, אפילו די טהיילען פון אונזער פאָלק, וועלכע האבען שוין לאנג פערוואָרפען אי העברעאיש, אי אי־דיש. ווען ניט זיי אליין, וועלען זייערע קינדער געניעסען די פירות פון דיעזער ניטצליכער ארבייט. דאס יודענטהום מאכט איצט דורך א צוריק־וואנדערונג.

20 יוני, 1916.

פון דעם וואַכעדיגען העברעאיש, פון דעם העברעאיש, וועלכער איז אריינגעדרונגען אין די נשמה פון אידישען פאָלק און איז אליין געוואָרען אַ בעשטאנד־טהייל פון דער פאָלקס־נשמה.

און דאָ האָבען מיר אַ קלאָהרען סימן. די עמי הארצים, די וואס האָבען ניט קיין בעגריף פון תנ"ך, האָבען קיין מאָל אין לעבען ניט געהערט קיין מדרש און ווייסען ניט די העברעאישע אויסדריקע, וועלכע ווערען געברויכט אין אלטעגליכען אידישען לעבען, וועלען אסור פערשטעהן די קלאסיקער פון דער אידישער ליטעראטור. ניט זיי מענדעלע, טראגט זיי אונטער פרץ, דערלאנגט זיי שלום עליכם, זיי וועלען לעזען די ווערק, און זיי וועט זיך אויסדוכטען, אז זיי פערשטעהען זיי, אין אמת'ען אָבער וועט דאָס זיין אַ צער בעלי חיים, עס וועט זיי אויספעהלען עטוואס אין יעדער שורה, אין יעדער פראַזע, עטוואס וואס בילדעט דעם גאנצען חן פון דער שפראַך, עטוואס וואָס מאכט אוים די בעסטע שטעלע פון דעם אינהאַלט.

און עס קאָן קיין שום ספק ניט זיין, אז אין דעם מאָמענט, ווען די העברעאישע שפראַך זאל אין גאנצען פערשווינדען אלס אַ ליטעראטור־שפראַך אין דער געגענוואַרט, וועט אויך די אידישע שפראַך פערליערען דאָס לעצטע ביסעל כח, וואס זי האָט נאָך אין זיך, און וועט אָבזאָגען די פּאָר גראָשען...

פון דיעזער ערקענטניס מוזען מיר זיך לאזען לייטען ווען מיר ווילען, אז אונזערע בעציהונגען צו אונזערע שפראכען און ליטעראטורען זאלען זיין ריכטיגע, ניט דיקטירט פון אן אונגערעכטער גאוה פון איין זייט און פון אַ צר־קהבעים־געפיהל פון דער אנדער זייט. מיר דארפען וויסען, אז אונזער גרעסטער שונא איז די שטיינענדע עם הארצות, וועלכע פרעסט אויף אונזער יוגענד...

מיר בעגריסען דעריבער מיט פרייד די נייע העברעאישע בעוועגונג, וועלכע האָט זיך אנגעהויבען אָט דא ניט לאנג אין אמעריקא. די ניי געגרינדעטע העברעאישע ארגאניזאציאן האָט דעם צוועק צו פעראייניגען די עקזיסטירענדע העברעאישע חברות אין ניו יאָרק און אין דער פראווינץ און צו שאפען נייע חברות, דארט וואו זיי פעהלען ביז איצט, צו פערברייטען די העברעאישע ליטעראטור און פרעסע

דער אנטיסעמיטיזם בעקומען א נייע בעגרינדונג. זיינע מאָטיוועז זיינען אדער עקאָנאָמישע אדער ראסען־שאָוויניסטישע. און די בע־שולדיגונגס־פונקטען מוזען זיך בייטען מחמת דעם זעלבען טעם. אין מיטעלאלטער, למשל, האָט מען בעשולדיגט די אידען, אז זיי פער־גיפטען די ברונען און ברענגען דערמיט טויט און פערדערבען צו דער קריסטליכער וועלט. היינטיגע צייטען קאָן מען מיט אזעלכע בע־שולדיגונגען ניט האָבען קיין ערפאלג. ערשטענס, קאָן מען זעהר לייכט בעווייזען דורך א כעמישע אונטערזוכונג, אז די בעשולדיגונג איז פאלש און בערוהט נאָר אויף א בלבול, צווייטענס, האָט מען כמעט אומעדום וואסערלייטונג, און די וואסערלייטונג ווערט גוט אבגעהיט (מען דארף ניט פערגעסען, אז דער מאָדערנער אנטיסעמי־טיזם איז אין זיין גרעסטען טהייל א שטאָדטישער פרא־דוקט, וואו עס לעבען כמעט 95 פראצענט פון דער געזאמטער אידי־שער בעפעלקערונג אין דער גאנצער וועלט). אויך דער בלוט־בלבול האָט אָבגעלעבט זיין צייט. ער שווימט נאָך ארויף אמאָל אין א יובל און אָפטמאָל אמאָל אין א שמיטה. אבער אויף א גרויסען ער־פאָלג קאָנען די אנטיסעמיטען מיט דעם בלוט־בלבול ניט רעכענען. ביי דער מאָדערנער געריכטסבארקייט, וואו מען האָט צו טהאָן מיט געשווארענע, און די פערהאנדלונגען מוזען געפיהרט ווערען עפענט־ליך, איז עס זעהר שווער צו דערשטיקען דעם אמת. דאס האָבען מיר ניט לאנג געזעהען ביי דעםביילים פראָצעס. די רעגיערונג האָט אָנגעווענדעט אלע מאכט־מיטעל, וואָס געפינען זיך אין איהר האנד, זי האָט אנגעשטעלט עדות און זאנאר געלעהרטע, וועלכע האָבען מאנס געוועזען די ווייסענשאפט, און דאָך זיך האָט איהר ניט איינ־געגעבען צו פערווירקליכען אין גאנצען איהר אבזיכט, און דער קרבן איז ארויסגעריסען געוואָרען פון דעם תליון׳ס הענד.

דערפאר אבער האָט דער מאָדערנער אנטיסעמיטיזם ערפונדען א נייעם בעשולדיגונגס־פונקט: פאטריאטיזם. מיר ווילען דערמיט ניט זאגען, אז דער בעשולדיגונגס־פונקט איז ווירקליך ניי. אין גרונד גענומען איז ער אפשר נאָך עלטער פאר די פערשיעדענע בע־שולדיגונגס־פונקטען פון מיטעלאלטער, ווארום מיר געפינען איהם פארמוליערט נאָך ביי פרעה׳ן. ער האָט אָבער אין דער נייער צייט

פּאַטריאָטען

עס זיינען דאָ פּיעלע ערשיינונגען אין לעבען פון די פעלקער, וועלכע זעהען אויס ווי שפּאָגעל נייע, אין אמת'ען אבער זיינען זיי גאנץ אלט, זיי האָבען נאָר אנגענומען א נייע פאָרם. דער אלטער תוך האָט בעקומען א נייע קליפּה. די ערשיינונגען האָבען זיך א י־בערגעטהאָן, ארויפגעצויגען אויף זיך א נייעם אנצוג לויט דער הערשענדער מאָדע, ווייל אויך די פּסיכאָלאָגישע ערשיינונגען זיינען אונטערוואָרפען דעם געזעץ פון מימיקרי. זיי מוזען זיך אנפּאסען אן די הערשענדע שטרעמונגען, דאס הייסט אננעהמען די פארב פון דער גייסטיגער אומגעבונג.

נעהמען מיר צום ביישפּיעל דעם אנטיסעמיטיזמוס אלס היס־טאָרישע ערשיינונג — און דער אנטיסעמיטיזם איז טהאטזעכליך איינע פון די עלטעסטע היסטאָרישע ערשיינונגען, — זיין געשיכטע איז אלט, צו זיין וועזען איז כמעט גאר נישט צוגעקומען אין דעם משך פון די פיעלע תקופות, וועלכע ער האָט דורכגעלעבט. ווען מיר זאָלען נעהמען די גריכיש־אלכסנדרינישע אָדער די רוימישע עפּאָכע, ווען דער אנטיסעמיטיזם האָט ערשט אנגעהויבען אויפצו־בליהען, און פערבייטען די אלטע נעמען מיט די נעמען פון די מאָ־דערנע העלדען פון דעם געגענווערטיגען אנטיסעמיטיזם, וועט קיי־נער ניט בעמערקען דעם טעות, ווען מיר זאלען בעטראכטען דעם אנטיסעמיטיזם נאָר נאָך זיין אינהאַלט און נאָך זיין הויפּטציעל. עס ענדערן זיך נאָר די פאָרמען, אין וועלכע ער קליידעט זיך, נאָר די בעשולדיגונגס־פּונקטען מוזען זיין צוגעפּאסט צו דעם חא־ראקטער פון דער תקופה. איז די תקופה בעהערשט פון רעליגיעזען פאנאטיזם, טראגען אויף זיך אלע אנטיסעמיטישע בעשולדיגונגען א רעליגיעזען שטעמפּעל. אין די אויפגעקלעהרטע עפּאָכען, ווען די געזעלשאפט שטאָלצירט מיט איהרע פרייע רעליגיעזע געזינונגען, מוז

די גרעניצען פון פאטריאטיזם, ווייל ער קאן ניט איינגעפאסט ווערען אין א ראהם פון בעשטימטער געזעצגעבונג. צוויי זיינען מקריב זייער לעבען פאר דאס פאטערלאנד און ביידע זיינען געפאלען אויפ׳ן שלאכטפעלד, קעמפפענדיג פאר די אינטערעסען פון דער מדינה — און דאך קאן מען קומען און בעהויפטען, אז איינער איז געפאלען ווי א פאטריאט און דער אנדערער נאר אזוי זיך, ווייל ער האט קיין אנדער ברירה ניט געהאט. עס איז ניט גענוג צו מקריב זיין זיך, מען מוז זיך מקריב זיין מיט חשק, מיט התלהבות. ביז איצט האבען מיר אבער נאך ניט קיין גראדמעססער צו בעשטימען דעם גראד פון חשק און התלהבות.

דעריבער קאן פארקומען אזא הימעלשרייענדער פאקט. איבער זעקס הונדערט טויזענד אידען געפינען זיך איצט אויף די פערשיעדענע שלאכט-פעלדער. דאס אידישע פאלק געהט אב מיט בלוט אין בוכשטעבליכען זין פון ווארט, די אידישע יוגענד ווערט אויסגעשלאכטעט, און אין דעם זעלבען מאמענט וואקסט אויס פאר אונזערע אויגען די ריעזיגע און שרעקליכע בעשולדיגונג: די אידען זיינען ניט קיין פאטריאטען, און זייערע קרבנות דארפען דעריבער ניט אריינגענומען ווערען אין חשבון...

צוערשט קומט די פערדעכטיגונג, דער חשד. דער חשד ווערט פערוואנדעלט אין א געוויסהייט, פון פרט ווערט די בעשולדיגונג אריבערגעטראגען אויפ׳ן כלל, און דער אלטער בלבול פון א אידישער פערגיפטונג שטעהט אויף תחית המתים אין א נייער פארם.

און דער נייער בלבול איז פיעל שרעקליכער פאר אלע אלטע, פון גאר די אלטע צייטען און פון מיטעלאלטער, ווייל עס פעהלען די מיטעל איהם אבצולייקענען, ווייל די מאדערנע געזעלשאפט איז אנגעשטעקט ניט פון ריינעם פאטריאטיזם, נאר פון מ א ר ד - פאטריאטיזם. און די מארד-פאטריאטען ווילען זיך ניט בערוהיגען אפילו ווען איהר וועט אויסקעהרען אייער נשמה אויף דער לינקער זייט.

די אויפגאבע פון די בעסטע האט איצט געדארפט זיין צו פיהרען א קאמפף נעגען דעם מארד-פאטריאטיזם. און דערצו גיט עס נאר איין וועג. מען מוז זיך שטעלען אויפ׳ן ש ט א ט ל י כ ע ן

נעוואונען מעהר בעדייטונג. און דעריבער האָבען איהם די אַנטי־סעמיטען אַרויסגערוקט אויפ'ן ערשטען פּלאַן, זיי האָבען איהם גע־וועהלט פאר א ווינקעל־שטיין פאר זייער גאַנצען אַנטיסעמיטישען בנין. דער חידוש בעשטעהט אויף אזא אופן אין דער חשיבות, וואס מען שרייבט איצט צו דעם פּונקט פּאַטריאָטיזם. די קירכע האָט אויפגעהערט צו שפּיעלען די ראָלע פון א פּאָליטישען הויפּט־פּאַק־טאָר, בעזונדערס אין די מלוכות, וואו עס איז דורכגעפיהרט געוואָ־רען די אָבזונדערונג פון דער קירכע פון שטאַאט, און דאָס איז גע־שעהן כמעט אין אַלע ציוויליזירטע לענדער. אין נאָמען פון דער ר א ס ע ן ־ רייניגקייט איז אויך ניט אזוי לייכט צו קומען מיט אַנטי־סעמיטישע טענות. ערשטענס, ליעגט די גאַנצע ראַסענטהעאָריע ערשט אין די וויקעלעך. זי איז נאָך זעהר שוואַך וויסענשאַפטליך בעגרינדעט. צווייטענס, בעשטעהט כמעט יעדער שטאַאט פון פער־שיעדענע ראַסען־עלעמענטען. מיר רעדען שוין ניט פון עסטרייך, וואו די מלוכה מוז אפיציעל אַנערקענען גאַנצע 17 נאַציאָנאַליטעטען, און פון אַמעריקא, וואו יעדע מעגליכע ראַסע און נאַציאָנאַליטעט איז פערטראַטען, אָדער פון רוסלאַנד, וואו די בעפעלקערונג איז עבענפאַלס צוזאַמענגעזעצט פון די פערשיעדענסטע ראַסען און נאַ־ציאָנאַליטעטען. אפילו דייטשלאַנד, ענגלאַנד, — אָבגעזעהען פון אירלאַנד, — אין פראַנקרייך, — אָבגעזעהען פון פּראָוואַנס, — קאָ־נען זיך ניט בעריהמען מיט זייער ראַסען־רייניגקייט. יעדענפאַלס מאַטערען זיי זיך צו שאַפען זייער יחוס־בריעף, וועלכער זאָל ערשט בעווייזען דיעזע רייניגקייט.

דעריבער האָט זיך דער אַנטיסעמיטיזם אָנגעכאַפּט אָן דעם נייעם פאַקטאָר, וועלכער האָט ניט צו טהאָן ניט מיט דער קירכע און ניט מיט דער ראַסע, וועלכער שפּיעלט אָבער די הויפּט־ראָלע אין דער געזעלשאַפט פון דעם מאָדערנעם שטאַאט, דאס איז דער פּאַטריאָ־טיזם.

און מען מוז צוגעבען, אַז פּאַטריאָטיזם, אָדער ריכטיגער, מאַנ־געל אין פּאַטריאָטיזם, איז פּאַסענדער פאר א בעשולדיגונגס־פּונקט מעהר ווי רעליגיעזע אָדער ראַסען־מאָטיווען. גראד מחמת דעם, ווייל קיינער האָט ניט פעסטגעשטעלט און וועט ניט קאָנען פעסטשטעלען

נייע כלי זין — אַלטע געגנער

די שטאַרקייט פון א פּאָליטישער פּארטיי אָדער אָרגאַניזאַציאָן בעאורטהיילט מען געוועהנליך נאָך דער צאָהל פון די מיטגליעדער, וועלכע האָבען זיך אָן איהר אָפיציעל אָנגעשלאָסען. דער חשבון איז נימ שטענדיג א ריכטיגער, וואָרים אויסער אָפיציעלע מיטגליעדער געפינען זיך נאָך שטילע אָנהענגער. זיי זיינען מיט אַלע זייערע סימפּאַטהיען פאר דער פּארטיי אָדער אָרגאַניזאַציאָן, מעהר ניט זיי זיינען צו איהר ניט צוגעשטאַנען מחמת וועלכער עס איז סבה, וואָס האָט ניט צו טהאָן מיט זייער פּאָליטישער איבערצייגונג. זעהר אָפּט איז די סבה — סאָציאַלע פּוילקייט, אָדער ווי מען רופט עס אָן אויפ'ן ערעלען לשון — פּאסיווע נאַטור. אָן אַנדער מאָל זיינען דאָס ריין אויסערליכע אורזאַכען, וועלכע פּערשלינגען די גאַנצע ענערגיע פון דעם מענשען אַזוי, אַז עס בלייבט ביי איהם נאָר נישט איבריג פאר וועלכע עס איז פּאָליטישע טהעטיגקייט. דאָך, ווען דער חשבון איז אפילו ניט גאַנץ ריכטיג, שטימט ער דאָך אין א געוויסען זין, ווייל מען פּערגלייכט א פּארטיי מיט א פּארטיי און אָן אָרגאַניזאַציאָן מיט אָן אָרגאַניזאַציאָן פון דעם זעלבען מין, לאָזט מען אויס די שטילע אָנהענגער אי ביי דער פּארטיי, וועלכע מען שאַצט אָב, אי ביי די אַנדערע, מיט וועלכע מען פּערגלייכט זי. אויף אַזאַ אופן שטימט ניט די רעכענונג גאַנץ נאָר אבסאָלוט, רעלאַטיוו איז זי אָבער כמעט ריכטיג.

גאַנץ אַנדערש זעהט עס אָבער אויס, ווען מיר האָבען צו טהאָן מיט בעוועגונגען און מיר ווילען אָבשאַצען זייער שטאַרקייט. אויך יעדע בעוועגונג, זאָל זי זיין א נאַציאָנאַלע, סאָציאַלע אָדער עטהישע, ווערט אויסגעדריקט אין דער פאָרם פון א פּארטיי אָדער אָרגאַניזאַציאָן, דאָס הייסט א פּארטיי אָדער אָרגאַניזאַציאָן רעפּרעזענטירען די בעוועגונג. און דעריבער מעסטען

שטאַנדפּונקט. דאָס הייסט, מען מוז נעהמען אין בעטראַכט נאָר די חובות, וואס דער שטאַאַט לעגט ארויף אויף זיינע בירגער. ווייטער פון די חובות טאָר מען ניט געהן, מעהר פון די חובות טאָר מען ניט פאָדערן. ווען ניט, גיט מען די מאָרד־פּאַטריאָטען די שאַרפסטע כלי־זיין אין די הענד, און די כלי זיין וועלען געווים אויסגענוצט ווערען...

אונזערע גרויסע טהוען אבער פערקעהרט. גראַד דעם איצטיגען סכנות׳דיגען מאָמענט האָבען זיי געוועהלט פאַר זייערע חשבונות מיט זייערע פּאָליטישע געגנער. גראַד דעם איצטיגען מאָמענט האָבען זיי געוועהלט אָנצוציהען פּאַטריאָטישע טענות. גראַד דעם איצטיגען מאָמענט האָבען זיי געוועהלט צו נעהמען אויף זיך די פערטרעטונג פון דעם מארד־פּאַטריאָטיזם.

האָבען זיי פערלאָרען דעם קאָפּ, אדער דאס פעראַנטוואָרטליכקייטס־געפיהל?

11 יולי, 1916.

טען — היינט ווי קומט עס צו זיי אנצופילען זייערע בלעטער מיט מאמרים וועגען ציוניזם און ארץ ישראל?

און פאר וואס האָבען זיי זיך מישב געווען צו בייטען זייער טאַקטיק צום ציוניזם דוקא איצט, אין דער צייט פון דער שרעקלי־כער מלחמה, ווען די גאנצע וועלט איז דערשיטערט, אויפגעציטערט, און די פערספעקטיווען זיינען געווארען אזוי אונקלאָר?

האָבען זיי זיך דערשראקען פאר דער ציוניסטישער א ר ג א ־ נ י ז א צ י אָ ן? דאָס וואָלט געווען אן אוננטאלירכע ערשיינונג. די ציוניסטישע ארגאניזאציאן א ל ס ז אָ ל כ ע, איז אין דער מלחמה צייט ניט שטארקער געווארען. דאס איינציגע לאנד, וואו די ציוניסטישע ארגאניזאציאן איז אויסגעוואקסען און ניט אין אן ערך שטאַרקער געוואָרען אין די לעצטע צוויי יאָהר, איז אמעריקא. אין סך הכל אבער האָט זי, ווי א חלק פון אידישען פאלק, בעקומען אין דער גאנצער וועלט טיעפע וואונדען און די שורות זיינען שי־טערער געווארען אין איהר מחנה. יאהרען און יאהרען וועלען מו־זען פערגעהן, ביז די וואונדען וועלען זיך פערהיילען און די לעדיגע פלעצער וועלען ווידער אנגעפילט ווערען מיט מוטהיגע ארבייטער.

אלזאָ, אין דער אויסערער שטארקייט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציאן קאן ניט ליעגען די ערקלערונג פון דעם נעגנערישען שרעק.

אין פאלעסטינא גופא קאָן אויך ניט ליעגען די סבה. אמת, פאר דער מלחמה האָט זיך דער ישוב אזוי גלענצענד ענטוויקעלט, דאס נייע לעבען האָט אזוי שטארק פולסירט, אז די נעגנער פון דער אידיש־נאציאָנאלער אויפלעבונג האָבען באמת געהאט פאר וואס מורא צו האָבען. אמת, אז אפילו איצט, אין רעכטען ברען פון דער מלחמה האָט זיך דער נייער ישוב ארויסגעוויעזען אלס דער ווי־דערשטאנדס־פעהיגסטער עלעמענט פון אונזער פאלק. איין קאָ־לאָניע איז ניט צושטערט געווארען און קיין איינציגער קאָלאָניסט האָט ניט פערלארען זיין איינענטהום. אבער — שטארקער איז דאָך דער ישוב דורך די מלחמה יעדענפאלס ניט געווארען, אז די נעגנער זאלען זיך פאר איהם איצט מעהר שרעקען ווי פאר דער מלחמה?

מיר אויך בעוועגונגען נאָך דער שטארקייט פון דער גרופּע, וועלכע פּערטרעט זיי, ווייל אונז איז פיעל לייכטער צו האָבען צו טהאָן מיט א פעסטען פּונקט, מיט עטוואָס וואָס רוהט, איידער מיט אָן ערשיינונג, וועלכע ווערט געטראָגען פון אונרוהע — און דאָס איז יעדע בעוועגונג. די געשלאָסענע פּארטיי, די פעסטע אָרגאניזאציאָן איז די ס ט א ט י ק פון דער אידעע, די בעוועגונג איז איהר ד י נ א מ י ק, און פאר אונז איז אימער בעקוועמער אויס־צורעכענען דעם סטאטישען צושטאנד פון די אידעען, און מיר ווענ־דען אָן די זעלבע מעטהאָדען ביי ערפאָרשונג פון בעוועגונגען ווי ביי דער אָבמעסטונג פון פּארטייען און אָרגאניזאציאָנען.

דאָס איז א פאלשע מעטהאָדע און זי פיהרט קיינמאָל ניט צו א ריכטיגער אָבשאצונג.

גראָד אין דער לעצטער צייט האָט זיך די געגנערישע פּרעסע אָנגעהויבען זעהר שטארק בעשעפטיגען מיט דעם ציוניזם. נאָך יאָהרען און יאָהרען פון איגנאָרירען און אָפּטמאָליגען אויסלאכען זיינען די געגנער אויף איין מאָל געוואָרען אַזוי ערנסט, און האָבען אָנגעהויבען צו ברענגען ארטיקעל נאָך ארטיקעל איבער דעם נייעם ישוב, איבער דעם צושטאנד פון דער קאָלאָניזאציאָן, איבער די ארבייטער און מעהר פון אלץ — איבער די מעגליכקייט, אָדער ריכטיגער איבער די אונמעגליכקייט פון דער פערווירקליכונג פון דעם ציוניסטישען אידעאל.

ווי אזוי איז געקומען מיט אמאָל אזא ענדערונג אין דער טאַק־טיק פון די ציוניסטישע געגנער? וואס האָט זיי געצוואונגען אויפ־צוגעבען זייער אלטע שיטה פון טויט־שווייגען און בעשעפטיגען זיך אזוי אינטענסיוו מיט דער ציוניסטישער ווירקליכקייט? פאר וואָס האָבען זיי אויף אמאָל אויפגעהערט מורא צו האָבען, אז שוין מיט זייער אפּטער קריטיק אליין, ווען זי איז אויך א נעגאטיווע, מאכען זיי א גרויסע רעקלאמע פאר דעם ציוניזם? זיי ווייסען דאך, וואס רעקלאמע בעדייטעט, בעזונדערס נאָך אין אמעריקא? זיי אליין לאָזען דאך גאנץ אָפּט ארויס אין זייער ארגאן נעמען פון רעדנער אפילו פון בעצאָהלטע אנאָנסען? זיי, די קליינע אין גרויסע אנגעלעגענהייטען, זייגען דאך תמיד גרוים אין קלייניגקיי־

נאַציאָנאַליזם און סאָציאַליזם

I

דער נאַציאָנאַליזם פון די סאציאליסטען.

צווישען אלע סאציאליסטישע ארגאניזאציאנען אין דער גאנ־צער וועלט פערנעהמט אָהן קיין שום צווייפעל די סאציאלדעמאָ־קראטיע דעם ערשטען פּלאַץ. ניט נאָר ווייל זי איבערפלינעלט אלע אנדערע עהנליכע אָרגאניזאציאָנען אין דער צאָהל פון איהרע אנ־הענגער, נאָר אויך צוליעב איהר אינערען אויסבוי, וועלכער פער־שאפט איהר אן אונגעוועהנליכע געזעלשאפטליכע און אָפטמאָל זא־גאר א שטאאטס־ערהאלטענדע קראפט. ניט איין מאָל איז שוין פאָרגעקומען אין דער לעצטער צייט, אז די אָדער יענע רעגיערונג האָט זיך געמוזט שטיצען ביי דער דורכפיהרונג פון סאציאלע רע־פארמען אויף דעם ארגאניזירטען ארבייטער געגען די קאָנסערוואַ־טיווע און פעאָדאלע עלעמענטען פון פאָלק. בעזאנדערס זיינען אזעלכע פאלען פארגעקומען אין דייטשלאנד, וואו די סאציאל־רע־פארמאטאָרישע געזעצגעבונג האָט אויפצואווייזען דעם גרעסטען פאָרטשריט.

ביז פאר דער מלחמה איז די דייטשע סאָציאל־דעמאָקראטיע געווען די טאָן־געבענדע, די צאָהלרייכסטע, די בעסט ארגאניזירטע, די שטארקסטע נאָך דעם חלק, וועלכען זי האָט איינגענומען אין דער געזעצגעבערישער קערפערשאפט פון דייטשען רייך, האָט זי אויך געגעבען דער וועלט די בעסטע און גרינדליכסטע אידעאלען פון דער סאָציאל־דעמאָקראטישער לעהרע. און עס איז דעריבער ניט געווען קיין וואונדער, וואס די אויגען פון אלע ארבייטער אר־גאניזאציאנען אין דער גאנצער וועלט זיינען געווען געריכטעט אויף דייטשלאנד. אפילו די פערשטייפט־קאָנסערוואטיווע טרייד־יוניאָ־

עס בלייבט נאָר איין ערקלעהרונג. די נעגנער האָבען זיך דערשראָקען ניט פאַר דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציאָן, אויך ניט פאַר דעם פאַרטשריט פון דער ארץ־ישראל׳דיגער קאָלאָניזאַציאָן — זיי האָבען זיך דערשראָקען פאַר דער ציוניסטישער בעוועגונג.

און איך מוז צוגעבען — די נעגנער זיינען גערעכט, זעלבסט־פערשטענדליך פון זייער שטאַנדפּונקט, ווארים די מאַכט פון דער ציוניסטישער בעוועגונג האָט זיך ארויסגעשטעלט אין איהר גאַנצער גרויס, ערשט אין דער מלחמה צייט. זי האָט זיך ענטדעקט אין דער גרויסער פאָלקס־סימפּאַטהיע פאַר דעם נייעם ישוב, זי האָט זיך ענטדעקט אין דער גרויסער פערברייטונג פון דעם ציוניסטישען גערדאַנק. זי האָט זיך אויך ענטדעקט אין דער קאָנגרעס־בעוועגונג, וועלכע קאָן נאָר בעטראַכט ווערען אַלס אַ נעבען־שטראָם פון דעם ציוניזם. די נעגנער האָבען אויך דעריבער פערזוכט צו פּסל׳ענען די קאָנגרעס בעוועגונג דורך זייער געשריי, אַז זי פיהרט צום ציוניזם. די מיטעל האָבען אָבער ניט געהאָלפען. די גרויסע מאַסע האָבען דערפיהלט מיט זייער געזונדען נאַציאָנאַלען אינסטינקט, אַז די קאָנגרעס אידעע דריקט אויס זייער אייגענעם בעהאַלטענעם וואונש און האָבען זיך אנגעשלאָסען אָן איהר ניט דערפאַר, וואָס מען האָט זי פערשריען אַלס אַ ציוניסטיש קינד, נאָר ווייל מען האָט אין איהר דערקענט דעם ציוניסטישען גערדאַנק.

דאָ האָבען זיך דערשראָקען די נעגנער. זיי זיינען אָבער צו שוואַך צו בעקעמפּפען די בעוועגונג, האָבען זיי זיך גענומען פאַר דער אָרגאַניזאַציאָן, פאַר די קאָנקרעטע פראַגען פון דער קאָלאָניזאַציאָן און אז. וו. און אויך אין דיעזער הינזיכט האָבען זיי ארויסגעשלעפּט פון זייער אַרסענאַל די אַלטע פערראָסטעטע כלי זיין: די אַראַבער פראַגע, די תימנים פראַגע און עהנליכע פראַגען, גלייך ווי זיי וואָלטען זיי ענטדעקט.

25 יולי, 1916.

סען־וואהן. די נאַציאָנאַלע וועלטאַנשויאונג פיהרט צו אנערקע־
נונג פון די רעכטע פון י ע ד ע ר נ א צ י א ן אויף זעלבסטבע־
שטימונג און זעלבסטשטענדיגקייט. די נאַציאָנאַליסטישע פראַק־
סיס פיהרט צום א י מ פ ע ר י א ל י ז ם, די נאַציאָנאַלע — צום
אויף א רעכטליכער גרונדלאַגע אויפגעבויטען אינטערנאַציאָנאַליזם.

און עס איז מעהר ניט ווי לעכערליך, ווען מען בעהויפטעט, אז
דער וועלט־קריעג איז ענטשטאַנען אלס א פאָלגע פון דער נאַציאָ־
נאַלער טענדענץ פון די הערשענדע נאַציאָנען. די סבה פון דעם
וועלט־קריעג איז, אומגעקעהרט, ניט די נאַציאָנאַלע טענדענץ, נאָר
די נאַציאָנאַליסטישע שטרעמונג, אדער דער נאַציאָנאַלער גרויסען־
וואהן פון די נאַציאָנען, וועלכע האָבען אויסגעברייט זייערע פליגג־
לען איבער א האַלבע וועלט און אין זייער אונרעכטליכען אפעטיט
געוואָלט איינגעהמען אויף די צווייטע העלפט.

און גראד דער איצטיגער וועלט־קריעג, — אזוי איז צו ער־
ווארטען, — וועט דערצו בייטראגען, אז די נאַציאָנאַליסטיש געזינ־
טע מלוכות זאָלען אויפגעבען איין מאָל פאר אלע מאָל זייער חלום
ווענגען א וועלט־הערשאַפט, זיי זאָלען זיך אומקעהרען צו ז י ך
א ל י י ן, און תופס זיין דעם אמת, אז עס זיינען דאַ אויך אנדע־
רע, וואָס ווילען לעבען אויף גאָט׳ס ערד, און צוואַר אנשטענדיג
לעבען, ניט אונטער דעם אייביגען דרוק פון דעם וועלט־עראָבערער.
דער העלישער פייער און דאָס פערלאָרענע בלוט וועט זיי מאכען
פאר „חוזרים בתשובה“, און אויף דעם חורבן פון דער נאַציאָנאַליס־
טישער געזינונג וועט אויפגעבויט ווערען א טעמפעל פאר דעם
ריינעם, מענשליכען נאַציאָנאַליזם.

און מען קאָן שוין זאָגאר איצט, אפילו ווען די קאַנאָנען זיינען
נאָך ניט פערשטומט געווארען און מענשען ווערען נאָך געשניטען
ווי זאנגען אויף די פעלדער — אפילו איצט קאָן מען שוין מערקען
די קאָנטורען פון דער קינפטיגער ענטוויקלונג. און ווידער הערען
מיר די שטימע פון דער דייטשער סאציאל־דעמאָקראַטיע, וועלכע
קינדיגט אן די קומענדע טענדענץ. די דייטשע סאציאל־דעמאָקראַ־
טיע האָט זיך אויסגעשפראכען געגען יעדען אנעקטירונגס־געדאנק.
די דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט ניט פערלאָרען דעם קאָפּ

ניסטען אין ענגלאנד האָבען אויך אנגעהויבען פּיעלעס איבערצו־נעהמען פון דער דייטשער סאָציאל־דעמאָקראטיע. זיי האָבען זיך פּשוט געלערנט פון איהר און געקוקט אויף איהר ווי אויף די בע־רופענע פיהרערין אין דעם אלוועלטליכען קלאסען־קאמפף.

עס איז שווער פאָראויסצוזאָגען, ווי עס וועלען זיך געשטאל־טען נאָך דער מלחמה די אינטערנאציאָנאלע בעציהונגען צווישען די פערשיעדען־לענדישע ארבייטער־אָרגאניזאציאָנען. עס זיינען דאָ שווארצזעהער, וועלכע זאָגען נביאות, אַז דער פערביטערטער און פערצווייפעלטער קאמפף אויף לעבען און טויט, וועלכער ווערט איצט געפיהרט כמעט פון אלע אייראָפּעאישע נאציאָנען, וועט צו־שטערען אונבארמהארציג די סאָלידאריטעט פון די פערשיעדענע נאציאָנאלע ארבייטער ארגאניזאציאנען. איינוועניג וועט אויך ווייטער אָנגעפיהרט ווערען דער קלאסען־קאמפף, אָבער לגבי חוץ וועט הערשען דער ענגער, בעשרענקטער נאציאָנאליסטישער גייסט. מיט אנדערע ווערטער: דער קלאסען־קאמפף וועט פערלירען זיין אינטערנאציאָנאלען כאראקטער און וועט זיך פערוואנדלען אין פיעלע בעזונדערע אינער־נאציאָנאלע קעמפפע.

איך גלויב, אַז די נביאות פון די שווארצזעהער וועט ניט מקוים ווערען. זי וועט ניט מקוים ווערען, ווייל זי שטעהט אין געגענזאץ צו דער אלגעמיינער מענשליכער ענטוויקלונג, צו דעם גאנצען פּראצעס, וואס די געזעלשאפט האָט דורכגעמאכט אין די לעצטע דורות, און וועלכער קאָן ניט איבערגעריסען אדער גאר אב־געהאקט ווערען אפילו צוליעב די פאָלגען פון דער אונגעהייערער מלחמה.

און ווען מיר קוקען זיך גוט צו צו דעם פּראצעס, זעהען מיר, אַז זיין הויפּט טענדענץ איז ניט קיין נ א צ י אָ נ א ל י ס ט י ש ע, נאָר א נ א צ י אָ נ א ל ע. ליידער פערוועקסעלט מען אין פּאלי־טישען לעבען ווי אויך אין דער פּרעסע די צוויי בעגריפען, גלייך ווי זיי וואלטען געווען שמות נרדפים, ווען אין אמת'ן שליעסען זיי זיך געגענזייטיג אויס. די נאציאָנאליסטישע וועלט־אנשויאונג פיהרט צו הערשערזוכט, צו אבשליסונג, צום גרויס ווערען אויף חשבון פון די אנדערע, מיט איין וואָרט — צום נאציאָנאלען גרוי־

פאראלעלען אין דער ענטוויקלונג פון דער דייטשער און אונזער איינענער סאציאל־דעמאָקראטיע און צייגען, אז אויך אונזער סאציאל־דעמאָקראטיע מאכט דורך די זעלבע עוואָלוציאָן ווי די דייטשע, נאָר, ווי געוועהנליך, מיט א פערשפּעטונג אויף א פּאָר צעהנדליג יאהר.

II

דער קאמפּף צווישען כהן און נביא.

פון אנהויב אן איז די קראפט פון דער סאציאל־דעמאָקראטישער לעהרע — דער מארקסיזם — געלעגען ניט אין איהר שטרענג וויסענשאפטליכען ווערט, ניט אין איהר טהעאָרעטישער בעגרינדונג, נאָר הויפּטזעכליך אין דער גרויסער ליידענשאפט, וועלכע זי האָט אין זיך געטראָגען און וועלכע האָט געדיענט אלס גרויסע אנציהונגס־קראפט פאר די אונטערדריקטע, אונטעריאָכטע און אָהן דערבארמען עקספּלואטירטע מאסען פון איין זייט און פאר די פּאָר יושר און גערעכטיגקייט עמפּפינדליכע נאטורען פון דער אנדער זייט. ניט דער היסטאָרישער מאַטעריאליזם, אלס גרונדלאגע פאר א נייע וועלטאנשויאונג, ניט דער „צוגאָב־ווערטה“ פון די ארבייטס־פּראָדוקטען און די ערקלעהרונג פון די קריזיסען — ניט זיי האָבען געהאט די מאגישע ווירקונג אויף די ברייטע ארבייטער מאסען, וועלכע זיינען גאָר ניט געוועזען אימשטאנד צו אריענטירען זיך אין אזעלכע קאָמפּליצירטע פּראָבלעמען. און אפילו אויף די אינטעליגענטערע קרייזען, וועלכע זיינען צונעשטאנען צו דער מארקסיסטישער לעהרע, האָבען די מארקסיסטישע היפּאָטהעזען געהאט נאָר אַן אונטערגעאָרדענטע ווירקונג. געריהרט די מאסען האָט דאס הייליגע פייער, מיט וועלכע די נייע לעהרע איז געווען דורכגעדרונגען. די גליהענדע פונקען, מיט וועלכע זי האָט געשפּריצט, האָבען אָנגעצונדען די געמיטהער, צוהיצט די ליידענשאפטען, און עס האָט אויסגעזעהען, גלייך ווי א בעגרינדער פון א נ י י ע ר ר ע ל י ג י א ן שטעהט ווי א ריעזען־שמיעד מיט'ן אייזערנעם האמער און קלאפּט אויף די געזעלשאפט.

און שרייט ניט וועגן דעם חורבן פון די אינטערנאַציאָנאַלע בעציהונגען נאָך דער מלחמה, ווי עס טהוען דאס פיעלע פון זייערע גענאָסען אין די אנדערע מלחמה פיהרענדע מדינות. אמת, עס זיינען פארגעקומען איצט, צוליעב דער שטעלונג צו דער מלחמה, שפאַלטונגען אין דייטשען סאציאל־דעמאָקראטישען לאגער, אבער עס איז פאראויסצוזעהן, אז גלייך נאָך דער מלחמה וועט זי ווידער קאָנען אויפטרעטען ווי א געשלאָסענע איינהייט, און אפשר נאָך געשטארקט אינוועניג און איינפלוסרייכער נאָך אויסען.

און ווייסט איהר פאר וואס? מחמת די דייטשע סאציאל־דעמאָקראטיע האָט נאָך מיט פיעלע יאהרען צוריק אקצעפּטירט דעם נ א צ י אָ נ א ל ע ן פ ר י נ צ י פ, און האָט זיך אָבגעזאָגט פון דעם אונקלאָהרען, פערשוואומענעם און בעריהמערישען קאָסמאָפּאָליטיזם, וועלכער האָט אין זיינע בעסטע יאהרען געבליהט נאָר אין די מחות פון טהעאָרעטיקער און האָט קיין מאָל ניט געהאט קיין ווארצלען אין דער רעאלער ווירקליכקייט. נאָך מיט פיעלע יאהרען צוריק האָט דער בערופענסטער פיהרער פון דער דייטשער סאציאל־דעמאָקראטיע, אוגוסט בעבעל, ארויסגעגעבען א הכשר די פוילישע סאציאל־דעמאָקראטען צו פערבינדען זייער סאציאל־דעמאָקראטישע געזינונג מיט זייער טהעטיגקייט פאר די ווידערהערשטעלונג פון דער נאציאָנאלער עקזיסטענץ פון פוילישען פאָלק. ער איז געגאנגען נאָך ווייטער. ניט נאָר א הכשר האָט ער זיי געגעבען, ער האָט זאגאר בעהויפּטעט, אז אין זייער אייגענשאפט אלס סאציאל־דעמאָקראטען זיינען זיי זאָגאר מ ח ו י ב צו בעטהייליגען זיך אין זייער נאציאָנאלער פאָלקס־בעוועגונג. און מען זאל ניט אונטערשעצען אזא קאטעגאָרישע אויסערונג פון א וועלט בעריהמטען סאציאל־דעמאָקראטישען פיהרער אין א צייט, ווען אין די בעגריפען האָט נאָך געהערשט פערווירונג און מען האָט געוואָרפען אין איין הויפען דעם נאציאָנאליזם פון דער „נאָוואָיע ווערעמיא“, צום ביישפיעל, מיט דעם נאציאָנאליזם פון די אונטערדריקטע און אונטעריאָכטע פעלקער, ווען דער אויסדרוק „נאציאָנאל“ איז געווען פסול, כמעט טרפה אין דער סאציאליסטישער געזעלשאפט.

איך וועל אין נעקסטען ארטיקעל אָנווייזען אויף אייניגע

ערשטע יאָהרצעהנטען פון זיין ענטוויקלונג קאָן מען ביז א געוויסען גראַד פערגלייכען מיט דעם אלטען קאַמפף צווישען דעם נביא און דעם כהן. דער כהן וויל מיט דעם רויך פון קטורת און מיט דעם בלוט פון אָקסען און שעפּסען מכפר זיין אויף קליינע און גרויסע, לייכטע און שווערע זינדען. דער נביא האָט ניט געזוכט קיין בע־רוהיגונג, אים געגענטייל, ער האָט געוואָלט, אז דאָס מענשליכע געוויסען זאָל זיך האַלטען אין איין צאַפּלען און פיהרען א שטענדי־גע מלחמה געגען יעדע אונגערעכטיגקייט. דער נביא האָט דערי־בער העפטיג מיט פייערגלוט פּראָטעסטירט געגען דאָס שכור־מאַכענדע בלוט פון פעטע קרבנות.

און אויך דער מארקסיזם, צוגעפּאסט צו די מאָדערנע אנשווי־אונגען און שטרעמונגען אין דער מענשליכער געזעלשאַפט, האָט אין זיך געהאט א ניצוץ פון יענעם גרויסען פּראָטעסטירענדען גייסט, וועלכער האָט פון די אור־אַלטע צייטען אָן ניט געלאָזען איינשלאָפען דאס מענשליכע געוויסען, א ניצוץ פון יענער גרויסער ליידענשאַפט, וועלכע האָט צוערשט אויפגעפלאַקערט אויף דעם סיני און דערנאָך אריבערגעשפּרונגען אויף אנדערע פּלעצער און זיי בעלויכטען מיט דעם סיני׳אישען אבגלאַנץ. און עס איז געווען מערקווירדיג צו בעאבאכטען, ווי איין איד האָט ארונטערגע־נומען פון פּיעדעסטאַל אן אנדערען אידען, און ניט האָ־בענדיג די כונה צו פערנעהמען זיין פּלאַץ, דעם כמעט דורך יאָהר־טויזענדע געהייליגטען פּלאַץ, האָט ער איהם דאָך פערשאַפט די שטאַרקסטע קאָנקורענץ. די בילדער פון קארל מארקס און פערדי־נאַנד לאַסאַל האָבען פערנומען דעם פּלאַץ פון הייליגע ביל־דער, איינער אַלס „גרינדער“, דער צווייטער אלס „אפּאָסטאָל“, אין די אונצעהליגע קליינע ארבייטער דירות, וואוהין זיי האָבען אריינ־נעטראַגען ליכט און ווארימקייט.

פאַר די ארבייטער האָט זיך די מארקסיסטישע לעהרע פער־וואַנדעלט אין א נייע „ענטפּלעקונג“, אין א נייע תורה, און ווי יעדע נייע תורה האָט אויך דער מארקסיזם געמוזט דורכמאַכען זיין שטורם און דראַנג פּעריאָדע. אין דיעזער צייט פון שטורם און דראַנג האָבען די מאַרקסיסטישע אַפּאָסטעל גערונערט

און ניט אומזיסט האָבען זיך פאר דער נייער לעהרע דער־שראָקען מעהר פון אלעמען די דיענער פון דער הערשענדער קירכע. ניט אומזיסט האָבען זיך גענומען די גלחים פון אלע קריסטליכע קאָנפעסיאָנען צו בעקעמפפען די סאָציאל־דעמאָקראטישע תורה מיט מעהר פייער, מיט מעהר גאל און מיט מעהר קאס און פיינדשאפט אפילו ווי די קאפיטאליסטען און די פעאָדאלען. די לעצטערע האָבען אין אנפאנג געהאט נאָר א פעראכטונגס־געפיהל פאר די סאָציאל־דעמאָקראטישע היץ־קעפּ, די גלחים אָבער האָבען מיט זייער חוש הריח, — ווערכער, נעבענביי בעמערקט, איז ביי זיי זעהר ענט־וויקעלט, — דערפיהלט, אז דאָ רוקט זיך אָן א נייע סכנה פאר זיי און זייער גאנצער השפעה אין דער געזעלשאפט. און זיי האָבען ניט געהאט קיין טעות, ווייל דער מארקסיזם האָט אין זיך ווירקליך געטראגען סימנים פון א נייער רעליגיאָן. און געריכטעט איז ער געווען געגען די הערשענדע קירכע. איך וויל מיך קלאָה־רער אויסדריקען. דער מארקסיזם אלס אזעלכער האָט ניט געהאט צו טהאָן מיט טהעאָלאָגישע פראגען, זיין אביעקט איז געווען ניט גאָט, די וועלט און דער מענש, נאָר די מענשליכע געזעל־שאפט, און אין פלוג האָט ער ניט מחיב געווען זיינע אנהענ־גער צו קיין בעשטימטער רעליגיעזער וועלט אויפפאסונג. אן אי־בערצייגטער, שטרענג גלויביגער מארקסיסט קאָן צו גלייכער צייט זיין שטרענג גלויביג אדער פריינגעזאנען אין זיין רעליגיעזען לע־בען און ניט אריינפאלען דערביי אין א אינערען ווידערשפרוך מיט זיך אליין. און דאך איז דער מארקסיזם געווען געריכטעט געגען די קריסטליכע קירכע, ניט מחמת ער איז געווען א פיינד פון קריסט־ליכען גאָט, נאָר ווייל ער האָט געזעהען אין די קריסטליכע כהנים מיט זייער בערוהיגענדער מיסיאָן די גרעסטע שטערונג פאר דעם געזעלשאפטליכען פארטשריט, ווייל זיי בענוצען די רעליגיאָן ווי א נארקאָטיקום פון איין זייט פאר די אין שווערער ארבייט אבגע־שטומפטע מאסען, זיי זאלען ניט פיהלען זייער וועהטאָג, און פון דער אנדער זייט פאר די רייכע און זאטע, זיי זאלען ניט פיהלען קיין געוויסענסביסע פאר זייערע אייגענע עברות.

דעם קאמפף צווישען דעם מארקסיזם און דער קירכע אין די

געביעט פון דער רעליגיאָן און דעם נאַציאָנאַליזם עטוואָס עהנליכעס ווי אויף דעם עקאָנאָמישען געביעט? אפשר האָט דער ק א פּ י ־ ט א ל י ז י ר ו נ ג ס פּ ר אָ צ ע ס ארומגענומען אויך די רעלי־ גיעזע און די נאַציאָנאַלע זייט פון דער געזעלשאַפט און פונקט ווי אויפ'ן עקאָנאָמישען געביעט קאָנצענטרירט זיך אין די הענד פון אַ קליינער גרופּע אויך עטוואָס אנדערעס וואָס ווערט געשאַפען פון גאַנצען פאָלק און בילדעט זיין גייסטיגעס פערמעגען? אפשר איז גאָר די רעליגיאָן ווי אויך דאָס נאַציאָנאַלע עמפּפינדען אַן און פאַר זיך עטוואָס, וואָס געהט ארויס פון דער פאָלקס נשמה, טיעף אין איהר איינגעוואָרצעלט און פעסט מיט איהר פערבונדען פאַראייביג, און נראה מחמת דעם טעם האָבען זיך די רייכע און די שטאַרקע אָנגעכאַפּט אָן דיעזע צוויי מאָמענ־ טען, געזוכט איינצושפּאַנען זיי אין זייער אייגענעם וואָגען, כדי צו האָבען מעהר השפעה אויף די מאַסען?

אַ לאַנגע צייט האָט עס גענומען ביז די פיהרער האָבען זיך ארומגעזעהן, אז עס איז פּשוט געפעהרליך אָנצופיהרען דעם קולטור קאַמפּף מיט די זעלבע מעטהאָדען, ווי זיי האָבען איהם געפיהרט אין דער שטורם־ און דראַנג־פּעריאָדע פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַ־ טישער בעוועגונג. זיי האָבען געמוזט איינזעהען, אז דער מאַרק־ סיזם האָט מעהר ניט ווי א ו י ף א ו ו י ל ע פערנומען דעם פּלאַץ פון אַ פאָלקס רעליגיאָן, נאָכדעם איז ער געוואָרען דאָס, וואָס ער איז אין עצם געווען פון אָנהויב אָן — אַ פּאָליטיש־סאָציאַלע לעהרע, וועלכע ענטשפּרעכט ד ע ם ו ו א ו נ ש פון די ארביי־ טענדע מאַסען אויף דעם געביעט פון זייער עקאָנאָמישען קאַמפּף. ניט וועניגער אָבער אויך ניט מעהר.

און שריט ביי שריט האָבען זיי זיך אָבגעזאָגט פון דער אָ פּ י צ י ע ל ע ר בעקעמפּפונג פון דער רעליגיאָן אלס אזעלכע, און שריט ביי שריט האָבען זיי זיך צוריקגעקעהרט צו ד ע ם נאַ־ ציאָנאַליזם, אָהן וועלכען אַ געזונד פאָלק קאָן גאָר ניט עקזיסטירען. נאָך לאַנג, לאַנג פאַר דער מלחמה האָבען די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פערטרעטער געפונען פאַר נויטיג הילכיג צו ערקלעהרען אין דייטשען רייכסטאַג, אז דעם אמת'ען פּאַטריאָטיזם דאַרף מען זוכען ניט

אנקעגען די קירכע מיט דערזעלבער ביטערקייט, ווי יעדע נייע אמונה טרעט אויף אקעגען די אלטע. זיי האָבען געזוכט מיאוס צו מאכען ביי די מאסען אלע קירכליכע איינריכטונגען, ארויסשטעלען זייער לעכערליכקייט און פאלשקייט, ביז זיי האָבען זיך דערקליי־בען צום קריסטליכען גאָט אליין, ניט רעכענדיג זיך מיט דער פאָלקס פסיכע. זיי האָבען געשטרעבט מ ב ט ל צו זיין דאס קריסטענטהום און אויף זיינע רואינען אויפבויען דעם מארקסיזם אלס א פ ר א ל ע ט א ר י ש ע רעליגיאָן אים געגענזאץ צו דער הערשענדער רעליגיאן פון די רייכע. איז דאָ א טיעפער אבגרונד צווישען ארבייט און קאפיטאל, מוז פערוואָרפען ווערען יעדע רעלי־גיאָן, וועלכע זוכט צו בויען בריקען צווישען דעם ארבייט־געבער און דעם ארבייט־נעהמער. דער קאנפליקט מוז זיין שטרענג דורכ־געפיהרט, ביז צום הימעל, ביז צו דער גאָטהייט.

און אין איינעם מיט דער רעליגאָן האָט מען זיך גענומען פאר דאס נאציאָנאלע געפיהל פון די מאסען. די סאציאל־דעמאָקראָ־טישע פיהרער האָבען אין זייערע בעציהונגען צום נאציאָנאלען פאָלקס־געפיהל געמאכט דעם זעלבען פאלשען חשבון ווי זיי האָבען געמאכט אין זייער פערהעלטניס צו דער רעליגיאָן. אי דאָס נאציאָנאלע געפיהל האָבען זיי בעטראכט ווי א פראָדוקט פון דער בעשטעהענדער געזעלשאפטליכער אָרדנונג, און ווי באלד זיי זיינען נעקומען צו בעקעמפפען די בעשטעהענדע אָרדנונג און איינפיהרען א נייע, מוז אלץ אוועקגערוימט ווערען, וואָס איז פערבונדען מיט דער אלטער אָרדנונג. אויבערפלעכליך האָבען זיי גע־מערקט, אז די רעליגיאָן ווערט אונטערשטיצט פון די הויכע, זיי בויען די קירכען, זיי בעצאָהלען די פרעדיגער, און די קירכע שטעהט אים דיענסט פון דעם קאפיטאל. פונקט אזוי האָבען זיי אויבער־פלעכליך געמערקט, אז די רייכע זיינען זעהר נאציאָנאליסטיש גע־שטימט און אונטערשטיצען דעם א פ י צ י ע ל ע ן נאציאָנאליזם. מסתמא, טויגען זייביידע אויף ספרות און מען מוז זיי ערקלעה־רען א פערניכטונגס קאמפף.

זיי האָבען זיך אָבער ניט פערטיעפט אין די מענשליכע פסיכע און זיי האָבען ניט א קלעהר געטהאָן: אפשר געהט פאָר אויף דעם

פיעל פרייע צייט און זיינען אויך ניט פֿאַרבערייטעט פֿאַר וויסענ־שאַפטליכע חבורים, איז געשאַפֿען געוואָרען אַ מאַרקסיסטישער קאַ־טעכיזם, אַ מין „קיצור שולחן ערוך". דיזעלבע ערשיינונג, ווי מיר טרעפֿען זי אָן אין דער ענטוויקלונג פֿון כמעט אַלע אמונות. אויף נאָך איין איינציגען פּונקט וויל איך הינדייטען, וועלכער בעווייזט קלאָהר, ווי ווייט די מאַסען האָבען געקוקט אויף דעם סאָציאַל־דעמאָקראַטיזם ווי אויף אַ נייע ת ו ר ה, אַז אפילו די רעליגיעזע טערמינאָלאָגיע האָט געפֿונען אָנווענדונג בנוגע צום מאַרקסיזם. מאַרקס איז געווען אַ פֿילאָזאָף, אַ בעגרינדער פֿון אַ נייער געשיכטס אויפֿפֿאַסונג, ער איז דערגאַנגען, אָדער געגלויבט אַז ער איז דערגאַנגען צו דער א ו ר ־ צ ע ל ע פֿון די געזעל־שאַפטליכע בעציהונגען. ווי איך האָב שוין פֿריהער דערמאָנט, האָט ער זיך מיט טהעאָלאָגישע פֿראַגען ניט בעשעפֿטיגט. און דאָך איז ער דער איינציגער אונטער די פֿילאָזאָפֿישע דענקער, וועלכער האָט זוכה געווען צו האָבען אָ ר ט ה אָ ד אָ ק ס ע אַנהענגער. ווער האָט איינגעפֿיהרט דעם טערמין אָרטהאָדאָקס אין פֿערבינדונג מיט דעם מאַרקסיזם? איך גלויב, אַז ווען אפילו אירגענד אַן איינצ[illegible] נער אינטעליגענט האָט צוערשט געברויכט דיזען אויסדרוק, איז דאָס אויך אַ סימן פֿאַר די שטימונגען, וועלכע האָבען געהערשט אין די מאַסען. ווען די מאַסען וואָלטען ניט געגעבען זייער חתימה אויף דיזע אויסערגעוועהנליכע בעצייכנונג, וואָלט דער אויסדרוק „מאַרקסיסטישע אָרטהאָדאָקסיע" ניט בעקומען קיין בירגער־רעכט אין דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער ליטעראַטור.

אין דער אידישער וועלט האָט דערזעלבער קולטור קאַמפּף אָנ־גענומען נאָך אַ פֿיעל העסליכערען און אַ פֿיעל שעדליכערען כאַ־ראַקטער ווי אין דייטשלאַנד אָדער אין די אַנדערע מדינות.

אין דייטשלאַנד גופֿא האָט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער קולטור־קאַמפּף אויף קיין האָר ניט אָנגערירט דאָס אידישע לעבען. דער אידישער אַרבייטער איז אין דייטשלאַנד כמעט ניט בנמצא. און די איינצעלנע אידישע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען צוגע־שטאַנען צו דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אָרגאַניזאַציאָן, זיינען דערשלונגען געוואָרען אין דער אַלגעמיינער מאַסע. זיי זיינען

ביי די רייכע, נאָר ביי די אַרבייטער. זיי, די אַרבייטער, האָבן הויפּטזעכליך מיט זייער שוויים און בלוט אויפגעבויט דעם שטאַאַט, און זיי וועלען איהם בעשיצען מיט זייער ברוסט אין דעם מאָמענט פון געפאהר. אין די בירגערליכע קרייזען איז מען געווען ערשטוינט איבער די פּאַטריאָטישע רעדען פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פיהרער. זיי האָבן אָבער געהאַלטען אַזעלכע רעדען ניט כּדי צו נושא חן זיין ביי דער רעגיערונג אָדער ביי בירגערליכע קלאַסען, נאָר מחמת זיי האָבן אין דיעזע רעדען אויסגעדריקט די אמת'ע שטימונג פון די אַרבייטער־מאַסען.

דער אַרבייטער האָט זיין פּסיכאָלאָגיע ניט געענדערט. געענדערט האָט זיך די אויפפאַסונג און די טאַקטיק פון די פיהרער.

עטוואָס ענגליכעס איז אויך פאָרגעקומען ביי אונז, אין אונזער סאָציאַלער ענטוויקלונג, אָבער מיר האָבן געהאַט פיעל מעהר ווי די אַנדערע אויסצושטעהען פון דער שטורם־ און דראַנג־פעריאָדע, וועלכע האָט געטראָגען אויף זיך דעם אונשעהנעם גלות־שטעמפּעל, ווי אַלעס וואָס שפּיעלט זיך אָב אין אונזער גלות לעבען.

III

די נאַציאָנאַלע ערוואַכונג פון'ם אידישען אַרבייטער

אין מיינע פריהעריגע אויספיהרונגען האָב איך זיך אָבגעשטעלט אויף די פאָרמען פון דעם קולטור־קאַמפּף, וועלכע די דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט אין די ערשטע יאָהרצעהנטען פון איהר ענטוויקלונג געפיהרט אַנקעגען די קירכע און דעם פּאָלקס־נאַציאָנאַליזם. איך האָב זיך אויך בעמיהט צו בעווייזען, אַז די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע לעהרע, וועלכע איז אריינגעטראָגען געוואָרען אין די אַרבייטער מאַסען, האָט אליין באַלד אָנגענומען אַ מין רעליגיעזען כאַראַקטער. די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע דאָגמען האָבן זיך באַלד פערוואַנדעלט אין אַ פּראָלעטאַרישען „אני מאמין" און דער מאַרקסיזם איז אריינגעקוועטשט געוואָרען אין פּאַראַגראַפען פון אַ פאַרטיגען „שולחן ערוך". פאַר די מאַסען, וועלכע האָבן ניט

צו ווערען פאר דעם אידישען אינטעליגענטען סאָציאַל־דעמאָקראַט, אז מען קאָן ניט קומען צו די אידישע מאסען מיט א פארטיגען „שולחן ערוך", אז פיעלעס מוז אנדערס צוגעשניטען זיין, מעהר צוגעפּאסט צו די בעדערפניש און צו דעם חאראקטער פון דעם אידישען ארבייטער.

דורך די נויט פון די אומשטענדען, דורך דעם צוואנג פון אונטען איז געבאָרען געוואָרען דער „בונד", די ערשטע אידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציאָן. די ענטשטעהונג פון דעם „בונד" איז געווען איינע פון די וויכטיגסטע עטאפּען אויף דעם ענטוויקלונגס וועג פון דעם אידישען ארבייטער. מיט דעם ערווערב פון אן אייגענער פערטרעטערשאפט, האָט ער זיך אָנגעהויבען צו עמאנסיפּירען פון דעם אינערען יאָך, וועלכען ער האָט ביז אהין געטראָגען אין די ארבייטער אָרגאַניזאַציאָנען גופא. ליידער אָבער האָבען די פיהרער פון „בונד", לכל הפחות אין די ערשטע 6—8 יאָהר פון זיין ענטשטעהונג, נאָך געלעבט אין די אַלטע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע טראדיציאָנען. אלס איינציקלעך פון זיידעס, וועלכע האָבען אָבגעהיט דעם שולחן־ערוך מיט אלע חומרות, האָבען זיי אין מארקסיזם פערטראָטען די עקסטרעם אָרטהאָדאָקסע ריכטונג און דעם קולטור קאמפף האָבען זיי אָנגע־פיהרט נאָך מיט מעהר ביטערקייט ווי די דייטשע סאָציאַל־דעמאָ־קראַטען אין זייער צייט. עס איז געווען א פערניכטונגס־קאמפף געריכטעט אי געגען די אידישע רעליגיאָן מיט אלע איהרע טראַ־דיציאָנען, אי געגען דעם אידישען נאציאָנאליזם. דער פאקט וועט בלייבען פערשריבען אין דער אידישער געשיכטע אויף אייביג: די אידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט בעקעמפפט די אידיש־נאציאָ־נאלע בעפרייאונגס בעוועגונג, וועלכע האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם ציוניזם, ניט מיט וועניגער שארפקייט און געהעסיגקייט ווי די רייכע אסימילאַטאָרישע און אסימילירטע בורזשואזיע מיט איהרע העלפער און העלפערס העלפער.

מיט דער צייט אָבער האָט דער „בונד" געמוזט ענדערען זיין פּראָגראַם בנוגע צום פּונקט נאציאָנאליזם, און ווידער אונטער דעם דרוק פון אונטען. דאָס ביסעל נאציאָנאליזם, וואָס דער „בונד"

אריינגעטראָטען אין די אָרגאניזאציאָן ווי די דייטשען, אָהן זאָנדער אינטערעסן, אָהן ספּעציעלע אויפגאבען, ניט ווילענדיג און ניט וויסענדיג האָבען זיי בעשטימט אריינגעטראָגען אין די סאָציאל־דעמאָקראטישע רייהען א ספּעציפיש אידישע נאָטע — אָבער דאָס האָט ניט קיין שייכות צו דעם ענין, וועלכער אינטערעסירט אונז דאָ.

פון דייטשלאנד איז דער סאָציאל־דעמאָקראטיזם אריבערגע־וואָרפען געוואָרען אין רוסלאנד, און א בעדייטענדער טהייל פון דער אידישער יוגענד איז גלייך צוגעשטאנען צו איהם, מיט היץ און אייפער, ווי די יוגענד, און בעזונדערס נאָך מיט אן אָריענטאלישער ליידענשאפט, איז נאָר אימשטאנד נאָכצולויפען א נייער אידעע. אָבער אויך די אידישע יוגענד אין רוסלאנד איז צוגעשטאנען צו דער נייער בעוועגונג ניט ווי א אידישע יוגענד, נאָר ווי א טהייל פון דער אלגעמיינער רוסישער. דעם אידישען קולטור קאמפף האָט זי ניט אויפגענומען, ווייל זי האָט דאָס יודענטהום פּשוט א י ג ־ נ אָ ר י ר ט. ווען זי איז אפילו נעגאנגען צו דעם אידישען ארבייטער, האָט זי זיך ווענינ געקימערט וועגען זיין אויסנאהם־שטעלונג אין דער ארבייטער וועלט גופא. זי האָט ניט פערשטאנען, אז די אידישע געזעלשאפט האָט אן אייגענע סטרוקטור צוליעב דער אייגענער פּאָליטישער און עקאָנאָמישער לאגע, וועלכע דאָס אידי־שע פאָלק געהמט איין צווישען די הערשענדע נאציאָנען. ניט נאָר האָט זי זיך ניט פערטיעפט אין דאָס אידישע פּראָבלעם, זי האָט געלייקענט די עקזיסטענץ פון דעם פּראָבלעם, ניט אנערקענט זיין בעדייטונג. די אידישע פראגע — דאָס איז מעהר ניט ווי א צופעליגקייט, די פאָלגע פון א בעשטימטען מלוכה רעזשים. ווען דער רעזשים וועט אונטערגעהן, וועלען ממילא די אידישע און עהנ־ליכע פראגען פערענטפערט ווערען.

ערשט מיט דעם וואוקס פון דער אידישער ארבייטער צאָהל, ערשט מיט דער ענטשטעהונג פון נייע פון אידען געשאפענע אינ־דוסטריען, וואו דער אידישער ארבייטער האָט געפונען בעשעפטיגונג (פון די רוסישע פאבריקען איז דער אידישער ארבייטער געבליבען כמעט ווי אויסגעשלאָסען עד היום הזה), האָט אָנגעהויבען קלאָהר

ציאָנאַלען קיום פון זייער פאָלק ניט גרוים. דער דייטש, דער פראַנצויז און אז. וו. האָט ניט פשוט וואוהין צו ענטלויפען. ער מאָג זיך צורייסען, ער בלייבט דאָך אין זיין פאָלק, רעדט זיין שפראַך, האָדעוועט זיינע קינדער אין דעם גייסט פון זיין פאָלק און העלפט בויען די געזאַמטע קולטור פון זיין אייגען פאָלק. ביי אונז אָבער איז דאָ וואוהין צו אַנטלויפען, און אונזער יוגענד איז טאקע געלאָפען, האָט געזעעט פרעמדע פעלדער, געטרענקט פרעמדען באָדען אי מיט שוויס, אי מיט בלוט, און איז געוואָרען א היטערין פון פרעמדע וויינגערטנער.

די יוגענד איז געלאָפען, און די פיהרער האָבען צוגעפּאַטשט „בראַוואָ", ביז עס איז געקומען דער קריזיס, דער שרעקליכער קריזיס, ביז מיר האָבען איינגעזעהען, אז אונזער אינערער חורבן איז אפשר גרעסער און סכנות'דיגער פאַר אונזער קיום, ווי אַלע פערפאָלגונגען, וועלכע מיר האָבען אויסגעשטאַנען פון אונזערע שונאים.

און א שטאַרקער מאָהנרוף האָט פערהילכט די אידישע וועלט, א מאָהנרוף צו בעזינען זיך און אומצוקעהרען זיך צו זיך אַליין.

און דער אידישער ארבייטער קאָן ניט בלייבען טויב פאַר דיעזען רוף. ער וועט זיך מוזען אָברופען.

12—17 אָקטאָבער, 1916.

האָט אויפגענומען אין זיין פּראָגראַם, איז געקומען ניט ווי דער מהוי פון אויבען, נאָר ווי א קוואַל פון אונטען, דורך די פאָדערונגען פון די אידישע אַרבייטער־מאַסען. און נאָך ביז אויף היינטיגען טאָג איז די דיסטאַנץ צווישען דעם פּראָגראַמאַטישען נאַציאָנאַליזם פון דער אידישער סאָציאַל דעמאָקראַטיע און צווישען די נאַציאָנאַלע שטימונגען פון די אידישע מאַסען זעהר גרויס. די אידישע מאַסען זיינען באמת נאַציאָנאַל געשטימט און אָפען פאַר די העכסטע נאַ־ציאָנאַלע אידעאַלען. די פיהרער אָבער האָבען מעהר ניט ארויסגע־געבען א הכשר אויף א פאַרוועזן נאַציאָנאַליזם, פּונקט ווי א ליבעראַלער רב ניט ארויס אין א נויט־פאַל א הכשר אויף ארבעס און הערינג צו פּסח.

די גרויסע דיפערענץ צווישען די שטימונגען פון די מאַסען און צווישען דער וועלט אנשויאונג פון די אידישע סאָציאַל־דעמאָקראַ־טישע פיהרער האָט ארויסגערופען א נייע אידישע אָרגאַניזאַציאָן — די פּועלי־ציוניסטישע, וועלכע איז בערופען צו פערנעהמען מיט דער צייט דעם פּלאַץ פון דער אמת׳ער און אַלזייטיגער פערטרעטערין פון די אידישע ארבייטער מאַסען. זי איז נאָך יונג אין יאָהרען דערוויל, זי האָט נאָך ניט געקאָנט גובר זיין אין דער קורצער צייט פון איהר עקזיסטענץ די נעגאַטיווע השפּעה פון איהרע עלטערע שוועסטער, וועלכע האָבען געזוכט צו ווירקען אויף די אידישע מאַסען ענטנאַציאָנאַליזירענד. איהר צוקינפטיגע ענטוויקלונג איז אָבער זיכער, ווייל זי ענטשפּרעכט דעם אידישען פאָלקס־גייסט, ווייל זי האָט איהר טהעאָרעטישע בעגרינדונג ניט געבאָרגט, ניט געליהען און אין איהר ענטוויקלונג קיינעם ניט נאָכגעטאַנצט, ווייל זי קומט צו די אנדערע אָרגאַניזאַציאָנען ווי א גלייכע צו גלייכע, ווען ניט אין דער שטאַרקייט, וואָס דריקט זיך אויס אין צאָהלען, אָבער אין דער שטאַרקייט פון איהר ספּעציפישען גע־וויכט, פון איהר אינערער וואַרהאַפטיגקייט.

צופיעל האָבען מיר נאָכגעטאַנצט אנדערע און פערלייקענט אונזער אייגענע נאַטור. מיר האָבען דערביי פערגעסען, אז ווי דער דייטש, דער פראַנצויז און אזוי ווייטער זאָל ניט פערדיגען אפילו דעם עקסטרעמסטען קאָסמאָפּאָליטיזם, איז די סכנה פאַר דעם נאַ־

קנאפּהייט. דער דורכשניט מענש קען אפילו ניט די העלפט ווער־
טער פון זיין אייגענער שפּראכע, און ווען ער קען זיי, ווייס ער ניט
ווי מען ווענדט זיי ריכטיג אָן. מען טאָר אָבער ניט אורטהיילען
אזוי. מען טאָר ניט פערגעסען, אז א וואָרט איז מעהר ווי א ס י מ ן,
מעהר ווי א ב ע ש ר י י ב ו נ ג פון א בעגריף. מיט דעם וואָרט
גיבען מיר אָבער איינער דעם אנדערן אויך דעם א י נ ה א ל ט
ג ו פ א פון דעם בעגריף, און דעריבער, ווען מיר ווענדען אָן
פאלשע ווערטער, טראָגען מיר אריין פאלשקייט אויך אין אונזערע
בעגריפען און דערנאָך איז אונז שווער ארויסצוקריעכען פון אונזער
אייגענעם סכסוך. מילא אין דער קאָנקרעטער וועלט פון געגענ־
שטאנדען איז די געפאהר ניט אזוי גרויס, ווען דאָס וואָרט פּאסט
ניט אזוי צום געגענשטאנד. דער וואָס איז פּעראינטערעסירט אין
דעם געגענשטאנד פערלאָזט זיך ניט אויף דאָס וואָרט, ד. ה. אויף
דעם נאָמען פון געגענשטאנד. ער אונטערזוכט דעם געגענשטאנד
גופא. קויפט ער, צום ביישפּיעל, אן אויטאָמאָביל, וועט ער זיך ניט
פערלאָזען אויף דעם נאָמען אויטאָמאָביל, ער ווייס געוויס דעם
אונטערשיעד צווישען א פּעקארד און א פאָרד, א. אז. וו., אָבער אין
דער אידעען וועלט, וואו מען האָט צו טהאָן מיט אבסטראקטע
בעגריפען, וואו מען קאָן דעם געגענשטאנד ניט אָנטאפּען, טראָגט
אריין די אָנווענדונג פון ניט פּאסענדע ווערטער א צוטומלעניש אין
די בעגריפען, מען קומט צו פאלשע אורטהיילען, און דער אמת, די
ריכטיגע זאכלאגע ווערט פערדונקעלט. דיעזער אומשטאנד האָט
ניט נאָר א טהעאָרעטישע בעדייטונג, ער איז וויכטיג ניט נאָר פאר
געלעהרטע, ער שפּיעלט א בעדייטענדע פּראקטישע ראָליע, ער האָט
א גרויסען איינפלוס אויף די ענטוויקלונג פון אונזערע אידעען
און פאָרשטעלונגען און דורך זיי אויף אונזער גאנצען פאָרטשריט.

אָהן קיין שום ספק וואָלט די מענשהייט גיט געווען אזוי גע־
שטערט אין איהר פאָרטשריט, ווען מיר וואָלטען קאָנען דערגריי־
כען איינער דעם אנדערן אונמיטעלבאר מיט די געדאנקען, אָדער
ווען אונזער שפּראכע וואָלט געווען אזוי פּאָלקאָמען, אז מיר זאָלען
מיט ווערטער קאָנען אויסדריקען גאנץ פּרעציז אונזערע געדאנקען.
דערווייל זיינען מיר נאָך ווייט פון דעם אידעאל.

אַ דוחק אויף ווערטער

דאָ ווערט גערעדט מכח אַ קולטערעלער קראַנקהייט, פון וועלכער די מענשהייט ליידט אָבער ניט ווייניגער און אפשר נאָך מעהר ווי פון די פיזישע קראַנקהייטען. די קראַנקהייט בעשטעהט אין דעם, וואָס מיר אָפערירען מיט אַלטע ווערטער, וועלכע דעקען ניט מעהר די ניי געבאָרענע בעגריפען און טראָגען דורכדעם אַריין אַ פּלאָנטער אין די געדאַנקען וועלט. דאָס קומט דערפון, וואָס די שפּראַכע, דאָס וויכטיגסטע פערקעהרס־מיטעל צווישען מענש און מענש, איז מעהר קאָנסערוואַטיוו, מעהר ריקשטעהנדיג אין איהר ענטוויקלונג ווי אַלע אַנדערע מיטלען, וואָס דיענען צום זעלבען צוועק. דאָס לעבען ווערט מיט יעדען טאָג קאָמפּליצירטער, יעדען טאָג ווערען מיר רייכער מיט נייע בעגריפען, מיר זיינען אָבער זעהר לאַנגזאַם אין דער שאַפונג פון נייע ווערטער. אין דער טעכניק געהט עס נאָך ווי עס איז, ווייל די נויט צווינגט אונז צו געבען אַ נייעם נאָמען דעם נייעם געגענשטאַנד, זוכען מיר אויס אַלע ווערטער און שאַפען פון זיי נייע קאָמבינאַציאָנען. אַמ מייסטען מאַכען מיר אַ הלואה ביי די אַלטע גריכען אָדער די אַלטע רוימער. מיר זיינען פּראַקטיש. מיר מאַכען דאָרט הלואות, וואו מען ברויכט ניט צו צאָהלען ציגזען און וואו קיינער פערלאַנגט אויך דעם קרן ניט צוריק. קומט אָבער צו דער אידעען וועלט, צייגט זיך דאָ אַרויס אונזער גאַנצע אונפעהיגקייט צו זיין שעפּפעריש, און ווען מיר דענקען אפילו מיט נייע בעגריפען, שלעפּען מיר זיך נאָך נאָך די אַלטע ווערטער.

נו, קאָן מען מיינען, אַז דערין שטעקט ניט קיין סכנה. זאָלען וועגען דעם דאגה'נען די פילאָזאָפען אָדער די וואָרט־קינסטלער ווען זיי פיהלען אַ שפע אין בעגריפען און אַ דוחק אין ווערטער. דער דורכשניט מענש האָט זיך ניט וואָס צו קימערען וועגען דער ווערטער

פשוט און גלאַט, ווי דער מעכאַניזם פון אַן אינגערזאָל זייגערל.

איך האָב געפּרואווט מתוכח זיין זיך מיט זיי. איך האָב פּערזוכט צו צווינגען זיי, זיי זאָלען זיין לאָגיש. ביי די הנחות איז עס נאָך געגאַנגען, דאָס הייסט ביי דער טהעזע און דער אַנטי־טהעזע. איז אָבער געקומען צום בעשלוס, צום סילאָגיזם — דאָ האָבען זיי זיך אָנגעהויבען צו בריקען און עקשנ'דיג ניט מודה זיין אין שטרענג לאָגישע אויספיהרונגען.

— זייט איהר מודה, אַז אַ נאַציאָנאַליסט מוז אַנערקענען דעם נאַציאָנאַליזם אַלס פּ ר י נ צ י פּ?

— יע, מיר זיינען מודה.

— זייט איהר מודה, אַז ווי באַלד מיר זיינען פּ ר י נ צ י פּ י עֶ ל עֶ נאַציאָנאַליסטען מוזען מיר אַנערקענען דאָס רעכט פון יעדער נאַציאָן אויף פרייע ענטוויקלונג?

— יע, מיר האָבען ניט וואָס איינצואווענדען געגען אַזאַ הנחה.

— זייט איהר מודה, אַז דער, וואָס צושטערט פרעמדע נאַציאָנען דורך אונטערדריקונגען אָדער מלחמות, אַרבייט ג ע ג ע ן די פאָדערונגען פון דעם פּרינציפּיעלען נאַציאָנאַליזם?

— יע, אונז שיינט, אַז אויך דיעזע בעהויפּטונג איז אַ ריכטיגע.

— היינט פאַר וואָס וואַרפט איהר די שולד פון דער מלחמה אויף דעם נ אַ צ י אָ נ אַ ל י ז ם און איהר זעהט ניט איין, אַז אין אמת'ען פאַלט די שולד אויף די צושטערער פון דעם נאַציאָנאַליזם, אויף די, וועלכע ערקענען נ י ט אַן דעם נאַציאָנאַליזם אַלס פּרינציפּ?

— אָבער זיי זיינען דאָך פּאָרט נאַציאָנאַליסטען! ביסמאַרק און מאָלטקע — זיינען זיי דען ניט געוועזען קיין נאַציאָנאַליסטען? האָט זיי דען די גאַנצע וועלט ניט בעטראַכט ווי די פּערקערפּערער פון דעם אולטראַ־נאַציאָנאַלען געדאַנק? האָבען דען מיר אַליין, אין אונזער אייגענשאַפט אַלס זשורנאַליסטען, זיי ניט אַרויסגע־

אין דער לעצטער צייט איז מיר אויסגעקומען זעהר אָפט צו בעגעגענען זיך מיט אמעריקאניש־ענגלישע זשורנאליסטען. זיי האָבען אלע גערעדט מיט מיר מכח דער מלחמה און מעהר ווי אלץ האָט זיי אינטערעסירט דער אָנפאנג, די אורזאכע פון דער מלחמה, ניט די פּאָליטישע אָדער די דיפּלאָמאטישע אורזאכע, וועלכע יעדע פון די קעמפּפענדע מלוכות טרייסעלט פון זיך אָב און ווארפט זי ארויף אויף איהר געגנערין, די ענגלענדער אויף די דייטשען, די דייטשען אויף די ענגלענדער און אז. וו. — זיי האָט אינטערעסירט די ו ו ע ל ט ־ ה י ס ט אָ ר י ש ע אורזאכע, וועלכע האָט צו טהאָן ניט מיט איינצעלנע מלוכות, נאָר מיט דער ענטוויקלונג פון דער גאנצער מענשהייט. איך האָב זיך דערפרעהט, ווען איך האָב געמערקט, אז אויך די אמעריקאנער זשורנאליסטען דערהויבען זיך צו א העכערער מדרגה פון זוכען און פאָרשען, וואָרים פון א העכערען שטאנדפּונקט אויס בעטראכטעט קאָנען מיר דאָך ניט צולאָזען, אז אן איינצעלנע מלוכה, אָדער גאָר אן איינצעלנע פּאסירונג אין א בעשטימטער מלוכה קאָן אראָבפיהרען פון וועג א האלבע וועלט און אָנמאכען אזא חורבן. אזעלכע קאטאסטראָפען ווי מלחמות איבערהויפּט און נאָך ווי די איצטיגע מלחמה מוזען פערשטאנען ווערען ווי א רעזולטאט פון דער אלגעמיינער אינטערנאציאָנאלער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט. עטוואָס מוז זיין פאלש אָדער פערדאָרבען אין דער גאנצער ענטוויקלונג, ווען די וועלט־מלחמות זיינען נאָך מעגליך.

ווי גרויס איז אָבער געווען מיין ערשטוינונג, ווען איך בין בעקאנט געוואָרען מיט דער ה ע ר ש ע נ ד ע ר מיינונג וועגען דער אורזאכע פון דער מלחמה, וועלכע איז אקצעפּטירט געוואָרען פון דער זשורנאליסטישער וועלט אלס א פעסטשטעהענדער אמת. אלע, אָהן אויסנאהמע, מיט וועמען מיר איז אויסגעקומען דורכצושמועס'ען זיך מכח דעם ענין, האָבען בעהויפּטעט, אז זיי זעהען די ערשטע און די הויפּט אורזאכע פון דער איצטיגער מלחמה אין דעם „נ א צ י אָ נ א ל י ז ם". די פעלקער זיינען צו אויסגעשפּראָכען „נאציאָנאל" אין זייערע עמפּפינדונגען, און דעריבער קאָנען זיי ניט לעבען מיט איינאנדער בשלום.

פּרייאונג אין נאָמען פון נאַציאָנאַלען פּרינציפּ. דאָס גרויסע פּובליקום איז אָבער בעאיינפלוסט געוואָרען פון אייערע שרייבערייען, הערט דאָס וואָרט נאַציאָנאַליזם און ווערט פערצאַפּעלט, און עס מוז נעהמען אַ לאַנגע צייט, ביז מען ערקלעהרט דעם פּובליקום דעם אונטערשיעד צווישען די צוויי מינים נאַציאָנאַליזם, און ניט אַלע מאָל גיט זיך דאָס איין, ניט אַלע מאָל קאָן מען אויפקלעהרען אַ פּובליקום.

איז עס שוין ניט די העכסטע צייט, אַז מיר זאָלען שאַפען אַ נייַ וואָרט אָדער פאַר דעם ערשטען אָדער פאַר דעם צווייטען בעגריף פון נאַציאָנאַליזם? דאָס נייע וואָרט וועט אונז העלפען ארויס פון דעם פּלאָנטער, אין וועלכען מיר געפינען זיך איצט. דאַן וועלען מיר אויך פערשטעהען, אַז די מלחמה איז געקומען ניט צוליעב דעם אַנטי־נאַציאָנאַליזם פון די שטאַרקע, צוליעב דעם וואָס זיי טרעטען מיט די פיס דאָס נאַציאָנאַלע פּרינציפּ, צוליעב דעם וואָס זיי רעכענען, אַז זיי געהערט די גאַנצע וועלט, אַז די אַנדערע, די שוואַכערע זיינען געשאַפען, אום זיי צו בעדיענען. און ווען אונזער אויפפאַסונג וועט זיין אַ ריכטיגע, וועלען מיר אויך ניט זיין מעהר מטושטש און זוכען דעם ריכטיגען וועג, וועלכער פיהרט צום אמת'ען פאָרטשריט.

דאָס זיינען פּרימיטיווע געדאַנקען, אַזוי איינפאַך און קלאָהר. מען מוז זיי אָבער שטענדיג איבער'חזר'ען, כּל־זמן זיי זיינען ניט אַריין אין דעם אלף־בית.

1 נאָוועמבער, 1916.

שטעלט אלס מוסטער בילדער פון נאציאָנאַליזם? אין אייער לאָ־גיק מוז שטעקען אַ בעהאַלטענער סאָפיזם!

איך הויב אָן פון אָנהויב, ווי מיט חדר אינגלעך צו בויען דעם סילאָגיזם און וויל זיי איבערצייגען, אַז זיי אָפערירען מיט פאַלשע ווערטער, אַז דאָס וואָס זיי רופען אָן נאַציאָנאַליזם איז דער אויס־געשפּראָכענער אַנטי־נאַציאָנאַליזם. עס העלפט אָבער ניט. איך מערק, אַז די קראַפט פון אַ וואָרט, פון אַן אקצעפטירטער בעצייכנונג פון אַ בעגריף איז שטאַרקער פאַר יעדען לאָגישען בעווייז.

איך מאַך אַ פערזוך.

אַ שטאַרקער שלאָגט אַ שוואַכען. וואו ליעגט די אורזאַכע — אין דעם כח פון דעם שטאַרקען אָדער אין די הילפסלאָזיגקייט פון דעם שוואַכען? וועט איהר געבען אַן עצה, כדי עס זאָלען מעהר ניט פאָרקומען קיין שלעגערייען, אַז מען זאָל שוואַך מאַכען דעם שטאַרקען, ביז ער וועט קיין כח ניט האָבען צו שלאָגען זיך, אָדער שטאַרק מאַכען דעם שוואַכען, זאָל עס זיין דורך געזעלשאַפטליכען שוץ אָדער דורך דעם שוץ פון דער מלוכה? און ווי וועט איהר אָנרופען דעם שטאַרקען, וואָס שלאָגט זיך, מיסברויכענדיג זיין איבערלעגענעם כח: איז ער נאָך אייער מיינונג אַן אינדיווידואַליסט, אָדער אַן אַנטי־אינדיווידואַליסט? מוז דען ניט דער אינדיווידו־אַליסט מודה זיין אין דאָס אינדיווידועלע פּרינציפּ און אָנערקענען דאָס רעכט פון יעדער איינצעלנער פערזאָן אויף פריהייט, לכל הפּחות אויף ניט געשלאָגען ווערען?

— יע, איהר זייט גערעכט. געוויס איז דער שטאַרקער, וועל־כער שלאָגט זיך, אַן אַנטי־אינדיווידואַליסט.

— הײַנט מיט וואָס פאַר אַ רעכט רופט איהר אָן די גרויסע און די קליינע ביסמאַרקס, אָדער ווי זיי הייסען דאָרט, נאַציאָנאַ־ליסטען? בעגרייפט נאָר דעם שאַדען, וואָס איהר זייט גורם דער־מיט. איהר רופט אָן דעם ע ר אָ ב ע ר ע ר, דעם אונטער־דריקער נ אַ צ י אָ נ אַ ל י ס ט, און איהר פּרעדיגט דער וועלט, אַז די גאַנצע מלחמה איז ענטשטאַנען צוליעב נאַציאָנאַליזם. פער־אורטהיילט איהר, הייסט דאָס, דעם נאַציאָנאַליזם. דערנאָך קומט דער אונטערדריקטער, דער אונטעריאָכטער און ער שרייט וועגען בע־

ליידענשאפט. אין מינסק האָבען מיר געהאט צו טהאָן מיט מאָ־
דערנע געגנער, מייסטענס אידישע סאָציאַליסטען, און אונזער אידעע
איז אָנגעגריפען געוואָרען פון צוויי זייטען, פון דער אַלטער
אָרטהאָדאָקסישער זייט און פון דער יונגער סאָציאַליסטישער.
אידישע סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציאָנען האָבען אין יענער צייט
נאָך ניט עקזיסטירט, און אַלע אידישע סאָציאַליסטען זיינען געווען
פייערדיגע רוסישע פּאַטריאָטען. ווי האָט מען אונז בעקעמפפט?
וואָס זיינען געווען די אַרגומענטען? איך בעדויער זעהר, וואָס קיי־
נעם פון אונז איז ניט איינגעפאַלען צו סטענאָגראַפירען די וכוחים.
מיר וואָלטען זיי איצט קאָנען גוט פערווענדען, מיר וואָלטען זיי
פערקויפט צו אונזערע היינטיגע געגנער. זעהר אָפט לאָז
איך די געגנערישע פּרעסע און זי קלינגט פאַר מיר פּונקט ווי די
מינסקער וכוחים. די זעלבע טענות, די זעלבע אַרגומענטען.

און איך געדענק דעם ערשטען „טעג־דעי“, וואָס מיר האָבען
פעראַנשטאַלטעט אין מינסק. זעלבסטפערשטענדליך איז דאָס ניט
געווען אַ „טעג דעי“ אין אמעריקאַנישען זין. ערשטענס האָבען
מיר קיין אַבצייכען ניט פאַרטהיילט, צווייטענס האָבען מיר קיין
געלד ניט געזאַמעלט. דאָס איז געווען אַ ריינער פּראָפּאַגאַנדא
טאָג. אַנ׳ערך צוויי הונדערט פּראָפּאַגאַנדיסטען האָבען זיך אַ לאָז
געטהאָן איבער די שטאָדט, און זייער אויפגאַבע איז בעשטאַנען
אויסצוגעפינען, ווי גרויס דער ציוניסטישער חיל איז. מיר האָבען
זיך אַ לאָז געטהאָן צו די קרעמער. אויף מיין חלק איז אויסגעפאַ־
לען צו בעזוכען אַלע קרעמער אין אַ שמאָלער גאַס, וועלכע טראָגט
דעם נאָמען „צווישען די קראָמען“. דער נאָמען איז זעהר צוטרע־
פענד, וואָרים אייגענטליך איז די גאַס גאָר קיין גאַס ניט: פון ביי־
דע זייטען קראָמען, און אין מיטען אַ דורכגאַנג צווישען די קרעמער
און קרעמערקעס, געגוג פאַר איין מענשען, אויך נאָר דאַן, ווען ער
איז ניט צו דיק. די גאַס האָט דערצו נאָך אַ טבע, ניט דורכצו־
לאָזען קיין איינציגען זונען־שטראַהל. זי ליעגט אין אייביגען
שאָטען.

צו איינעם פון די קרעמער בין איך אריין און גלייך צוגע־
טראָטען צו דער אויספיהרונג פון מיין מיסיאָן. אין דער געאָגראַ־

נאָר אַ שפּאַן פון פעסטען באָדען

עס שטעהען פאר מיר אויף בילדער פון מיין יוגענד־צייט, אזוי לעבעדיג, אזוי קלאָהר, אזוי דייטליך אין די אומריסען, גלייך ווי איך וואָלט זיי ערשט נעכטען דורכגעלעבט. מיין יוגענד צייט פאלט צוזאמען מיט דעם אויפלייכטען פון דער אידיש־נאציאָנאַלער בעוועגונג. איינצעלנע זיינען מיר געווען. מאנכע מיט שנעע ווייסע קעפּ, אנדערע נאָך כמעט יונגליך. דער געמיינזאמער אידעאל האָט זיי ווי אויסגעגלייכט. אין די אלטע אויגען האָט זיך אָנגעצונדען א יונג פייערל, אויף די יוגענדליכע שטערענס האָבען זיך בעוויזען קוים בעמערקבארע אָנדרייטונגען פון צוקינפטיגע קנייטשען, א רמז אויף אונרוהיגע געדאנקען. מיר האָבען געבילדעט א חברה, איינע פון די ערשטע חובבי־ציון חברות אין מינסק. די מעהר אייראָפּעאישע שטאָדט אין ליטא ווי אלע אנדערע, אייראָפּעאישער אפילו פון ווילנא. ווילנא איז אידישער. אין ווילנא רוהט אומערום די גלות־שכינה. אין ווילנא פיהלט זיך די אידישע טראדיציאָן אויף טריט און שריט. בנוגע צו אייראָפּעאיזם איז מינסק געשטאַנען העכער, עפּעס מעהר וועלטליכער, פיעל וועלטליכער אפילו פאר קאָוונא, וועלכע שטעהט אם נאָהענטסטען צו דער מערב'דיגער קולטור, לכל הפחות געאָגראפיש.

אין מינסק איז ענטשטאנען די שטאַרקסטע חבת־ציון בעוועגונג. דערפאר איז אָבער אויך די געגנערשאפט אין מינסק געווען די שטאַרקסטע. אין ווילנא זיינען די חובבי־ציון געווען ניט אגרעסיוו. זיי האָבען זיך אויפגעפיהרט רוהיג, בעל־הבית'יש. אין מינסק האָט די חבת־ציון דורכגעמאכט איהר שטורם און דראנג־פּעריאָדע, די געגנער אין ווילנא זיינען געווען מייסטענס די שטרענג אָרטהאָדאָקסישע רבנים און זייערע אָנהענגער, וועלכע האָבען בעקעמפפט די חבת־ציון מיט פּסוקים און מדרשים, אָבער אויך אָהן פייער און

דאָס איז געווען אין אַ צייט, איידער ענגלאַנד האָט זיך בע־פעסטיגט אין קאַווייט, אין דרום ארם נהרים, און איידער דייטש־לאַנד האָט אָנגעהויבען צו חלומ׳ען וועגען אַן אייזענבאַהן פון בער־לין ביז בגדד. ווער האָט אין יענער צייט געזאָלט וויסען פון דער וועלט־ראָליע וואָס אַזיען וועט אַמאָל שפּיעלען אין די אַמביציאָנען פון די פעלקער.

און נאָך אַן ערלעבניס פון יענער צייט האָט זיך איינגעקריצט אין מיין זכרון. ווי איך האָב שוין פריהער דערצעהלט, האָבען זיך די חובבי ציון אין מינסק אויפגעפיהרט אַגרעסיוו. פון צייט צו צייט פלעגען מיר פעראַנשטאַלטען גרויסע מאסען פערזאַמלונגען. איך איבערטרייב ניט — גרעסער ווי די פערזאַמלונגען אין קופּער יוניאָן אין ניו יאָרק. די פּאָליציייליכע בעדינגונגען זיינען געווען זעהר שווערע, אָבער מיר האָבען זיי גובר געווען. מיר פלעגען צאָה־לען פון דער מאה, אַזוי פיעל און אַזוי פיעל פאַר יעדע הונדערט אידען. די פּאָליציי פלעגט מאַקע דעריבער בעשטעהען דערויף, אַז אויב שוין אַ געהיימע פערזאַמלונג, זאָל זי לכל הפּחות זיין אַ גרוי־סע. צוליעב אַ קלייינער פערזאַמלונג לוינט זיך ניט צו ריזיקירען.

חול המועד סכות האָבען מיר אָבגעהאַלטען אונזער גרעסטע פערזאַמלונג אין דער ביער ברויערייי פון די ברידער פּרומקין אויף דעם טערקישען באַרג. דער באַרג הייסט אייגענטליך „טראָאיצקאיא גאָרא“, ווייל אויף איהם שטעהט אַ קלויסטער וואָס טראָגט דעם נאָמען פון דער הייליגער דריי איינינגקייט. די אידען האָבען אָבער איבערגעמאַכט דעם נאָמען „טראָאיצקאיא“ אויף „טורעצקאיא“. ניט אין גאַנצען, אָבער פאַרט אַ ביסעל מגייר געווען דעם באַרג. די ביער ברויערייי איז געווען גרויס. איבער דריי טויזענד מענשען האָבען זיך דאָרט געקאָנט בעקוועם פערזאַמלען.

דער זאַאל איז געפּאַקט. די שטימונג — אַ בעגייסטערטע. איין רעדנער בייט אָב דעם אַנדערען, איך וואַרט מיט אונגעדולד. איך בין נאָך אפילו יונג, אָבער מען איז מיך שוין אָפּט מכבד מיט אַ פּסוק.

איך שטעה שוין אויבען, אויף דער אימפּראָוויזירטער בימה. איך איבערבליק די אַרמע ווי אַ יונגער לייטענאַנט און וואַקס אויס

פיע פון ארץ ישראל בין איך געווען בע׳הביג׳ט. ערשטענס פון תנ״ך און צווייטענס פון „אהבת ציון“ און „אשמת שומרון“. האָב איך אָנגעהויבען צו טענה׳ן צו דעם קרעמער אין דער גאַס, וואָס ליעגט אין אייבּיגען שאָטען, בזה הלשון:

שוין צוויי טויזענד יאָהר, — דערמיט בעגינגען זייערע אגיטאַ־טאָרישע רעדען אויף די היינטיגע פּראָפּאַגאַנדיסטען, — ווי אונ־זער פאָלק וואַנדערט ארום פון איין לאַנד אין גלות אין דאָס אַנ־דערע, געשלאָגען און געפּייניגט, פערפאָלגט און געהעצט. עס איז שוין דעריבער צייט, מיר זאָלען דערוואַכען פון אונזער דרעמעל און אויפהויבען אונזערע אויגען צום מזרח. דאָרט טרויערט אונזער לאַנד. און דאָ האָב איך אָנגעהויבען צו שילדערען די נאַטור־שעהנהייט פון ארץ ישראל, פון איהרע בערג און טהאָלען, פון איהרע פעלדער און וויינבערגער, ניט פערגעסען אויף די איילבערטען און די מילגרוי־מען. גערעדט האָב איך מיט האַלבע פּסוקים, פון שיר השירים און פון אהבת־ציון, און איך בין געווען איבערצייגט, אז דער קרעמער וועט בעגייסטערט ווערען פון מיינע ווערטער.

דער קרעמער האָט מיך אויסגעהערט און געגעבען מיר א קור־צע אָבער קאַטעגאָרישע תשובה: ניין, איך וועל ניט לאָזען אייראָ־פּאַ און אויסוואַנדערען צוריק נאָך אזיע.

נו, מילא ניט איז ניט. פיעל צייט צו פערלירען האָב איך ניט געהאַט. עס זיינען דאָ ביי גאָט און ביי זיין פאָלק ישראל נאָך פּיעלע קרעמער. איך האָב געטהאָן מיין חוב. איך האָב דערקלעהרט די לאַגע. ווייטער — ווי גאָט וועט געבען.

אין מיין בעריכט האָב איך דערצעהלט פון איינער פון די שטאַרקע געגנערישע טענות: מען קאָן ניט פערבייטען אייראָפּאַ אויף אזיע. „צווישען די קראָמען“ איז פאָרט א שטיק אייראָפּאַ. דער כרמל, דער שרון ליעגען פאָרט אין אזיע.

דענסטמאָל האָב איך נאָך ניט אזוי גוט פערשטאַנען דעם וויץ פון דעם אידישען קרעמער אין דער שמאָלער גאַס, וואָס ליעגט אין אייביגען שאָטען. דאָס הייסט, דער קרעמער האָט ניט געוואָלט מאַכען קיין וויץ. ער האָט זיין ענטפער געגעבען אין פּשטות, און דאָך ווי וויציג איז געווען די תשובה.

ווען מען איז פארטיג געוואָרען מיט דער פּאָליציי אויבען, איז מען געקומען צו אונז נאָך אונטען מיט א סטעאַרין ליכט. מען האָט אונז געפונען הענגענדיג אויף די פּאַרענצעס. מיר האָבען דערזעהן, אז מיר זיינען געווען ביי דער אונטערשטער שטופּע. נאָך איין גליטש און מיר וואָלטען געהאט פעסטען באָדען אונטער די פיס. מיר האָבען זיך צולאכט.

פיעלע יאָהרען זיינען אריבער. און ווען איך הער איצט די טענה פון אייראָפּא און אזיע, דערמאָהן איך זיך אָן דעם קרעמער אין דער שמאָלער גאס, וואָס ליעגט אין אייביגען שאָטען. און ווען מען פרעגט מיך, ווי וויים מיר זיינען פון ציעל, דערמאָהן איך זיך אָן דער פערזאמלונג אין דער ביער ברויעריי: איך וויים ניט ווען מען וועט אויבען מושווה ווערען מיט דער פּאָליציי און אונטען אריינטראָגען ליכט — אפשר נאָר א שפּאַן פון פעסטען באָדען.

24 דעצעמבער, 1916.

אין מיינע אייגענע אויגען מיט צעהן קעפּ העכער, העכער פאַר דער בימה, אויף וועלכער איך שטעה. קוים האָב איך אויסגעדריקט דעם געדאַנק פון די צוויי טויזענד יאָהר, און איך זעה, פון אַלע זייטען ווערט אַ געדרענג. האַנדטיכער פליהען און די פּעטראָלעאום לאָמ־פּען ווערען אויסגעלאָשען. אַ מורמעל געהט דורך פון מויל צו מויל: פּאָליציי קומט. ווי עס האָט זיך שפּעטער ארויסגעשטעלט, איז די פּאָליציי חלילה ניט אויסען געווען קיין רשעות. זי האָט זיך מעהר ניט ווי געוואָלט איבערצייגען, צי האָט מען זי ניט אָב־גענאַרט אין חשבון. מען האָט זיך בעדונגען מיט איהר פאַר אַן אסיפה פון טויזענד מענשען, און זי האָט דאָרט ענטדעקט מעהר פון דריי טויזענד. עס האָט געדויערט ביי אַ שעה צייט. מען איז ווי עס איז מיט איהר דורכגעקומען פאַר די איבעריגע צוויי טוי־זענד, אָנגעצונדען ווידער די לאָמפּען און פאָרטגעזעצט די דרשות. מעהר ניט פאַר די איבעריגע צוויי טויזענד האָט מען געמוזט בע־צאָהלען טהייערער. די פּאָליציי האָט גענומען אַ ריכטיגע טענה. עס איז ניט גלייך, — אזוי האָט זי גע'טענה'ט, — דער אָבצאָהל פאַר כשרה סחורה צו דעם אָבצאָהל פאַר קאָנטראַבאַנדע סחורה. קיין בייז. האָט מען מעהר בעצאָהלט.

דערשראָקען האָבען זיך מיינע פריינד פאַר מיין גורל און פאַר דעם גורל פון מיינעם אַ חבר. מיר האָבען ביידע געטראָגען די שי־לער אוניפאָרם מיט די מעטאַלענע קנעפּ. און ווען דער שול די־רעקטאָר דערוויסט זיך דערפון, קאָן ער אונז אויסשליעסען פון דער שולע. האָט מען אונז, גלייך ווי די פּאָליציי איז געקומען, געפּאַקט און געהייסען אונז אַראָפּלאָזען זיך אונטען אויף אַ טרעפּ אין קעלער־אריין, דאָרט וואו עס ליעגט דער מאַלץ. עס איז געווען פינסטער. די שטופּען האָבען מיר ניט געזעהען, האָבען מיר זיך ביידע גע־גליטשט אויף די פּאַרענצעס פון די טרעפּ. מיר גליטשען זיך און גליטשען זיך, לאַנגזאַם און פאָרזיכטיג און מיר קאָנען ניט דער־גרייכען דעם באָדען. ווער ווייס, קלערען מיר, ווי טיעף דער קעלער איז, און מיר בעשליעסען צו בלייבען הענגען אויף די פּאַרענצעס, ביז מען וועט קומען נאָך אונז. אונזערע מוסקעלן האָבען זיך אפילו זעהר אָנגעשטרענגט, אָבער אויסגעהאַלטען די פּראָבע.

גיט מיין ווערטה אין מיינע אייגענע אויגען, האָב איך נאָך בעוואהרט דאָס בעסטע פון לעבען. די צייטען קאָנען זיך ענדערן, און מיט זיי אויך די הערשענדע אנשויאונגען. און איך האָב נאָך די האָפנונג צו צווינגען די סביבה דורך מיין זעלבסטרעספעקט, אז אויך זי זאָל מיך אָנהויבען צו רעספעקטירען. איך מוז אָבער וויסען, אז זעלבסטרעספעקט איז דער *איינציגער* וועג, וועלכער פיהרט צום רעספעקטירט ווערען. דעריבער טאָר איך ניט ווארטען אויף א ישועה, וואָס זאָל קומען *אָהן מיין מיטווירקונג*. דאָס איז א סימן פון שוואכקייט און פערלאָרענהיים.

סימנים פון דיעזער קראנקהאפטער פסיכאָלאָגיע, פון שוואכקייט און פערלאָרענהייט, האָט אויך ארויסגעצייגט די נייטראלע יודענהייט אין דעם איצטיגען קריזיס־מאָמענט. איך רעד פון דער נייטראלער יודענהייט, ווייל, ערשטענס, קאָן מען ניט שטעלען גרויסע פאָדערונגען צו *די* אידען, וועלכע זיינען אליין אזוי הארט בעטראָפען געוואָרען אונמיטעלבאר פון דער מלחמה, צווייטענס, ווייל גראד *די* אידען, די פון דער מלחמה בעטראָפענע, האָבען ארויסגעצייגט, הויפטזעכליך אין רוסלאנד, מעהר אָרגאניזאציאָנס טאלענט, מעהר זעלבסטאכטונג און מעהר אקטיוויטעט ווי דער נייטראלער טהייל פון אידישען פאָלק. און דאָס איז זעלבסטפערשטענדליך, אז ווען עס ווערט גערעדט מכח דער נייטראלער יודענהייט, קומט די אמעריקאנער יודענהייט צוערשט אין בעטראכט.

פון אָנהויב אָן, גלייך ווי די מלחמה האָט אויסגעבראָכען, און מען האָט נאָך ניט געאהנט פון די אונגעהויערע דימענזיאָנען, וועלכע זי וועט אָננעהמען, איז פאָרגעקומען א גרויסע ערוואכונג, אן אינסטינקטיווע ערוואכונג אין די אידישע מאסען פון אמעריקא. מיט דעם פאָלקס־חוש, וועלכער לעבט אימער אין די מאסען, האָבען זיי דערפיהלט, אז דאָ דערנעהנטערט זיך די ישיקזאל־שטונדע פאר דאָס אידישע פאָלק, און זיין גורל ווערט דאָ געלעגט אויף די וואָגשאָל. קיין קלאָרען חשבון האָט מען זיך נאָך ניט געקאָנט אָבגעבען, מען האָט ניט געקאָנט וויסען, וואָס מען האָט צו טהאָן, איין זאַך איז אָבער יאָ געוועזן קלאָהר: עס איז נויטיג, אז אלע מזומנ׳ע כחות פון דער אידישער בעפעלקערונג זאָל אָרגאניזירט

דאָס נייטראַלע יודענטהום

די טויזענד יאָהריגע אָבהענגיגקייט פון דעם ווילען און די קאַפּריזען פון פרעמדע הערשער און פעלקער האָט אויסגעאַרבייט אין אונז אַ בעזונדערע, מערקווירדיגע פסיכאָלאָגיע. מ י ר ש פ ע ק ו ל י ר ע ן א ו י ף פ ל ו צ ל י נ ג ע פ ע ר ע נ ד ע ר ו נ ג ע ן. עס וועט קומען איין נעווינשטער מאָמענט און וועט מאַכען אַ סוף צו אַלע אונזערע ליידען. די וועלט וועט מיט אַ מ אָ ל איינזעהען, אז זי האָט בעגאַנגען געגען אונז גרויסע עולות, און זי וועט ראַדיקאַל ענדערען איהר בעציהונג צו אונז. מיר אַליין, אונזער איינענער ווילען, פערוואַנדעלט אין אַקטיוויטעט, וועט דערביי קיין ראָליע ניט שפּיעלען. דער ווענדעפּונקט אין די בעציהונגען פון די פעלקער צו אונז וועט קומען אָהן אונזער אריינמישען זיך, ער וועט קומען ווען דעם אונטערדריקער און דעם פערפאָלגער וועט דערעסען ווערען דאָס אייביגע אונטעהדריקען און פערפאָלגען, אָדער ווען ער וועט איינזעהן זיין אייגען אונרעכט און וועט חוזר בתשובה זיין.

דאָס איז די פּסיכאָלאָגיע פון פּאַסיווען ווידערשטאַנד, אַלס אַ רעזולטאַט פון אַ לאַנגדויערענדען צושטאַנד פון אונבעהאָלפענהייט. מען פערליערט דעם גלויבען אין זיך אַליין, אין די אייגענע שאַפענדע כחות, און מען שליעסט זיך אויס אַלס פאַקטאָר אין די אַלע קאָמבינאַציאָנען מכח דער נייגעשטאַלטונג פון דער צוקינפטיגער וועלט לאַגע. און דאָס איז דאָס שלימסטע אין גלות, די נעגאַטיווסטע פון אַלע זיינע בעגלייטערשיינונגען. מאָג דער אַנדערער קוקען אויף מיר ווי ער וויל, מאָג ער איינשאַצען מיינע פעהינקייטען און מיינע קרעפטע אַזוי ניעדעריג ווי ער וויל, מאָג ער מיך איגנאָרירען און ניט אריינרעכענען אין זיינע קאַלקולאַציאָנען — כל־זמן איך פאַל ניט אראָב ב י י ז י ך, כל־זמן איך פערליער

און די גאַנצע אידישע ענערגיע איז אויסגעגעבען געוואָרען אויף די פרימיטיווע, הילפס ארבייט. איך רוף זי אָן פרימיטיוו, ווייל אויך אויף דיעזען געביעט, אויף דעם ריין פילאַנטראָפּישען, איז ניט געשאפען געוואָרען עטוואָס גרויסעס, אימפּאָנירענדעס. ווען מען זאָל בעדענקען, אז נאָך דעם קישינעווער פּאָגראָם האָט דאָס אמעריקאַנער יודענטהום געזאמעלט אָהן בעזונדערע אָנשטרענגונג איינינגע מיליאָנען, און היינט נאָר איינינגע מאָל אזוי פיעל. ווען מען זאָל ווייטער בעדענקען די שפע, וואָס האָט זיך אויסגעגאָסען אין דער מלחמה צייט אויף אמעריקא אין דער פאָרם פון א גאָל־דענעם רעגען, פון וועלכען אויך די אידישע בעפעלקערונג, און בע־זונדערס, איהר רייכערער טהייל, האָט פראָפּיטירט — ווען מען זאָל דאָס אלעס נעהמען אין אנבעטראַכט, מוז מען קומען צו דעם טרוי־עריגען בעשלוס, אז אפילו אויף דעם געביעט פון דער פרימיטיווער מאטעריעלער הילפסלייסטונג איז ניט פיעל געשאפען געוואָרען. איך רוף אָבער די הילפע פרימיטיוו נאָך מחמת פיעל טיעפערען גרונד. די אמעריקאַנער יודענהייט האָט זיך ניט געטאָרט בענוגע־נען נאָר מיט דעם זאמלען פון דעם געלד און מיט דער פערטהיי־לונג פון איהם דורך א ש ל י ח. די אמעריקאַנער יודענהייט האָט געמאָגט פון אָנהויב אָן האָבען איהרע פערטרעטער אויפ'ן אָרט און שטעלע, וואו די פערטהיי־לונג געשעהט, און ניט זיין אָנגעוויזען אויף טענדענציעז געפאַרבטע בעריכטען פון זייטיגע פּאָליטיק טרייבענדע פאקטאָרען. דורך די דירעקטע פערבינדונג פון אמעריקא מיט די ליידענדע און בע־דירפטיגע וואָלט פערמיעדען געוואָרען א גרויסער טהייל פון די רייבונגען, וועלכע האָבען איינגעשלונגען די אידישע ענערגיע.

קומט מען מיט תירוצים און מען זאָגט, אז עס איז אונמעג־ליך צו האָבען דאָרט אייגענע פערטרעטער. די בעטרעפענדע רע־גיערונגען לאָזען דאָס ניט צו. זיינען דען געמאכט געוואָרען ערנסטע פערזוכען אין דיעזער ריכטונג? אפשר איז געשאַפען גע־וואָרען אזא סיטואציאָן, גראד ווייל אמעריקא האָט ביז איצט ניט געשיקט קיין אייגענע פערטרעטער, און די דאָרטיגע פערטרעטער, פון אמעריקא אויס געקרוינט און געשטיצט, ווילען איצט ניט צו־

ווערען ביז צו זייער העכסטער אָנשטרענגונג. עס איז געווען קלאָר, אז אויב עס איז געקומען די שעה פון גרויסע פערענדערונגען, מוז ראשית כל געענדערט ווערען די שטעלונג פון די אידען גופא צו דעם אידישען פּראָבלעם, אז מען טאָר זיך ניט פערלאָזען אין איצטיגען מאָמענט אויף פ ר ע מ ד ע הילפע.

און וואָלט דער מאָמענט פון דער אידישער ערוואכונג געפונען אָדער ארויסגעבראכט ענטשפּרעכענדע פיהרער; וואָלטען די פיהרער עבען אזוי טיעף געפיהלט ווי די מאסען דעם חוב וואָס זיי האָבען איצט צו בעצאָהלען זייער פאָלק; וואָלטען זיי פערשטאנען, וואָס פאר א גרויסע קראפט שטעהט הינטער זיי, ווען זיי וועלען זי נאָר קאָנען איינשפּאנען און אויסנוצען זי פאר א גרויסע אויפגאבע — די אמעריקאנער יודענהייט וואָלט מיט אמאָל דערהויבען געוואָרען צו אן אונגע'חלום'טער מדרגה. זי האָט געקאָנט ווערען די וואָרט פיהרערין פון אידישען פאָלק.

וואָס איז אָבער געשעהען?

די אלטע פיהרער האָבען זיך דערשראָקען. ניט חלילה פאר דעם אידישען חורבן האָבען זיי זיך דערשראָקען, אויך ניט חלילה פאר דעם געדאנק, טאָמער וועט קומען די אָרגאניזירונג פון די אידישע קרעפטען צו שפּעט. ניין, זיי האָבען זיך דערשראָקען פאר ז י י ע ר פיהרערשאפט, די הויפט סכנה האָבען זיי דערבליקט אין דעם, וואָס עס רוקען זיך אָן נייע פיהרער... זיי האָבען מורא געהאט, טאָמער וועט פערגרעסערט ווערען דער קרייז פון די אידישע פיהרער, און איינער אָדער דער אנדערער פון די אלטע וועט מוזען אָבטרעטען זיין פּלאַץ אָדער געשטעלט ווערען אין שאָטען דורך דעם גלאנץ פון דעם נייעם פיהרער. צוויי יאָהר זיינען פערשוואונדען אין רייבונגען, צאנקערייען, קליינליכע סכסוכים, חשדים און רכילות'ען. און ווען אלע מיטעל האָבען ניט געהאָלפען, און די הערשענדע שטימונגען אין די מאסען האָבען געצוואונגען די אלטע פיהרער צו מאכען הנחות און איינצוגעהן אויף א פשרה — האָט זיך אָנגעהויבען א לאנגע שורה פון פערהאנדלונגען און דינגערייען, גלייך ווי דאָס הויפּט פּראָבלעם בעשטעהט אין דער ריכטיגער פערטהיילונג פון כבודים...

ציאָנען. מען וועט אריינגעמען אין חשבון אלע פאַקטאָרען. איין פאַקטאָר וועט בלייבען דערביי אויסגעשלאָסען — דאָס אידישע פאָלק גופא.

ניט אלעס איז נאָך פערלאָרען, און עס איז די העכסטע צייט, אז יעדער דענקענדער איד זאָל איבערטראַכטען און בעטראַכטען אויף דאָס ניי דאָס גאַנצע פּראָבלעם. און זאָל מען זיך גאָר ניט שרעקען. וואָס אָרגאַניזירטער מיר וועלען אליין זיין, וואָס גרעסער עס וועט זיין די אויפגאַבע, וועלכע מיר וועלען אונז שטעלען, אלץ מעהר וועלען מיר פּאַרטיג ברענגען, אויף דעם געביעט פון מאַטעריעלער הילפע.

30 דעצעמבער, 1916.

לאָזען, אז אנדערע זאָלען זיך מישען אין זייער ווירטהשאפט? און ווער בעהויפּטעט עס, אז די דאָרטיגע פערטרעטער זיינען אזוי שטארק, אז מען קאָן זיי גאָר ניט מנצח זיין? מיר האָבען אן אל־טעם ביישפּיעל, און מיר מאָגען פון איהם עטוואָס לערנען. זיינען דאָך גאָר אמאָל, בשעת דאָס אידישע פאָלק האָט געזוכט א לאַנד צום ערשטען מאָל אין זיין געשיכטע, געקומען די מרגלים און דער־צעהלט רויבער געשיכטען פון די ריעזען, וואָס זייער קאָפּ דער־גרייכט אזש ביז צום הימעל, און פון די פעסטונגען, וואָס זיינען ניט איינגעהמבאר. און דאָך האָט עס זיך ארויסגעשטעלט אלס די איינבילדונג פון שוואכע פערזאָנען מיט א קראנקהאפטער פאַנטאזיע. אפשר האָבען מיר אויך אין איצטיגען פאַל צו טהאָן מעהר מיט איינבילדונג ווי מיט בילדונג?

ווייטער קומט מען און מען טענה'ט, אז עס איז ניט די פּאסענ־דיגע צייט צו פערנעהמען זיך מיט גרויסע און אויסגעארבייטעטע פּלענער. דאָרט ליידט מען הונגער, דאָרט קומט מען אום פון קעלט. די איינציגע זאַך, וואָס מיר קאָנען איצט טהאָן איז נאָר זאמלען געלד און שיקען דורך וועמען עס איז.

א פאַלשער תירוץ. אזוי צו אורטהיילען האָט דאָס רעכט דער הונגעריגער און דער נאקעטער דאָרט, אבער ניט דער זאטער און דער גוט בעקליידעטער דאָ. און מערקווירדיג. דער פּראָטעסט געגען דעם בילינגען אופן ווי די הילפע ווערט געלייסטעט קומט גראָד פון יענער זייט, גראָד פון די הונגעריגע און די נאקעטע.

די סאָציאַל דעמאָקראטען האָבען זיך איין מאָל בעקלאָגט אין דייטשלאַנד, אז זיי זיינען מעהר ניט ווי א ן א ב י ע ק ט פון דער פּרייסישער געזעצגעבונג. די ליידענדע אידען זיינען איצט בעהאנדעלט געוואָרען ווי א ן א ב י ע ק ט פון דער אמערי־קאנישער פילאַנטראָפּיע. מען האָט זיך מיט זיי קיין עצות ניט געהאלטען, ו ו י מען זאָל פערווירקליכען די הילפע פאר זיי. מען האָט זיי נישט געפרעגט, וואָס איז בעסער צו טהאָן. צו וואָס פרע־גען — עס איז דאָ אן אלטער אויסגעטראָטענער וועג פון צדקה פערטהיילען, און מען זוכט ניט קיין נייע וועגען אין מלחמה צייטען. דאָס איז סימפּטאָמאַטיש אויף פאר אונזערע ווייטערע אק־

דאָך, ניט די דראָהונגען און ניט די פּראָוואָקאַציאָנען האָבען ניט געהאָלפען. די ציוניסטען האָבען זיך ניט דערשראָקען, און די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן איז בעשטאַנען די גרויסע פייער־פּראָבע. אין דייטשלאַנד, ווי אין עסטרייך, אין ענגלאַנד און פראַנקרייך, ווי אין רוסלאַנד. אין אַלע לענדער, אָהן אַן אויס־נאַהמע, האָבען די ציוניסטען געבראַכט דעם בעסטען בעווייז, ווי מען קאָן בלייבען טריי דעם אידיש־נאַציאָנאַלען אידעאַל און אין גלייכער צייט ערפילען דעם ערשטען און דעם העכסטען בירגער־ליכען חוב אויף אַזאַ אופן, אַז אפילו די שלימסטע אידישע געגנער און חטאים זוכער זאָלען מוזען שטומען, ניט האָבענדיג גאָרנישט וואָס איינצואווענדען. די ציוניסטען האָבען אומעדום אָנגעפילט די ערשטע שורות פון די פרייוויליגע און די ערשטע שורות אויף די שלאַכט־פעלדער. זיי האָבען בעפרידיגט די שטרענגסטע פאָ־דערונגען, וואָס די מלוכה קאָן שטעלען צו דעם איינצעלנעם בירגער און דאָך האָבען זיי אויף איין ווייל ניט מסיח דעת געווען פון דער גרויסער אידישער אויפגאַבע, וועלכע ליעגט אויף זיי. מיט אַלע כחות האָבען זיי זיך בעמיהט צו פעסטיגען די אָרגאַניזאַציאָן, צו שיצען און אונטערשטיצען אונזערע פּיאָנירען אין ארץ ישראל און דעם גאַנצען בנין פון דעם נייעם ישוב. פון די טרענטשעס האָבען זיי געשיקט זייערע שקלים, זייער בייטראַג פאַר דעם נאַציאָנאַל פאָנד און פאַר די ערהאַלטונג פון די פאַלעסטינישע אינסטיטוציאָ־נען. אין איינצעלנע לענדער, ווי צום ביישפּיעל, אין עסטרייך און ענגלאַנד, איז די ציוניסטישע ארבייט אין דער מלחמה צייט אָנגע־גאַנגען אינטענסיווער און ענערגישער ווי פאַר דער מלחמה. אין עסטרייך האָבען די ציוניסטען אָרגאַניזירט אַ פאָנד, וועלכער דיענט דעם צוועק פון באָדען־קויף אין ארץ ישראל פאַר די רואי־נירטע פון דער מלחמה נאָך דער מלחמה. אין ענגלאַנד, וואו די ציוניסטישע אקטיוויטעט איז פאַר דער מלחמה געווען שוואַך, איז פערשטאַרקט געוואָרען גראַד אין דער לעצטער צייט די אָרגאַניזאַ־ציאָן. אין דייטשלאַנד, וואו אַ גרויסער טייל פון די ציוניסטען שטעהט אין אקטיווען מלחמה דיענסט, איז דאָך די אָרגאַניזאַציאָן ניט שוואַכער געוואָרען. און אויך אין רוסלאַנד, וואו עס קומט אויס

קיין נדחה אין ציוניזם

די פּאַטריאָטען פון אַלע פעלקער מיט דער אויסנאַהמע פון זייער אייגען פאָלק, די נשמה פערזאָרגער פון דער גאַנצער וועלט, די ליכט־טראָגער מיט פערבונדענע אויגען, די איינגעבילדעטע לעה־רער אָהן תלמידים — די אידישע אסימילאַטאָרען, די פערביסענע געגנער פון דער אידישער נאַציאָנאַלער בעפרייאונג האָבען זיך ווידער גענומען צו דער ארבייט. די ציוניסטען וועלען מורא האָבען — אזוי האָבען זיי גע׳חשבונ׳ט — ארויסצוטרעטען אָפען מיט זייערע ספּעפּעראַטיסטישע אידעען און ציעלען בשעת די הערשער־נאַציאָנען וועלען זיין פערנומען מיט דעם גרויסען קאַמפּף. זיי וועלען מורא האָבען צו זייגען, אז אין דיעזען וויכטיגען מאָמענט בלייבט נאָך ביי זיי איבריג צייט און ענערגיע פאַר זייערע אייגענע, בעזונדערע דאגות, פאַר זייערע אייגענע, בעזונדערע האָפנונגען. זיי, די אסימילאַטאָרען, האָבען זיך פון אָנהויב אָן אנגעשלאָסען אָן דעם עקסטרעמען פליגעל פון די הורראַ־ און מאָרד־פּאַטריאָטען און מיט חוצפּה געטייטעלט אויף די ציוניסטען: מיר וועלען אקאָרשט זעהן, וואָס פאַר א פּנים איהר וועט איצט האָבען מיט אייער אידישען נאַציאָנאַליזם; און אין זייער פּראָוואָצירענדער האַלטונג האָבען זיי זיך ניט אָבגעשטעלט אפילו פאַר דראָהונגען און מסירות. אנדערש ווי מיט דעם נאָמען מסירה קאָן מען ניט בעצייכענען דעם ארויסטריט פון געוויסע אסימילאַטאָרען אין מלחמה־צייט מיט א בעשולדיגונג, אז דער אידישער נאַציאָנאַליזם שטעהט אין ווידערשפּרוך מיט דעם חוב־געפיהל צום פאַטערלאַנד, און מיט בעשולדיגונגען פון דעם מין איז געווען פול די אידיש־אסימילאַטאָרישע פּרעסע, ניט בעאַכטענדיג דעם כלומר׳שטען „בורג־פריעדען", וועלכען די אידישע פּאַרטייען האָבען געשלאָסען פאַר די דויער פון דער מלחמה.

לעגאטען און מיר פערגעסען זיך אויף א ווייל, אז די קאָנפּערענץ קומט פאָר אין מלחמה־צייטען און אין מלחמה־פיהרענדע לענדער. מען דערמאָהנט די געפאלענע חברים, מען שיקט א גרוס צו די חברים אין פעלד, אָהן הויכע ווערטער, אָהן בעריהמעריי, אָהן בעזונדערע בעטאָנונג. אלעס ערשיינט אזוי זעלבסט פער־שטענדליך. עס איז זעלבסט פערשטענדליך, אז יעדער ציוניסט ערפילט זיין בירגער־חוב, עס איז זעלבסט פערשטענדליך, אז ער פערלאנגט ניט קיין דאנק פאר זיין איבערגעבענהייט. עס איז אָבער אויך זעלבסט פערשטענדליך, אז יעהער ציוניסט מוז אויך ערפילען זיין חוב צו זיין אָרגאניזאציאָן, מוז זוכען זי צו בעפעס־טיגען און מאכען זי ווידערשטאנדס־פעהיג. עס איז אויך זעלבסט פערשטענדליך, אז די גרויסע פראָבלעמען, וועלכע זיינען פערבונ־דען מיט דעם ציוניסטישען הויפט ציעל, טאָרען ניט אָבגעלעגט ווערען אָהן א זייט, עס טאָר ניט איינטרעטען קיין שטילשטאנד, עס טאָר ניט געמאכט ווערען א נדחה אין דער ציוניסטישער ענט־וויקלונג.

און דורך אלע רעפעראטען און דורך אלע וכוחים געהט דורך איין גרונד געדאנק: די בעפרייאונג מוז זיך אָנהויבען אין די גלות־לענדער. גראד איצט, דורך די וועלט־קאטאסטראָפע, איז פאר דעם דענקענדען, זוכענדען און פאָרשענדען ציוניסט נאָך קלאָרער גע־וואָרען, ווי ווייט דאָס אידישע לעבען, אפילו פון דעם ציוניסט, איז דאָך געוועזען בעאיינפלוסט ניט נאָר פון אן אונמיטעלבארער פרעמדער סביבה, נאָר אויך פון א פרעמדער געדאנקען־וועלט, פון פרעמדע אויפפאסונגען, פון פרעמדע אידעאלען. אפילו דער אי־דישער נאציאָנאליזם איז אויך פול פּסלת, פערמישט מיט פרעמדע עלעמענטען, וועלכע שאדען איהם נאָר. דער אידישער נאציאָנאליזם קאָן ניט לעבען אין פריינדשאפט אָדער גאָר אין שותפות מיט דעם עראָבערונגס־גייסט. דער אידישער נאציאָנאליזם איז דער נא־ציאָנאליזם פון דער צוקונפט, ווען דער גלייכהייטס־אידעאל וועט זיעגען און וועט דיענען אלס דאָס רעגולירענדע געזעץ אין די אינ־טערנאציאָנאלע בעציהונגען פון דער מענשהייט.

די בעפרייאונג מוז זיך אָנהויבען אין די גלות לענדער. עס

צו ארבייטען ביי בעזונדערס אונגינסטיגע אומשטענדען, מערקט זיך אויך איבעראל א שטייגערונג פון דער ציוניסטישער אקטי־וויטעט. מיט איין וואָרט, די אסימילאטאָרישע האָפנונג האָט זיך ניט ערפילט, און די ציון׳ס געגנער זיינען נאָך אמאָל אָבגענאַרט געוואָרען אין זייערע ערוואַרטונגען. שטעהען זיי איצט ווי פאר א רעטעניש און קריצען מיט די צייהן.

און מערקווירדיג, די פרעמדע, פאר וועמען די אסימילאציאָן ציטערט, האָבען פערשטאַנען די בערעכטיגונג פון די ציוניסטישע געפיהלען אפילו אין דער מלחמה צייט. די ערלערע צווישען די פרעמדע האָבען ניט נאָר פערשטאַנען, נאָר אויך אויסגעדריקט זייער סימפאטיע מיט דער אידיש־נאַציאָנאַלער שטרעבונג. גרויסע שטאַאטסמענער, וויסענשאַפטלער און קינסטלער האָבען געפונען פאר נויטיג צו זאָגען אין קריטישען מאָמענט א גוט־וואָרט וועגען דעם אידיש־נאַציאָנאַלען אידעאַל. די איינציגע, וואָס קאָנען זיך ניט בערוהיגען, די איינציגע, וואָס בעמיהען זיך ארויסצושטעלען דעם ציוניזם אין פאַלשען ליכט, צו פערדרעהען זיין זין און צו קאָנסטרואירען א געגענזאץ צווישען איהם און די בירגער־חובות, זיינען אונזערע אייגענע אסימילאַטאָרען. אין זייער היפּער־פּאַט־ריאָטישען געקינסטעלטען און קראַנקהאַפטען פּאַטריאָטיזם, אין וועלכען, נעבענביי בעמערקט, קיינער גלויבט ניט, אויסער די וואָס שרייבען וועגען איהם, זוכען זיי אויפצורייצען געגען די אידיש־נאַציאָנאַלע עלעמענטען די עפענטליכע מיינונג. אומזיסטע מיה. פאר דער גרויסער עפענטליכקייט האָט דער ציוניזם שוין לאַנג אויפגעהערט צו זיין א מיסטעריום.

עס זיינען איצט צו אונז אָנגעקומען די לעצטע נאַכריכטען וועגען דאָס ציוניסטישע לעבען און שטרעבען אין דייטשלאַנד. די נאַכריכטען ענטהאַלטען אן אויספיהרליכען בעריכט וועגען דעם אויסעראָרדענטליכען דעלעגירטען־טאָג פון די דייטשע ציוניסטען, וועלכער איז אָבגעהאַלטען געוואָרען אין לעצטען דעצעמבער. מיר לעזען די איינצעלנע בעריכטען און רעפעראַטען. מיר הערען זיך צו פון דער וויטען צו די פערהאַנדלונגען און דעבאַטען פון די דע־

פ אָ ל ק. אויך ניט קיין נייער גערדאנק, אָבער עס איז געוועזן נויטיג, ער זאָל איצט ארויסגעזאָגט ווערען מיט בעטאָנונג און בעוואוסטזיין. ער מוז איצט ווערען צום לייטענדען גערדאנק פון א ל ע ציוניסטען.

9 פעברואר, 1917.

מוז ראדיקאל געענדערט ווערען די ערציהונג פון דער אידישער יוגענד. העברעאיש, שפראכע און ליטעראטור, מוז פערנעהמען א וויכטיגען פּלאַץ אין דער אידישער ערציהונג. נאָר די העברעאישע שפּראַך איז אימשטאַנד אריינצופיהרען דעם אידישען תלמיד אין די ריינע אונפערשטעלטע אידישע פּאַרשטעלונגס־וועלט, נאָר זי בע־זיצט די קראַפט צו בעפרייען דעם אידישען געדאַנק פון די פרעמדע עלעמענטען, וועלכע ער האָט אין זיך אריינגעזויגען. די ציוניס־טישע אָרגאַניזאַציאָן ווערט דעריבער אויפגעפאָדערט צו גרינדען איבעראל העברעאישע קורסען, און געבען אויך די ערוואקסענע ציוניסטען די מעגליכקייט איינצוהאלטען א חלק פון דעם פער־זוימטען.

נייע געדאנקען, נייע בעגרינדונגען זיינען אין די פאָדערונגען ניט ענטהאלטען. די בעסטע עלעמענטען פון די מערב אייראָפּע־אישע ציוניסטען זיינען שוין לאנג פאר דער מלחמה געקומען צו דער זעלבער ערקענטניס, אז דער ציוניזם קאָן ניט לאָזען קיין טיפע וואָרצלען, ווען ער זאָל ניט האָבען א העברעאיש־קולטורעלע גרונד־לאגע. דער ציוניזם קאָן ניט וואקסען און ערנעהרען זיך פון דער לופט, ער מוז האָבען א נאהרבאָדען. אינטערעסאנט איז אָבער און נאָך מעהר אלס אינטערעסאנט, ביי וועלכע אומשטענדען און אין וואָס פאר א צייט די פראגען זיינען פערהאנדעלט געוואָרען.

די זעלבע ערשיינונג ווערט בעאָבאכטעט אויך אין רוסלאנד. אין מאָסקווע גרינדען די ציוניסטען א נייע העברעאישע וואָכען־שריפט, גרינדען א פאָנד פאר א העברעאישע קינדער־ליטעראטור און אז. וו.

און נאָך איין וואונש בעזעעלט איצט די ציוניסטישע וועלט. אויף דעם דייטשען דעלעגירטען טאָג האלט דר. מארטין בובער א ספּעציעלען פאָרטראג איבער די נויטווענדיגקייט פון א מעהר נאָ־הענטער פעראייניגונג צווישען די מזרח־איירָאפּעאישע און די מערב איירָאפּעאישע ציוניסטען און ער ווענדעט זיך מיט א מאָהנונג צוביידע צדדים. די ציוניסטען האָבען איצט צו ערפילען אן אויפגאַ־בע, דיקטירט פון דעם איצטיגען היסטאָרישען מאָמענט: ז י י מוזען רעפּרעזענטירען ד י א י י נ ה י י ט פ ו ן ד ע ם א י ד י ש ע ן

זייט איהר אימשטאנד ארומצונעהמען אי די האלבע מיליאָן אידישע סאָלדאטען און די לכל הפחות אייניגע מיליאָנען זיידעס און באָבעס, טאטעס און מאמעס, שוועסטער, ברידער און קינדער, וועלכע קעמפּ־פען אויס זייער מלחמה ביי זיך אין דער היים; אַן אינערע מלחמה מיט זיך אליין, יעדער אין זיין אופן, יעדער נאָך זיין שטיי־גער? דאָס זיינען די, וועלכע ערלעבען אלע מלחמה שרעק פון דער וייטען, בייטאָג אין דער פאנטאזיע, ביי נאכט אין חלום.

און די „אנטלויפענדע“? — דאָס איז דער טעכנישער נאָמען פאר דעם נייעם וואנדערער וועלכער איז אויסגעריסען געוואָרען פון זיין שטענדיגען באָדען און געטריבען געוואָרען „ווי מעקעגע פון שייער“, „ווי א בלאט פאר׳ן ווינד“ אָהן א ציעל, אָהן א בעשטימונג. ניט איינצעלנע, צעהן און הונדערט טויזענדע מיט אמאָל, איינער צום אנדער׳ען צוגעטוליעט, ווי די שעפסען, ווען עס פאקט זיי א שטורם, דורך רעגען און האָגעל, ווינד און שנעע, דורך פעלדער און וועלדער האלב נאקעט, הונגעריג און דורשטיג. קאָן מען פון ווייטען האָבען א פאָרשטעלונג פון אזא בילד? קאָן מען האָבען א השגה פון אזעלכע קאָנצענטרירטע ליידען, פון דעם ברענענדען שמערץ, פון דער שטעכענדער בעליידיגונג?

מיר גלויבען ניט מעהר אין וואונדער, מיר לעבען מיט׳ן שכל און אין אלץ זוכען מיר דעם טרוקענעם חשבון. און דאָך איז גע־שעהן דאָס וואונדערבארסטע. מיר האָבען עס ביז איצט נור קוים בעמערקט, ווייל די ידיעות וועגען די פאקטען קומען אָן צו אונז נור פעראייצעלט און זיי האָבען זיך נאָך ניט פערשמאָלצען אין אונזער השגה אלס אַן איינהייט.

נערענקט נור! אומעדום, וואוהין דער שיקזאל האָט פער־וואָרפען די „אנטלויפענדע“, ווערען געגרינדעט נייע קהלות, עס ווערען געעפענט אידישע שולען פאר די נאָך איבערגעבליבענע קינ־דער, און די אנטרונענע טראָגען אריין אין די קהלות א נייעם גייסט, א גייסט פון אידישקייט. אין סיביר וועקט דער נייער איינ־גערדרונגענער גייסט די אלטע עלעמענטען, די דערווייטערטע, די פון זייער שטאם אָבגעריסענע, און אין קאלטע, ווינטערדיגע סיבירישע שטעדט ווערט געשאפען אַן אטמאָספערע פון ווארעמענדער האָפ־

די גייסטיגע קראַפט פון אידישען פאָלק

עס ווירקט ווי באַלזאַם, בערוהיגענד און ערפרישענד, ווען עס קומען צו אונז אָן איצט, אין מאָמענט פון גרויסער דאגה און טיעפען שמערץ, ידיעות פון יענער זייט ים, וועלכע דערצעהלען אונז פון אַ שטאַרקען בטחון, פון אַ פעסטען גלויבען, פון אַ שאַפען פון האָפנונג אין לעבען פון אונזערע ברידער. ניט זעהר אָפט קומען זיי אָן, אָט די ידיעות, נור ווען זיי דערגרייכען אונז, טראָגען זיי אריין אין אונזער אלטאָג עפּעס אַ מין יום־טוב'דיגע שטימונג און פילען אונז אָן מיט אַן אינערען שטאָלץ. מיר ווערען שטאָלץ אויף זיי, אויף אונזערע ברידער, אַזוי נאָהענט צום חורבן און אַזוי ווייט פון קליינמוטהיגקייט און פערצווייפלונג! און דאָס שטאָלץ־געפיהל מישט זיך אויס מיט אַ געפיהל פון קנאה, אָבער ניט פון יענער קנאה, וועלכע ווערצעלט אין מענשליכען עגאָאיזם און איז פערבונדען מיט ניט פערגינען. אַ העכערע קנאה ערפאַסט אונז. מיר ווילען חלילה ניט אָבנעהמען זייער חלק, זייער העלדענמוטה, מיר בעדויערען נור, וואָס מיר זיינען אַזוי ווייט פון זיי און האָבען ניט די זכיה מיטצוהעלפען און מיטצואווירקען, לייטערן זיך גלייך מיט זיי און גלייך מיט זיי ארויסגעהן פון דעם אומגעשטאַלטענדען פּראָצעס אויסגעלייטערט, רייגער, אויפגעקלעהרטער, בעסער, עדעלער און וויעדערשטאַנדספעהיגער.

איך הויב אָן מיט רוסלאַנד.

אַן ערך אַ האלבע מיליאָן אידישע סאָלדאַטען שטעהען אויף פערשיעדענע שלאַכט־פעלדער, וועלכע ציהען זיך אַזוי ווייט, פון ווילנא און מינסק ביז צו די קאַרפּאַטען, פון באַלטישען ים ביז די הויכע בערג פון קאַווקאַז און נאָך ווייטער. קאָנט איהר זיך פאָרשטעלען דאָס בילד? איז אייער איינבילדונגס־קראַפט גענוג שטאַרק, איהר זאָלט האָבען אַ השגה פון דעם וואָס קומט פאָר?

ביישפיל פון פעסטער טרייהייט און איבערגעבענקייט. פיל האָבען זיי געליטען. שרעקליך האָבען זיי געהאט אויסצושטעהן, ווייל זיי האָבען ניט געקאָנט בעהאלטען זייערע געפיהלען, זיך בויגען און חנפ'ענען, ווי עס האָבען געהאנדעלט די אנדערע גרופען. די אין לעבען פערלאכטע און פערשפאָטעטע האָבען געדיענט אלס מוסטער פון אינערן שטאָלץ אין מאָמענט פון דער גרעסטער סכנה. אין וויען און אין פראג און אין די אנדערע שטעדט, וואו די אידיש־נאציאָנאלע בעוועגונג האָט געפונען פלאַץ, פעראייניגען זיך די נאציאָנאלע כחות צו שיצען די גערעטעטע פון דעם שווערד פון דעם שונא און פון די מסירות פון די שכנים. זיי זוכען זיי צו שיצען פון הונגער און נויט און פון דער אונבארמהערציגער רחמנות פון דער אָפיציעלער פילאנטראָפיע, וועלכע וויל יוצא זיין אנקעגען זיי מיט אַן ארויסגעשליידערטער נדבה... זיי גרינדען פאר זיי שולען, נעהמען זיך אָן פאר די קינדער, עס זאָל אין זיי ניט פערלאָשען ווערען דער גליהענדער פונק פון ליעבע און אכטונג צו זייער פיל געפרופטען פאָלק.

און אין דייטשלאנד.

דאָס אָפיציעלע, הערשענדע, רעגיערענדע אידישע דייטשלאנד האָט באנקראָטירט. קנעכטיש אין געזינונג. ביוראָקראטיש אין האנדלונג. פרעמד, קאלט און גאוה'דיג אין בעציהונג צום מזרח־אייראָפּעאישען אידען, האָט זיך דאָס אָפיציעלע יודענטהום אין דייטשלאנד בלאמירט אין דעם איצטיגען גרויסען מאָמענט. קיין פערענטפערען זיך וועט ניט העלפען, קיין ארויפקייקלען די שולד פון איינעם אויף דעם אנדערען וועט ניט נוצען. עס מאַכט ניט אויס, ווער אלס איינצעלנע פערזאָן איז ארויסגעטראָטען אין דער עפענטליכקייט. ניט איינצעלנע פערזאָנען ווערען דאָ גע'משפט. עס ווערען גע'משפט ריכטונגען און גע־זעלשאפטליכע קלאסען. און דער פאקט בלייבט א פאקט, אז בשעת די רוסיש־אידישע אינטעליגענץ איז געווען בעשעפטיגט מיט דער גרויסער דאגה פאר דעם קיום פון דעם אידישען פאָלק, בשעת די בעסטע אין עסטרייך האָט געשמידט פלענער, ווי צו בויען די אידי־שע צוקונפט נאָך דער מלחמה, איז א געוויסע געזעלשאפטליכע

נונג. אין ליטא חרוב געוואָרענע ישיבות וואַקסען אויס ווי א פעניקס פון זייער אייגענער אש אין טיעף רוסישע צענטרען.

געדענקט נור! די „אנטלויפענדע“ געהען דורך אויף זייער וואנדערונג שטעדט און שטעדטלעך. מען טהיילט זיך מיט זיי מיט דעם לעצטען ביסען, מען בעדעקט זייערע פערפראָרענע אברים און מען שיקט מיט זיי... ספרים און מלמדים. די חדר איינגלעך זאָלען חלילה עברי ניט פערגעסען. ווער ווייס, ווי לאנג עס וועט זיי אויסקומען צו וואנדערען!

אין פעטראָגראד פערזאמעלט זיך די אידישע אינטעליגענץ. אויסער די עלעמענטארע דאגות פאר דעם גורל פון די רואינירטע עקזיסטענץ, טראָגט זי אין זיך נאָך א דאגה, א הייליגע דאגה. מען מוז בויען א טעמפעל פאר דער אונגעפעלשטער אידישער קונסט. א אידיש טהעאטער זאָל געשאפען ווערען.

אין מאָסקווע ווערט געגרינדעט א נייע העברעאישע צייטונג. מען דארף ניט צולאָזען, אז דאָס העברעאישע וואָרט זאָל פער־שטומט ווערען, עס טאָר ניט זיין קיין הפסקה אין דער העברעאישער ענטוויקלונג.

מען פייערט דעם האלבען יובל פון ביאליק׳ס שאפען. דער־מאָהנט מען זיך אָן די קליינע, אָן אונזער וואקסענדע האָפנונג. מען זאמעלט א פאָנד פאר א העברעאישע קינדער ליטעראטור. עס איז טאקי נויטיג, מען טאָר ניט ווארטען, ווער ווייס, ווי לאנג די מלחמה וועט נאָך דויערן!

דאָס זיינען נור איינצעלנע פאקטען. קאָן מען דען אלעס אויפ־צעהלען? ווייסען מיר דען אלעס? ערשט שפּעטער וועלען מיר זיך דערוויסען פון אלע וואונדער, וואָס אונזער גייסט האָט געשאפען אין דער מלחמה צייט.

איך געה איבער צו עסטרייך.

ניין חלקים פון דעם חורבן איז אויסגעפאלען אויף דעם גורל פון גאליציען. ווי א שפּיעל־באָל זיינען די גאליצישע אידען גע־וואָרפען געוואָרען און איבערגעגאנגען פון האנד אין האנד און פון רשות אין רשות. און גראד דיעזע פיעל געפּלאָגטע, פון פערשיעדענע זייטען פערפאָלגטע „גלייכבערעכטיגטע בירגער“ האָבען געצייגט א

אַז עס טרעטען דאָרט אויף און זיינען זיך מתוכח מענשען, וועלכע געפינען זיך אויפ'ן רעכטען שויפּלאַץ פון דער שרעקליכער מלחמה. מען רעדט אין בערלין מיט בעגייסטערונג פון דעם מזרח אייראָפּעאישען יודענטהום, דעם בעפרוכטענדען, דעם שאַפענדען, דעם ערמונטערענדען, דעם בויענדען. מען רופט און מען מאָהנט צו פערברידערונג, צו פערשמעלצונג, צום אויפגעהן אין א י י נ ע נ ע ם פ אָ ל ק ס ט ה ו ם. ניטאָ קיין אויפגעבלאָזענער פּאטריאָטיזם — דער פּאטריאָטיזם ווערט געצייגט אויף די שלאכטפעלדער, דאָ איז דער פּלאַץ פון חשבון הנפש, מען אונטערזוכט די אייגענע נשמה, מען וויל זי ערהאַלטען, זי שענער מאכען, עדעלער, געלייטערטער. מען טרעט אויף געגען די פּאָלישע פּאָליטיק פון צוברעקלונג פון דעם אידישען פּראָבלעם מען רעדט פון איין גרויסער, שותפות'דיגער אויפגאבע, מען רעדט וועגען איין געמיינזאמער רעטונג, וועגען צו־שטערונג פון אלע מחיצות צווישען מזרח און מערב אין יודענטהום. עס הערט זיך א פּראָטעסט פון אַן אָנגעוועהטאָגטער נשמה, א גע־שריי נאָך גאנצקייט, נאָך פאָלקס־איינהייט.

ווי באַלזאַם ווירקען זיי די איינצעלנע, זעלטענע ידיעות. מיר לעבען מיט'ן שכל און גלויבען ניט מעהר אין וואונדער. און דאָך שטעהען מיר פאַר דעם וואונדערבארען, ווי עס איז בעשריבען אין אונזערע אלטע ביכער.

11 פעברואַר, 1917.

שיכט פון דייטשען יודענטהום געווען פערנומען מיט דער דאגה, ווי צו פערהיטען דייטשלאנד פון דער פויליש־אידישער סכנה. איידער דער גורל פון פוילען איז נאָך בעשלאָסען געוואָרען, האָט מען זיך שוין געוואָלט פערוואָרענען מיט מחיצות און אָבצוימונגען.... פערטרעטער פון אָפיציעלען יודענטהום האָבען פערלאָרען יעדע בושה, יעדעם געפיהל פון עלעמענטארער אנשטענדיגקייט און פערלוימדעט אויפ'ן שרעקליכסטען, העסליכסטען אופן זייערע ווייטע ברידער. זיי האָבען זיך געוואָלט אונטערקויפען, אויספיינען, און זיי האָבען זיך דערמיט אליין פערקויפט און מיאוס געמאכט. זיי פיהלען דאָס איצט אליין. זייערע שכנים האָבען מסכים געווען צו זייער תאראקטעריסטיק בנוגע די פוילישע אידען, זיי זיינען אָבער ניט מסכים, דאָס צווישען דעם פערלוימדער און פערלוימדעטען איז א גרויסער אונטערשיעד פאראן...

מען מוז אָבער געדענקען, אז שוין פון לאנג געהט אָן אין דייטשען יודענטהום גופא א שפאלטונגס פראָצעס, און עס וואָלט געווען א ביטערע עולה, פאלש און אונגערעכט ארויפצוואווארפען די אחריות פאר די העסליכע פאָליטיק אויף דאָס געזאמטע דייטשע יודענטהום. דאָס דייטשע יודענטהום ערנייערט זיך, עס מאכט דורך אן אויסלייטערונגס־פראָצעס. געגען דאָס אָפיציעלע יודענטהום ערהעבט זיך דער נייער דור, די יוגענד. און איך גלויב ניט, אויב די דייטשע אידישע יוגענד האָט וואָס אראָבצופאלען בנוגע איהרע בעציהונגען צום אידישען פאָלק, צו זיין געגענווארט און צוקונפט, פאר דער מזרח־אייראָפּעאישער יוגענד.

פאר אונז ליעגט א בעריכט פון דער דייטש־ציוניסטישער קאָנוועגשאָן, וועלכע איז אָבגעהאלטען געוואָרען אין בערלין אין לעצטען דעצעמבער. פון דעם בעריכט געהט ארוים, אז אין פונקט נאציאָנאלע פאָליטיק אויף אין די גלות לענדער זיינען אין דער לעצטער צייט צוגעשטאנען צו די ציוניסטען אויך פיעלע אינטעליגענטע כחות. דער עולם הויבט זיך אָן ארומצוזעהען אין וואָס פאר א זומפ די אסימילאציאָן און דאָס אסימילאטאָרישע קריכערטהום האָט זיי פארשלעפט...

מיר לעזען דעם בעריכט און מיר פערגעסען אויף א ווײלע,

„אויסגעפוצטען“, אין דעם „בעגרינדעטען“, ווייל פאר דעם בע־גרינדעטען אנטיסעמיטיזם זיינען אָפען אלע אויערען און אלע טהירען, ווייל דעם בעגרינדעטען אנטיסעמיטיזם קאָן מען ניט מבטל זיין מיט א פּאָר הויך־קלינגענדע, אלגעמיינע און אבגע־דראשענע פראזען, ווייל געגען דעם אנטיסעמיטיזם, וועלכער פער־שאנצט זיך הינטער די פעסטע מויערן פון דער וויסענשאפט, מוז מען אויפטרעטען מיט שווערע קאנאָנען, און דאס איז ניט אזוי לייכט. ווייטער ווייסען זיי פון דער זעלבער ערפאהרונג, אז י ע־ד ע אנטיסעמיטישע אויסערונג ווערט בעטראכט אלס וויסענ־שאפטליך בעגרינדעט, ווען זי געהט ארויס פון א וויסענשאפטס־מאַן. דער וויסענשאפטסמאַן, ווען ער איז אנערקענט און פּאָפּו־לער, געניסט דעם זכות אין דער געזעלשאפט ניט קאָנטראלירט צו ווערען. ער ברויכט זיך ניט אנצושטרענגען און ברענגען דוקא בעווייזע, וועלכע זאלען שטיצען זיין מיינונג. זאגט ער ארויס א מיינונג, פערלאזט זיך אויף איהם דער עולם בלינד: מסתמא האָט ער שוין אַן אויסרייכענדען גרונד. דער וויסענשאפטסמאַן קאָן אליין זאָגאר קעמפּפען געגען דעם בלינדען גלויבען, ער קאן פערלאנגען, אז יעדע קלייניגקייט זאל בעוויזען ווערען מיט אותות ומופתים, אבער גראד דורך דעם שאפט ער פאר זיך אליין אַן אטמאָספערע פון ג ל ו י ב ע ן. דער גרויסער עולם מאכט דעם חשבון אזוי: ווי זאל מען ניט גלויבען א מאַן, וועלכער בע־קעמפּפט דעם גלויבען און וויל, אז אלעס זאל זיין בעגריינדעט און בעוויזען?

דער אָנגריף פון שמאָלער איז געמאכט געוואָרען נאָר אגב אורחא, אזוי זיך פארבייגעהענדיג. א אידישער געלעהרטער, א מיטגליעד פון בערלינער שטאָדט־ראטה, א כלל־טהוער אין בעס־טען זין פון וואָרט מיט א גרויסער השפעה אין זיין ווירקונגס־קרייז, האָט פערפאסט א חיבור איצט אין מלחמה־צייט, וואו ער בעהאנדעלט די ברענענדע עקאָנאָמישע צייט־פראגען פון דעם איצטיגען הייסען מאָמענט. דער פערפאסער ווערט בעטראכט אלס אויטאָריטעט אויף דעם געביעט פון דער סטאַטיסטישער ווי־סענשאפט. ער איז אויך פראפעסאר פון דער בערלינער אוני־

מדה כנגד מדה

דער וועלט־בעריהמטער דייטשער עקאָנאָמיסט אוגוסט פאָן־שמאָלער, איינער פון די איינפלוסרייכסטע מענער אין דייטש־לאנד, ניט נאָר אלס געלעהרטער, נאָר אויך אלס פאליטיקער, צו וועמעס וואָרט די געבילדעטע געזעלשאפט הערט זיך צו און צו וועמעס מיינונג זי פערהאלט זיך מיט גרויס רעספעקט — האָט דאָ ניט לאנג געמאכט אַ ביטערען אנגריף אויף די אידען אין דייטשלאנד. אוגוסט פאָן שמאָלער איז ניט געווען בעקאנט אלס אנטיסעמיט, אין זיינע ווערק און אין זיינע פּאָליטיש־עפענטליכע אויפטרעטונגען האָט מען ניט געקאָנט מערקען סימנים פון דעם אידען־האַס, וועלכער איז אזוי כאראקטעריסטיש פאר פיעלע דייטשע געלעהרטע, בעזונדערס אויף דעם געביט פון די סאציאלע וויסענשאפטען, ד. ה. אויף דעם געביעט, וואו עס מוזען אנגע־ריהרט ווערען די בעציהונגען צווישען קלאסען און גרופען. דערי־בער האָט דער אנגריף פון שמאָלער געווירקט אין דייטשלאנד ווי א בליץ פון קלאָרען הימעל. קיינער האָט איהם ניט ערוואַרט, און ער האָט אויף יעדען געווירקט ווי אַן איבערראשונג. מעהר ווי אַלע אָבער זיינען איבערראשט געוואָרען, זעלבסטפערשטענדליך, די, אויף וועמען דער אנגריף איז געמאַכט געוואָרען — די אידען.

די אידען אין דייטשלאנד וויסען דעם ווערטה פון דעם „וויסענ־שאפטליכען“ אנטיסעמיטיזם, זיי וויסען פון ערפאהרונג, אז די אמת'ע סכנה שטעקט ניט אין די אנטיסעמיטישע האנדלונ־גען פון א רעגיערונגס־בעאַמטען, ניט אין דעם וואולגארען גאַ־סען־אנטיסעמיטיזם, ניט אין די ביליגע אויסערונגען פון די נאָך ביליגערע פּאָליטיקער. די אמת'ע סכנה, אזוי ווייט האָבען די דייטשע אידען געלערנט פון דעם נסיון פון די לעצטע עטליכע דורות, שטעקט אין דעם „פיינעם“ אנטיסעמיטיזם, אין דעם

גענענזייטיג כל זמן די מלחמה וועט דויערן. דאס איז א מין נדר פון פאליטישען שווייגען. איך וויים ניט, אויב מען האט די אי־דען שפעציעל איינגעלאדען אלס גלייכבערעכטיגטע אין דעם „שווייג נדר“, עס איז אבער א פאקט, אז די אידען האבען זיך מיט שמחה אנגעשלאסען אן דעם „בורג פריעדען“, ד. ה. זיי האָבען מבטיח געווען, אז זיי פון זייער צד וועלען זיך ניט בעשעפטי־גען מיט דעם אנטיסעמיטיזם, מיט דעם תנאי, אז אויך דער אנדער צד זאָל זיך איינהאלטען. די ערשטע צייט נאָך דער אָבמאכונג האט טאקע אויסגעזעהען עטוואס פריעדליכער אין דייטשלאנד. דאך איז שווייגען, ווי עס זעהט אויס, ניט גאר קיין לייכטע אויפ־גאבע, און די מלחמה דויערט אזוי לאנג. איז דער נדר געבראָ־כען געווארען. דערווייל האָט איין צד עובר געווען אויף דעם נדר, און די אידען שטעהען אין פערלעגענהייט און קאָנען זיך קיין עצה ניט געבען. פארמעל זיינען זיי אויך בערעכטיגט צו ברעכען דעם נדר, און דאך האָבען זיי מורא און אפעלירען נאָך אימער צו דעם „בורג־פריעדען“.

מערקווירדיג, ווי אומעדום זיינען מיר דער יוצא מן הכלל. אפילו בנוגע א „בורג־פריעדען“ אין מלחמה־צייטען האָט מען מיט אונז געמאכט די ע ר ש ט ע אויסנאהמע.

שמאָלער׳ס אנגריף, און גראד אין איצטיגען מאָמענט, קאָן ניט בעטראכט ווערען אלס אן איינצעלפאל. ער איז סימפטאָמא־טיש, ער בעווייזט, ווי פאלש זיינען די האָפענונגען, וועלכע ווערען אויפגעבויט אויף מ אָ מ ע נ ט א ל ע שטימונגען. שטימונגען, וועלכע ווערען ארויסגערופען פון אן ע ק ס ט ר א אָ ר ד י נ ע ־ ר ע ן מאָמענט אין דעם לעבען פון די פעלקער, פערשווינדען מיט דעם פארבייגעהן פון דעם מאָמענט, און אויב דער מאָמענט דויערט צו לאנג, פערשווינדען זיי איידער נאָך דער מאָמענט איז נוסס. דאס האָט איצט פאסירט אין דייטשלאנד מיט די אידישע האָפנונגען. תיכף נאָך דעם אויסברוך פון דער מלחמה, ווען גאנץ דייטשלאנד איז געפאקט געווארען פון אן עלעמענטארען פערשמעלצונגס־דראנג, איז געשלאָסען געוואָרען דער „בורג־פריע־דען“. אין דעם מאָמענט האָט מען אויך די אידען מצרף געווען

ווערזיטעט, ד. ה. ווי הונדערטע אַנדערע אידישע געלעהרטע איז ער נור פּריוואַט־דאָצענט און דעם פּראָפעסאָר טראָגט ער נור אלס געשענקטען ערהרען־טיטעל. (אין דייטשלאַנד, ווי אין מאַנכע אַנדערע מדינות, עקזיסטירט דער טיטעל פּראָפעסאָר נור אלס טיטעל. מען זאָגט, אז ער איז געשאַפען געוואָרען כמעט אויס־שליסליך צוליעב די אידישע געלעהרטע, און די פּראָפעסאָרען, וועלכע טראָגען דעם טיטעל און האָבען ניט קיין קאַטהעדער, זיי־נען בעקאַנט אונטער דעם נאָמען „רחמנות־פּראָפעסאָרען"). דער־צו מוז נאָך געזאָגט ווערען, אז אלס וויסענשאַפטלער געהערט ער ניט צו דער שמאָלער'שער שולע און אלס פּאָליטיקער געהערט ער ניט צו דער שמאָלער'שער פּאַרטיי. דער גרויסער געלעהרטער שמאָלער האָט רעצענזירט דאס ווערק פון דעם אידישען פּראָפע־סאָר און האָט בענוצט די געלעגענהייט אבצורעכענען זיך דערביי מיט דעם „סעמיטישען גייסט", וועלכער איז אריינגעדרונגען פון א פרעמדער וועלט אין די דייטשע געזעלשאַפט און וויל זי בע־הערשען. דער רעצענזענט שטעלט זיך ניט אָב אויף איינצעלנע פּונקטען, און ניט ביי די איינצעלנע פּונקטען מאַכט ער זיין אַטאַ־קע. ווי א געניטער סטראַטעג פיהרט ער אויס א ג ע נ ע ר א ל א ט א ק ע. אויך גרייפט ער ניט אָן דעם איינצעלנען אידען, ער אַטאַקירט דעם אידען אין דעם איינצעלנען פּונקט, ווי עס האָט געהאַנדעלט דער עלטער־עלטער־זיידע פון דעם אנטיסעמיטיזם. ער איז געווען אין כעס אויף מרדכי'ן און אויסגעלאָזען דעם כעס האָט ער צו מרדכי'ס פאָלק.

צו שמאָלער'ס וואָרט הערט מען זיך שטענדיג צו. דאָך גלויב איך, אז צו אזא פרסום ווי זיין לעצטע רעצענזיאָן פון א וויסענשאַפטליכען ווערק האָט נאָך קיין פּאָליטישע רעדע פון איהם ניט זוכה געווען. מען האָט די רעצענזיאָן אונטערגעכאַפּט און זיך בעמיהט צו פערשפּרייטען זי ווי א נייע ענטפּלעקונג.

און נאָך מעהר איז מען איבערראַשט געוואָרען, ווייל דער אנגריף איז געמאַכט געוואָרען דווקא אין דער צייט פון דעם אזוי אנגערופענעם „בורג־פריעדען". די פּאָליטישע פּאַרטייען אין דייטשלאַנד האָבען נעמליך בעשלאָסען ניט צו בעקעמפען זיך

נאַליזם — גראָד זיי האָבען פּראָוואָצירט די נייע אַנטי־
סעמיטישע שטרעמונג אין דייטשלאַנד. זיי שניידען איצט וואָס
זיי האָבען אליין געזעעט.

16 פעברואר, 1917.

צום מנין. גלייך האָט די אידישע פּרעסע אנגעהויבען צו זאגען נביאות, אז דער אנטיסעמיטישער גייסט איז אויף אייביג פערשוואונדען פון דער געזעלשאפט און וועט מעהר ניט אויפשטעהן תחית המתים. די אידישע פּאָליטיקער האָבען גענומען אויף זיך די ראָליע פון חברה־קדישא לייט און האָבען פעראנשטאלטעט פאר דעם אנטיסעמיטיזם אן ערשט־קלאַסיגע לויה, אפילו מיט הספדים און געמאכטע טרעהרען: מיר האָבען געגען איהם געקעמפּפט כל זמן ער האָט געלעבט, אבער אין גרונד איז ער גאר ניט געווען אזא רשע... ביי א הספד געפינט מען תמיד א שטיקעל שבח אויך פאר דעם גרעסטען שונא. זיי האָבען זיך צוגעאיילט, די חברה קדישא לייט פון דעם אנטיסעמיטיזם, און איצט שטעהען זיי מיט גרויס פערוואונדערטע אויגען: האָבען מיר זיך אבגענארט אין חשבון, אדער האָבען מיר פאר זיך ווירקליך א פאקט פון תחית המתים?

מיר זוכען ניט קיין נקמה, דאך האָט די געשיכטע אבגעצאָהלט די דייטשע אידען מדה כנגד מדה. בשעת עס איז געשלאָסען געווארען דער „בורג־פריעדען" האָבען די אידישע גרופּען געשלאָסען אויך צווישען זיך א מין קליינעם „בורג־פריעדען", א מין שטיל־שטאנד צוליעב „שלום בית". מען האָט אָבגעמאכט, אז ביז עס וועט קומען דער וועלט פריעדען זאלען די אסימילאנטען פון איין זייט און די ציוניסטען פון דער אנדער זייט ארויסלאָזען די כלי זין פון זייער האנד און ארבייטען געמיינשאפטליך פאר די שותפות'דיגע אידישע אינטערעסען. דער אידישער „שלום בית" האָט אבער נאָך פיעל וועניגער געדויערט ווי דער אלגעמיינער דייטשער „בורג־פריעדען". די אסימילאנטען האָבען צוערשט געבראכען זייער הבטחה און אנגעהויבען צו פיהרען דעם קאמפף געגען דעם אידיש־נאציאָנאלען געדאנק נאָך מיט מעהר ביטערקייט און מיט מעהר אונפערשעמטהייט ווי פאר דער מלחמה. זיי האָבען געגלויבט דורך דעם אלגעמיינעם בורג־פריעדען, אז זיי זיצען שוין זעהר פעסט אין זאָטעל און אנגעהויבען צו ציינגען ווער זיי זיינען.

אָבער גראד די אסימילאנטען מיט זייערע אומגעלומפּערטע אויפטרעטונגען אין דער לעצטער צייט געגען דעם אידישען נאציאָ־

גריף צייט אין די פערשיעדענסטע שפּראַכען. דער בעגריף צייט איז ענטשיעדען איינער פון די אַבסטראַקטעסטע, און ניט אומזיסט האָבען זיך געמאַטערט די דענקער פון אַלע צייטען ביז אויף היינטיגען טאָג פעסטצושטעלען, וואָס פאַר א מהות האָט די צייט. ווילען מיר אָבער צ ײ י ג ע ן די צייט, מוזען מיר האָבען צ ײ י ג ע ר און דערצו נאָך א ציפערבלאַט. דאָס הייסט, מיר קאָנען תופס זיין די צייט נאָר אין רוים, און ווען מיר דענקען פון דער צייט, דענקען מיר פון א קורצער און א לאַנגער צייט. מיר מוזען פערגלייכען די צייטען. קורץ און לאַנג איז אָבער א ריין געאָמעטרישער בעגריף. ווייטער האָט ער אונטערזוכט עטימאָלאָגיש די נעמען פאַר די פערשיעדענע צייט־אבשניטען (טאָג, וואָך, חדש א. אז. וו.) אין די אַלטע סעמיטישע און אַרישע, ווי אויך אין די נייע שפּראַכען. עס געלינגט ניט אזוי לייכט צו קומען צום מקור, צו דער אורשפּרינגליכער בעדייטונג פון א נאָמען, ווען מען וויל זיך ניט פערלירען אין השערות און סברות. אין פיעלע פון דיעזע נעמען האָט ער אָבער פעסטגעשטעלט די פערבינדונג פון דעם וואָרט מיט א בעשטימטער געאָמעטרישער פיגור. דער אַלטער העברעער האָט זיך, צום ביישפּיעל, אויסגעדריקט „חגים ינקפו“, וואָס עס בעדייטעט די ימים טובים האָבען געמאַכט א קרייז. די דייטשען רעדען איצט פון א רונדען יאָהר, און מיר אידען פון א קיילעכדיגען. ווען מיר רעדען פון א קיילעכדיגען יאָהר, בעקומט ביי אונז דער בעגריף יאָהר דאָס בילד פון דעם לויתן, וועלכער רינגעלט ארום די וועלט און האַלט זיין אייגענעם עק אין מויל. עס איז אָבער ווייטער ניט דוקא נויטיג צו האָבען די פאָרשטעלונג פון יאָהר פערבונדען מיט דער פיגור פון א קרייז. אנדערע פערבינדען די פאָרשטעלונג פון יאָהר מיט א קוואַדראַט פיגור, וואו די פיער צייטען פון יאָהר בילדען די זייטען פון דעם קוואַדראַט.

בקיצור, ער האָט פעסטגעשטעלט, אז אונזערע מייסטע בעגריפען, ווען זיי זיינען אפילו ריין אבסטראַקט, ווערען געדאַכט קאָנקרעט, ד. ה. פערבונדען מיט קאָנקרעטע פאָרשטעלונגען אין רוים. איך געדענק, אז בשעת איך האָב זיך דערוואוסט פון

ברייטע און ענגע אידעען

איך האָב איצט ניט דאָס ווערק אונטער מיין האַנד און איך מוז זיך פערלאָזען אויף מיין זכרון. איך גלויב אָבער, אז די ענטדעקונג געהערט דעם געלעהרטען פּראָפעסאָר לאַנגע, דעם מחבר פון „דער געשיכטע פון דעם מאַטעריאַליזם". ער האָט נעמליך פעסטגעשטעלט, אז אויך דער מאָדערנער ציוויליזירטער מענש איז ניט אימשטאַנד צו דענקען אין ריינע אבסטראַקציאָנען און מיט יעדען אבסטראַקטען בעגריף מוז ער פערבינדען די פאָרשטעלונג פון א בעשטימטער געאָמעטרישער פיגור. צום ביישפּיעל, ווען מיר נעהמען דעם בעגריף ליעבע. די אויסערונגען פון דער ליעבע זיינען קאָנקרעט, דער בעגריף אָבער פון ליעבע ווערט נעצעהלט צו די אבסטראַקטע. מיר רעדען פון דער ליעבע און האָבען א מאָס פאַר ליעבע. מיר זאָגען מעהר ליעבען, וועניגער ליעבען, און ניט ווילענדיג מאָלט זיך אויס אין אונזער פאָרשטע־לונג א ליניע, וועלכע מיר בענוצען אלס מאַסשטאַב פאַר דער ליעבע, און מיט דעם מעהר און וועניגער פערבינדט זיך דער בעגריף פון לענגער און קירצער, דיקער און דינער, ברייטער און שמעלער. מיט אנדערע ווערטער, ניט אָבגעבענדיג זיך קיין חשבון, מעסטען מיר איינעם פון די העכסטע אבסטראַקטע בעגריפען מיט'ן מעטער, יאַרד אָדער אייל, פונקט ווי מיר וואָלטען דאָ געהאַט צו טהאָן מיט א געוועהנליכען קרעמער־אַרטיקעל. עס איז ניט נויטיג דוקא צו מעסטען די ליעבע. מען קאָן זי אויך וועגען. מיר רעדען פון א גרויסער און קליינער ליעבע, מיר רעדען אָבער אויך פון א וויכטיגער (און וויכטיג איז דאָס זעלבע ווי וואָגיג) און פון א לייכטער ליעבע. אם בעסטען האָט דער דערמאָנטער גע־לעהרטער דעמאָנסטרירט זיין געדאַנק דורך די פערשיעדענע שם התאר'ס (אדיעקטיווא), וועלכע זיינען פערבונדען מיט דעם בע־

מיינע נעגנער על פי רוב ארויסגעהן די זיגער. ברייטע אידעען און ענגע אידעען האבען זיך פערהאלטען צו איינאנדער ווי א קאנאנע צו א רעוואלווער, היינט נעה און האלט מלחמה מיט א רעוואלווער געגען א קאנאנע!

יאהרען זיינען געגאנגען. פון יונגלינג איז געווארען א מאן. דער מאן האט דערגאנגען דעם סוד, אז די קאנאנע איז געוועזען נאר פון פאפיער און איהרע קוילען האבען נאך געקאנט ווענינער מזיק זיין ווי ארבעס פון א קינדערשען ביקסעל. די חבת ציון איז מעהר ניט ווי די אנווענדונג אויף דאס אידישע פראבלעם פון דעם אלגעמיינעם נאציאנאלען פרינציפ. דער אלגעמיינער נאציאנאלער פרינציפ אומפאסט אבער די גאנצע מענשהייט פונקט ווי דער סאציאליזם און פונקט ווי די אנדערע אלמענשליכע אידעען. דער מאן האט פערשטאנען, אז די וויכטיגקייט פון אן אידעע הענגט אב פון איהר אינערען ווערטה און ניט פון דער צאהל מענשען, וועלכע נויטיגען זיך נאך אין איהר פערווירקליכונג. דער מאן האט פערשטאנען דעם סאפיזם, וועלכער שטעקט אין דעם זשאנגלירען מיט ברייטע און שמאלע אידעען. ווען די וויכטינקייט פון אן אידעע זאל בעשטימט ווערען דורך איהר ברייט, ד. ה. דורך דער צאהל מענשען, וועלכע נויטיגען זיך אין איהר פערווירקליכונג, וועט אויסקומען, אז יעדע ברייטע אידעע פערוואנדעלט זיך אין אן ענגע און שמאלע נאך דעם גראד פון איהר פערווירקליכונג. הייסט עס, אז די וואס ווילען דיענען ברייטע אידעען, טארען ניט צולאזען זייער פערווירקליכונג.

א ביישפיעל. א האלבע וועלט האט זיך אנגענומען פאר בעלגיען. בעלגיען איז א קליינע אומה. האט זיך א האלבע וועלט אנגעכאפט אן א שמאלער אידעע.

ווי גרויס איז אבער געווען מיין איבערראשונג, ווען איך האב אויך דא אין אמעריקא דערהערט די אלטע טענות און אלטע וכוחים וועגען ברייטע און שמאלע אידעען און אין נאך א יוואולנארערער פארם ווי אין אנהויב פון אונזער פרייהייטס־בעוועגונג. מען בעקעמפפט נאך שטענדיג דעם אידישען נאציאנאליזם אויף דער אסמכתא, ווייל ער איז צו ענג, און דעם ציוניזם, ווייל ער

דיעזער ענטדעקונג, האָב איך אָנגעהויבען מיך אליין צו קאָנטראָ־לירען, אָנגעהויבען צו אנאליזירען אלע מיינע אבסטראַקטע השגות און אז איך האָב ארויסגעפונען די ריכטיגקייט פון דער ענטדע־קונג, בין איך ביי זיך שטארק אראָבגעפאלען. די אבסטראַקטע השגות האָבען פערלאָרען פאר מיר א גרויסען חלק פון זייער קדושה, און איך האָב פערלאָרען מיין רעספּעקט פאר זיי: זייט איהר דאָך אויך ניט מעהר ווי פשוט'ע חי וקים'ס און איך קאָן צו אייך צוטרעטען מיט א מעטער און מיט'ן פונט אין דער האנד. איך האָב זיך שפּעטער געטרייסט. איך האָב דאָך בעגריפען, אז ליעבע קאָן מען ניט מעסטען אויפ'ן מעטער און א יאָהר קאָן מען ניט בווינגען, מעהר ניט אונזער דענק־אפּאראט איז ניט פאָל־קאָמען, עס פעהלט אין איהם עפּעס א שרייפעל, וואָס לאָזט אונז ניט צו די עולמות העליונים.

איך האָב אָבער קיין מאָל ניט גערעכענט, אז דאָס געאָמעט־רישע דענקען זאָל פערורזאַכען אזוי פיעל צרות אין אונזער אידעען־וועלט, און בעזונדערס ווירקען אזוי שטערענד ביי דער פערווירקליכונג פון אונזערע אידעען. איך געדענק נאָך פון מיינע יונגענד־יאָהרען, ווען איך בין אלס א תלמיד פון א מיטעל־שולע בעקאַנט געוואָרען מיט מיינע יונגענדליכע פּאָליטישע געגנער. איך בין דענסטמאָל געווען א חובב ציון, און מיינע געגנער זיינען געווען סאָציאליסטען, ניט חלילה אידישע סאָציאליסטען, נאָר סאָציאליסטען אידען. און איך געדענק אין וועלכער פערלעגענ־הייט זיי פלעגען מיך פערזעצען, ווען זיי פלעגען מיר צום שלום פון א הייסען ויכוחים־אָוועגד א שליידער טהאָן אין פּנים דעם פאָרוואורף: מיר דיענען א ב ר י י ט ע ר אידעע, און דו דיענסט א שמאָלער אָדער אן ע נ ג ע ר אידעע; אין אונזער סאָציא־ליזם נויטיגט זיך די גאנצע וועלט, דאָס איז אן אידעע, וואָס אומפאַסט די גאנצע מענשהייט, און דו אינטערעסירסט זיך פאר א מין חבת ציון אידעע, וועלכע האָט צו טהאָן מיט א קלייגער אומה און נאָך ניט מיט דער גאנצער אומה, נאָר מיט א הייפעלע פון דיעזער אומה. איך האָב געפיהלט, אז דאָ שטעקט א סאָפיזם, איך האָב זיך געראַנגעלט ווי ווייט איך האָב געקאָנט, דאָך פלעגען

אונזער וועג, אונזער שפּראַך

אנטיסעמיטיזם, שוין ווי עס ציינט די עטימאָלאָגיע פון דעם וואָרט, איז ניט קיין פּרימערע ערשיינונג, נאָר א סעקונדערע, ד. ה. דער אנטיסעמיטיזם איז ארויסגערופען געוואָרען דורך די עקזיס־טענץ פון אן אנדער ערשיינונג, צו וועלכער ער האָט זיך געשטעלט אין א געוויסען גענענזאַץ אָדער זאָגאר פיינדליך. די אנדערע ערשיינונג איז דער סעמיטיזם. דאָס איז עלעמענטאר, כמעט באַנאַל. דאָך מוז עס זעהר אָפט בעטאָנט ווערען, כדי ארויסצושלאָגען איין מאָל פאר אלע מאָל די אונזיניגע פערקעהרטע בעהויפּטונג פון די קרומע מוחות, וועלכע זוכט צו ערקלעהרען די אידישע עקשנות'דיגע עקזיסטענץ אויף צו להכעיס אלע אומשטענדען און בעדינגונגען, דורך דעם אנטיסעמיטיזם. דאָס איז די פערברייטעטסטע און די הערשענדע מיינונג אין אלע אסימילאטאָרישע קרייזען. די אידען וואָלטען שוין לאנג פערשוואונדען אלס אידען פון דער וועלט־געשיכטע, נאָר די אנטיסעמיטען דערלאָזען זיי ניט דערצו, זיי מינטערען זיי אָב, זיי שרייען זיי אָב אין לעצטען קריטישען מאָמענט. די אנטיסעמיטען זיינען מעכב די אידישע גסיסה. ווען פון אונז איז ניט אויסגעקומען צו הערען דיעזען וואונדערבארען געדאנק אין פערזאמלונגען; ווען איז ניט אויסגעקומען צו לעזען מכח דיעזער וואונדערבארער טהעאָריע אין דער אסימילאַטאָרישער פעריאָדישער פרעסע און אין אסימילאטאָריש טענדענציעזע ספרים? אויף אזא אופן קומט אויס, אז קיין זעלבסטשטענדיגע לעבענס־קראפט בעזיצט שוין דאָס אידישע פאָלק ניט מעהר, מעהר ניט עס בעזיצט נאָך א דוקא־כח, אָדער נאָך ריכטיגער, ווען מיר זאָלען בלייבען שטרענג לאָגיש, אפילו קיין דוקא־כח בעזיצט דאָס אידישע פאָלק אויך ניט מעהר, עס לעבט נאָר פון די חסדים פון דעם אנטיסעמיטיזם. מיט אנדערע ווערטער: די אנטי־

אומפאסט נאָר א טהייל פון אידישען פאָלק. מען קאָנסטרואירט נאָך אימער א נעגענזאץ צווישען נאַציאָן און מענשהייט, ווייל די נאַציאָן איז נאָר א טהייל פון דער מענשהיים. מען וויל נאָך ניט פערשטעהן, אז עס קאָנען עקזיסטירען אידעען, אין וועמעס פערווירקליכונג עס נויטיגט זיך נאָר א קליינע גרופע, אָדער זאָגאר נאָר איין איינציגע פערזאָן, און דאָך טראָגען זיי אין זיך אן אל־מענשליכען ווערטה, און עס קאָנען עקזיסטירען אָ ר י מ ע אידעען, פרימיטיווע, ווען אפילו די גאַנצע מענשהייט זאָל זיין פעראינטערעסירט אין זייער פערווירקליכונג. מען וויל נאָך ניט פערשטעהן, אז דער י ו ש ר פון אן אידעע ווערט ניט קלענער דערפון, וואָס נאָר א קליינע גרופע נויטיגט זיך אין איהם. מען וויל ניט פערשטעהן, אז די וויכטיגקייט פון אן אידעע הענגט ניט אָב פון איהר אבסאָלוטען געוויכט, נאָר פון איהר ספּעציפישען געוויכט.

און די קליין־קרעמער מיט דעם מעטער און מיט דעם פונט אין דער האַנד געהען ארום און בעריהמען זיך: איהר האָט הונדערט טויזענד, מיר האָבען פינף הונדערט טויזענד, אונזער מחנה איז גרעסער! דיעזע בעריהמעריי האָט שוין ווירקליך הערעסען. די וועלט איז ניט קיין מארק און אידעען זיינען ניט קיין קרעמער־ארטיקעל. צעהלט ניט אייער מחנה; מיר זיינען ניט אויף א קנעכט־מארק און ניט אויפ'ן שלאכט־פעלד. זאָגט וואָס ווינשט אייער מחנה, וואָס וויל זי? וואוהין און נאָך וואָס שטרעבט זי? אפשר נאַרט איהר זיך אליין אָב אין חשבון? אפשר מאַכט איהר נאָר דעם חשבון אָהן דעם בעל הבית? וואָרים ווען עס וועט קומען דער ריכטיגער מאָמענט, וועט דער קאַמפף אויסגעפאָכטען ווערען ניט צווישען צאָהל און צאָהל, נאָר צווישען אידעע און אידעע, אידעאל און אידעאל.

19 פעברואר, 1917.

אינאַיינעם זאָלען בעשטראָפט ווערען אויך אַ ל ע אומות העולם, אַ ה ן אַ ן אַ ו י ס נ אַ ה מ ע, וואָרים זיי האָבען אַלע געזינדיגט אינאַיינעם מיט אונז — זיי האָבען געקעמפּפט מיט אַלע כחות פאַר זייער פאָלק׳ס קיום. מיט אַלע פערברעכער פון דיעזען מין האָבען מיר קיין מורא ניט בעשטראָפט צו ווערען. וואָס קאָן אונז דען קומען דערפאַר, אין וואָס קאָן דען בעשטעהן דער פסק דין? אויס־קויילענען איינער דעם אַנדערען — די גאַנצע מענשהייט קאָן דאָך ניט בעגעהן קיין זעלבסטמאָרד. וועט נאָר בלייבען איין ברירה — געפענגנים. וועט זיך די וועלט פערוואַנדלען אין איין גרויסע תפיסה און יעדעס פאָלק וועט בעקומען זיין פּלאַץ. נו, דאָס מיינען מיר דאָך טאַקע. ווי די פערטהיילונג פון די פלעצער זאָל ניט אויספאַלען, מיר האָבען זיך ניט וואָס צו שרעקען. זאָלען ציטערען די גרעסערע פעלקער, וועלכע האָבען פערכאַפּט אַ האַלבע וועלט און ווילען נאָך פערכאַפּען אויך די אַנדערע העלפט. זיי ווערלען טאַקע פערליערען דעם גרעסטען חלק פון זייער פערמעגען דורך אַ יושר׳דיגער פערטהיילונג. אונז וועט דער יושר ניט שאַדען.

אַט דאָס איז אונזער שטאַנדפּונקט. אַט דאָס איז די שפּראַך, מיט וועלכער מיר ווענדען זיך צו דער קולטור־וועלט. אַט דאָס איז די פאָרמולירונג פון אונזערע טענות, ווען מיר טרעטען אויף אפילו פאַר דער אַנטיסעמיטישער וועלט. מיר זיינען ניט געזונקען אַזוי טיעף צו קריכען און צו בעטלען. מיר זיינען ניט אַזוי ווערטה־לאָז און ניעדריג אין אונזערע איינענע אויגען צו קומען און צו בעטען זיך: האָט רחמנות, לאָזט אונז נאָר אַ ווייַלע צורוה, מיר ווערלען אַליין נוסס זיין. מיר האָבען ניט פערלאָרען די חרפּה און די בושה צו געהן און צו דערצעהלען מעשיות פון אַ פערשוואונדענער שאַפונגס־קראַפט, פון אַ פערלאָרענעם גייסט, פון אַן אויסגעטריקנע־טער נשמה. מיר קאָנען דאָס ניט טהאָן, מיר ווערלען דאָס ניט טהאָן, און קיין מאַיאָריטעטס־בעשלוס וועט אונז צו אַזאַ האַלטונג ניט צווינגען, ווייל אַביסעלע לעבען ווענגט איבער פיעל טויט, ווייל אין אַזעלכע פראַגען ענטשיידעט דער לעבעדיגער און ניט די אָב־געשטאָרבענע. די טויטע אויך — אָבער די וואָס ליגען אין די קברים און ניט די אָבגעשטאָרבענע, וואָס געהען אַרום צווישען די

סעמיטען געהען אזוי אויס נאָך די אידען, אז זיי לאָזען זיי ניט אויסגעהן.

מיר האלטען די אנטיסעמיטען ניט פאר אזוי נאַריש און מיר בעטראַכטען זיי ניט פאַר אונזערע בעלי טובות. מיר נעהמען דעריבער אראָב פון אונז די גאַנצע אחריות פאַר דעם גרויסען כבוד, וואָס די אסימילאַציאָן שרייבט זיי צו מיט זייער בעהויפּטונג, אז דער אנטיסעמיטיזם בילדעט די ערהאלטענדע קראַפט פון דעם אידישען פאָלק, די קראַפט, וועלכע געפינט זיך אויסער אונז, וואכט אָבער איבער אונז און שיצט אונז פון אונטערגאנג. אונז האָט אפילו דער אנטיסעמיטיזם ניט איבערגעשראָקען, מיר האָבען ניט פערלאָרען אונזער קאָפּ און ניט אויסגעקעהרט די לאָגיק אויף דער לינקער זייט. און ווייל מיר זיינען לאָגיש, זיינען מיר זיך מודה אין אונזער פעהבערעכען. ניט די אנטיסעמיטישע פּראָוואָקאציאָן האָט ארויסגערופען אונזער בעטאָנונג פון אונזער אייגענעם פאָלקס־איך, ניט דורך הדיפות און גזרות זיינען מיר דאָס וואָס מיר זיינען, נאָר אומגעקעהרט. מיר זיינען זיך מודה ומתודה פאר דער גאנצער קולטור־מענשהייט, אז דורך אונז, און נאָר דורך אונז, איז געקומען אויף דער וועלט דער אנטיסעמיטיזם, דורך דעם פאקט פון אונזער פ אָ ל ק ס ט ה ו ם, דורך דעם פאקט פון אונזער א נ ד ע ר ש גע־שטאַלטעטען איך, דורך דעם פאַקט פון אונזער פ ע ר ש י ע ד ע־נ ע ר וועלט־אנשויאונג, וועלכע ענטפּלעקט זיך אין אלע אונזערע שאפונגען, אין דעם גאנצען אידעען־גאַנג פון אונזער גייסט. און מיר זאָגען ווייטער: מיר זיינען זיך מודה ומתודה, מיר געהען ניט אריין אין פשרות, ניט מיט זיך אליין, ניט מיט דער וועלט. און אויב די וועלט, די קולטור־וועלט, בעטראַכט דאָס אלס א פערברע־כען, אָדער נאָר ווי א חוצפה פון אונזער זייט, זיינען מיר מוכן ומזומן צו ערהאלטען די פערדיענטע שטראָף. מיר וועלען אָבער נאָר דאַן מצדיק זיין דעם דין, ווען די ריכטער, וועלכע וועלען אונז משפט'ען, וועלען ארויסציינען עלעמענטארען יושר און אָנווענדען די זעלבע שטראָף אויף אלע אנדערע, וואָס האָבען בעגאַנגען דאָס זעלבע פערברעכען אָדער ארויסגעוויזען די זעלבע חוצפה ווי מיר. מיר וועלען פערלאנגען, מיר וועלען פאָדערען, אז מיט אונז

קענונג פון דעם נאציאָנאַלען פּרינציפּ, אַז די נייע אָרדנונג, וועלכע וועט איצט נאָך דער גרויסער וועלט־קאַטאַסטראָפע מוזען איינגע־פיהרט ווערען, וועט זיין פונדאַמענטירט אויף דעם נאציאָנאַלען פּרינציפּ, און אַז די קולטור־וועלט וועט אונז פּשוט ניט פערשטעהן, ווען מיר אליין וועלען אויסבייטען אין דעם גרויסען מאָמענט אונזער גרויסע נאציאָנאַלע פאָדערונג אויף קליינע בקשות, צו וועלכע די וועלט האָט זיך לאַנג צוגעוועהנט.

די קולטור־וועלט וועט אונז בעדויערען. די אַנטיסעמיטישע וועלט וועט אונז אויסלאַכען. מיר ווילען ניט זיין ניט בעדויערט, ניט אויסגעלאַכט. מיר ווילען פערלאַנגען אונזער פּלאַץ אונטער דער זון.

23 פעברואַר, 1917.

לעבעדיגע. און די טויטע אין די קברים זיינען מיט אונז. זיי האָבען זייער האָפנונג גענומען מיט זיך, און זי שפּראָצט פון די אַלטע קברים, זיי האָבען זייער בטחון געלאָזען אונז בירושה, זייער בטחון און דעם זכות צו רעדען אין זייער נאָמען.

און מיר זיינען איבערצייגט, אז אפילו די שלימסטע אנטי־סעמיטען וועלען זיין געצוואונגען צו ענדערען זייערע בעציהונגען צו אונז. זיי וועלען בלייבען אנטיסעמיטען, אָבער זיי וועלען זיך פערהאלטען צו אונז ווי די אנטי גערמאנען צו די גערמאַנען אָדער ווי די אנטי סלאווען צו די סלאווען, און אז. וו. עס וועט בלייבען די געגנערשאפט, אָבער עס וועט פערשווינדען די פעראכטונג, מען וועט אויפהערען צו „הלומען" זיך איבער אונז. מען וועט אונז אָנהויבען צו פערשטעהן.

דער אנטיסעמיטיזם וואָלט ווייט ניט געווען אַזוי געפעהרליך, ווען דער סעמיטיזם וואָלט פערשטאַנען ווי צו האלטען זיך, ווי צו רעפּרעזענטירען זיך, ווי צו רעדען, ווי צו פערהאנדלען. געוויס קאָן מען ניט זוכען קיין יושר ביי די פּראַקטישע אנטיסע־מיטען, אָבער מיר מוזען זיך אויך מודה זיין, אז אומזיסט וועלען מיר זוכען פּאָליטישען פערשטאַנד און טאקט ביי די אסימילאַ־טאָרישע פערטרעטער פון אונזער סעמיטיזם. זיי האָבען פער־טראָטען אונזער זאַך אָהן שכל און אָהן ווירדע, און מיר געניסען יעצט די פּירות פון זייערע פלאַנצונגען.

מיר האָבען דעריבער פאר זיך א שווערע אויפגאַבע. איידער מיר געהען ארויס אין די גרויסע עפענטליכקייט, מוזען מיר פער־האַנדלען מיט אונזערע אונלאַגישע סעמיטען. מיר מוזען זיי בע־קעהרען, מיר מוזען זיי איבערציינגען, אז זייערע בקשות ביי די אנטיסעמיטען און זייער מלחמה געגען אונז וועלען זיי ניט העלפען, מיר מוזען זיי קלאָר מאכען, אז די ווענען, אויף וועלכע זיי האָבען אונז ביז איצט געפיהרט, האָבען צו נישט געפיהרט, און אז מיר שטעהען איצט אין אונזער לעבען פאר גרעסערע און קאָמפּליציר־טערע פּראָבלעמען ווי מיט פיעלע דורות צוריק. מיר מוזען ווייטער זיי אָנווייזען אויף דעם פאקט, אז די קולטור־מענשהייט האָט גראָד אין די לעצטע דורות געמאכט גרויסען פאָרטשריט אין דער אנער־

האַלטונג, פון אונזערע אייגענע מעטהאָדען, וועלכע מיר ווענדען אָן געגענאיבער דער גרויסער וועלט אין אונזער שטענדיגען קאַמפּף, דעם אויסערען ווי דעם אינערען. אַזאַ אָבהאַנדלונג, ניט טענדענציעז געפאַרבט, נאָר בעגרינדעט אויף אָביעקטיווע פאַקטען, וואָלט בעוויזען, ווער פון אונז איז דער שולדיגער אין דער פּ ע ר־ ב ר י י ט ו נ ג פון דעם אַנטיסעמיטיזם: די וואָס בעקענען זיך אָ פ ע ן צום אידישען נאַציאָנאַליזם און זאָגען דעם אמת, אַז זיי זוכען ניט דאָס גליק אין דער פריינדשאַפטליכער האַלטונג פון די אַנטיסעמיטישע קרייזען, די וואָס קומען ניט מיט בקשות און פערטהיידיגונגען און אַפּאָלאָגעטישע מליצות, אָדער די וואָס האַלטען זיך שטענדיג אין איין פערענטפערען זיך און אין איין בעטען מחילה און ענטשולדיגונג פאַר זייער עקזיסטענץ? די וואָס פאָדערען ג ע ר ע כ ט ע מענשליכע בעציהונגען צו זיך אויפ׳ן גרונד פון גלייכער עקזיסטענץ־בערעכטיגונג פאַר אַלע פעלקער, נאַציאָנען אָדער נאַציאָנאַלע גרופּען, אָדער די וואָס גיבען אָן אין נדן זייער טענדענץ צו פערשווינדען, אָבצורוימען דעם פּלאַץ און ניט וואַרפען זיך מעהר אין די אויגען פון דער הערשענדער בעפעלקערונג?

און עס איז די העכסטע צייט, אַז דער צוזאַמענהאַנג צווישען דעם אַנטיסעמיטיזם און דער אידישער האַלטונג אין עפענטליכען לעבען זאָל פעסטגעשטעלט ווערען, כדי די אידישע וועלט זאָל פערשטעהן דעם ערך פון דעם שאָדען, וואָס די אַסימילאַציאָן ברענגט דער אידישער געזאַמטהייט, ניט נאָר מיט דעם, וואָס זי רייסט אַרויס פון פאָלק׳ס אָרגאַניזם אַ טהייל פון זיינע שאַפענדע כחות, נאָר אויך מיט איהרע מעטהאָדען, וועלכע זי ווענדעט אָן, ווען זי טרעט אויף אַגרעסיוו געגען דער אידיש נאַציאָנאַלער בעוועגונג.

פון דער געשיכטע, — און דער אַנטיסעמיטיזם האָט זעהר אַ לאַנגע געשיכטע, כמעט אַזוי לאַנג, וואָס איז אויך נאַטירליך, ווי די געשיכטע פון דעם סעמיטיזם, — האָט מען געקאָנט אויפוויזען מיט אותות ומופתים, אַז דער שטאַרקסטער און העפטיגסטער אויסברוך פון דעם אַנטיסעמיטיזם אין אַלע תקופות, ממצרים ועד הנה, אָנהויבענדיג פון דער אַלכּסנדרינישער עפּאָכע און ענדיגענדיג מיט דער נייער צייט, איז צוזאַמענגעפאַלען שטענדיג מיט דער אויס־

ווער פּראָוואָצירט אַנטיסעמיטיזם?

די טאַקטיק, וועלכע די אידישע אסימילאַציאָן האָט אָנגעווענדעט אין איהר קריעגס־צוג געגען די אידיש נאַציאָנאַלע תביעות אין די איינצעלנע לענדער, וואו עס שלאָגט נאָך דער אידישער פאָלקס־פולס, און מיט פערדאָפּעלטער קראַפט געגען דער איהר פערהאַסטער ציוניסטישער בעוועגונג אין דער גאַנצער וועלט, האָט געפיהרט צו נעגאַטיווע און זעהר טרויעריגע רעזולטאַטען. זי, די אסימילאַטאָרישע טאַקטיק, האָט אומעדום פּראָוואָצירט דעם אנטיסעמיטיזם און איהם בעוואַפענט מיט נייע כלי־זין, געריכטעט ניט אנטקעגען איינצעלנע גרופּען, נאָר געגען דעם געזאַמטען אידישען פאָלק. די ליפעראַנטען פון די נייע כלי־זין האָבען זיך געציעלט אויסשליסליך אין ז י י ע ר ע געגנער, די וואָס האָבען אָבער בענוצט די כלי־זין, האָבען ביי די ליפעראַנטען ניט געפרעגט קיין עצה, וואוהין צו ציעלען זיך און וועמען צו טרעפען. פּונקט ווי עס בעראַטה זיך ניט דער קונה פון א רעוואָלווער מיט'ן קרעמער, צו וועלכען צוועק ער זאָל דעם רעוואָלווער געברויכען. ליידער האָט נאָך קיינער ביי אונז ניט גענומען אויף זיך די אויפגאַבע אויסצופאָרשען די ענטוויקלונג פון דעם אנטיסעמיטיזם אלס געזעלשאַפטליכע ערשיינונג אין דער לעצטער תקופה, אין צוזאַמענהאַנג מיט די מעטהאָדען פון אונזער אייגענעם עפענטליכען אויפטרעטען, אי ווען מיר גרייפען אָן, אי ווען מיר פערטהיידיגען זיך, און ארויסגעפינען די פאַקטאָרען, וועלכע האָבען גורם געווען דעם אנטיסעמיטישען וואוקס. דאָס וואָלט געווען ניט נאָר אן אינטערעסאַנטע פּסיכאָלאָגישע אָבהאַנדלונג איבער א וויכטיגע היסטאָרישע ערשיינונג, דאָס וואָלט געווען אויך א לעהררייכע אָבהאַנדלונג, וועלכע וואָלט קודם כל אונז אליין געגעבען די מעגליכקייט צו אורטהיילען איבער דעם נוצען און דעם שאַדען פון אונזער אייגענער

ווערן פון דער אנטיסעמיטישער קראנקהייט — נעמליך אין די פיינערע קינסטלער־קרייזן. מען האָט בשום אופן ניט געוואָלט מוחל זיין די אידישע השפעה אויף שפּראַבען און ליטערארישען געשמאק.

איך ריהר דאָ אָן די פראגע נאָר מיט א פּאָר ווערטער. צוליעב איהר איז שוין אָבער געשאפען געוואָרען א גרויסע ליטעראַטור, און זי ווערט ברענענדער פון טאָג צו טאָג. איך פערלאָז זי איצט און געה איבער צו דער פראגע פון די אסימילאַטאָרישע קאמפּפס־מעטהאָדען געגען דעם אידישען נאציאָנאליזם און וועל זיי אילוס־טרירען אויך נאָר דורך א פּאָר ביישפּיעלען, ווי ווייט זיי פער־העלפען דעם אנטיסעמיטישען וואוקס.

דאָס איז געוועזן גלייך נאָך דער מיליטערישער רעוואָלוציאָן אין דער טירקיי. די פערטרעטער פון דער הערשענדער טערקישער פּארטיי פון איינינונג און פּראָגרעס האָבען בעזוכט די מייסטע אייראָפּעאישע הויפּט־שטעדט. זייער פּארטיי האָט דורכגעפיהרט א גלענצענדע שטיק ארבייט. נאָך מיט א קורצער צייט צוריק האָט מען ניט געגלויבט, אז עס וועט זיך איינגעבען אזוי לייכט ארונטערנעהמען פון טהראָן אבדול האמיד'ען, פאר וועלכען דאָס גאנצע אָטאָמאנישע רייך האָט געציטערט, און אָבשיקען איהם מיט א רעשטעל ווייבער פון זיין הארעם אין דער אידישער ווילא אין סאלאָניקי. די וועלט האָט בעוואונדערט די יונג טערקען, און אין די אייראָפּעאישע הויפּט־שטעדט האָט מען זייערע פערטרעטער געמאכט א שעהנעם קבלת פנים. אין פּאריז האָט זיך פּאָרגע־שטעלט פאר זיי א רעפּוטאציאָן פון דער אליאנס איזראעליט אוני־ווערסעל, מיט דעם בעיאָהרענטען פרעזידענט פון דער געזעלשאפט אין דער שפּיצע. דער בעיאָהרענטער פרעזידענט פון א געזעל־שאפט, וואָס טראָגט אויף זיך דעם נאָמען „כל ישראל חברים“, האָט בעגריסט די יונג־טערקישע פערטרעטער זעהר חניפה'דיג און האָט געפונען פאר נויטיג ארייננצופלעכטען אין זיין בעגריסונג איינינע אויפקלעהרענדע ווערטער מכח דער אליאנס איזראעליט און די אנדערע אידישע אָרגאניזאציאָנען. ער האָט אויפמערקזאם געמאכט די יונג־טערקישע פערטרעטער, אז די אליאנס איזראעליט

נעשפראָכענער אסימילאטאָרישער ריכטונג אין די העכערע קרייזען פון דער אידישער געזעלשאפט. דער אנטיסעמיטיזם האָט טויזענד מאָל געמאָגט פאָרמולירען זיין בעשולדיגונג, אז די אידען ווילען בילדען אַ שטאאט אין שטאאט. אין אמת׳ען אָבער איז דאָס געווען מעהר ווי אַן אָפּיציעלע טענה פון זיין זייט, ווייל דערמיט, מיט אזא מאָטיווירונג, האָט ער זיכערער און שנעלער נעקאָנט אריבערציהען אויף זיין זייט די עפענטליכע מיינונג. די אנטיסעמיטען האָבען געוואוסט דעם סוד, אז די מאסען קאָן מען אם בעסטען שרעקען מיט דעם פרעמדען. די מאָטיווירונג איז אָבער געווען אַ פאלשע, ווארום מיר זעהען, אז יעדעס מאָל, ווען דער פרעמדער, אין דעם פאל דער איד, האָט אָנגעהויבען צו צייגען אַ טענדענץ מקריב צו זיין זיין אייגענארטיגקייט, האָבען די אנטיסעמיטען אָנגעהויבען צו שרייען נאָך העכער, נאָך קרעפ־טיגער צו פּראָטעסטירען. דער האס צום זיך אסימילירענדען אידען האָט פיעלפאך איבערטראָפען די געגנערשאפט צו דעם נאטירליכען אידען. דאָ ווערט ניט נערעדט מכח דער אויבערפלעכליכער אסימילאציאָן, וועלכע דריקט זיך אויס אין די אויסערע לעבענס־פאָרמען, און וועלכע קאָן בעטראכט ווערען אלס אַ נויטווענדיגע אָנפּאסונג צו דער סביבה. דאָ האנדעלט זיך מכח דעם אינערען פּראָצעס פון דער אסימילאציאָן, מכח דער ראדיקאלער גייסטיג־קולטורעלער אסימילאציאָן, וועלכע וועט איבערבייטען אַ וועלט אויף אַ וועלט, זיטען אויף זיטען, געשמאק אויף געשמאק און קולטור אויף קולטור.

איך וויל זיך אָבשטעלען אויף אַ ביישפּיעל, ארויסגענומען פון די דייטש־אידישע און די רוסיש־אידישע בעציהונגען אין דער נייסטער צייט. די אידען אין דייטשלאנד שפּיעלען זעהר אַ גרויסע ראָלע אויף דעם געביעט פון ליטעראַרישען שאפען, בעזונדערס אין דער פּובליציסטיק און אין דער קריטיק. די זעלבע ערשיינונג האָט זיך אויך אָנגעהויבען צו מערקען אין דער לעצטער צייט אין רוסלאנד. און איןביידע לענדער איז דורך דיעזען אומשטאנד אויפגעוועקט געוואָרען דער אנטיסעמיטיזם אין אזעלכע קרייזען, פון וועלכע מען האָט ניט ערווארט, אז זיי זאָלען אָנגעשטעקט

נאָך פיעל, פיעל ביישפיעלען האָט מען געקאָנט ברענגען צו ציינען, אז אונזערע אסימילאטאָרען זיינען ניט נאָר שלעכטע אידען — זיי זיינען נאָך שלעכטערע פסיכאָלאָגען און װעלען זיך האָבען צו בראָטען אויף דעם פייער, וואָס זיי אליין בלאָזען פאנאנדער.

2 מערץ, 1917.

פערפאָלגט נאָר פריעדליכע צוועקען און האָט ניט די אמביציאָן, ווי דאָס איז דעה פאַל מיט אנדערע אידישע אָרגאַניזאַציאָנען (אויב מיין זכרון נארט מיך ניט, האָט ער די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן דערמאָהנט בפירוש), אָבצורייסען עטוואָס פון דער טערקיי.

פון יענער צייט אָן, — דאָס קאָן מען בעווייזען, — האָט די יונג טערקישע פארטיי אָנגעהויבען צו פערהאלטען זיך מיט מעהר חשד אויף צו דער טהעטיגקייט פון דער אליאנס איזראעליט אין ארץ ישראל. דער גרונד איז א פשוט'ער. די טערקישע רעגיערונג האָט געמאכט אזא חשבון: אויב די ציוניסטען ווילען ווירקליך פון איהר עטוואָס אָברייסען, קאָן די אליאנס דאָס זעלבע ווען מיט דער צייט. זי איז דאָך פאָרט א אידישע אָרגאניזאציאָן. די זעלבע מעטהאָדע פון אונטערקויפען זיך אויפ'ן חשבון פון א געגנערישער אָרגאניזאציאָן האָט אייניגע מאָל אָנגעווענדעט דער הילפס־פעראיין פון די דייטשע אידען, אויך פאר דער זעלבער טערקישער רעגיערונג. אין דעם הילפס־פעראיין האָט זיך מתקנא געווען די שוואכע אין כחות און בעטעל־אָרימע אין מיטלען ניי געגרינדעטע געזעלשאפט איק"א און האָט זיך אויך ערלויבט צו רעדען מיט דעם זעלבען לשון מיט דער טערקישער רעגיערונג. די רעזולטאטען זיינען געווען גלייך די ערהוועקונג פון אן אלגעמיינעם חשד געגען אלע אידישע אָרגאניזאציאָנען, מיט אנדערע ווערטער, די פראָוואָצירונג פון דעם אנטיסעמיטיזם.

אין דייטשלאנד האָבען אידישע פיהרער זיך ערלויבט, איצט אין מלחמה צייט, ארויסצוטרעטען מיט שרעליכע בעשולדיגונגען אנקעגען די פוילישע אידען. זיי האָבען זיך געוואָלט שיצען און האָבען גערעכענט, אז די בעשימפפונג פון דעם פוילישען אידען וועט זיין א גוטעס פראָפילאקטישעס מיטעל געגען דעם אנטי־סעמיטיזם אין דייטשלאנד. און רעזולטאט — די שטייגערונג פון דעם געזעלשאפטליכען אנטיסעמיטיזם אין דייטשלאנד. דער גרונד איז ווידער א פשוט'ער. די אנטיסעמיטען האלטען, אז דער דייטשער איד און דער פוילישער זיינען דאָך גאנץ נאָהענטע קרובים. זיי גלויבען ניט אין רייניאַק'ס טהעאָריען.

איהם ארום,ביידע הויבען אָן צו רייטען אויף איהם, ביידע ווערען זיינע בעלי בתים. בשעת אָבער איין צד איז ערנסט און דיענט דעם פּלאַן מיט זיין גאַנצען הארצען, טראָגט זיך ארום דער אנדער צד מיט גאנץ אנדערע כונות. דאָס וואָס ער האָט ניט געקאָנט דערגרייכען מיט דער שיטה פון דערשטיקען און דערווערגען, מיט „מיתת חניקה", זוכט ער צו דערגרייכען מיט דעם סיסטעם פון האַלזען און קושען, מיט „מיתת נשיקה". יעדער פון אונז געדענקט נאָך דעם „וישקהו" מיט פּינטעלעך, וואָס מיר האָבען געלערענט אין חומש. די מעשה איז אַ פּשוט'ע. צוויי ברידער, עשו און יעקב, האָבען זיך נאָך לאַנגע יאָהרען פון ענטפרעמדונג ווידער בעגעגענט. און אַז ברידער בעגעגענען זיך, צוקושט מען זיך געוועהנליך. האָט אָבער עשו זיך געקושט מיט פּינטעלעך...

מיר פאלט ניט איין חלילה צו פּערגלייכען ווענען עס איז פון אונזערע אינערע געגנער מיט עשו'ן. ערשטענס, בעזיצען זיי ניט זיין גבורה און ווי כשר'ע אייניקלעך פון יעקב'ן ציהען זיי חיונה גלייך מיט דעם אַנדער צד ניט פון שווערד נאָר פון „הקול קול יעקב", און צווייטענס האָבען זיך אונזערע אינערע געגנער דערווייל זיך נאָך גאָר ניט צוקושט מיט אונז. אזוי ווייט האַלט עס נאָך ניט. לעת עתה האנדעלט עס זיך נאָר מכח שותפות־דיגע ארבייט ביי דער אויספיהרונג פון איין איינציגען פּלאַן. אָבער איך גלויב, אַז דער אויסדרוק „מיתת נשיקה", אָדער אַ „וישקהו" מיט פּינטעלעך, ווען מען וואָלט ניט דארפען געבען קיין פּירושים אויף איהם, איז די בעסטע כאראקטעריסטיק פאר דער טאקטיק פון דעם געגנערישען צד אין דער קאָנגרעס־בעוועגונג.

צוויי יאָהר נאָכאנאנד כמעט האָט מען זיך אזוי געהיצט. די צדדים האָבען געפיהרט אזעלכע הייסע וכוחים, עס איז דער־גאנגען ביז צו פּערזענליכע בעליידיגונגען און געגענזייטיגע בעשול־דיגונגען אין וועלען שלאָגען פּארטיי־קאַפּיטאַל פון דעם אידישען חורבן. און, דאנק גאָט, די צדדים זיינען זיך צונויפגעקומען, ווי עס איז מושווה געוואָרען, געאייניגט זיך אויף אַ קאָמפּראָמיס־פּראָגראם און אָנגעזאָגט דער גאנצער וועלט, אז פון איצט אָן הערשט שלום און אחדות אין אמעריקאניש־אידישען לאַגער.

מיתת נשיקה

איך האָף, אונזערע עקסטרעמע אידישיסטען וועלען מיר מוחל זיין, ווען איך וועל זיך אָבשטעלען אויף דעם העברעאישען אויסדרוק: „מיתת נשיקה". איך קאָן געבען די פערזיכערונג, אז איך האָב דאָס מאָל געוועהלט דעם העברעאישען אויסדרוק, ניט כדי אימיצען איינצוראָנז'ען, נאָר פּשוט מחמת איך געפין איהם, דעם אויסדרוק, פאר קורץ, שארף און פּרעציז. צוויי ווערטער — און דאָך כאראקטעריזירען זיי א גאנצע סיסטעם, א גאנצע שיטה, ווי פּטור צו ווערען פון זאכען, וועלכע מען האָט ניט ליעב.

„מיתת נשיקה" איז דער נענענזאָץ פון „מיתת חניקה" — א מיטעל, וואָס ווערט זעהר אָפט אָנגעווענדעט אין פּאָליטישען קאמפּף פון נעגנערישע פּארטייען. עס שווימט ארויס א נייע אידעע, א נייער פּלאַן. איין צד פערטהיידינט זיי, דער אנדער צד בעקעמפּפט זיי, וויל ד ע ר ש ט י ק ע ן די אידעע, דעם פּלאַן. ניט אלע מאָל אָבער קאָן מען דערשטיקען דאָס נייע מיט ברוטאלער קראַפט. דאָס נייע האָט ערוואָרבען צופיעל אנהענגער, צופיעל פּאָפּולער געוואָרען אין די מאסען, און פאר די מאסען מוז מען האָבען אָבשיי, אביסעל דרך ארץ, און ווען ניט דרך ארץ, מוז מען זיך דאָך רעכענען מיט די שטימונגען פון די מאסען, ווייל די מאסען האָבען שוין אזא טבע מורד צו זיין אין די פיהרער, ווען די פיהרער ווילען זיי פערפיהרען צו ווייט. בייט דער נעגנערישער צד איבער די טאקטיק. פון „מיתת חניקה" געהט ער איבער צו „מיתת נשיקה". ער ערקלעהרט זיך מיט אמאָל אויך איינפערשטאנדען מיט דעם נייעם פּלאַן און גרייט צו אונטערשטיצען איהם, אונטערצושטופּען, העלפען ביי זיין פערווירקליכונג. אָפטמאָל דערגעהט עס ביז צו א ליעבעס־ערקלעהרונג צו דעם נייעם פּלאַן. ווערט שוין דער פּלאַן א בשותפות'דיגער, ביידע צדדים נעהמען

אַרבייטער־פיהרער האָבען געמאכט די „וואָרט־פיהרער". נאָכמעהר, איך ערוואַרט פון דער אָפּאָזיציאָן קיינע ישועות ניט פאר דער גאַנצער קאָנגרעס־בעוועגונג. ווען צוויי חסידים קריעגען זיך איבער א רבי, דאַרף זיך א מתנגד ניט אריינמישען. צוויי חסידים פון צוויי בעזונדערע רבי'ס וועלען ניכער שלום ווערען ווי דער דאָקטאָר און דער אפּאָטהעקער נאָך א סכסוך. וואָס מיך אינטערעסירט דאָ — איז די שטעלונג פון דעם נאַציאָנאַלען אַר־בייטער קאָמיטע אין דער פּערזאָן פון די „וואָרט־פיהרער" צו דעם גאַנצען אידישען פּראָבלעם, צו די אויפ־גאַבען, וועלכע דער גרויסער מאָמענט שטעלט אונז. קאָנסטרוק־טיווער רעליעף איז פערוואָרפען געוואָרען. עס האָבען זיך זאָגאר געפונען מענשען, וועלכע האָבען זיך ציניש אויסגעלאכט פון דעם גאַנצען געדאַנק פון קאָנסטרוקטיווען רעליעף, זיי האָבען זיך פער־שטעלט פאר תם'עוואַטע און געפרעגט: וואָס איז קאָנסטרוק־טיווער רעליעף? דעם געדאַנק פון א נאַציאָנאַלער הלואה האָט מען אָבגע־פּטר'ט מיט א פּאָר ביליגע וויצען: ווי באלד עס איז שווער צו ערוואַרטען, אז דער אָדער יענער אידישער גביר זאָל געבען צו אַזא צוועק מיליאָנען, איז פערשפּאָרט צו רעדען וועגען אַזעלכע פּלענער. עס האָט אויך ניט געהאָלפען וואָס דער געדאַנק פון א נאַציאָנאַלער הלואה איז ארויסגעלאָזען געוואָרען אין דער גרויסער פּרעסע מיט אַזא טאַראַראַם נאָכדעם ווי דער שליח פון דעם אַמעריקען דזשוּאיש קאָמיטע האָט זיך אומגעקעהרט פון זיין געלונגענער נסיעה נאָך אייראָפּאַ. די פּאַלעסטינא־פראַגע? אָבער זי איז דאָך שוין לאַנג געשטאַנען ביי דער חברה ווי א ביין אין האַלז, און כדי צו בעפרייען זיך פון איהר, האָט איינער פון די וואָרט־פיהרער זאָגאר נעביך געמוזט ערקלעהרען, אז וועגען פּאַלעסטינא איז איבעריג צו רעדען, ווייל די אידען לעבט זיך דאָרט אויך איצט אָהן עין הרע זעהר גוט.

„אויף ניין האָט מען קיין חרטה ניט!" דאָס איז געווען דער לייט־מאָטיוו פון דער גאַנצער קאָנווענשאָן.

און פון זיך אַליין שווימט ארויף די גרויסע פראַגע: היינט צו וואָס א קאָנגרעס? צו וואָס נייע פּלענער, נייע וועגען, נייע

און וואָס שטעלט זיך איצט אַרויס? פון שלום און אחדות, פון אַן ערנסטער אייניגונג, פון אַן עהרליכער פשרה קאָן נאָר די רעד ניט זיין. די עלעמענטען, וועלכע זיינען געוועזן געגען דער קאָנגרעס־אידעע פון אָנהויב אָן, זיינען געבליבען די זעלבע אויס־געשפּראָכענע געגנער. מעהר ניט זיי האָבען אומגעביטען זייער טאַקטיק. ווען עס האָט זיך זיי ניט איינגעגעבען צו דערשטיקען די קאָנגרעס אידעע גופא, האָבען זיי זיך בעמיהט צו דערשטיקען אין זיך אויף אַ צייט לאַנג זייער געגנערשאַפט, אומגעביטען די אָפענע אָפּאָזיציאָן אין אַ בעהאַלטענע און אָנשטאָט צו שטערען פון דרויסען זוכען זיי צו צושטערען פון אינוועניג.

די קאָנגרעס־אידעע האָט געהאַט צוויי שטאַרקע אָפּאָזיציאָ־נעלע גרופּען. מיר רעדען דאָ איצט נאָר פון איינער, פון דעם „נאַציאָנאַלען ארבייטער קאָמיטע“.

די וואָרט־פיהרער פון דעם „נאַציאָנאַלען ארבייטער קאָמיטע“ האָבען זיך אַ ביסעל צוגעאיילט. דערמיט האָבען זיי נאָר זיך אליין געשאַדט. מיר מוזען זיי זיין דאַנקבאַר פאַר דעם גאַנצען אמת, וואָס זיי האָבען ארויסגעזאָגט אין זייער לעצטער קאָנ־ווענשאָן. מיר זיינען שטענדיג פאַר אבסאָלוטע פרייהייט, וואָרום נאָר ווען מען פיהלט זיך פריי, זאָגט מען דעם אמת, און די וואָרט־פיהרער פון נאַציאָנאַלען ארבייטער קאָמיטע האָבען קענטיג זיך ווירקליך געפיהלט פריי, נאָכדעם ווי זיי זיינען פּטור געוואָרען פון די פּועלי ציוניסטישע און אַנדערע נאַציאָנאַליסטישע פּער־מרעטער, און האָבען אונטער דער השפעה פון אַ פרעהליכער, פרייער שטימונג, אויסגעזאָגט פון חדר.

מיך אינטערעסירט ניט דער געזונדער מענשען־אַפּעטיט, וועל־כען די „וואָרטפיהרער“ פון „נאַציאָנאַלען ארבייטער קאָמיטע“ האָבען ארויסגעצייגט, ווען זיי האָבען בשעת חדוה געשטעלט דעם אַנטראַג, אַז דאָס קאָמיטע זאָל זיך פערוואַנדלען אין אַ פּ ע ר מ אַ־נ ע נ ט ע קערפּערשאַפט אַלס אַ ג ע ז ע צ ל י כ ע פערטרע־טערין פון דער אָרגאַניזירטער ארבייטערשאַפט אין אַלע פראַגען פון נאַציאָנאַל־אידישען כאַראַקטער און בעדייטונג. מיך אינטע־רעסירט דאָ אויך ניט די געזונדע אָפּאָזיציאָן, וואָס די ווירקליכע

די פּסיכאָלאָגיע פון „אַנדערען"

די פּסיכאָלאָגיע איז אין פערגלייך מיט איהרע שוועסטער־וויסענשאפטען, ווי די פיזיאָלאָגיע אָדער די ביאָלאָגיע צום ביי־שפּיעל, זעהר פערצווייגט, ווייל זי האָט צו טהאָן ניט נאָר מיט דעם איינצעלנעם נפש נאָר אויך מיט גרופּען, קלאסען, מאסען, נאציאָנען און פעלקער אלס קאָלעקטיווע איינהייטען. איהר פאָר־שונגס־אָביעקט איז דער מענש און די געזעלשאפט, זי קומט אין בעריהרונג מיט די עקזאקטע נאטור־וויסענשאפטען פון איין זייט און מיט דער סאָציאָלאָגיע אין ברייטסטען זין פון וואָרט פון דער אנדער זייט. אין די לעצטע יאָהרצעהנטען האָט זי זיך אזוי אויס־געברייט, אזוי פערצווייגט, אז פיעלע פון די פאָרשער, ניט האָבענדיג מעהר קיין מעגליכקייט צו בעהערשען זי אין גאנצען, האָבען אָנ־געהויבען צו בעשרענקען זיך אויף איינצעלנע אָבגעגרענעצטע גע־ביטען פון דער אלגעמיינער פּסיכאָלאָגיע און ווידמען דעם איינ־צעלנעם געביעט זייער גאנצע פאָרשונגס־קראפט.

איינע פון די נייע צווייגען פון דער אלגעמיינער פּסיכאָלאָגיע איז „די פּסיכאָלאָגיע פון דעם אנדערען", אַ פּראָדוקט פון די ניי־צייטליכע פאָרשונגען. צוליעב דעם חבור פון דעם „אנדערען" איז שוין געשאפען געוואָרען אַ גאנצע ליטעראטור — ליידער אָבער אַ צו איינזייטיגע ליטעראטור, ווייל זי בעמיהט זיך צו בע־לויכטען ניט דעם „אנדערען", ניט זיין זעעלישען צושטאנד, נאָר די בעציהונגען צום „אנדערען" מצד דעם „אייגענעם". עס איז צוואר אמת, אז דער אנדערער „אַן און פיר זיך" האָט ניט קיין אנדער פּסיכאָלאָגיע, ער איז פאר זיך אַ געוועהנליכער אייגענער און ערשט דער אנדער „אייגענער" מאכט איהם צום „אנדערען". דאָס איז אָבער מעהר ניט ווי אַ ריין טהעאָרעטישער אמת, אַ פילאָזאָפישער אמת, אָבער ניט אַן אמת פון לעבען. אין

אָרגאַניזאַציאָנען? פאַר דעם אידישען פאָלק בלייבט דאָך סיי ווי סיי קיין אַנדער ברירה ניט, ווי אָנצופערטרויען זיין גורל אין די הענד פון די אַלטע גבאים, זיי וועלען שוין צונויפקלייבען די נדבות. אידען זיינען פון שטענדיג אָן געווען רחמנים בני רחמנים: אָדער רחמנות געהאַט, אָדער געלעבט פון רחמנות, און אויך איצט וועלען זיי זיך מיט רחמנות ווי עס איז דורכשלאָגען.

און פון זיך אליין שווימט ארויף די פראגע: צוליעב וועלכען צוועק האָבען זיך די וואָרט־פיהרער פון נאַציאָנאַלען ארבייטער קאָמיטע נאָך געדונגען, אז מען זאָל זיי געבען דוקא זעקס פער־טרעטער אין קאָנגרעס? וואָס ווילען זיי דאָרט פערטרעטען? ווילען זיי דאָרט רעדען מכח דער אידישער אחדות, כדי אָבצו־טויטען מיט געמאַכטער פריינדליכקייט דאָס, וואָס זיי האָבען ניט געקאָנט דערשטיקען מיט פּאָליטישען כח?

אָבער ניט נאָר עטוואָס אונאויפריכטיגעס, אויך עטוואָס קינדיש־נאַאיוועס שטעקט אין אזא פּאָליטיק. מען לאָזט ארויס פון חשבון א וויכטיגען אומשטאַנד. דאָס אידישע פּראָבלעם האָט צוויי זייטען, אין זיין לעזונג זיינען פעראינטערעסירט ניט נאָר די אידען, אויך די אינטערנאַציאָנאַלע וועלט איז דערין פער־אינטערעסירט. דאָס אידישע פּראָבלעם וועט ארויפגעשטעלט ווערען אויף דער טאָגעס־אָרדנונג ביי די פריעדענס־פערהאַנדלונגען אויך אָהן די צושטימונג פון דער אָדער יענער אידישער אָרגאַניזאַ־ציאָן. מען וועט זיך רעכענען ניט מיט די „וואָרט־פיהרער", נאָר מיט דעם גרויסען פאַקט פון דער אונגעלעזטער אידישער פראגע. און די אמת'ע וואָרט־פיהרער פון דער אינטערנאַציאָנאַלער וועלט, די וואָס וועלען האָבען צו זאָגען א דעה, וועלען זיך בעסער צו־הערען צו פּאָרמולירונגען און פּאָדערונגען, וועלכע וועלען זיין בעגרייפליכער, פערשטענדליכער, ווייל אלגעמיין מענשליכער. און מענשליך איז, ווען א פּאָלק זוכט נאַציאָנאַלע פרייהייט, מענש־ליך איז, ווען א פאָלק זוכט א לאַנד, א היים.

6 מערץ, 1917.

וועלען מיר האָבען עטוואָס גאַנצעס. ביז איצט האָבען מיר פאַר אונז נאָר איין העלפט פון דעם אינטערעסאַנטען פּראָבלעם, און מיר זיינען זיך מודה, אונז אינטערעסירט פיעל מעהר די צווייטע זייט ווי די ערשטע, ווייל „אייגענע“ זיינען מיר שוין אַזוי לאַנג ניט געוועזען און „אַנדערע“ זיינען מיר שוין אַזוי לאַנג, זאָגאַר אַביסעלע צו לאַנג, אַזוי לאַנג, אַז פיעלע פון אונז פערשטעהען שוין ניט מעהר די פּסיכאָלאָגיע פון דעם אייגענעם.

אויף די פראַגע קאָן מען אָבער קיין פּאָזיטיווען ניט האָבען. זיי זיינען אליין אייגענע און אינטערעסירען זיך מעהר פאַר זייערע „אייגענע“ ווי פאַר זייערע „אַנדערע“. וואָס מיך פערדריסט אָבער יאָ, איז דאָס, וואָס די פראַגע דערמאָהנען ניט אין זייערע ווערק דעם ערשטען בעגרינדער, דעם אור־אור־זיידען פון „דעם פּסיכאָלאָג פון דעם אַנדערען“, דעם, וואָס האָט צוערשט בענוצט „די פּסיכאָ־לאָגיע פון דעם אַנדערען“ פאַר זיינע פּאָליטישע צוועקען און וואָס האָט זי צוערשט אַזוי גוט פאָרמולירט. עס קאָן זיין, די פראַגער שעהמען זיך מיט איהם, עס פּאַסט זיי ניט דער יחוס פון דעם בעגרינדער — חרפּה אָן א זייט, וויסענשאַפטלער טאָרען ניט קוקען אויף יחוס.

דער ערשטער, וועלכער האָט, ווי עס זעהט אויס, גוט פער־שטאַנען די פּסיכאָלאָגיע פון דעם אַנדערען, זי קלוג פאָרמולירט און געשפּיעלט אויף איהר, איז אָהן צווייפעל געווען דער דורך אונז פערזאייבינגטער העלד פון דער מגילה — המן, דער זוהן פון המדתא. ער פערלאַנגט נאָר איין קלייניגקייט, מען זאָל איהם אויסליעפערען אַלע אידען פון די הונדערט און זיבען און צוואַנציג מדינות, און ער וועט שוין זיי טהאָן זייער רעכט. אַזאַ וואונש, אַזאַ משונה'דיגער וואונש מוז דאָך בעגרינדעט ווערען. האָט מען דאָך געקאָנט ערוואַרטען, אַז ער וועט קומען ווי א בעדייטענדער פּראָקוראָר מיט אַן אָנקלאַגע לכל הפּחות אויף צוואַנציג עמודים. עס הויבט זיך אָבער גאָר ניט אָן. די גאַנצע „המן מסירה“ בע־שטעהט פון איין געוועהנליכען פּסוק: „און עס האָט געטהאָן זאָגען המן צום קעניג אחשורוש, עס איז פאַראַן איין פאָלק, צוזעעט און צושפּרייט צווישען די פעלקער אין אַלע מדינות פון דיין

לעבן בעשטעהט יעדע געזעלשאפט פון „אייגענע“ און פון „אנ־דערע“, און די „אייגענקייט“ און די „אנדערקייט“. אויב מען קאָן זיך אזוי אויסדריקען, בערוהען ניט אויף געגענזייטיגע גלייכע בעציהונגען, נאָר אויף גאנץ בעשטימטע איינזייטיגע בעציהונגען פון די „אייגענע“ צו די „אנדערע“. בלייבען טאקע די אייגענע „אייגענע“ אפילו אין די אויגען פון די אנדערע, און ווערען טאקע די אנדערע בעטראכט אלס „אנדערע“ אפילו פון זיך גופא. צו ווערען געהאלטען אלס אן „אייגענער“ און צו שפּיעלען די ראָליע פון אן „אייגענעם“ אין דער געזעלשאפט — דאָס איז א פּריווילעגיום, וואָס דער אנדערער בעמיהט זיך צו דערגרייכען, אָבער דערגרייכט דאָס קיין מאָל ניט אין גאנצען. אין בעסטען פאל דערגרייכט ער די שטופע פון „כמעט אן אייגענעם“, אָבער „כמעט אן אייגענער“ איז דאָך „אן אנדערער“. דער „כמעט“ לעגט אויף איהם ארויף א בעזונדער חתימה. זיינען אלע אייגענע ניט גע׳חתמ׳עט, און ער איז א גע׳חתמ׳עטער אייגענער. א גע־חתמ׳עטער אייגענער איז אָבער מעהר ניט ווי „אן אנדער אנדערער“, אָבער בשום אופן ניט קיין גאנצער אייגענער. און עס איז דאָ א סימן מובהק, נאָך וועלכען מען קאָן דערקענען דעם „כמעט אן אייגענעם“ אין דער געזעלשאפט און אונטערשיידען איהם פון דעם אמת׳ען אייגענעם. דער אמת׳ער אייגענער שווייגט וועגען זיין „אייגענקייט“, דער כמעט אן אייגענער שרייט וועגען איהר תמיד, ער זוכט א געלעגענהייט און נוצט אויס יעדע געלעגענהייט זי צו בעטאָנען, צו מאכען זי בולט׳דיגער. דער אמת׳ער אייגענער האָט ניט פאר וועמען צו בעריהמען זיך. דער „כמעט אן אייגענער“ מוז ערשט ברענגען א בעוייז, א כתב, אז ער איז פונקט ווי דער אייגענער.

די פאָרשער, וועלכע האָבען אין זייערע ווערק בעלויכטען די פּסיכאָלאָגיע פון דעם אנדערען, האָבען זיך לײדער מעהר אינטערע־סירט מיט דער ווירקונג פון דעם אנדערען אויף דעם אייגענעם ווי אומגעקעהרט. ערשט ווען אויך די צווייטע העלפט פון דיעזען וויסענשאפטליכען צווייג פון דער אלגעמיינער פּסיכאָלאָגיע וועט זיין אזוי גוט בעארבייט און אויסגעפאָרשט ווי די ערשטע העלפט.

בעטראַכט ווערען אַלס *איינענע אין דער פּאַטענץ*, און זייער שטעלונג אין דער געזעלשאַפט וועט מוזען ווערען אַ בעסערע, אַ מעהר נאַטירליכע. זיי ווילען צוריק געווינען די פערלאָרענע זעלבסט־אַכטונג און די געזעלשאַפט — די פערלאָרענע אַכטונג צו זיי.

9 מערץ, 1917.

קעניגרייך, און זייערע דינים (ריכטיגער — מנהגים) זיינען אַנ־דערש פון די דינים פון יעדען פאָלק און די דינים פון קעניג טהוען זיי ניט און פאר'ן קעניג איז ניט ווערטה זיי צו לאָזען". המן זאָגט ניט, אַז די אידישע דינים זיינען שלעכט, אָדער ערגער פון די אנדערע. ער רעדט אויך ניט פון דעם היזק, וואָס די אידען ברענגען דער מדינה מיט זייערע דינים. ער לאָזט זיך ניט אַריין אין חקירות. פאר איהם איז גענוג, וואָס די אידישע דינים זיינען אַנדערש פון די דינים פון די אנדערע פעלקער. אין דעם אַנדערש זיין ליעגט דער הויפט־פונקט פון דער בעשולדיגונג.

און דאָך איז געבליבען „המן'ס מסירה" אלס אַ צייכען פון שרעק ביז אויף היינטינען טאָג. און מיט רעכט ווערט זי בעטראַכט אלס די שרעקליכסטע מסירה. בעשולדיגונגען קאָן מען ווידערלע־גען, בלבולים קאָן מען אָבלייקענען, בעווייזען מיט אותות ומופתים, אז זיי זיינען פאלש. וואָס קאָן מען אָבער טהאָן געגען די בעצי־הונגען צום „אנדערען", וועלכע זיינען טיעף איינגעוואָרצעלט אין דער פסיכאָלאָגיע פון דעם „איינענעם"?

מען דארף ניט פערגעסען: דער אַנדערער איז ניט דער פרעמדער. דעם פרעמדען איז מען מוחל זיין פרעמדקייט, מען פערהאלט זיך צו איהם זאָגאר מיט רעספעקט, ווען מען ווייס, אַז ביי זיך איז ער אַן איינענער, אָדער אַז ער האָט לכל הפחות אַ פלאַץ, וואו ער קאָן גילטען אלס אַן איינענער, ווען ער וויל. דער אנדערער אָבער איז דער, וואָס איז ערגעץ ניט קיין איינענער, און ער איז דעריבער פער'משפט אויף שטענדיג צו פערנעהמען דעם צווייטען פלאַץ. דער ערשטער פלאַץ בלייבט רעזערווירט פאר דעם „איינענעם". דער פרעמדער איז אַ מענש מיט אַ פרייער ברירה, דער אנדערער האָט ניט קיין ברירה, ער האָט ניט וואוהין צו געהן. די געזעלשאפט אכטעט דעם מענשען מיט אַ פרייער ברירה.

וואָלטען דאָס נאָר פערשטאַנען אונזערע „אנדערע". וואָלטען זיי נאָר בעגריפען, אַז אין דעם מאָמענט, ווען נאָר אַ טהייל פון אונז וועט בעשטעהן פון „איינענע", בעקומען אויך זיי, די וואָס בלייבען אלס אַנדערע, אַ פרייע ברירה. זיי וועלען אָנהויבען

אורטהיילט די איינזייטיגע אויפפאסונג פון דער גרויסער אויפ־גאבע, וועלכע ער האָט געהאַט אויסצופיהרען, פיעלע, וואָס האָבען בעטראַכט די בעפעסטיגונג פון די אסימילאַטאָרישע כחות אין די מלחמה־לענדער דורך די סאַנקציאָן פון דעם אמעריקאנער שליח אַלס אַ נאַציאָנאַלעם אונגליק, האָבען זיך אויף אַ צייט לאַנג צוריק־געצויגען מיט זייער קריטיק און פעראורטהיילונג. זיי האָבען זיך געטרייסט: עס זיינען געמאַכט געוואָרען גראָבע פעהלער ביז איצט, איצט אָבער, ווען די סיטואַציאָן איז אזוי קלאָר און דער חורבן האָט זיך ענטפּלעקט אין זיין גאַנצער שרעקליכער נאַקעט־קייט, איצט — אזוי האָבען זיי געדאַכט — וועט מען אויך אין אמעריקא איינזעהן, ווי ווייניג מען האָט ביז איצט געלייסטעט און מען וועט זיך נעהמען צו דער ארבייט מיט דאָפּעלטער און דרייפאַכער ענערגיע. ניט נאָר וועט מען זעהן וואָס שנעלער צו זאמלען דעם צעהן מיליאָן דאָלאר פאָנד, וועלכער איז נויטיג פאר די פליסענדע נויט, ווייל עס איז דאָך ניטאָ קיין נדחה אויף הונגער, נאָר מען וועט אויך באלד צוטרעטען צו דער רעאליזירונג פון דעם גרעסערען פּלאַן, מען וועט זיך בעפרייען פון דעם ענגען קרייז פון די פילאַנטראָפּישע בעגריפען און מען וועט איבערגעהן צו שטאַאַטסמענישע אקציאָנען.

דאָס איז ניט אזוי לייכט פאר מענשען, וועלכע האָבען אַ לעבען־לאַנג אָפּעררירט אין זייער עפענטליכער טהעטיגקייט מיט צדקה און נדבות — אָבער דער מאָמענט. האָבען זיך דאָך געמעל־דעט גאַנץ נייע כחות אויך ביי אנדערע פעלקער, דער מאָמענט האָט זיי ארויסגערופען, די גרויסע נויט האָט זיי ארויסגעשלעפּט פון דער רעזערווע און אוועקגעשטעלט אין די ערשטע שורה. אפשר וועט אויך מיט אונז פּאסירען אזא נס. האָבען זיך דאָך געפונען אידען אין דייטשלאַנד, ענגלאַנד און אין אנדערע מדינות, וועלכע די רעגיערונגען האָבען אָנפערטרויט גראָד איצט זעהר פעראַנט־וואָרטליכע אויפגאַבען, וואָס פאָדערען גרויסען אָרגאַניזאַטאָרישען טאַלאַנט. אפשר וועלען זיך דאָ אויך אָברופען איינינגע טאַלענטירטע כחות, כדי צו ארבייטען פאר זייער אייגען פאָלק? אזוי האָט מען גערעכענט, געהאָפט און געוואַרט.

וואָכעדיגע צדקה און נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ

שטיל און רוהיג, כמעט בעהאַלטענערהייד איז פאָריגען זומער אָבגעפאָהרען דער פערטרעטער פון דעם אמעריקאַנישען אידישען הילפסוועדק נאָך אייראָפּא אום צו שטודירען די פערהעלטניסע אם אָרט און שטעלע. מיט פויקען און טראָמפּעטען איז ער נאָך איניגע חדשים צוריקגעקעהרט, נאָכדעם ווי ער האָט שוין אַלעס אויסגעשטודירט און די ריכטיגע זאַכלאַגע ארויסגעפונען. אונטער פויקען און טראָמפּעטען פערשטעה איך די אָנקינדיגונג גלייך נאָך דער צוריקקעהרונג אין דער גאַנצער אמעריקאַנישער טאַגעס־פּרעסע וועגען דעם צעהן מיליאָן דאָלאַר־פּאָנד, וואָס איז נויטיג אום צו שטילען דעם מאָמענטאַנעם הונגער, און וועגען דעם הונדערט מיליאָן גמילות חסד־פּאָנד, וואָס איז נויטיג אום צו אונטער־נעהמען גרויסע אַקציאָנען, כדי צו פערהיטען דאָס אידישע פּאָלק פון רואין און אונטערגאַנג. עס געהט אונטער דאָס אידישע פּאָלק אין פּוילען, גאַליציען און ליטא. עס האָט מעהר קיין כח ניט אריבערצוטראָגען דעם שווערען דרוק, וואָס איז אויסגעפאַלען אויף זיין גורל. עס איז מעהר ניט אימשטאַנד צו לייסטען ווידער־שטאַנד. די איינציגע האָפנונג איז אמעריקא, אַלע אידישע אויגען, ווען דאָס ליכט איז נאָך ניט אויסגעלאָשען אין זיי, בליקען אויף די אמעריקאַנער אידען. זיי אַליין האָבען נאָך די מעגליכקייט אָבצואווענדען פון מיליאָנען אידישע קעפּ די פערניכטונגס־סכנה, וועלכע שוועבט איבער זיי.

דאָס אונגעפעהר איז געווען דער קורצער, שאַרפער און שניידענדער זין פון דער אָבגעגעבענער ערקלעהרונג פון דעם צוריקגעקעהרטען אמעריקאַנער שליח. און פיעלע, וואָס זיינען אפילו ניט געווען איינפערשטאַנדען מיט זיין טאַקטיק און מיט זיינע האַנדלונגען אין אייראָפּא, פיעלע, וואָס האָבען שאַרף פער־

דורך א גוט אָרגאניזירטען אויפקלערונגס־דיענסט בעקומען א ריכטיגען בעגריף פון דעם, פון וואָס עס האנדעלט זיך דאָ. און וויסען האָט געזאָלט די אידישע וועלט, אז דאָ האַנדעלט זיך ניט מכח פשוט׳ער צדקה נאָר מכח א קאמפף פאר די נ א צ י אָ נ א ל ע עקזיסטענץ פון אידישען פאָלק. דער וועג צום אידישען געלד־בייטעל האָט דאָ געפיהרט דורך דעם פערשטאנד, דורך דער ריכ־טיגער אויפפאסונג פון דעם פּראָבלעם, און דער וועג איז פער־צוימט געוואָרען פון אָנהויב אָן. „מיר טרייבען ניט קיין פּאָליטיק" איז געווען דאָס לאָזונגס־וואָרט פון די פיהרער. מיר בעשעפטיגען זיך נאָר מיט צדקה. יעדע צדקה האָט אָבער איהרע גרעניצען, וועלכע זי קאָן ניט איבערשרייטען. יעדעס רחמנות־געפיהל ווערט געזעטיגט מיט דער צייט. נאָר נ א צ י אָ נ א ל ע אויפגאבען זיינען אימשטאנד צו וועקען אלץ מעהר און מעהר ענערגיע אין א פאָלק.

די גאנצע פּראָפּאגאנדא איז געפיהרט געוואָרען אויף א צדקה־בטלנישען אופן. מען האָט געזוכט אויסצוקומען מיט „באבסקע סגולות". עס איז ניט געווען קיין בעפרוכטענדער גע־דאנק, קיין צענטראלע אידעע, קיין ווייטע פערספּעקטיווע. דער שווערפּונקט פון דער פּראָפּאגאנדא איז געלעגען אין „אפּיעל", און דער אפּיעל איז געווען שטענדיג א מאָנערער, אן איינארטיגער, אן איבערגע׳חזר׳טער צום הונדערט און איינטען מאָל. מען האָט גערעדט נאָר פון דער נעגענוואַרט אָהן וועלכע עס איז פערבינדונג מיט וועלכער עס איז צוקונפט, מען האָט געלעבט פון היינט אויף מאָרגען און פון האנד אין מויל, מיט קורצע השגות און קליינע מאָטיווען. עס איז ניט געווען קיין שוואונג, מען האָט געזוכט ארויסצודריקען העכסטענס פון אויג א טרעהר און פון געלד־בייטעל א דאָלאר, אָבער ניט א נייע מחשבה פון קאָפּ און בעגייס־טערונג פון דער נשמה. בעגייסטערונג איז פערבונדען מיט האָפ־נונג — און פון האָפנונגען איז ניט געווען קיין סמן, קיין זכר. אלץ וואָס האָט א שייכות צו א נאציאָנאלער האָפנונג, איז געווען פערבאָטען, אויסגעשלאָסען.

איצט לאדעט מען איין נייע „מכשפים". אפשר וועלען ז י י

אזוי האָט מען גערעכענט, געהאָפט און געוואַרט, און דער־ווייל איז אריבער נאָך א ווינטער. נאָך א ווינטער — אפשר דער וויכטיגסטער ווינטער, אפשר דער לעצטער ווינטער פאר דעם סוף פון דעם גרויסען וועלט־סכסוך. און וואָס האָבען מיר אין רעזולטאט? דער גרויסער פּלאַן איז צושמאָלצען געוואָרען אין איינעם מיט דעם ווינטערדיגען שנעע, און דער קלענערער פּלאַן איז אפילו אויף א דריטעל ניט אויסגעפיהרט געוואָרען. לאַנגזאַם און קנאַפּ, טראָפּענווייז ווי פון א פערשטאָפּטען רעהר פליסען די נדבות, און די פּאַפּיערענע אויפרופען האָבען מעהר קיין ווירקונג ניט אויף דאָס גרויסע פּובליקום. טומפּע קולות דערגרייכען נאָך צו אונז פון צייט צו צייט פון יענער זייט ים, אָבער דער עולם דאָ רעאַגירט אויף זיי נאָר זעהר שוואַך. עס געהען אוים די כחות דאָרט צו שרייען, פון טאָג צו טאָג זינקט די ענערגיע דאָ צו העלפען.

וואו ליעגט די סבה, וועלכע רואינירט דאָס גאַנצע הילפס־ווערק? ליעגט זי טיעף אין חאַראַקטער פון דער אידישער בעפעל־קערונג דאָ אין אמעריקא, אָדער נאָר אין דער שיטה, וועלכע עס האָבען אָנגעווענדעט די וואָס האָבען אָרגאַניזירט דאָס הילפס־ווערק? איז דאָס דער פּועל יוצא פון אן אָרגאַנישען פעהלער פון די אידישע מאַסען, אָדער דער רעזולטאַט פון פאַלשע מעטהאָ־דען? אין ערשטען פאַל וועט קיין תרופה ניט העלפען, וואָרים עס בייטען ניט מאַסען אזוי שנעל זייער חאַראַקטער. אין צווייטער פאַל איז די האָפנונג נאָך ניט פערלאָרען.

און איך בין איבערצייגט, אז דער פעהלער ליעגט ניט אין חאַראַקטער פון אונזער פאָלק, ניט אין דער שטעלונג פון אונזערע מאַסען, נאָר אין דער פאַלשער שיטה, מיט וועלכער מען האָט זיך אונטערגענומען דורכצופיהרען דאָס הילפסווערק.

און די שיטה איז בעשטאַנען אין פאָלגענדען. די, וואָס שטעהען אן דער שפּיצע פון דעם הילפס־ווערק, האָבען פון אָנהויב אָן ניט צוגעלאָזען, אז די הילפס־אַקציאָן זאָל אָננעהמען דעם חאַראַקטער פון א גרויסער נאַציאָנאַלער אויפגאַבע. זיי האָבען איינפאַך ניט צוגעלאָזען, אז די אידישע וועלט אין אמעריקא זאָל

צייט פראַגען

א.

א מערקווירדיגע זאך — שוין אזוי לאנג שטודירען מענשען געשיכטע, פאָרשען אויס איהרע געשעהעניסען און דרינגען אריין אין איהר זין, און דאָך זיינען די בעסטע געשיכטס־פאָרשער ניט אימשטאַנד פאָראויסצוזעהן און פאָראויסצוזאָגען דעם גרויסען מאָ־מענט, כאָטש א קורצע צייט איידער ער טרעט איין. אפנים עס זיינען נאָך דאָ סודות אין דער געשיכטע און אפנים, אז דער מענש־ליכער שכל איז ניט גענוג שאַרף, אום אריינצושניידען זיך אין די צוקונפט און וויסען וואָס עס טוט זיך אין איהרע פערבאָרגענע קאַ־מערען.

די צוויי גרעסטע געשעהעניסען פון דער נייעסטער צייט, די וועלט־מלחמה און די רוסישע רעוואָלוציאָן, ערשיינען א י צ ט ביידע אזוי לאָגיש, זיי געהען ארויס מיט אזא נויטווענדיגקייט פון דער גאַנצער פריהערער ענטוויקלונג, און דאָך זיינען זיי ביידע אָנ־געקומען אזוי פלוצלונג, אזוי אונערווארטעט, אזוי אונגעריכטער־הייט, און די גאַנצע קלוגע ערפאַהרענע און געבילדעטע וועלט איז אזוי איבערראַשט געוואָרען פון זיי ביידען. אמת, מען האָט גע־וואוסט, אז די מלוכות האַלטען אין איין פערגרעסערען זייערע אר־מעען און פלאָטען, בויען פעסטונגען און גרייטען אָן כלי זין, און דאָך האָט קיינער ניט געגלויבט, אז די מענשהייט האַלט ביי ערב מלחמה. מען האָט זיך געטרייסט מיט דער טעאָריע פון בעוואַ־פענטען פריעדען. אמת, אַלע האָבען געוואוסט, אז רוסלאַנד גע־פינט זיך שוין זייט א לאַנגער צייט אויף א פולווער פאַס, אז די אונ־צופריעדענהייט וואַקסט אין דער מעהר ציוויליזירטער רוסישער געזעלשאַפט פון טאָג צו טאָג, און דאָך איז קיינעם ניט איינגעפאַ־

דערגרייכען דעם עולם. איך גלויב ניט, אז מיט נייע ט ע כ נ י ש ע מעטהאָדען זאָל מען עטוואָס דערגרייכען. ניט די טעכניק איז שולדיג אין דעם מיסערפאָלג פון דעם הילפסווערק. די סבה ליעגט פיעל טיעפער. זי ליעגט אין דער פאלשער אויפפאסונג פון דער אויפגאבע. און ווען עס ווערט שוין יא אונטערנומען א רעוויזיאָן, זאָל מען זיך ניט אָבשטעלען אויף די טעכנישע מעטהאָדען. א מ א ש י נ ע קאָן דורך טעכניק געהאָלפען ווערען, אָבער א הילפס־ווערק פון נאציאָנאלער בעדייטונג איז ניט קיין טויטע מאשינע.

11 מערץ, 1917.

עס לעבען די צושטרייטע חלקים פון אונזער פאָלק? און וואָס וועט זיין מיט אונזערע ברידער אין בעפרייטען רוסלאַנד? וועט זייער עמאַנציפּאַציאָן זיין נאָר אַ צווייטע אויפלאַגע פון דער מערב־אייראָפּעאישער ציוויליזאַציאָן, אַ סטערעאָטיפּע אויפלאַגע, ניט פערמעהרט און ניט פערבעסערט? אָדער וועט זי טראָגען אַ גאַנץ אַנדער חאַראַקטער, און די אידען וועלען צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע בעקומען פרייהייט ניט אַלס איינצעלנע בירגער, נאָר אַלס אַ נאַציאָנאַלע מינאָריטעט?

זעלבסטפערשטענדליך מוז מען ביי דער בעאַנטוואָרטונג פון די פאָרמולירטע פראַגען אפּערירען מיט השערות. השערות מוזען זיך שטיצען אויף דעם נסיון און די פאַקטען פון דער פערגאַנגענהייט, אָבער קיינער קאָן אויף זיך ניט נעהמען די אחריות פאַר זייער ריכטיגקייט, ווייל מיר האָבען שטענדיג צו טאָן מיט „צוגעקומענע מאָמענטען“, מיט פאַקטאָרען, וועלכע ליעגען ערגעץ פערשטעקט און שפּרינגען ארויס גראַד, ווען מען ריכט זיך ניט אויף זיי.

איך וויל מאַכען אַ פערזוך צו געבען אַן אַנטוואָרט אויף די געשטעלטע פראַגען, אָבער דאָס מאָל ניט „על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון“, נור אומגעקעהרט, איך וועל אָנהויבען מיט דער לעצטער פראַגע.

וואָס קאָן מען ערוואַרטען בנוגע דער עמאַנציפּאַציאָן פון אונזערע ברידער אין רוסלאַנד? ווי וועט זי אויסזעהן, וועלכען חאַראַקטער וועט זי טראָגען? אַלס פּאָראויסזעצונג נעהמען מיר אָן, אַז דער נצחון פון דער רוסישער רעוואָלוציאָן איז אַן אבסאָלוטער, און די נייע אָרדנונג שטעהט פעסט און געזיכערט.

איך וועל זיך ניט ארייננלאָזען אין חקירות און וועל נעהמען פאַר מיינע השערות אַ שטיצפּונקט נור איינציגע טהאַטזאַכען.

רוסלאַנד איז אַ נאַציאָנאַליטעטען־שטאַאט, און מיט דער פּראָקלאַמירונג פון בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג אליין וועט קיין נייע רעגיערונג ניט יוצא זיין אנקעגען די נאַציאָנאַלע מינאָריטעטען, וועלכע האָבען געליטען אונטער דעם אַלטען רעזשים אַלס נאַציאָנאַלע איינהייטען ניט וועניגער ווי עס האָבען געליטען די

לען דער גערדאנק, אז די רעוואָלוציאָן וועט אויסברעכען גראד איצט אין רעכטען מיטען פון דער מלחמה. ווייטער האָבען אלע מומחים נביאות געזאָגט, אז ביי דעם היינטיגען שטאנד פון דער קריעגס־טעכניק קאָן א מלחמה צווישען גרויסע נאציאָנען ניט לאנג דויע־רען, עס מוז שנעל קומען צו א מורא'דיגען צוזאמענשטויס צווי־שען די קעמפפענדע צדדים, און נאָך דעם צוזאמענשטויס מוז קו־מען שנעל די ענטשיידונג. בנוגע צו דער רוסישער רעוואָלוציאָן האָט מען נביאות געזאָגט, אז זי וועט לאנג דויערען און זי וועט זיין איינע פון די בלוטיגסטע. איז געקומען די ווירקליכקייט און האָט אָבגעלייקענט אלע חשבונות, עפּעס פּונקט ווי זי וואָלט זיך געוואָלט לוסטיג מאכען איבער די אויסרעכענונגען פון די מומחים. די מלחמה דויערט אזוי לאנג, אז די מומחים האָבען שוין זאָגאר אויפגעהערט נביאות צו זאָגען וועגען איהר סוף, און די רוסישע רעוואָלוציאָן, וועלכע האָט געבראכט אזא ראדיקאלע איבערקעה־רענים אין דער גרעסטער אייראָפּעאישער מדינה, איז אָבגעגאנגען כמעט ווי פריעדליך, כמעט ווי אָהן קרבנות.

אָבער ווי עס זאָל זיך ניט אָבנארען דער מענשליכער שכל אין זיינע פּראָויסזאָגונגען, בערוהיגט ער זיך קיינמאָל ניט, ער וויל פאסען אי די רוהיג ליעגענדע פערגאנגענהייט, אי די ברויזענדע געגענוואָרט, אי די אָנקומענדע צוקונפט. ער וויל הערשען איבער די צייטען, לכל הפּחות — געדאנקליך.

און איך גלויב, אז יעדען פון אונז ווילט זיך איצט וויסען: וואָס וועט זיין דער סוף פון דער מלחמה, ווי וועט אויסזעהן די וועלט־קאַרטע נאָך דער מלחמה? ווי וועט אָבלויפען די רוסישע רעוואָלוציאָן — וועלען ניט קומען נאָך אמאָל די שווארצע כחות פון דעם פּיעל געשטראָפטען לאנד און א דרעה טאָן דאָס ראָד ווי־דער אויף צוריק? און צום שלום — וואָס וועט זיין מיט אונז? וועט זיך די וועלט וועלען רעכענען נאָך דער מלחמה אויך מיט אונזער היזק, וועט זי אונז אריינרעכענען אין דער משפּחה פון די פ ע ל ק ע ר, וועלכע האָבען געבראכט די גרעסטע קרבנות, אָדער זי וועט אונז פאנאנדערוואָרפען אויף פערשיעדענע בלעטער פון דעם גרויסען וועלט־קאָנטאָ־בוך נאָך דער צאָהל פון די לענדער, וואו

צוריק, ווען מען האָט אפילו געגלויבט אין דער קראַפט פון דער נייער פערפאַסונג און איהר דויערהאַפטיגקייט, האָט מען דאָך געוואוסט, אַז די רעגיערונג איז געבליעבען די אַלטע, די צאַריסטישע רעגיערונג, און מען וועט זיך מוזען מיט איהר שטאַרק רעכענען ביי יעדער קלענסטער פרייהייטסעראָבערונג. דאָך האָבען זיך די אידישע פערטרעטער ניט דערשראָקען און קלאָהר פאָרמולירט זייערע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען. ווען מען זאָל ווייטער נעהמען אין אַנבעטראַכט, אַז דאָס נאַציאָנאַלע בעוואוסטזיין איז פאַר די לעצטע עלף יאָהר געשטיעגען ביי די אידען אין רוסלאַנד, און אַז איצט וועט מען זיך ווענדען צו אַ נייער, ליבעראַלער רעגיערונג — נעהמענדיג דאָס אַלעס אין אַנבעטראַכט, *מוז* מען ערוואַרטען, אַז אונזערע ברידער אין רוסלאַנד וועלען איצט נאָך מעהר פעסטער און געשלאָסענער פערטהיידיגען זייער נאַציאָנאַלע פּאָזיציאָן.

ב.

24—25טען מערץ איז אָבגעהאַלטען געוואָרען אין ניו יאָרק די נאַציאָנאַל סאָציאַליסטישע קאָנווענשאָן, אויף וועלכער די פערטרעטער פון די פערשיעדענע נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציאָנען — נאַציאָנאַל אין אידישען זין — און פון הונדערט און פופציג טויזענד אָרגאַניזירטע אידישע אַרבייטער האָבען אָנגענומען, אין פערבינדונג מיט דעם בעפאָרשטעהענדען אידישען קאָנגרעס, אַ דעפיניטיווע שטעלונג צו אַלע הויפּטפראַגען, וואָס שטעהען יעצט אויף דער טאַגעס אָרדנונג פון אונזער פּאָליטישען לעבען. די קאָנווענשאָן האָט שטאַטגעפונדען אין דעם זעלבען זאַל, אין בעטהאָווען האָל, וואו עס זיינען אָבגעהאַלטען געוואָרען די זיצונגען פון דער ערשטער קאָנווענשאָן, וועלכע איז אָבגעהאַלטען געוואָרען צום זעלבען צוועק, מיט אַנדערטהאַלב יאָהר צוריק. די

איינצעלנע בירגער אלס בירגער. די בעפרייאונג פון דעם איינ־צעלנעם בירגער אהן דער בעפרייאונג פון דער נאציאנאלער גרופע, צו וועלכער ער געהערט, איז נור א האלבע בעפרייאונג, און א רעגיערונג, וועלכע וויל זיין מאדערן און עקזיסטירען אויף גע־זונדע יסודות, טאר ניט צולאזען, אז אין גרויסע מאסען זאל הער־שען אן אונצופריעדענהייט. עס איז דעריבער שווער אנצונעהמען, אז די נייע רוסישע רעגיערונג, וואו די ליבעראלע שטרעמונג שפיעלט א גרויסע ראליע, זאל איגנארירען די פאדערונגען פון די נאציאנאלע מינאריטעטען. אדרבא, מיר האבען גענוג אסמכתות, וועלכע ערלויבען אונז צו גלויבען, אז די נייע רעגיערונג וועט אנ־ווענדען פון איהר זייט אלע מיטלען, כדי צו רעגולירען די נאציא־נאליטעטען פראגע אין רוסישען שטאאט ניט אויפ'ן גרונד פון קראפט און איבערגעוויכט, נור אויפ'ן גרונד פון די אלגעמיינע פרינציפען פון יושר און פון פרייהייט גראד ווייל רוסלאנד איז דאס לעצטע לאנד, וועלכע מאכט דורך אזוי שפעט איהר ערנייע־רונגס־פראצעס, וועט זי מוזען איינפיהרען ביי זיך אויך די מא־דערנסטע רעפארמען.

א צווייטע טהאטזאכע.

מיט עלף יאהר צוריק, אז עס האט זיך געגרינדעט אין רוס־לאנד, נאך דער רעוואלוציאן פון 1905, דער „פערבאנד צו דער־גרייכונג פון פולבערעכטיגונג פאר אידען", זיינען ענטשטאנען היציגע דעבאטען וועגען דער פארמולירונג פון די אידישע פאדע־רונגען. במעט קיינער פון די גרינדער פון פערבאנד האט ניט אנגענומען אן אסימילאטארישען שטאנדפונקט, עס האבען זיך נאר געפונען איינינע, וועלכע האבען געראטהען, אויס טאק־טישע גרינדע, צו בענוגענען זיך מיט דער פאדערונג פון ביר־גערליכע און פאליטישע רעכטע און לאזען די נאציאנאלע פאדע־רונגען אויף שפעטער. דיעזע עצה איז פערווארפען געווארען, און מען האט מיט איבערוויעגענדער מאיאריטעט אנגענומען, אז אונטער פולבערעכטיגונג פערשטעהט מען: בירגערליכע, פאלי־טישע און נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג.

ווען מיר זאלען נעהמען אין בעטראכט, אז מיט עלף יאהר

אַרבייטער קאָמיטע", — די בעפּאָלמעכטיגטע פון דער ערשטער קאָנווענשאָן — האָט אָנגעהויבען שריט ביי שריט אָבצוזאָגען און אָבצוטרייסלען זיך פון די אָנגענומענע החלטות. די נאַציאָנאַל סאָציאַליסטישע עלעמענטען האָבען קיין אנדער ברירה ניט געהאט ווי צו פערלאָזען זייער פּלאַץ אין נאַציאָנאַלען אַרבייטער קאָמיטע, כדי ניט צו סאנקציאָנירען זיינע נייע בעשליסע, וועלכע שטעהען אין ווידערשפּרוך מיט די אין דער ערשטער קאָנווענשאָן אָנגענומענע החלטות. און פון דעם מאָמענט אָן, וואַרפט אראָב דאָס נאַציאָנאַלע קאָמיטע פון זיך יעדע מאַסקע און הויבט אָן אויסצולאַכען זיך פון די אידישע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען מיט דעם זעלבען ציניזם ווי גאָר אַמאָל אין די גוטע אַלטע צייטען, ווען די פיהרער פון דער אידישער אַרבייטערשאַפט האָבען זיך געפיהלט אַלס אוּנבעשרענקטע זעלבסטהערשער אויף דער אידישער גאַס. דאָס נאַציאָנאַלע אַרבייטער קאָמיטע האָט ווייטער אָנגעהויבען צו רעדען וועגען זיין אַלייניגער פערטרעטונג פון דער געזאַמטער אידישער אַרבייטערשאַפט און האָט אויסגעאַרבייט זאָגאַר אַ פּלאַן, ווי צו בעפעסטיגען זיין הערשאַפט אויף אייביגע צייטען. די „דיפּלאָמאַטען" האָבען דאָס מאָל אַ גרויסען טעות געהאַט אין חשבון, און זייער פּלאַן האָט זיך זיי ניט איינגעגעבען. צום ערשטען מאָל פּילייכט האָבען די דיפּלאָמאַטישע פיהרער ארויסגערופען מיט זייער טאַקטיק און נאָך מעהר מיט זייערע אבזיכטען, צו־צו־שמיעדען די אַרבייטערשאַפט צו די פיהרער אויך אין אַלע נאַציאָנאַל אידישע פראַגען, אַ העפטיגע אָפּאָזיציאָן אין זייער אייגענער מחנה.

דאָס איז געווען דער ערשטער קלאַפּ פאַר דעם „נאַציאָנאַלען אַרבייטער קאָמיטע". דעם צווייטען קלאַפּ, אַ פיעל שטאַרקערען, האָט איהם פערזעצט די קאָנווענשאָן פון די נאַציאָנאַליסטען. ווען מען נעהמט אין אנבעטראַכט, אז זיי האָבען געהאַט נור ווייניג צייט אויפצוקלערען און צו אָרגאַניזירען די מאַסען, און ווען מען בעריקזיכטיגט, אז די גאַנצע מאַשינע, וועלכע הערשט איבער דעם אידישען אַרבייטער, געפינט זיך אין די געגנערישע הענד, מוז דער ערפאָלג פון דער נאַציאָנאַל סאציאַליסטישער קאָנווענ־

פערטרעטער פון די נאציאָנאַל־סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציאָנען זיינען געווען בעטהייליגט אויך אין דער ערסטער קאָנווענשאָן, אָבער נור אַלס א מינאָריטעט. דענסמאָל האָבען זיי נאָך געגלויבט, אז די אָ פּ י צ י ע ל ע פיהרער פון דער אָרגאַניזירטער אידי־שער ארבייטערשאַפט וועלען סוף כל סוף אויפגעבען זייער ענט־נאַציאָנאַליזירענדע פּאָליטיק, וועלכע זיי האָבען געטריבען ביז איצט, און וועלען זיך אָנשליסען גאַנץ אויפריכטיג אָן די קאָנ־גרעס בעוועגונג, וועלען מיטהעלפען, אז דער קאָנגרעס זאָל אָננעה־מען א נאַציאָנאַלעס פּראָגראַם, און וועלען מיטווירקען ביי דער דורכפיהרונג פון דיזען פּראָגראַם. זיי האָבען אַזוי געגלויבט, ווייל די אויפלעבונג פון דער נאַציאָנאַלער אידעע אין דער גאַנצער וועלט און בעזונדערס אין די סאָציאַליסטישע רייהען האָט זיי בערעכטיגט צו דער מיינונג, אז די אידישע ארבייטער־פיהרער וועלען ניט קאָנען בלייבען די איינציגע אויסנאַהמען אין דער גאַנצער וועלט און וועלען מוזען, אונטער דעם דרוק פון דער הער־שענדער וועלט שטימונג, אנערקענען די אידישע נאַציאָנאַלע פאָ־דערונגען. און די ערשטע צייט האָט עס טאַקי אַזוי אויסגעזעהען, אז עס טרעט אריין אַן אויסניכטערונג אין די מחנות פון דער אידישער ארבייטערשאַפט. די החלטות, וועלכע זיינען אָנגענומען געוואָרען אויף דער ערשטער קאָנווענשאָן בנוגע צו דער הויפּט־אויפגאַבע פון דעם קאָנגרעס, זיינען געווען צופריעדענשטעלענדע. זיי זיינען אָנגענומען געוואָרען אויף'ן גרונד פון א פשרה. איין זייט האָט זיי בעטראַכט אַלס א פּראָגראַם מאַקסימום, די אַנדער זייט — אַלס א פּראָגראַם מינימום, און מען מוז צוגעבען, אז ביידע צדדים זיינען געגאַנגען אין זייער געגענזייטיגען נאָכגעבען אַזוי ווייט, ווי עס איז נור מעגליך געווען פאר זיי. און ווער ווייס — עס קאָן זיין, אויב דער קאָנגרעס וואָלט פערווירקליכט געוואָרען גלייך נאָך דער ערשטער קאָנווענשאָן, וואָלט די ערציעלטע פער־איינינגונג אפשר ניט צושטערט געוואָרען. מיט א פּאָליטישען אָבמאַך איז ווי מיט א שידוך. וואָס ווענינער צייט מען האָט חרטה צו האָבען, אַלץ בעסער פאר'ן שידוך. ליידער אָבער האָט זיך די קאָנגרעס פראַגע צו לאַנג פערצויגען, און „דאָס נאַציאָנאַלע

דעם היסטאָרישען מאָמענט, וועלכען מיר לעבען איצט איבער. ווייל זיי האָבען ניט צוגעלאזען קיין וואכעדיגען טאָן אין די פערהאנדלונגען.

קריצען מיט די צייהן, זיעדלען זיך מיט ציוניזם און מגן דוד — דאס וועט ניט העלפען. די בעסטע עלעמענטען פון אונזער פאלק וועלען זיך ניט לאָזען בלענדען און פארפיהרען. זיי וועלען געהן מיט זיכערע שריט אויף דעם וועג, וואס פיהרט צו **אונזער** ערלעזונג.

ג.

געהערען זיי צו אונז אדער צו אונזערע געגנער?

ברענט אין זיי א וועלכער עס איז פונק, און זיי אליין האָבען ניט געוואוסט דערפון, דען אונטער אש איז ער געלעגען בעגראבען, און ווען די גרויסע שטונדע האָט געשלאָגען, די לייטערענדע, די קלערענדע, די רייניגענדע, און זי האָט בעריהרט דאס איינגעשלאָפענע געפיהל און דאָס בעהאלטענע פייערל, איז ארויס דער פערשטעקטער פונק און האָט זיי ווערטער אריינגעגעבען, וואס טראָגען אין זיך א הייליג פייער, און זיי רעדען איצט פון שטורם, פון א שטירמישען הארץ און א לעכצענדער נשמה?

אדער זיי פאסען זיך נור צו צו דער גרויס פון דעם מאָמענט, און אין הארצען ביי זיי איז לעדיג, אָהן א קויהל, אָהן א פונק, און זיי בענוצען זיך נור מיט פרעמדען פייער, גענומען פון א פרעמדען מזבח, אזוי, אויסגעבאָרגט, אויף א ווייכע, ווייל עס פאסט זיך צו זיין בעגייסטערט אין מאָמענט, ווען עס ווערט אומגעארדענט די וועלט, און ווען עס פעהלט אינערע בעגייסטערונג, איז מען יוצא מיט אויסערער, אבי מען צייגט סימנים פון בעגייסטערונג און התפעלות?

דאָס איז די פראגע, וועלכע עגבערט מיין מח און נעהמט

שאָן בעטראכט ווערען אלס א קאָלאָסאלער. ווי דער „פּאר־
ווערטס“ זאל ניט ארויס פון די כלים מאכענדיג צו קליינגעלד די
רעזולטאטען פון דער קאנווענשאָן, דער פאקט, אז זי האָט פער־
טראטען הונדערט און פופציג טויזענד ארגאניזירטע אידישע אר־
בייטער פון ארבייטער רינג און פון פערשיעדענע יוניאָנס, בלייבט
א פאקט, וואס רעדט פאר זיך, און מען קאן איהם ניט מבטל זיין,
ניט מיט פערשווייגען, ניט מיט זיעדלערייען. און מיר זאגען, אז
ווען די קאנוועגשאָן וואלט דערגרייכט נור דאס איין ציעל, צו צו־
שטערען די געפעלשטע מיינונג פון דער אליינהערשאפט פון גע־
וויסע פיהרער איבער די אידישע ארבייטער מאסען, וואלט איהר
פערדיענסט אויך דענסטמאָל געווען זעהר גרויס, און די צאָהל הונ־
דערט און פופציג טויזענד איז א שעהנע התחלה.

דאָך דער ווערט פון דער קאָנוועגשאָן איז געווען א פיעל
גרעסערער און איהרע פּאָזיטיווע רעזולטאטען זיינען ווייט בעדיי־
טענדער ווי די צושטערונג פון א פערברייטעטער געפעלשטער מיי־
נונג. די קאנוועגשאָן האָט קלאָר בעוויזען, אז דער אינטעליגענ־
טערער און ענטוויקעלטערער טהייל פון די ראדיקאלע עלעמענטען
פון אונזער פאָלק דערנעהענטערט זיך אלץ מעהר און מעהר צו
אונזער נאציאָנאלער אידעע און נעהמט אָן אלע איהרע לאָגישע
קאנזעקווענצען. די בעשליעסע פון דער קאָנוועגשאָן וועגען די
פאדערונגען פון נאציאָנאלע רעכטע, וועגען א גרויס געפּלאנטער
נאציאָנאלער הלואה, און דער הויפט בעשלוס וועגען דער פאָדע־
רונג, אז אונזער פאָלק זאל געגעבען ווערען די מעגליכקייט צו שאַ־
פען פאר זיך א היים אין ארץ ישראל, וועלען געוויס פערשריעבען
ווערען אין דער געשיכטע פון אונזער אויפלעבונג מיט גאלדענע
בוכשטאבען. דער טיעפער ערנסט, מיט וועלכען עס זיינען געווען
דורכגעדרונגען אלע רעדען און בעריכטען, און די וואונדערבארע
געהויבענע שטימונג, וועלכע האָט די גאנצע צייט פון די פער־
האנדלונגען געהערשט צווישען די דעלעגאטען, וועלען בלייבען
לאנג, לאנג אין זכרון פון די, וואס האָבען געהאט די זכיה צו בע־
טהייליגען זיך אין דער קאנוועגשאָן אלס דעלעגאטען אדער אלס
צישויער. און די שטימונג איז געשאפען געוואָרען, ווייל די לייט־
ער פון דער קאנוועגשאָן זיינען געשטאנען אויף דער הויך פון

גענוגטהואונג גנב׳עט זיך צו מיר אריין א דאגה און דער גייסט פון ספקות הויבט אָן צו בעוועלטיגען מיך. „בעשטימט“ און „טאָמער“, „געוויס“ און „אפשר“, אָן „אודאי“ און „ספקות“ ראנג־לען זיך אין מיר: וועלען די נייע, די צוגעקומענע, די איצט אזוי בעגייסטערטע בלייבען מיט אונז אויף שטענדיג, אויף לאנגע יאָהר און וועלען אונז ערנסט העלפען, אָדער, וואָס איז אלץ איינס, מיר וועלען זיי העלפען? אָדער זיי מאכען אונז נאָר א בעזוך פאר א קורצע ווײַלע, און ווען דער גרויסער מאָמענט וועט זיין פארביי, וועלען זיי זיך אומקעהרען צו אונזערע געגנער?

אָט איז דער ערשטער. א שארפע פעדער האלט ער אין האנד און רעדט הויכע ווערטער וועגען אונזער אויפלעבונג. ער איז ניט קיין פרעמדער, ניט איינער, וואָס זוכט א נייעם וועג. ער איז שוין געווען מיט אונז ניט איין מאָל און ניט צוויי מאָל. ער פלעגט קומען און געהן. אזוי איז שוין זיין נאטור. און אז ער האָט אונז פערלאָזען צום לעצטען מאָל האָט ער אפּנים גערעכענט קיין מאָל זיך ניט צוריקקעהרען און ער האָט אָנגע־הויבען צו שפּאָטען איבער אונזערע חלומות, אונזערע פּיאָנירען אין ארץ־ישראל האָבען אויף איהם ניט געהאט קיין ווירקונג, ער האָט קיין ברעקעל שעהנקייט ניט געפונען אין זייער שאפען און ווירקען. די העברעאישע רענעסאנס האָט איהם ניט צוגעצויגען צו זיך, ער האָט ניט געזעהן אין איהר סמנים פון שטארקייט און פרישען לעבען. ער גלויבט אויך ניט ערשטענס אין די פעהינ־קייט, צווייטענס אין דער נויטווענדיגקייט פון דעם אידישען פאָלק צו ווערען זעלבסטשטענדיג. ער גלויבט ניט אין דעם גלות־צו־שטאנד אלס א פאקט נאָך דעם נצחון פון דער רוסישער רעוואָ־לוציאָן. ער גלויבט ניט ווייטער אין דער אינדיווידועלער ענט־וויקלונג פון די פעלקער, ווייל ער האלט ניט פון דעם נאציאָ־נאליזם אין אלגעמיין. און נאָך אזוי פיעל אונגלויבען טרוימט ער דאָך פון דער אידישער ווידער־געבורט אין ארץ ישראל. ער פיהלט, אז עס קומט דער בעצויבערענדער מאָמענט, און ער פער־וואנדעלט זיך אין אן אנדער מענש און הויבט אָן צו רעדען עפּעס נביאות׳דיג. ווערטער געהען ארויס פון זיין פעדער נאָר פייער־

פון מיר אוועק מיין זעעלישע רוה. ניט חלילה ווייל איך האָב די געוואוינהייט צו זוכען פעהלער, ניט ווייל מיר פעהלט דער גלויבען אין דער אויפריכטיגקייט און דער לויטערער געזינונג פון די וואָס קעהרען זיך אום, אויך ניט צוליעב ענגהערציגקייט, ווייל איך האָב חלילה מורא, עס וועלען נאָך קומען די נייע און ענג מאכען די אַלטע. פעהלער זוך איך ניט, חושד בין איך קיינעם ניט אין זייטיגע כונות און פניות און אויך האָב איך קיין מורא ניט, עס זאָל זיין וועניג פּלאַץ פאר אַלעמען. אויב נאָך גאָר פארצייטען, ווען אונזערע עלטער־זיידעס פלעגען עולה־רגל זיין פון אַלע עקען נאָך ירושלים, „האָט קיין מענש ניט געזאָגט, ענג איז מיר דער פּלאַץ, איך זאָל נעכטיגען אין ירושלים“, וועלען מיר ה י י נ ט געווים געפינען גענוג ארבייט, מיר אַלע, די נייע און די אַלטע. אַ ברייט ארבייטס־פעלד ליעגט פאַר אונז אויסגעשטרעקט און עס קאָן אויף דיעזעם פעלד געפינען בעשעפטיגונג יעדער מח און יעדע האנד. הלואי זאָלען זיי זיך נאָר פעראייניגען. מיר וויסען דאָך אַלע, אז אויב מיר ליידען, ליידען מיר פון מאנגעל אין כחות, וואָרים פון אונזער וועלט האָבען זיך פיעלע דער־ווייטערט, ווענען מיר האָבען געוואונשען צו האָבען ביי זיך. יעדער איז געגאַנגען אין זיין אייגענע זייט, יעדער אין זיין אייגען פעלד — אין אמת׳ען אַ פרעמד פעלד, און אונז האָבען זיי פער־לאָזען אליין. זיינען געבליבען נאָר וועניגע, כמעט איינצעלנע. זיי האָבען אָבער ניט ארויסגעלאָזען די פאָהן פון האנד און האָבען גערופען צו ארבייט און ערנייערונג. און מיר וויסען דאָך, ווי גרויס עס איז געווען די שמחה פון די איינצעלנע, ווען זייער מחנה איז רייכער געוואָרען מיט אַ צוגעקומענעם. מיט אָפענע אָרעמס האָבען זיי איהם אויפגענומען און מיט פרייד געגעבען איהם אַ פּלאַץ אין דער שותפות׳דיגער ארבייט.

און דאָך, ווען איך פערנעהם איצט קלינגענדע ווערטער וועגען דער נבואה פון אונזער צוקונפט, ווי זי ווערט מקוים, און וועגען משיח׳ס צייטען, וואָס רוקען זיך צו צו אונז אזוי נאָהענט, און איך פערנעהם די ווערטער פון דער פרעמדער זייט, פון וואַנען איך האָב זיך ניט גערעכט אויף זיי — איז אָנשטאָט פרייד און

זוערער", און ער שווייגט. איצט האָט ער זיך אָנגענומען מיט ערביטערונג און כעס, אָבער ניט אויף דעם קרייז, וואו ער ווערט בעטראַכט אַלס אַן איינגענער, און וואו זיין כעס וואָלט געווים געוועזן אם פּלאַץ. ניין, ער איז אין כעס אויף די קעמפּפער, צו וועלכע ער איז ניט צוגעשטאַנען. ער האָט אויף זיי שטאַרק פאַראיבעל, פאַר וואָס זיי האָבען ביז איצט נאָך ניט ערוואָרבען ארץ ישראל און די אידען ניט ארויסגעצויגען פון גלות. איך פערשטעה און אכט זיין ערביטערונג און זיין כעס און איך וואָלט נאָר געוואונשען: זאָל זיין כעס ניט אויסגעלאָשען ווערען. פון דער אנדער זייט אָבער טראַכט איך מיר: אפשר איז דער כעס אויסגעבראָכען נאָר צוליעב דעם איצטיגען מאָמענט און איז פערבונדען נאָר מיט דעם מאָמענט. וועט פערשווינדען דער מאָמענט, וועט אויך פערשווינדען דער כעס.

און מיר ברויכען איצט גאַנצע מענשען, גאַנץ אין זייער ווילען. און מיר האָבען נויטיג טיכטיגע ארבייטער אויף אַלע געביעטען. און זיי האָבען איצט קיין רעכט ניט צו בלייבען דרויסען פון דער מחנה, אָבקומען דעם חוב מיט בעגייסטערונג אָדער מיט עדעלען כעס. זאָלען זיי אריינגעהן, מען בעט זיי, און זיי וועלען געפינען די ארבייט וואָס ווארט אויף זיי.

23 מערץ — 6 אפּריל, 1917.

דיגע און זיי דערצעהלען פון אן אלטער בענקעניש, און האפנונגען שפרעכט ער אוים פול גלאנץ און פראכט. און ער אליין פיהלט ניט דערביי די אינערע סתירה, אין וועלכער ער האט זיך פער־וויקעלט, און וועלכע גראבט אונטער זיין אייגענעם בנין.

איך מערק דעם נעגענזאץ, און א ביטערע שאלה שווימט ארויף פאר מיר: ענטהאלט אין זיך די ניט נארמאלע ערשיינונג דעם מופת, אויף וועלכען מיר ווארטען אזוי לאנג, דעם מופת פון „ושבו בנים לגבולם“, ווי עס קעהרען זיך אום צוריק פערבלאנ־דזשעטע קינדער, אדער פערקעהרט, די ערשיינונג דיענט נאר אלס סימן פון נסיסה. אזוי הויבט זיך אויף די פלאם אין לעצטען מאמענט, איידער זי ווערט אויסגעלאשען?

און אט איז דער צווייטער. איך האב איהם זעהר ליעב פאר זיין גרוים טאלאנט צו שילדערען און צו ערצעהלען. אבער שטענדיג בין איך געוועזן אין כעס אויף איהם. איך האב געדע־כענט, אז אזא טאלאנט דארף שטעהן אין דער ערשטער שורה פון אונזערע קעמפפער, פון אונזערע עקסטרעמע קעמפפער, וועלכע האסען יעדען גלות, און וועןן ער איז אפילו אויסגעפוצט און פול מיט זכיות, און וועלכע שטרעבען צו אן אבסאלוטער פרייהייט: איך בין מיין, דער באדען איז מיין און אויך די חלומות זיינען מיינע. ער האט אבער ניט גע'חבר'ט זיך מיט די קעמפפער. ער האט דוקא בעזוכט אונזער לאנד און געזעהן דארט אונזערע פיאנירען, די וואס זעען און שניידען, פלאנצען און בויען, און ער איז אריינגעדרונגען אין זייער נשמה און האט פיעלעס ענטפלעקט אין איהר. און פון צייט צו צייט, ווען דער גייסט איז געקומען איבער איהם, האט ער אונז דערצעהלט וואונדערבארע מעשיות און פארגעפיהרט פאר אונזערע אויגען רייצענדע בילדער. דאס איז דער חוב, וואס דער קינסטלער בעצאהלט דעם קוואל, פון וואנען ער שעפט. ער איז אבער ניט נאר א קינסטלער. ער האט אן אקטיווע נאטור און איז טהאטען־דורשטיג. און ווען ער וויל שטילען זיין טהאטען־דורשט, טרעפען מיר איהם תמיד אן אין נעננערישען לאגער. אין לאגער, וואו עס ווערט געקעמפפט נעגען אונזער נאציאנאלען גייסט. דארט רופט מען איהם „אונ־

נעלען צווייטען טאָג יום טוב פון פסח, שבועות און סכות. און אזוי ווי איך בין ניט זיכער, אז דער נייער צווייטער יום־טוב וועט בלייבען לדורות, פערקעהרט, אזוי ווי איך בין זיכער, אז באלד וועט ער פערשווינדען און דער אידישער עולם וועט איהם אין גאנ־צען פערגעסען, האַלט איך עס פאר מיין חוב אָבצושטעלען זיך אויף איהם. זאָל בלייבען וועגען איהם כאָטש א קליינער זכר, זאָלען וויסען די, וואָס האָבען איהם ניט בעמערקט, אז עס האָבען זיך ביי אונז געפונען מענשען, וועלכע האָבען אונז געוואָלט מזכה זיין מיט א צוגאָב צו אונזערע נייע ימים טובים.

און ווען מיר רעדען פון נייע ימים טובים, פערשטעהט זיך דאָך פון זיך אליין, אז מיר רעדען דאָ פון דער גרעסטער פּאסירונג פון אונזערע טעג, ניט פון דער גרויסער וועלט־מלחמה חלילה, וועלכע גרייט אפשר פאר אונז ערשט פאָר א נייעם יום טוב, נאָר פון דער רוסישער בעפרייאונג. פאר רוסלאנד איז זי דער גרעסטער יום טוב, וואָרים עט:וואָס שעהנערעס און הייליגערעס פון א נאציאָנאַלער בעפרייאונג עקזיסטירט ניט. דאָס איז די שעהנסטע מתנה, וואָס די געשיכטע קאָן אויסטהיילען א פאָלק. פאר דער גאנצער וועלט איז דאָס אויך א יום טוב. די משפחה פון די פרייע פעלקער האָט בעקומען נאָך א פולבערעכטיגט מיט־גליעד. פאר אונז אידען איז דאָס א גרויסער יום־טוב, ווייל מיט דער בעפרייאונג פון רוסלאנד איז געקומען די בעפרייאונג פון א גרויסען און וויכטיגען טהייל פון אונזער פאָלק פון א שווערען צ ו וו י י פ א כ ע ן יאָך, פון דעם אלגעמיינעם יאָך אלס בירגער און פון דעם ספּעציפישען יאָך אלס אידען.

איז דאכט זיך גאנץ גוט. זייט גוט געשטימט און פייערט דעם גרויסען אידישען יום־טוב. געהט צו מיט א ביסעל דרך ארץ צו דעם גרויסען מאָמענט און פערשוועכט ניט זיין הייליגקייט מיט קליינע השגות. פערגעסט כאָטש אויף א ווײַלע אייערע סכסוכים מיט די פּאָליטישע געגנער, לעגט זיי אָפּ אויף שפּעטער, לכל הפּחות אויף חול המועד, נאָך בעסער און נאָך אנשטענדיגער — אויף אסרו חג, דער עולם וועט שוין זיין אָנגעטהאָן וואָכעדיג. צושטערט אָבער ניט דעם יום טוב!

יום טוב שני של גליות

אַלע אונזערע ימים טובים האָבען כידוע, אַ „יום טוב שני של גליות“. אין ארץ ישראל, וואו דער איד בעטראַכט זיך אַלס אַ בירגער אויפ׳ן אייגענעם באָדען, פייערט מען ביז היינטיגען טאָג נאָר איין טאָג פּסח פון אָנהויב און איין טאָג צום סוף וואָך און אין מיטען זיינען פינף טעג חול המועד. אַזוי פייערט מען אויך דעם סכות, און שבועות האָט מען אין גאַנצען נאָר איין טאָג. אין די גלות לענדער, אָדער ווי מען בעצייכענט זיי קורץ — אין חוץ לארץ, האָט מען צו יעדען טאָג יום טוב צוגעגעבען אַ צווייטען טאָג. די אָפיציעלע ערקלערונג פון דיעזער ערשיינונג איז פערבונדען מיט די אַלטע מעטאָדען, נאָך וועלכע מען פלעגט בעשטימען דעם מולד און נאָך׳ן מולד די ימים טובים. איך רעכען אָבער, אַז אויך פּסיכאָלאָגישע מאָטיווען האָבען דערביי געשפּיעלט אַ געוויסע ראָליע. אין גלות, וואו דאָס גאַנצע לעבען איז געווען ניט אַזוי יום־טוב׳דיג, האָבען די אידען אָנגעהויבען מעהר טהייער צו האַלטען די הויפּט ימים טובים. זיי האָבען זיך מיט זיי ניט געקאָנט אָנזעטיגען און האָבען זיי דעריבער פערלענגערט. עס איז מענשליך און פּסיכאָלאָגיש פערשטענדליך.

וועגען וואָס אָבער איך וויל דאָ זאָגען איינינע ווערטער, איז אַ גאַנץ נייע ערשיינונג, אַ שפּאָגעל נייער „יום טוב שני של גליות“. ערשט געשאַפען געוואָרען און דוקא ניט צוליעב אַ טעם, וואָס איז פערבונדען מיט די לוח־חשבונות און אויך ניט צוליעב דעם פּסיכאָלאָגישען גרונד, וועלכען איך האָב אויבען דערמאָנט. די צייטען ענדערען זיך. אַנדערע אומשטענדען — אַנדערע ימים טובים, אַנדערע ימים טובים — און אַנדער „יום טוב שני של גליות“. נאָר ווי דאָס איז, אין דעם נייעם צווייטען יום־טוב שפּיגעלט זיך אָב דער גלות פיעל מעהר ווי אין אונזער טראַדיציאָ־

בשום אופן ניט ווירקען אָבצושוואכען דעם נאציאָנאלען ווילען פון די אַנדערע נאָך בעפרייאונג שטרעבענדע פעלקער.

נאָר וואָס מאכט עס אויס, וואָס זיי וואָלטען פערשטאנען, אז זיי ווילען ניט פערשטעהן. אז זיי אליין שאפען פאר די אידישע צוקונפט אויסנאהמע געזעצען, בשעת די נייע רעגיערונג פון דעם בעפרייטען רוסלאנד שאפט זיי אָב פון דער וועלט אויף פאר די אידען. זיי זיינען דאָך ניט רעטראגראדען חלילה, זיי ווע͏לען זיך געוויס איינשטעלען פאר די ליטווינער, די לעטען, די מאָנטאנע־גער, ארמענער, און אלבאניער צום ביישפיעל. זיי וועלען געוויס ניט אָבשטעהן פון די, וואָס וועלען פאָדערען פאר זיי די נאציאָנאלע זעלבסטשטענדיגקייט אין דער אָדער יענער פאָרם. און געוויס וועלען די אונטערדריקטע נאציאָנען זיין זיי דאנקבאר, ווען זיי וועלען פערוואָרפען פאר זיי א גוט וואָרט. פאר דאָס אידישע פאָלק ווילען זיי אָבער דוקא אויסנאהמע געזעצען. זיי געהען ווייטער, זיי פייערען א צווייטען יום־טוב, ווייל זיי גלויבען, אז דער אי־דישער נאציאָנאלער חשק וועט איצט אָבשטאַרבען.

זיי וועלען זיך אָבנארען אין זייער חשבון איצט, ווי זיי האָבען זיך שוין אָבגענאַרט אין זייערע חשבונות און פּראָפעציי־אונגען. די ווירקליכקייט וועט קומען און וועט זיי צייגען, ווי אויבערפלעכליך זיי זיינען געווען אין זייערע השערות. און מען דאַרף גאָר ניט זאָגען: די ווירקליכקייט װ ע ט קומען — זי איז שוין געקומען און האָט שוין מבטל געווען זייער צווייטען יום־טוב. גראָד פון רוסלאנד קומען אָן אוטהענטישע ידיעות, אז די ציוניסטישע בעוועגונג געווינט דאָרט מיט יעדען טאָג מעהר באָדען, אז די רוסישע בעפרייאונג האָט געווירקט אויף די נאַ־ציאָנאלע בעוואוסטזיניגע עלעמענטען ווי אַן ערמוטהיגענדעם ביי־שפיעל. גראָד איצט, ווען איך שרייב דיעזע ציילען, ווערט אָב־געהאלטען אין מ אָ ס ק ו ו א א ציוניסטישע קאָנווענשאָן, צו וועל־כער עס זיינען זיך צונויפגעפאָהרען דעלעגאטען פון א ל ע עקען לאנד. די רוסישע ציוניסטען נוצען אויס די פרייהייט ניט ווי קנעכט, וואָס ווערען גלייך בערויבט און פערליערען דעם קאָפּ.

האָבען מיר אָבער פערברענטע געגנער, וועלכע בעזיצען ניט קיין ברעקעל געדולד און נוצען אויס י ע ד ע ן מאָמענט פאר גאנץ קליינע אָבּרעכנונגען.

זיינען זיי ארויסגעגאנגען, אונזערע געגנער, אין מאָמענט, ווען די אידישע שמחה איז געווען אַן א ל ג ע מ י י נ ע, און האָבען גלייך צו דעם נייעם יום טוב צוגעגעבען א „יום־טוב שני של גלות". און נאָך וואָס פאר א גלות'דיגען יום טוב. זיי האָבען זיך בעאיילט אָנצוזאָגען דער וועלט, אַנדערע דער אידישער וועלט און אַנדערע אויך דער פרעמדער וועלט, אַז זיי פייערען היינט די בעפרייאונג פון דער ציוניסטישער אידעע. מען איז אויף איין מאָל פּטור געוואָרען, הייסט עס, אי פון דער ראָמאַנאָוו'שער דינאַסטיע אי פון דעם אידישען משיח, להבדיל. אזוי האָבען ער־קלערט די גרויסע קענער פון דער אידישער געשיכטע און פון דער אידישער פסיכע פון סאָציאַליסטישען פליגעל פון איין זייט און די גרויסע טרעגער און בויער פון דער אידישער צוקונפט פון רעפאָרמירטען פליגעל פון דער אנדער זייט. וויעדער האָט פּאַ־סירט, וואָס איז שוין פיעל מאָל פאָרגעקומען אין דער לעצטער צייט. דער אנטי נאציאָנאַלער אידישער סאָציאַליזם איז זיך צו־נויפגעקומען מיט אנטי נאציאָנאַלער אידישער רעפאָרם־טהעאָלאָגיע אויף איין פּלאַטפאָרם. און עס איז קענטיג געווען, אַז אונזערע געגנער האָבען זיך כמעט געפרעהט מיט זייער אייגענעם צווייטען יום טוב ווי מיט דעם אַלגעמיין שותפות'דיגען.

ווען זיי וואָלטען אָבער טיעפער אריינגעדרונגען אין דעם זין פון דער רוסישער בעפרייאונג, אין די הויפּט אורזאכע, וועלכע האָט זי געמאַכט פאר מעגליך, וואָלטען זיי פערשטאַנען, אַז די רוסישע בעפרייאונג איז א פּראָדוקט פון דעם ערוואכטען רוסישען נ א צ י אָ נ א ל ע ן בעוואוסטזיין. און זיי וואָלטען ממילא פערשטאַנען, אַז עס פּאַסט ניט אין אַזאַ מאָמענט אָנצופאַלען אויף א אידעע, וועלכע האָט איהרע וואָרצלען אין דעם זעלבען נאַציאָ־נאַלען בעוואוסטזיין, נור פון אַן אַנדער פאָלק. זיי וואָלטען ווייטער פערשטאַנען, אַז די רוסישע בעפרייאונג אַלס די גרעסטע נאַציאָ־נאַלע פּאַסירונג פון דער תקופה, אין וועלכער מיר לעבען, קאָן

„אויב" מיט דריי פּאַסיקלעך

זאָל דאָס פערשריבען ווערען — אפשר אויף דעם לעצטען בלאַט פון אונזער גלות געשיכטע.

און ווען דאָרט, אין בעפרייטען ארץ ישראל, וועט אויסוואקסען א נייער דור, וועלכער וועט ניט האָבען מעהר קיין בעגריף פון קנעכטשאפט און קנעכטישע געזינונג, וועלען מיר איהם צייגען דאָס לעצטע בלאַט פון אונזער גלות־געשיכטע, און זאָל ער זיך איבער־צייגען, ווי ווייט קנעכטישע געזינונג קאָן פער'סם'ען א נשמה און מיאוס מאכען און וואָכעדיג מאכען דאָס ערהאבענסטע און דאָס הייליגסטע, ווי טיעף עס קאָנען זינקען מענשען, וועלכע האָבען אין דער קנעכטשאפט פערלאָרען יעדען רעספעקט פאר זייער אייגען פאָלק. און דער נייער אידישער דור, אין פרייהייט געבאָרענער, אין זעלבסטשטענדיגקייט ערצויגענער, וועט פערציטערט ווערען, לעזענדיג די ווערטער פון דעם לעצטען בלאַט פון אונזער גלות־געשיכטע, און שטארקער און פעסטער וועט ער זיך צובינדען צו דער פרייהייט און צו דעם לאַנד פון זיין פרייהייט.

גרויס, שרעקליך גרויס איז דער מאָמענט. די נאציאָנען פון דער וועלט פעכטען אויס זייער לעצטען קאמפף. עס עקזיסטירען מעהר ניט קיין איינצעלנע מענשען. זיי האָבען זיך אלע פערשמאָלצען אין אלגעמיינהייטען, יעדער טריי צו זיין פאָלק, יעדער טריי צו זיין פאָהן. עס איז אָנגעקומען דער גרעסטער יום הדין פון דער וועלט־געשיכטע, דער גורל פון די נאציאָנען ווערט ענטשיעדען.

און עס ווערט אויך ענטשיעדען דער גורל פון אונזער מזרח. ביי די טויערען פון עזה, דער אלטער שטאָדט פון די פלשתים, וואו שמשון האָט אמאָל ליעב געהאט צו צייגען זיין קראפט זיינע שונאים, שטעהט איצט אן ענגלישע ארמעע. דער קאָמאנדיר פון דער ענגלישער ארמעע, ארטשיבאלד מאָררעי, געפינט פאר נוי־

זיי בענוצען זי ווי פרייע בירגער און ווי פרייע זיהן פון א פאָלק, וואָס שטרעבט נאָך נאציאָנאלער פרייהייט.

און עס קאָן זעהר זיין, אז דורך די אָנשטרענגונג פון אַלע נאציאָנאל קאָנזעקוועטנע עלעמענטען פון אונזער פאָלק וועלען מיר זיך באַלד בעפרייען פון אונזער טראַדיציאָנעלען „יום טוב שני של גליות“. דענסטמאָל וועלען מיר דערצעהלען, ווי אונזערע געגנער האָבען אונז געוואָלט מכבד זיין מיט ז י י ע ר נייעם צווייטען יום־טוב — דער בעסטער פירוש אויפ׳ן גלות.

12 אפריל, 1917.

ברענגט מען די ידיעה מיט א פירוש.

און דער פירוש איז א קורצער. ער בעשטעהט פון איין וואָרט מיט דריי פּאַסיקלעך: אויב — — —

און ווייטער פּערטייטשט ער דעם „אויב" און די דריי פּאַסיקלעך: „אויב די ענגלענדער וועלען איינגעהמען פּאַלעסטינא, אויב דאָס וואָס זיי זאָגען איז ריכטיג און א ו י ב ז י י ו ו ע ל ע ן נ י ט ח ר ט ה ה א ב ע ן, וועלען זיי זי אָבגעבען צו אידען".

מיר האָבען זיך דערלעבט צייטען. ביז אהער פלעגט מען אונז ציוניסטען פּער'מסר'ן פאַר די אומות העולם, איצט וויל מען פּער'מסר'ן די ענגלענדער פאַר אונז. „אויב זיי וועלען ניט חרטה האָבען" — ווי זאָלען מיר דאָס אויפפּאַסען? שטעקט דערין אַן עצה פאַר אונז, מיר זאָלען זיין פאָרזיכטיג און ניט פערלאָזען זיך צופיעל אויף פּערשפּרעכונגען?

א דאנק פאַר דער פריינדשאַפט, א דאנק פאַר דער עצה.

איך גלויב אָבער ניט, אז דער „פאָרווערטס" איז אויסען געוועזען צו געבען אַן עצה די ציוניסטען. צוליעב וואָס, צוליעב וועמען? איך גלויב, מיר וועלען ניט מאכען קיין טעות, ווען מיר וועלען דעם „אויב" מיט די פּאַסיקלעך אויפפּאַסען אַנדערש. די כונה איז געוועזען פּאַרצובערייטען דעם לעזער, מאכען פאַר איהם וואָכעדיג און ניט בעדייטענד די ערקלעהרונג גופא פון דעם ענגלישען קאָמאַנדיר. האָט מען געמוזט געבען דעם פּירוש פריהער, איידער דער לעזער וועט בעקאַנט ווערען מיט דעם טעקסט פון דער ערקלעהרונג, וועלכע איז דורכגעדרונגען פון אַן ערנסטען טאָן און מאכט א רושם.

גלות, דיין נאָמען איז קנעכטשאַפט, דיין נאָמען איז קליינקייט.

אַט נאָך גאָר ניט לאַנג פלעגט מען ארץ ישראל אין גאַנצען מבטל זיין, דאָס גאַנצע לאַנד מאכען צו קליינגעלד. דעם ציוניזם אלס אידעע און די ציוניסטישע בעוועגונג האָט מען געזוכט צו פּערניכטען צוערשט מיט שווייגען, דערנאָך מיט הלצות, דערנאָך מיט גאַל.

אין דעם „אויב" מיט די פּאַסיקלעך ליעגט אויך זעהר פיעל גאַל. גאַל און קנאה.

טיג צו ערקלעהרען דער וועלט די אינערע מאָטיוון, וועלכע האָבען געצוואונגען זיין רעגיערונג צו שיקען איהרע מחנות נאָך דעם מזרח. און ער רעדט ערנסט און פייערליך פון דער פערווירקליכונג פון דעם „שיבת ציון“ טרוים, פון דעם היסטאָרישען טרוים, וועלכער געהט דורך ווי א רויטער פאָדעם דורך אונזער לאַנגע גלות־געשיכטע.

די געזאַמטע פרעסע פון דער געבילדעטער וועלט ברענגט די ערקלעהרונג פון דעם ענגלישען קאָמאַנדיר, וועלכע ווערט אויפגע־כאַפּט אלס א האַלב אָפיציעלע ערקלערונג. די געזאַמטע פרעסע רעאגירט אויף די ערקלערונג אין א ווירדיגען טאָן. זי פערשטעהט, דאָ האַנדעלט זיך מכח עטוואָס בעדייטענדעס. די גאַנצע געביל־דעטע וועלט האָט נאָך ביז היינטיגען טאָג א בעזונדער עהרפורכט פאר ירושלים און ציון, פון וואַנען עס זיינען ארויס די ערשטע ליכט־שטראַהלען אויף דער וועלט, און מיט א פערכאַפּטען אטהעם פער־פאָלגט זי די נייעסטע געשעהעניסען אין דעם קליינעם אָבער גרויסען לאַנד.

וועגען דער אידישער וועלט איז דאָך ניטאָ וואָס צו רעדען. איך רעכען, אז יעדע אידישע נשמה, וועלכע האָט נאָך א שטיקעל שייכות צו איהר פאָלק, איז דערציטערט געוואָרען, לעזענדיג די ערקלעהרונג. עס זיינען אויפגעוועקט געוואָרען אלטע האָפנונגען, נייע בילדער האָבען אָנגעהויבען צו שוועבען פאר די אויגען. איך רעכען, אז אפילו משומדים זיינען בעריהרט געוואָרען פון דער ערקלעהרונג, אויך אין זייער נשמה, אין דער פער'משכונ'טער, האָט זיך עפּעס אָבגערופען.

נאָר איינער איז געבליבען טריי דעם גלות, טריי דער וואָכע־דיגקייט.

דאָס איז דער אידישער „פאָרווערטס“, דער אָרגאַן פון צוויי הונדערט טויזענד הונדערט פינף און זעכציג אידישע ארבייטער.

ניט ברענגען די ידיעה, פערשווייגען זי אין גאַנצען, ווי ער איז זיך תמיד נוהג בנוגע ערשיינונגען, וועלכע פּאַסען זיך ניט אריין אין די וואָכעדיג־צינישע גלות־פּסיכאָלאָגיע, האָט ער ניט געקאָנט. פאָרט א סענסאַציאָן, און דער לעזער קאָן נאָך פּאַראיבעל האָבען, ווען ער וועט זי ניט געפינען אין זיין צייטונג.

אידישע צוקונפט אין אַמעריקאַ

I

עס זיינען דאָ פשטנים אין לעבען, ד. ה. אין דער אויפפאסונג פון דעם לעבענס־פראָצעס. זיי בעשרענקען זיך נאָר אויף דאָס, וואָס מען קאָן תופס זיין מיט די פינף חושים, און רעכענען זיך אין אלע זייערע פלענער און האנדלונגען אויסשליסליך מיט דעם איינצעל־איך אלס אויסגאנגס־פונקט. אונטער רעכענען זיך מיט דעם איינצעל־איך פערשטעה איך דאָ ניט דעם קליינליכען עגאָאיזם פון דער אָבגעזונדערטער פערזאָן. איך פערשטעה דארונטער די הערשענדע בעדייטונג, וועלכע ווערט אין אלגעמיינעם צוגעשריבען דעם אין דער געגענווארט זיך בעווענענדען, זיך פיהלענדען און זיך קאָנקרעט דענקענדען איך איבער דאָס איך פון דעם געוועזענעם און דאָס איך פון דעם קומענדען. זיי, די פשטנים, בעטראכטען ניט דאָס לעבען אלס א פראָצעס פון אן *אייביגען* איבערגאנג פון געוועזענעם צום קומענדען. דער שווער־פונקט פון דעם דאָ־זיין ליעגט פאר זיי אין דער געגענווארט. אלעס אנדערע איז א חלום, א כימערע. אין איהר, אין דער געגענווארט, זוכען זיי דעריבער פאר זיך א רוהע־פונקט און אויך א בערוהיגונגס־פונקט. זאָל יעדער דור דאגה'נען פאר זיך, זאָל ער זיך בעשעפטיגען מיט פראָבלעמען פון *זיין* עולם־הזה, זאָל ער ניט פערקריכען אין וועלטען, וואָס וועלען ענטשטעהן נאָך איהם — דערין בעשטעהט זייער גאנצע פילאָזאָפיע.

די גאנצע געשיכטע פון דער מענשליכער ענטוויקלונג איז א ווידערלעגונג פון דיעזער קורצזיכטיגער, פערספעקטיוולאָזער פילאָזאָפיע. די מענשליכע געשיכטע אין דער העכערער בעדייטונג פון דעם וואָרט הויבט זיך אייגענטליך ערשט אָן מיט דער היסטאָ־

זאָל מען זיין אין כעס אויף דעם אָרגאַן פון די אידישע אַרבייטער פאַר זיין שטעלונג צום ציוניזם אין איצטיגען מאָמענט?

איך גלויב, אז פון פּאַרטיי־ציוניסטישען שטאַנדפּונקט וואָלט געווען ניט קלוג ארויסצוצייגען איצט כעס אויף איהם.

איך גלויב, אז דער „אויב" מיט די דריי פּאַסיקלעך וועט פּראָפּאַגאַנדיסטיש מעהר נוצען ברענגען צו דער ציוניסטישער־אידעע ווי צוואַנציג גוט בעגרינדעטע ארטיקלען פון דער ציוניסטישער זייט. עס וועלען זיך געפינען נאָך געניג עמפּפינדליכע נאַטורען, וועלכע וועלען רעאגירען אויף דעם „אויב" מיט די פּאַסיקלעך ווי עס דאַרף צו זיין.

אין כעס זיין איז נימאָ פאַר וואָס.

עס ווערט מעהר ניט ווי עטוואָס מיאוס אויף דער נשמה. מיאוס און חרפּה'דיג.

ניט אומזיסט ווערט גערעדט אין אונזער אַלטער ליטעראַטור ניט נאָר וועגען „עבדות" מצרים, עס ווערט גערעדט אויך וועגען „חרפּת" מצרים. קנעכטשאַפט איז ניט נאָר א וועהטאָג, קנעכטשאַפט איז אויך א שאנדע.

און אָפטמאָל ווייס מען ניט וואָס איז גרעסער: דער וועהטאָג אָדער די שאנדע?

20 אפּריל, 1917.

די אידען, וואָרים דאָס זיינען צוויי בעזונדערע פראגען. די צו־קונפט פון די אידען קאָן געדאַכט ווערען אפילו אין נעגאטיוו־אסימילאַטאָרישען זינען, אַ אידישע צוקונפט — נאָר אין פּאָזיטיוו־נאַציאָנאלען זינען. מיך אינטערעסירט דאָ די צווייטע פראגע.

די פראגע צופאלט אויף צוויי העלפטען. ערשטענס, איז מעגליך אַ אידישע צוקונפט דאָ אין אמעריקא? און, צווייטענס, אויב זי איז מעגליך, וועלכע התחייבות'ען לעגט זי ארויף אויף אונז?

די מעגליכקייט פון דער ענטשטעהונג פון אַ אידישער צוקונפט הענגט אָב דאָ אין אמעריקא ווי אין יעדען אנדערען פרעמדען לאַנד פון אַ גאנצער שורה פון אָביעקטיווע און סוביעקטיווע בעדינ־גונגען. די אָביעקטיווע בעדינגונגען זיינען פערבונדען מ י ט און ליעגען א י ן דער פרעמדער סביבה, פון וועלכער מען ווערט ווילענדיג ניט ווילענדיג שטארק בעאיינפלוסט. זיי הענגען אָב פון דער בעשאפענהייט און דעם כאראקטער פון דעם הערשענדען פאָלק — אין דער וועלט עקזיסטירט קיין איינציגע מדינה ניט אָהן אַ הערשענדען פאָלק. די סוביעקטיווע בעדינגונגען ליעגען אין דער גרופע גופא, וועלכע וויל בויען פאר זיך אַן אייגענע צו־קונפט. זיי הענגען אָב פון דער שטארקייט פון דעם ווילען פון דער בעטרעפענדער גרופע און פון דעם גראַד פון איהר שאפונגס־פעהיגקייט.

איך רעכען, אז עס איז איבעריג צו בעמערקען, אז דאָ ווערט נערעדט אויסשליסליך מכח אן אייגענער קולטורעלער צוקונפט. ניט מעהר, אָבער אויך ניט וועניגער.

די אָביעקטיווע בעדינגונגען דאָ אין אמעריקא פאר די ענט־שטעהונג און ענטוויקלונג פון אַ אידישער צוקונפט זיינען אין אלגעמיין נ י ט בעזונדערס גינסטיג. איך האָב מיט איינינע צייל̈ען פריהער נעברויכט דעם אויסדרוק „הערשענדעס פאָלק“, און פערמיעדען דעם אויסדרוק „הערשענדע נאַציאָן“, ווייל אמע־ריקא בילדעט אין דיעזער בעציהונג אן אויסנאהמע פון אלע איבעריגע לענדער. אן אמעריקאנישע נאַציאָן עקזיסטירט לעת עתה ניט, זי ווערט ערשט איצט נעבאָרען, זי איז בעגריפען אים

רישער פערספעקטיווע, מיט דער דאגה פאר דעם היסטאָרישען מאָרגען. די איינגענטליכע געשיכטע פון דער ארבייטער־בעוועגונג, צום ביישפיעל, הויבט זיך ערשט אָן מיט דעם דורכדרינגען אין די ברייטע מאסען פון דער אידעע פון דעם צוקונפטס־שטאאט — דער געדאנק פון דעם סאָציאל־דעמאָקראטישען עולם־הבא. נור אויף די ניעדריגע שטופען פון איהר ענטוויקלונג איז די מענשהייט געטראָגען געוואָרען פון דער געגענוואָרט. אויף די העכערע מדרגות איז זי אליין געוואָרען די טרעגערין פון דער צוקונפט. און ווען מיר וואָלטען ניט געהאט די מעגליכקייט פעסטצושטעלען, אויף ווי ווייט די פערשיעדענע מענשען־גרופען, קלאסען אָדער פעלקערשאפטען ווערען געלייטעט אין זייער שאפען פון׳ם דראנג משפיע צו זיין אויף די געשטאלטונג פון דער צוקונפט, וואָלטען מיר געהאט די מעגליכקייט געגוי אָבצושאצען זייער פערשיעדענעם קולטורעלען צושטאנד.

דאָס איז איין הנחה. עס קומט נאָך א צווייטע.

מען זאָל ניט אָננעהמען, אז די מענשהייט דאגה׳ט פאר דעם אויסבוי פון דער צוקונפט נאָר אינסטינקטיוו. דער מענש, — מיר רעדען דאָ פון דעם קולטור מענשען, — לעגט צו צו דער אינסטינקטיווער דאגה אויך זיין אייגענעם פערשטאנד און זיין אייגענעם פרייען ווילען. וויסענשאפט, קונסט, ליטעראטור, אינדוסטריע, האנדעל און האנדווערק ווערען אונטערשטיצט פון די רעגיערונגען, פון דער געזעלשאפט און פון ספעציעלע אָרגאניזאציאָנען. מיר בעטראכטען עס אָפט אלס א קינסטליכע אונטערשטיצונג. דאָס שטימט ניט. די אונטערשטיצונג איז א ריין נאטירליכע. זי קומט פון דעם פאָלקס־ווילען, וועלכער בויט מיט קלאָרען בעוואוסטזיין א צוקונפט פאר די קומענדע דורות.

* * *

יעדען דענקענדען אידען מוז איצט מעהר ווי ווען עס איז אינטערעסירען די פראַגע פון דער אידישער צוקונפט אין אמעריקא. און ווען מיר רעדען פון דער אידישער צוקונפט, וואָלט איך פערלאנגט, אז מען זאָל זי ניט פערוועקסלען מיט דער צוקונפט פון

קערונג אויפצוגעבען איהר אייגענע שפראך. דאָס איז ניט א פראגע פון יושר, ניט א פראגע פון אונזער אייגענעם ווילען. מען מוז זיך דאָ רעכענען מיט די אָביעקטיווע בעדינגונגען, מיט דער השפעה און דער קראפט פון דער גרויסער אמעריקאנער סביבה. שפּראכליך וועט זי ענטשיעדען איינשלינגען די אידישע בעפעל־קערונג. די אסימילאנטען קאָנען זיך פרעהען דאריבער, די נאַציאָנאליסטען — פערגיסען טרעהרען. עס העלפט ניט. ווען מיר זאָלען אראָברעכענען די צוקונפטיגע אימיגראציאָן, מוזען מיר זיין גרייט, אז אין א משך פון איניגע דורות וועט אויך „אידיש" ווערען א הייליגע שפראך. זי וועט, ווי איהרע עלטערע, שטארקערע און מעהר אין זיך חיות טראָגענדע שוועסטער, פער־טריבען ווערען פון גאס, פעריאָגט ווערען פון הויז און איינגע־שפארט ווערען אין בוך און אין שול, און אפשר נאָר אין בוך.

אויף אזא אופן פאלט ארונטער איינער פון די גרעסטע פאק־טאָרען פאר דער ענטשטעהונג און ענטוויקלונג פון אן אייגענער אידישער קולטור. ווען זי וועט שוין יאָ ענטשטעהן, וועט זי האָבען דעם כאראקטער, אויב מען קאָן זיך אזוי אויסדריקען, פון א תרגום קולטור.

אָבער אויך אין אנדערע בעציהונגען זיינען די אָביעקטיווע בעדינגונגען ניט זעהר גינסטיג פאר א אידישער צוקונפט דאָ אין אמעריקא.

אמעריקא איז דאָס קאפיטאליסטישסטע לאנד אויף דער וועלט. דערין איז ניט ענטהאלטען קיין שים פאָרוואורף אנטקעגען אמעריקא. דערמיט ווערט נאָר קאָנסטאטירט א בעשטעהענדער פאקט, וועלכען אלע מוזען צוגעבען: א בעשטעהענדער פאקט אין דער גענענווארט. קיינער קאָן ניט פראָפעצייהען. עס קאָן זיין, אז אין אמעריקא וועט אין דער נאָהענטער צוקונפט זאָגאר פאָרקומען א גייסטיגע רעוואָלוציאָן. דאָס גאָלדענע קאלב וועט ארונטערגעשטירצט ווערען פון פיעדעסטאל און דאָס פאָלק וועט ערהאלטען ערהאבענערע אידעאלען. איינצעלנע פערקינדער פון אזא ווענדונג לאָזען שוין איצט פערנעהמען זייער שטימע. אָבער צום אויסגאנגס־פונקט פון אונזערע בעטראכטונגען מוזען מיר

ענטשטעהן. דעריבער ווערט טאקע דער אויסדרוק נאציאָן דאָ אָנגעווענדעט אויף אַן אנדער בעגריף. נאציאָן אין אמעריקא הייסט: שטאאט, מלוכה, לאנד. דיעזער אומשטאנד, דאָס נאָך ניט פארהאנען זיין פון דער אמעריקאנער נאציאָן, מאכט שווער די ענטשטעהונג און די ענטוויקלונג פון יעדער אנדער פעלקישער קולטור אויף דעם אמעריקאנישען באָדען. יעדע אייגענארט ענט־וויקעלט זיך גוט ביי א שטארקער קאָנקורענץ, זי פערליערט אָבער די שפאנקראפט זיך צו בעהויפטען אין אן אטמאָספערע, וועלכע איז אליין ניט אויסגעשפּראָכען, וועלכע האָט נאָך אליין ניט דער־גרייכט דעם קריסטאליזירונגס־פונקט פון איהר אייגענעם כאראק־טער. אמעריקא מאכט ערשט דורך דאָס שטאדיום פון איהר צוזא־מענשטעלונג. אמעריקא איז נאָך ניט פארטיג, אמעריקא לעבט איצט אין דער תקופה פון איהרע „ימי בראשית“, אין קולטורעל־נאציאָנאלען זינען. דעריבער האָט אין אמעריקא ביז איצט קיין נאציאָנאלע גרופּע ניט געקאָנט דערגרייכען א הויכע שטופע פון אייגענארטינקייט. עס האָט געפעהלט די שטוים־קראפט, און די פערשיעדענע גרופען זיינען איינגעגאנגען אויף א פשרה. די פשרה האָט זיך אויסגעדריקט אם בולט'סטען אין דער שפּראך. כמעט אין דער גאנצער וועלט האָט איהר ניט אזא גרויסען שטח ווי אמעריקא מיט אן איינהייטליכער שפּראך. און ווען מען בעדענקט, ווי פערשיעדען־צונגיג אמעריקא האָט בעדארפט זיין לויט איהר צוזאמענזעצונג פון די פערשיעדענסטע פעלקס־עלע־מענטען, און ווען מען בעדענקט ווי שנעל די פערשמעלצונג אין שפּראכליכער בעציהונג איז דאָ פערווירקליכט געוואָרען, מוז מען ערשטוינט שטעהן בלייבען. דאָס איז א וואונדער, אפשר גרעסער און בעדייטענדער ווי דאָס איבערנאכטיגע אויסשפּראָצען פון נייע שטעדט, גרעסער און בעדייטענדער ווי די ווי דורך א כשוף ענט־שטאנענע אינדוסטריע. אייגענטליך האָט אמעריקא דערגרייכט דורך א פשרה דאָס, וואָס ניט רוסלאנד, ניט דייטשלאנד און ניט אנדערע שטארקע מדינות האָבען ניט געקאָנט דערגרייכען דורך צוואנג און שטרענגקייט.

און די זעלבע פשרה וועט אויך צווינגען די אידישע בעפעל־

טיווע בעדינגונגען, וועלכע זיינען זעהר גינסטיג פאר די ענט־שטעהונג פון א אידישער קולטור אין דער צוקונפט. איך וועל זיך אבשטעלען אויף דער וויכטיגסטער פון דיעזע בעדינגונגען.

אמעריקא איז צוזאמענגעשטעלט פון פערשיעדענארטיגסטע פאלקס־גרופען. דיעזע פאלקס־גרופען פערטרעטען אבער ניט נאר פעלקערשאפטען און נאציאנען. זיי פערטרעטען אויך מדינות און רעגיערונגען. צווישען דיעזע מדינות און רעגיערונגען אין אמעריקא זיינען מעגליך קאנפליקטען. פאליטישע קאנ־פליקטען. דער ווילען פון דער אמעריקאנער מדינה צו זעלבסט־שטענדיגקייט, איינהייט און שטארקייט מוז זיך רעכנען מיט דיעזער טהאטזאכע. דעריבער מוז אמעריקא זיין אייפערזיכטיג אויף די סימפאטיען פון די איינצעלנע גרופען. דיעזע פסיכא־לאגיש בערעכטיגטע אייפערזוכט האט אין דער לעצטער צייט זיך אויסגעדריקט אין דעם פעלדצוג נעגען דעם מקיף־בירגערטהום. די אידישע בעפעלקערונג וועט אבער קיינמאל ניט זיין, — קיינמאל ניט ווי ווייט עס רייכט אונזער זעהען אין דער צוקונפט, — אן אביעקט פון דער אמעריקאנער אייפערזוכט. א קאנפליקט צווישען אמעריקא און די אידען איז אויסגעשלאסען. א אידישע קולטור וועט דא אין אמעריקא קיינעם ניט רייצען. העכסטענס די אסימילאטארישע אידען, וועלכע האבען די געוואהנהייט איינצו־שטעלען זיך פאר אמעריקא אונגעבעטענערהייד. אמעריקא קאן רוהיג צולאזען די ענטוויקלונג פון א אידישער צוקונפט אין א קולטורעלער היגזיכט. דער אמעריקאנער תאראקטער, וועלכער ווערט איצט געשמיעדט, קאן דערפון נאר פראפיטירען.

און איצט צו די סוביעקטיווע בעדינגונגען.

II

נאך מיט איינינע יאהר צוריק, איידער עס האט אויסגעבראכען די איירא פעאישע וועלט־קאטאסטראפע, איז קיינעם גאר ניט איינ־געפאלען צו דענקען, אז אין אמעריקא קאן און וועט ענטשטעהן א

נעהמען די גענענוואַרט. און כל זמן די באַנק־הייזער און די דעפּאַרטמענט־סטאָרס וועלען געבויט ווערען מיט מעהר זאָרגפעל־טיגקייט ווי די אַקאַדעמיען און די מוזעען און איבערטרעפען זיי אין גלאַנץ און אויסשטאַטונג; כל זמן די האָטעלס, די קלובס און די פערגעניגענס־אַנשטאַלטען וועלען פערנעהמען דעם ערשטען פּלאַץ אַלס מיטעל־פּונקט פון געזעלשאַפטליכען פערקעהר, מעהר אַלס די פאָלקס־אוניווערזיטעטען און די טעמפּלען פון קונסט — וועט מען ניט קאָנען רעדען פון אַ גייסטיג־קולטורעלער אַטמאָספערע, וועלכע זאָל זיין געאייגענט אָנצוטרייבען די איינצעלנע נאַציאָנאַלע גרופּען צו אינטענסיווער קולטור־אַרבייט. אויף די אידישע ענטוויקלונג פון דעם אידישען גייסט ווירקט דיעזער הערשענדער צושטאַנד אין ענטשיעדען נעגאַטיווען זינען.

ווען מען זאָל אַפילו ניט זיין איינפערשטאַנדען מיט די גע־וואַגטע היפּאָטהעזען פון זאָמבאַרט, אַז די אידען זיינען די שעפּפער פון דעם אויסגעשפּראָכענעם קאַפּיטאַליזם (און מען קאָן מיט איהם ניט איינפערשטאַנדען זיין, ווען מען שטודירט די געשיכטע פון דער אידישער ענטוויקלונג), מוז מען דאָך מודה זיין, אַז דורך בעזונדערע אומשטענדען זיינען די אידען געצוואונגען געוואָרען, פון מיטעלאַלטער ביז צו דער נייעסטער צייט, אָבצוגעבען זייערע ענערגיען דעם האַנדעל. מיט דער צייט קאָן זיך אָבער יעדע פאָלגע פערוואַנדלען אין אַן אורזאַכע פאַר די ווייטערע ענטוויקלונג. און דאָס האָט אויך פּאַסירט מיט די אידען. ביי היינטיגען טאָג מוז ווירקען אַ שטאַרקע מאָראַלישע געגנען־קראַפט אויף די אידען, וועלכע זאָל זיין בכח זיי צו צווינגען, צו פערטהיילען אויף אַן אַנדער אופן זייערע ענערגיען און טאַלאַנטען. דיעזע שטאַרקע געגנען־קראַפט פעהלט לעת עתה אין אַמעריקא, וואו עס הערשען ווירקליך אונבעגרענעצטע מעגליכקייטען אויף דעם געביעט פון קאַפּיטאַ־ליסטישער ענטוויקלונג. דער נסיון איז צו גרויס. דער אידעאַל פון רייכטהום צו פיעל איינגעוואָרצעלט אין דער ערקענטניס פון יעדעס, און עס איז שווער גובר צו זיין איהם אָהן אַ האַרטען אינערען קאַמפּף מיט זיך אליין.

פערקעהרט אָבער, עקזיסטירען אין אַמעריקא אַנדערע אָביעק־

אַן ערשיטערונג אַלס אַ רעזולטאַט פון איינפּאַבען מיטליידס־געפיהל — דאַס איז געווען אַ פיעל טיעפערע אינסטינקטיווע ערשיטערונג: דאַס פונדאַמענט פון גאַנצען אידישען בנין איז געשטאַנען אין סכנה, און עס האָט אַ ציטער געטהאָן זיין ווייטער טהייל. אַזוי ציטערען אַלע איברים, ווען דאַס הארץ ווערט אַפּעקטירט. דער פאָלקס־חוש, וועלכער שטעהט אימער ווי אַ טרייער שומר אַנצוזאָגען די געפאַהר, האָט מיטגעטהיילט דער אַמעריקאַנער יודענהייט פון דעם גרויסען חורבן אויף יענער זייט ים נאָך איידער עס זיינען אָנגעקומען ווענען דעם די אָפּיציעלע ידיעות. דער פאָלקס־חוש — דאַס איז די דראָטלאָזע טעלעגראַפיע אין לעבען פון די פעלקער, און אין מאָמענטען פון סכנה ווערט ער די וועקענדע קראַפט. דיעזער פאָלקס־חוש האָט אויך אויפגעוועקט די אַמעריקאַנער יודענהייט. זי האָט תופס געווען, אַז דאָ האַנדעלט זיך ווענען עטוואָס מעהר ווי ברויט פאַר דעם הונגערינען און אַ בגד פאַר דעם נאַקעטען, אַז דערמיט אַליין וועט די אַמעריקאַנער יודענהייט ניט יוצא זיין, דער חלק וועט ניט דערפילען זיין חוב, וואָס די גרויסע שעה לעגט אויף איהם ארויף בנוגע צום גאַנצען.

אין גאַס האָט מען נעזאַמעלט נדבות פאַר „דעם לעבעדיגען אויף ברויט", פאַר „דעם טויטען אויף תכריכים". מען האָט פערשטאַלטעט פערזאַמלונגען און אַפּעלירט צום עלעמענטאַרען רחמנות־געפיהל. מען האָט אָבער געקאָנט מערקען, אַז טיעף אין דער אידישער נשמה האָט זיך איינגענעסטעט אַן ערנסטערע, טיעפערע דאגה, די גרויסע דאגה וועגען דעם אידישען קיום. איינצעלנע מענשען קאָנען זיך שאַפען טרייסט־טהעאָריען, אַ פאָלק פערהאַלט זיך אַנדערש צו זיין איינענער צוקונפט; אַ פאָלק פערשטעהט, אַז מיט דעם פערשווינדען פון די שאַפענדע כחות קומט אָן די גסיסה, און אַ פאָלק וויל קיין מאָל ניט אונטערגעהן, עס קעמפּפט און עס ראַנגעלט זיך געגען דעם גייסטיגען אונטערגאַנג מיט דער זעלבער ענערגיע ווי געגען דער פיזישער פערניכטונג.

און דאָ איז געבאָרען אין דער אַמעריקאַנער יודענהייט דער

צענטער פאַר דער ענטוויקלונג פון דעם אידישען נ א צ י אָ נ א ל ע ן גייסט. אויב עס האָבען זיך געפונען איינצעלנע פערטרעטער פון דער אידיש־אמעריקאנער אינטעליגענץ, וועלכע האָבען שטאַרק געווינשט די ענטשטעהונג פון אזא צענטער, זיינען זיי בעצייכענט געוואָרען אלס לאָקאַל־פּאַטריאָטען. אָבער אפילו זיי, די לאָקאַל־פּאַטריאָטען, האָבען גערעדט נור מכח א צענטער, מכח נ אָ ך א צענטער, מכח א פּ א ר א ל ע ל צענטער. אז אַמעריקא זאָל זיך פערוואנדלען אין ד ע ם צענטער, אז אמעריקא זאָל גאָר איבער־נעהמען די פיהרערשאפט אין יודענטהום — פון דעם האָבען ניט געחלום׳ט אויך די הייסעסטע אמעריקאנישע פּאַטריאָטען. אמת, מיט א יאָהר צוואנציג צוריק, בשעת דער רוסיש־אידישער האָרי־זאָנט איז געווען אזוי בעדעקט מיט שווערע וואָלקען, אז אויך די אָפּטימיסטען האָבען פערלאָרען די האָפנונג אויף בעסערע צייטען, האָט דער בעדייטענדסטער אידישער היסטאָריקער אין דער געגענ־ווארט, שמעון דובנאָוו, אויסגעשפּראָכען די מיינונג, אז אין די נאָהענטע פּאָר דורות וועט אריבערגעטראָגען ווערען דער שווער־פּונקט פון דעם אידישען פּאָלק פון מזרח־אייראָפּא נאָך אמעריקא. מען איז געווען בערעכטיגט אויסצושפּרעכען אזא מיינונג, ווייל די עמיגראציאָן נאָך אמעריקא האָט אין יענער צייט אָנגענומען זעהר גרויסע דימענזיאָנען, און מען האָט געקאָנט ערווארטען, אז זי וועט נאָך ווייטער פּראָגרעסירען. מיט דער דעמערונג פון דער רוסישער פרייהייט איז דיעזע מיינונג פערשוואונדען. מען האָט איינגעזעהן, אז ווי ווייט מיר קאָנען בליקען אין די צוקונפט, וועט מזרח־אייראָפּא בלייבען דער אידישער צענטער. אויך אין אמע־ריקא איז די לעצטע מיינונג געווען די הערשענדע. מען האָט געוואוסט, אז אין מזרח־אייראָפּא איז דאָ א מעכטיגער אוצר פון אידישע שאפענדע קולטורעלע כחות, און אז פון דיעזען אוצר וועט געשעפּייזט ווערען די גאנצע אידישע גלות־וועלט.

נאָכדעם, ווי די וועלט־קאטאסטראָפע האָט זיך אראָבגעלאָזען מיט אַן עלעמענטארער קראפט, און די אידישע וועלט אין מזרח־אייראָפּא האָט אָנגעהויבען צושטערט צו ווערען, האָט אויך די אמעריקאנער יודענהייט דערפיהלט די גרויסע ערשיטערונג. ניט

אזא ווילען — בעזיצט זי גענוג שאפונגס־קראפט, כדי צו פער־ווירקליכען דעם ווילען, ארויסצוברענגען איהם מכח אל הפועל?

עס איז זעלבסטפערשטענדליך, אז כדי צו געבען א ריכטיגע תשובה אויף דיעזער פראגע מוזען געמאכט ווערען צוערשט גרינד־ליכע פאר־שטודיען, מוז צוערשט געזאמעלט ווערען פיעל מאטעריאל וועגען דער אידישער ענטוויקלונג אין אמעריקא אין די לעצטע פופציג יאהר. דאס געזאמעלטע און געארדענטע מאטעריאל קאן ערשט דיענען אלס גרונדלאגע פאר די ווייטערע בעטראכטונגען. ליידער איז נאך דאס ווערק, דאס א ו מ פ א ס ע נ ד ע ווערק איבער דער געשיכטע פון דער אידישער ענטוויקלונג אין אמעריקא ניט ערשיענען. עס זיינען ביז איצט ערשיענען נור צוויי ביכער אויף דיעזען געביעט, אוןביידע קאנען בעטראכט ווערען נור אלס מאנאגראפיען, וויל זיי בעשעפטיגען זיך אויסשליסליך מיט דער געשיכטע פון דער ענטוויקלונג פון ב ע ש ט י מ ט ע ג ר ו פ ע ן פון דער אמעריקאנער יודענהייט. איין בוך בעהאנדעלט די רעפארם־בעוועגונג, איהר ענטשטעהונג און ענטוויקלונג, און דאס צווייטע בוך בעהאנדעלט די ענטשטעהונג און די ענטוויקלונג פון דער אידישער ארבייטערשאפט אין אמעריקא. דער לעזער וועט דעריבער מיר מוחל זיין, אויב איך געה צו דערוויל צו דער פראגע אויפ׳ן גרונד פון דעם קנאפ־געגעבענעם מאטעריאל און אויפ׳ן גרונד פון מיינע פערזענליכע בעאבאכטונגען, וועלכע איך האב געהאט די געלעגענהייט צו מאכען אין אמעריקא, און וועל ארויס־זאגען מיין אורטהייל נור אין דער פארם פון שיינבארע מיינונגען, און דאס אויך נור גאנץ קורץ.

צוויי פערשיעדענע גרופען, דיאמעטראל ענטגעגענגעזעצט אין זייער בעשעפטיגונג, ראדיקאל פערשיעדען אין זייערע אידעאלען, שטרעבונגען און ציעלען, האבען געשפיעלט די ראלע פון דעם הויפט־פאקטאר אין דער ענטוויקלונג פון דער אמעריקאנער יודענ־הייט. פון איין זייט די ד י י ט ש ־ א י ד י ש ע גרופע, די עקאנאמיש שטארקערע, די טאן־אנגעבענדע, און פון דער אנדער זייט די ר ו ס י ש ־ א י ד י ש ע (אין איהר געהען אויך אריין די פוילישע און גאליציאנער עלעמענטען) ארבייטער־גרופע, שטארק

גרויסער גערדאנק פון דער אידישער נאציאָנאלער רעטונג, ניט נור דורך נדבות פאר די ליידענדע, נאָר אויך דורך דעם וואָס אמעריקא וועט איבערנעהמען אויף זיך די העכערע נאציאָנאלע התחייבות׳ען. מען האָט אָנגעהויבען שטארק צו רעדען, אין די אינטעליגענטערע אידישע קרייזען, וועגען דער ענטשטעהונג פון א אידיש־קולטורעלען צענטער אין אמעריקא. דערביי האָט גע־שפיעלט א גרויסע ראָלע דער אומשטאנד, וואָס צוליעב דער מלחמה איז אמעריקא מיט אמאָל רייך געוואָרען מיט אָנגעפּאָהרענע אידישע שאפענדע כחות. פון אלע אייראָפּעאישע שאצקאמערען האָט גע־שטראָמט דאָס געלד אין די אמעריקאנישע באנקען, און פון אלע אידישע צענטרען, אין אייראָפּא און אין ארץ־ישראל, האָט גע־שטראָמט נאָך אמעריקא די אידישע אינטעליגענץ. אויף דער אידישער גאס איז געוואָרען לעבעדיגער, עפּטער און מיט מעהר בעטאָנונג האָט מען אָנגעהויבען צו רעדען וועגען די אידישע נאציאָנאלע אויפגאבען, ערנסטער און טיעפער האָט מען זיך אָנגעהויבען צו בעציהען צום אידיש־נאציאָנאלען פּראָבלעם. עס האָבען אויפגעפלאקערט די ליידענשאפטען, און אויך די אמעריקא־ניש־אידישע וועלט האָט זיך פונאנדערגעטהיילט אויף צוויי מחנות. די נאציאָנאלע פראגע, וועלכע איז אין אמעריקא ביז פאר א קורצער צייט בעהאנדעלט געוואָרען נור ווי א וויטע פראגע, אלס א בת־קול פון דער מחלוקת, וואָס קומט פאָר אין דער אייראָפּעאישער וועלט, האָט זיך צוגערוקט נעהנטער צום אמעריקאנער אידען, אָדער, וואָס איז אלץ איינס, דער אמעריקאנער איד האָט זיך צוגערוקט נעהנטער צו דער פראגע, ער האָט בעקומען צו איהר מעהר אונמיטעלבארע שייכות.

און דאָ קומען מיר אויך אין אונזערע בעטראכטונגען נעהנטער צו דער הויפּט־פראגע:

ווי שטעהט עס מיט די סוביעקטיווע בעדינגונגען, וועלכע זיינען נויטיג פאר דער ענטשטעהונג פון א אידישער קול־טורעלער צוקונפט אין אמעריקא? מיט אנדערע ווערטער: טראָגט אין זיך די אמעריקאנער יודענהייט א געגוג שטארקען ווילען צו אן אייגענער צוקונפט? און אויב זי טראָגט יאָ אין זיך

פאר ציון און ירושלים האָט די רעפאָרם מורא געהאַט, ווי דער ס"ם פאר וויי־הרויך. זי האָט ריכטיג אָבגעשאצט די סכנה, וואָס ליעגט אין די צוויי ווערטער, נאָך איידער דער היסטאָרישער ציון־ און ירושלים־אידעאל האָט אָנגענומען קאָנקרעטע פאָרמען און איז געוואָרען אַ פּאָליטישע בעוועגונג אין מאָדערנעם יודענטהום.

דעריבער מוז די גאנצע רעפאָרם־בעוועגונג בעטראכט ווערען פון אידיש־נאציאָנאלען געזיכטס־פּונקט ניט אלס אן ענטוויק־לונגס־פּראָצעס, נאָר אלס א פּראָצעס פון אָ ב ו ו י ק ל ו נ ג. זי האָט אויסגעפּאָמפּט דעם אינהאלט פון דער אידישער נשמה. אין די אלטע אידישע געזעצען וועגען די פערזאָרגונג פון די אָרי־מע, איז דאָ א דין, אז פערגעסענע גארבען אויפ׳ן פעלד געהערען דעם אָרימאן, דער אלמנה, דעם יתום. דער בעל־הבית פון פעלד טאָר זיך ניט אומקעהרען נאָך די פערגעסענע גארבען. א שעה־נער מנהג, פאָרמולירט ווי א דין. די מצוה הייסט ש כ ח ה, ד. ה. פערגעסען. אין חדר פלעגט אמאָל דער רבי פרעגען א רעטעניש: וועלכע מצוה קאָן מען נ י ט מקיים זיין, ווען מען וויל זי מקיים זיין, סיידען נ י ט ווילענדיג? די איינגלעך מיט די שארפע מוחות פלעגען דערויף ענטפערען: די מצוה פון ש כ ח ה. די רעפאָרם האָט דערהויבען די מצוה פון שכחה צו דער העכסטער מדרגה, זי האָט געפּרעדיגט „פ ע ר־נ ע ס ע ן", און דוקא ווילענדיג, מיט כונה. די אידישע „עם־הארצות" אין די העברעע קרייזען איז געוואקסען פון טאָג צו טאָג, און ווען ניט דער איינוואנדערונגס־שטראָם פון מזרח־אייראָפּא — ווער ווייס? אפשר וואָלט שוין איצט געווען איבריג צו רעדען וועגען א אידישער צוקונפט אין אמעריקא.

פון דער אנדער זייט האָט בעאיינפלוסט די אידישע ענטוויק־לונג אין אמעריקא די אָרגאניזירטע ארבייטערשאפט. די אידישע ארבייטערשאפט, ווי יעדע אנדערע פאָלקסמאסע, האָט אָהן קיין שום צווייפעל געטראָגען אין זיך לעבעדיגע, שאפענדע פ אָ ל ק ס־ט י מ ל י כ ע כחות. אלס א מאסע האָט זי ניט געקאָנט ווע־רען אונטרײַ דעם אידישען פאָלקסגייסט, אָדער גאָר אָבדייסען זיך פון די היסטאָרישע פאָלקסאידעאלען. ליידער אָבער איז אויך איהר

אין צאהל, קרעפטיג אין עקזיסטענץ־קראפט דורך א גוט אויסגעבויטער ארגאניזאציאן.

די אידישע אקטיוויטעט פון דער דייטשער גרופע האט זיך אויסגעדריקט אויף צוויי געביעטען פון דעם אידישען עפענטליכען לעבען, אויף דעם צדקה־געביעט און אויף דעם רעליגיעזען געביעט. אויף דעם צדקה־געביעט איז די טהעטיגקייט פון דער גרופע געווען א פאזיטיווע, ווי ווייט יעדע צדקה־ארבייט איז פאזיטיוו. אויף דעם רעליגיעזען געביעט דערפאר — א ריין נעגאטיווע. די גאנצע רעפארם־בעוועגונג איז דיקטירט געווארען ניט פון א דראנג נאך נייע רעליגיעזע אידעאלען, נאר פון אן אנפאסונגס־דראנג צו דער ארומיגער סביבה. זי האט דעריבער זיך בעמיהט אבצושאפען פון יודענטהום אלעס, וואס עראינערט אן זיין אורשפרונג, אן זיין אריענטאלישען חאראקטער. די היסטארישע פערגאנגענהייט, און אלעס וואס איז פערבונדען מיט איהר, איז ערקלעהרט געווארען אלס אבגעלעבט און פסול. מען האט ארויסגעצויגען פון דער אידישער רעליגיאן אלע איהרע פאלקסטהימליכע עלעמענטען, אבגעווישט דעם גלאנץ פון איהר פאלקלאר, מיט וועלכען זי איז ארומגערינגעלט פון די עלטעסטע צייטען, און איבערגעלאזען אין איהר נור די טרוקענע עיקרים פון דעם מאנאטהעאיסטישען גלויבען. אויף אזא אופן האט מען פערוואנדעלט א זאפטיגע רעליגיאן אין א טרוקענעם גלויבען. יעדער פערשטעהט, אז די בעגריפע רעליגיאן און גלויבען דעקען זיך ניט, ווייל רעליגיאן איז פיעלזייטיגער און אומפאסענדער ווי דער פארמעלער גלויבען אין עיקרים. די רעפארם האט זיך צו'נט מיט דער אידישער היסטארישער פערגאנגענהייט ניט צוליעב שנאה צו איהר נופא, נאר ווייל זי האט געציטערט פאר דעם געדאנק פון אן אייגענארטיגער אידישער צוקונפט. און דאס האט זי בעגריפען זעהר ריכטיג, אז כל זמן אין א פאלק איז וואך זיין פערגאנגענהייט, וועט זי ווירקען שטערענד אויף די געשטאלטונג פון זיין צוקונפט. זי וועט שטענדיג מאהנען, זי וועט שטענדיג קומען מיט איהרע אייגענע פאדערונגען, און עס וועט זיין א שאפען פול פון אינערע סכסוכים און זעלישע רוח.

איז אונזער גרעסטער שונא, גרעסער פאר דער קראפט פון דעם פרעמדען אנטיסעמיטיזם, ווייל דער אנטיסעמיטיזם בעקעמפפט אונז פון דרויסען, די עם הארצות אָבער עגבערט זיך איין אין אונזער אייגענעם אָרגאניזם און גראָבט זיך אונטער אונטער דעם סעמיטיזם פון אינוועניג.

דער צושטאנד האָט אָבער ניט געקאָנט דויערען צו לאַנג. ער האָט געהאט זיין בערעכטיגונג נור אלס איבערגאנגס־צושטאנד. פון ביידע זייטען, וועלכע האָבען ארומגעקלאמערט די אידיש־אמעריקאנישע יודענהייט, פון דער רעפאָרמירטער זייט און פון דער זייט פון אידישע ארבייטער־מאסען, הויבט זיך אויף איהר אייגענע יוגענד, וועלכע איז אליין ערצויגען געוואָרען אויף דער רעפאָרם־אידעאָלאָגיע. אנקעגען די ענטנאציאָנאליזירענדע ארביי־טער־פיהרער הויבען זיך אויף די מאסען און צווינגען די פיהרער צו ענדערען זייער פערהאלטען צו דעם אידיש־נאציאָנאלען פראָ־בלעם. דער פראָטעסט קעגען די רעפאָרם דריקט זיך ניט אויס אין דער אומקעהרונג צו דער אָרטהאָדאָקסיע, ער דריקט זיך אויס אין דער גרינדונג פון יוגענד־אָרגאניזאציאָנען, וואו מען הויבט אָן צו לערנען און צו שטודירען די אידישע פערגאנגענהייט און זיך מעהר פערטיעפען אין די פראָבלעמען פון דער אידישער צוקונפט. דאָס, וואָס די רעפאָרם האָט מקבר געווען, שטעהט אויף תחית המתים. די אידישע מאסען פערלאנגען די אָרגאניזירונג פון די אידישע כחות אויף א נ א צ י אָ נ א ל ע ר ב א ז י ס. דאָס, וואָס די פיהרער האָבען געזוכט אָבצושוואכען אין זיי, ערוועקט זיך מיט דאָפּעלטער קראפט.

מען קאָן ניט וויסען, ווי ווייט עס וועט זיין שטארק אין אמעריקא דער אידישער פאָלקס־ווילען, ווי ווייט עס וועט רייכען די שאפענדע קראפט פון דער אמעריקאנער יודענהייט — איינס איז אָבער קלאָר געוואָרען אין דער לעצטער צייט: עס בעשטעהט אין אמעריקא די מעגליכקייט פון אן אייגענער קולטורעלער אידישער צוקונפט, אפשר ניט קלענער מיט דער צייט ווי אין די עלטערע גלות־לענדער.

ענטוויקלונג געגאנגגען אויף קרומע וועגען. ערשטענס האָט זי ניט געהאט קיין כח צו קעמפפען אין גלייכער צייט אי פאר דער מאטעריעלער עקזיסטענץ, אי פאר א גייסטיגער ענטוויקלונג, וועלכע זאָל זיין דער „ה מ ש ך“ פון איהר היימישער ענטוויקלונג. צווייטענס האָט זי ניט געהאט די ריכטיגע פיהרער. מען דארף ניט פערגעסען, וועלכער גייסט האָט געהערשט מיט דרייסיג און נאָך מיט צוואנציג יאָהר צוריק אין די אינטעליגענטע אידישע קרייזען, וועלכע האָבען זיך בעשעפטיגט הויפטזעכליך מיט סאָציאלע פראגען. מען דארף ניט פערגעסען, אז די מאָדערנע בונדיסטען זיינען אין פערגלייך מיט די אמאָליגע אידישע ארבייטער־פיהרער פשוט אָרטאָדאָקסע רבנים. די אמאָליגע פיהרער, ווען די לאַגע האָט זיי געצוואונגען צו פערבלייבען אין אידישען קרייז און צו בעשעפטיגען זיך מיט רײן אידישע פּראָבלעמען, האָבען בעקעמפפט די אידישע פערגאנגענהייט און די אידישע צוקונפט מיט ניט ווייניגער ענערגיע ווי די רעפאָרמירטע רבנים. מיט די פּאָר טראָפּען אויפקלערונג, וואָס זיי האָבען אריינגעטראָגען אין די אידישע מאסען, האָבען זיי אריינגעבראכט גאנצע פעסער פון נאציאָנאלע הפקרות און צולאָזענקייט. עס איז ערקלעהרט געוואָרען אן אונבארמהערציגער קאמפף ניט נאָר געגען דעם אידישען גאָט, נאָר געגען אלעס, וואָס דער אידישער גייסט האָט פּראָדוצירט אויף דעם וועג פון זיין לאנגער ענטוויקלונג. אפילו די אידישע שפראך — איך רעד שוין ניט פון דער העברעאישער שפראך און ליטעראטור — איז געברויכט געוואָרען נאָר אלס א מיטעל צו פּרעדיגען אין איהר אייגענעם אונטערגאנג. דאָס איז דער ווייטסטער פונקט פון פערניינונג.

דער סך הכל איז ווידער געווען וואקסענדע „עם הארצות“ און נאציאָנאלע פערגרעבטקייט. דאָס הייליגסטע פון דעם גייסטיגען פאָלקס־פערמעגען איז פערשוועכט געוואָרען, און דער אידישער גייסט, וועלכער לעבט אימער אין די מאסען, איז געלעגען ווי ברענענדע קוילען אונטער אש.

יעדער מוז צוגעבען, אז „עם הארצות“ איז א שלעכטער פונדאמענט פאר דעם אויפבוי פון א אידישער צוקונפט. עם־הארצות

אקצעפּטירען בלינד א פרעמדע קולטור, אָננעהמען בלינד א פרעמדען געשמאק, נאָכטאנצען בלינד פרעמדע זיטען — נאָר פער־בלענדעטע קאָנען דארין זעהן אן ערשיינונג פון אָנשליסונג. ביי גענויער אנאליזע מוז יעדער קומען צום בעשלוס, אז אזא האנדלונג בעדייטעט ניט זיך אָנשליסען אָן דער פרעמדער סביבה, נאָר ח נ פ'ע נ ע ן די פרעמדע סביבה. חניפה אָבער קאָן ניט האָבען קיין ערפאָלג. ווייל דער וואָס בעקומט די חניפה, ווען אפילו זיין עהרגייץ ווערט אויף א ווייל געקיצעלט דורך איהר, פיהלט זיך דאָך סוף כל סוף אָבגענארט און בעטראָגען. ווייל מען זיך ערנסט אָנשליסען אָן א פרעמדער סביבה, מוז מען אריינגעהן ווי א שותף. מיט אנדערע ווערטער — מען מוז אריינטראָגען אן אייגענעם חלק אין דעם אלגעמיינעם אוצר פון דער סביבה. ווי קאָן מען אָבער אריינטראָגען אן אייגענעם חלק, ווען מען נעהט אין דער חניפה אזוי ווייט, אז מען זאָגט זיך אָב פון דעם אייגענעם ח א־ר א ק ט ע ר און מען פערוואַרפט דעם אייגענעם א י נ ה א ל ט? וואָס קאָן מען געבען דעם אנדערען, ווען מען פערוואנדעלט זיך אליין אין א ל ע ד י ג ע כ ל י?

אין דערין בעשטעהט דער הויפּט־פעהלער, וואָס די אידישע אַסימילאַציאָן האָט געמאכט, אפילו פון איהר אייגענעם שטאַנד־פונקט. מיט איהר אייביגער חניפה, האָט זי זיך מודה געווען, אז זי גיט גאָר ניט און וויל נור נעהמען.

ניט ווענינער נעפעהרליך ווי די חניפה פון די אסימילאטאָרען, איז זייער שטענדיגע בעטאָנונג וועגען דעם פונקט „שטאאט אינ'ם שטאאט". די וואפע האָבען זיי פשוט ארויסגענומען פון אנטי־סעמיטישען ארסענאל און שפּיעלען זיך מיט איהר ווי מיט א שפּאָגעל נייער, בשעת זי איז פול מיט פגימות. קיינער אין דער וועלט פערוועקסעלט ניט מעהר דעם בעגריף פאָלק, נאציאָן און שטאאט. יעדער מאָדערנער מענש קען זייערע גרעניצען און פערשטעהט, אז נור די ה ע ר ש ע נ ד ע נ א צ י אָ נ ע ן קאָנען פערלאנגען אָדער זאָגאר פאָדערען פון די קלענערע נאציאָנאלע גרופּען די אויפגעבונג פון זייער נאציאָנאלער אייגענארט, אויס

III

איידער מיר גנעהען צו צו דער פֿאָרמולירונג פֿון די התחייבות'ען, וועלכען מיר מוזען אויף זיך נעהמען און ערפֿילען, ווען מיר ווילען העלפֿען דער שאַפֿונג פֿון א קולטורעלער אידישער צוקונפֿט אין אמעריקא, געפֿינען מיר פֿאַר נויטיג מקדים צו זיין נאָך איינינע ווערטער, כדי צו פֿערמיידען ערווידערונגען און איינוועגדונגען, וועלכע בערוהען מייסטענס אויף דעם שלעכט אויסגעטייטשטען בעגריף פֿון „אַן אייגענער קולטורעלער ענטוויקלונג“ און זעהר אָפֿט אויף א בכיוון'דיגער פֿערדרעהונג פֿון דעם בעגריף.

רעדט מען מכח אַן אייגענער אידישער קולטורעלער ענטוויקלונג אין אירגענד א לאנד, אפֿילו דאָרט, וואו די אידען לעבען צוזאמען אין קאָמפּאַקטע מאסען און בילדען א בעדייטענדע מינאָריטעט אין ערך צו דער געזאמט בעפֿעלקערונג, מעלדען זיך גלייך די געשוואָרענע אסימילאטאָרען, די וואָס זעהען די איינציגע אידישע רעטונג אין אונטערגאנג און פֿערשווינדונג, מיט זייערע אלטע טענות: איהר ווילט זיך ווידער אָבזונדערען, בויען א מחיצה צווישען זיך און דער ארומיגער וועלט. איהר ווילט ווידער זיך אויסשליסען אָנשטאָט זיך אָנצושליסען אָן דער אַלגעמיינער קולטור און פֿערשמאָלצען ווערען מיט דער צייט מיט דער הערשענדער נאציאָן. איהר ווילט בויען א שטאַאַט אינ'ם שטאַאַט! זיי, די געשוואָרענע אסימילאטאָרען, מוז מען איין מאָל פֿאַר אלע מאָל געבען א קלאָרע תשובה, אז זיי פֿערשטעהען ניט דעם פּירוש המלות פֿון קולטורעלער ענטוויקלונג, האָבען א גאנץ פֿאלשע פֿאָרשטעלונג פֿון דעם בעגריף אויסשליסונג און אָנשליסונג און מישען צוזאמען אין איין טאָפּ דעם בעגריף פֿאָלק, נאציאָן און שטאַאַט. מען מוז זיי ערקלעהרען איין מאָל פֿאַר אלע מאָל, אז זיי בעווענען זיך אין א קרייז פֿון פֿעראַלטעטע אָבגעטראָגענע און ווידערלעגטע ביליגע אידעען, און אז עס איז נויטיג פֿאַר זיי, איידער זיי נעהמען אויף זיך די מיסיאָן פֿון לעהרער און וועגווייזער, אליין ארויסצוגעהן פֿון דער זאק־גאס, וואוהין זיי זיינען פֿערקראָכען און דערגרייכט דעם טויטען פּונקט.

טהעאָלאָגישער, אַסימילירטער אידישער פּרעסע, נור אין דער פּאָר־נעהמסטער פּרעסע פון די קולטור־נאציאָנען — מוז צוגעבען, אז די אסימילאַטאָרישע אידעאָלאָגיע, מיט וועלכער אליין די גרויסע וועלט איז געווען בעקאנט, האָט פערדאָרבען דיעזע בעציהונגען, ווייל זי האָט ארויסגעשטעלט דאָס גאנצע אידישע פאָלק אין נעגאטיווען ליכט. און איצט איז געקומען די נקמה. מען איז זיך נוקם אָן אונזער גייסט, מען וויל ניט אנערקענען זיין גלייכ־בערעכטיגונג, מען וויל זיך מיט איהם ניט רעכענען. דאָס איז א דירעקטער רעזולטאט פון דעם אסימילאציאָנס־פּזמון, מיט וועל־כען אונזערע אייגענע פאָרשטעהער האָבען פערקלונגען די גאנצע וועלט.

די אמעריקאנער יודענהייט, גראָד ווייל זי איז די יונגסטע אונטער די אידישע גרופּען בנוגע דער ארומיגער סביבה, גראָד ווייל די אסימילאציאָן האָט נאָך ניט געהאט קיין צייט צו פער־דארבען אין גאנצען די בעציהונגען פון דער סביבה צו איהר ווי זי האָט עס פארטיג געבראכט אין דער אלטער וועלט; ווייל גראָד זי האָט די מעגליכקייט צו זעהן שוין די פארטיגע רעזולטאטען, צו וועלכע די אסימילאטאָרישע שיטה האָט געפיהרט, און ווייל זי בעשטעהט פון נייען־צעהנטעל פון איסט אייראָפּעאישע עלעמענ־טען — די אמעריקאנישע יודענהייט, זאָג איך, האָט נאָך די מעגליכקייט אָנצוצייכענען פאר זיך א נייעם ענטוויקלונגס־וועג, וועלכער זאָל זי פיהרען אָנשטאָט צו נאציאָנאלער חרפּה — צו אמת'ער גלייכבערעכטיגונג אין דער געזעלשאפט, אָנשטאָט צו גייסטיגער קנעכטשאפט — צו ווירדיגער מענשליכער פרייהייט.

IV

נעוויס עקזיסטירען אייזערנע געזעצען אין דער געשיכטע. געוויס געפינען מיר זיך אלע, אָהן אן אויסנאהם, אונטער דער שליטה פון א היסטאָרישער נויטווענדיגקייט, וועלכע רעגולירט אונזער לעבען און בעשטימט אונזער גורל. די אייזערנע געזעצען

ענגהערציגקייט און נאציאָנאלען עגאָאיזם. דער שטאַאט אָבער אַלס אַזעלכער, ווען ער שליעסט איין אין זיך פערשיעדענע נאציאָנאלע גרופּען, מוז אין זיין איינענעם אינטערעס העלפען אַלע גרופען, אַז זיי זאָלען ארויסגעבען פון זיך דאָס בעסטע, וואָס זיי טראָגען אין זיך. אמת, מיר זעהען אין לעבען, אַז דער שטאַאט פאַלט אַרונטער אונטער די השפעה פון דער הערשענדער נאציאָנאליטעט און ווערט געקנעכטעט פון איהר. דאָס איז אָבער ניט דער אידעאלער צושטאַנד פון אַ שטאַאט, און די בעסטע גייסטער בעמיהען זיך צו בעפרייען דעם שטאַאט גופא פון זיין געפאַנגענשאַפט ביי דער הערשענדער נאציאָן. דאָס געשריי „שטאַאט אין שטאַאט" איז ניט קיין שטאַאטליכעס געשריי, דאָס איז אַ געשריי פון דעם אויפגערייצטען, צופלאַקערטען שאָוויניזם פון די תקיפ'דיגע גרופען, און מען העלפט נור דער ברוטאַליטעט פון די הערשענדע גרופען, ווען מען בענוצט זיך מיט אַזעלכע מאָטיווען. די איינהייט פון דעם שטאַאט בעשטעהט ניט אין דער ניוועלירונג פון די פערשיעדענע נאציאָנאַלע עלעמענטען, זיין גליק איז ניט ענטהאַלטען אין דער אונטערדריקונג פון די מינאָריטעטען, אויך אויף דעם געביעט פון דער קולטורעלער ענטוויקלונג, כדי צו פערהעלפען דער מאַיאָריטעט אין איהרע שאָוויניסטישע בעשטרעבונגען.

ליידער האָט מען זיך ביי אונז פערהאַלטען צו דער גאַנצער מחלוקת צווישען דער בעיאָהונג און דער פערניינונג פון דעם אידישען איך, אין זיין ווייטעסטער בעדייטונג, צו לייכטזיניג. מען האָט אין איהר, אין דער מחלוקת, געזעהן הויפּטזעכליך אַ טהעאָרעטישען שטרייט, און ווען מען האָט שוין איהר צוגעגעבען פּראַקטישע בעדייטונג, האָט מען דאַן געגלויבט, אַז זי האָט אַ בעדייטונג נור פאַר אונזער אינערעס לעבען, זי האָט אָבער ניט צו טהון מיט דער געשטאַלטונג פון די בעציהונגען צו אונז פון דער אַרומיגער וועלט. דאָס איז געווען אַ שרעקליכער טעות, אין וועלכען פיעלע פון אונז לעבען נאָך עד היום. ווער עס האָט זיך אינטערעסירט מיט די געגענווערטיגע בעציהונגען פון דער גרויסער וועלט צו אונז, ניט ווי ווייט זיי שפּיעגלען זיך אָב אין דער האַלב־

ווילען. זיי פערלאָזען זיך ניט אויף דעם פון זיך אליין ענטוויק־לענדען היסטאָרישען פּראָצעס, זיי זוכען איהם גופא צו בעאיינ־פלוסען דורך האנדלונגען, דיקטירט פון זייער ווילען. זיי ווילען ניט נור לעבען אין דער געשיכטע, זיי ווילען מאכען געשיכטע.

און דאָס וואָס איז מאסגעבענד פאר אלע פעלקער מוז אויך זיין מאסגעבענד פאר אונז. דער אומשטאנד, וואָס ביי אונז פעהלען, אין פערגלייך מיט די אנדערע פעלקער, פיעלע בעדינ־גונגען, וועלכע מאכען מעגליך א פרייע, אונגעשטערטע ענטוויק־לונג, טאָר ניט ווירקען אויף אונז אָבשרעקענד און טאָר אונז ניט פעראנלאזען, אז מיר זאָלען מוחל זיין אויף די ווענינע מעגליכ־קייטען, וועלכע זיינען געבליבען פאר אונז. אונזער ריכטשנור מוז זיין די זעלבע ווי ביי אלע פעלקער — אונזער פרייער ווילען.

מיר הויבען דעריבער אָן, ווי מען איז זיך נוהג ביי דער בע־האנדלונג פון דיזעלבע פּראָבלעמען אין דער גאנצער וועלט, פון דער ערציהונגס־פראגע. זעלבסטפערשטענדליך, וועלען מיר דאָ ניט אויפשטעלען א דעטאלירטעס פּראָגראם. מיר וועלען דאָ מעהר ניט ווי פעסטשטעלען די יסודות, אויף וועלכע א אידישע צוקונפט קאָן דאָ אין לאנד געבויט ווערען און אָהן וועלכע זי איז אונדענקבאר. די איינצעלהייטען געהען ארויס פון די עיקרים, און זיי קאָנען מאָדיפיצירט ווערען יעדעס מאָל ווען עס ענדערען זיך די בעדינ־גונגען. די עיקרים אָבער בלייבען פעסט, איינמאָל פאר אלע מאָל.

יעדעס אידישע קינד דארף ניט בלייבען אָהן א אידישע ערציהונג. די אלגעמיינע אמעריקאנישע ערציהונג, וועלכע ווערט געגעבען אין דער פאָלקס־שולע און נאכהער אין דער העכערער שולע, טאָר בשום אופן ניט בעטראכט ווערען אלס אויסרייכענד. דאָס אידישע קינד טאָר ניט פערליערען דעם צוזאמענהאנג מיט זיין פאָלק. עס מוז קענען די פערגאנגענהייט און די געגענווארט פון זיין פאָלק, כדי עס זאָל ניט געהן פערלאָרען פאר די אידישע צוקונפט. עס מוזען דעריבער געשאפען ווערען איבעראל נאָכ־מיטאָג־שולען אין א גענינענדער צאָהל, וועלכע זאָל קאָנען משלים זיין די אלגעמיינע פאָלקס־שולע, און וואו דאָס אידישע קינד זאָל האָבען די מעגליכקייט בעקאנט צו ווערען מיט דער געשיכטע,

פון דער געשיכטע און די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט פיהרען אָבער ניט צום פאַטאַליזם און זיינען, בשום אופן, ניט מבטל דעם פרייען ווילען אין אונזערע האנדלונגען און אין אונזער שטרעבען. פונקט ווי מיר ווארפען זיך ניט אונטער בלינד און אָהן ווידער־שטאַנד אונטער די עלעמענטארע נאַטור־כחות און בעמיהען זיך, אדרבא, זיי צו בעקעמפפען און צו צאַמען אויף זיך זייער שפּאַנען מיר זיי איין אין אונזער וואָגען און זיינען גוזר אויף זיי צו גהן אין דער ריכטונג, וועלכע מיר האָבען זיי אויסגעוועהלט — פּונקט אזוי זיינען מיר אימשטאַנד, דורך די אַנווענדונג פון אונזער ווילענס־קראַפט, אויסצונוצען זאָגאר די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט צו אונזער טובה. נאָכמעהר, דער מענשליכער ווילען, דער רצון, דאַרף ניט בעטראַכט ווערען אלס אַן אַנטאַגאָניסטישע קראַפט, אלס אַ געגנערישער כח, וועלכער מוז פיהרען אַ שטענדיגע מלחמה מיט דער היסטאָרישער נויטווענדיגקייט. דער מענשליכער ווילען איז אליין איינער פון די הויפט פאַקטאָרען, וועלכע ווירקען אין און בעשטימען דעם היסטאָרישען פּראָצעס. אלס אַ רעזולטאַט פון דיעזער ווירקונג געהט ארוים די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט. ממילא קומט אויס, אז צווישען דער היסטאָרישער נויטווענדיגקייט און אונזער פרייען ווילען איז ניטאָ קיין אינערע סתירה, ווייל זייער געגענזייטיגעם פערהעלטניס איז ניט ווי צווישען שונאים אָדער קאָנקורענטען, נאָר ווי צווישען שותפים.

ניט דאָ איז דער פּלאַץ טיעפער אריינצוגעהן אין דער ווידער־לעגונג פון דעם שיינבארען קאָנפליקט צווישען דער היסטאָרישער נויטווענדיגקייט און דעם פרייען מענשליכען ווילען. די פראַגע האָט אָבער געמוזט בעריהרט ווערען, ווייל מיר ווילען דאָ רעדען מכח דער בעטהייליגונג פון אונזער ווילען אין דער שאַפונג פון אַ אידישער צוקונפט דאָ אין אמעריקא, ווי ווייט זי איז מעגליך ביי די הערשענדע אָביעקטיווע און סוביעקטיווע בעדינגונגען, וועגען וועלכע מיר האָבען גערעדט אין די פריהערדיגע קאַפּיטלען. עס איז אבסאָלוט נויטווענדיג דערביי פעסטצושטעלען, אז אלע פעלקער און אלע נאַציאָנען ווערען געלייטעט אין זייערע האנדלונגען בנוגע דער געשטאַלטונג פון זייער איינענער צוקונפט פון אַ פרייען

פון זיין איך טיעף בעגראָבען, און מיר ווייסען דאָך ווי די געזעל־שאפט פערהאלט זיך צו א האלבען מענשען, בפרט נאָך צו איין־צעהנטעל מענשען. דערפון געהט ארויס, אז אויף פאר דעם אידען בלייבט קיין אנדער ברירה ניט, ווען ער וויל ניט אָבגעשטויסען ווערען פון דער געזעלשאפט, ווי צו בעקומען צוריק זיין גאנצקייט, און דאָס קאָן דערגרייכט ווערען נור דורך א גאנצע ערציהונג. טויטען אין זיך דעם אידען און לאָזען אין זיך דעם מענשען — אזא אָפעראציאָן וועט קיינמאָל זיך ניט איינגעבען. ווען דער איד ווערט אויס איד ווערט ער אויך אויס מענש. די רעזולטאטען פון דער אסימילאציאָן האָבען עס בעקרעפטיגט אין דער גאנצער וועלט.

מיר האָבען פריהער גערעדט מכח דער מעגליכקייט, וועלכע מיז געגעבען ווערען דעם אידישען קינד צו בעקענען זיך מיט דער געשיכטע, ליטעראטור און קולטור פון זיין פאָלק. מיר האָבען ניט אָהן א כונה אויסגעלאָזען די שפראך. ניט חלילה, ווייל מיר האלטען, אז די שפראך איז ניט קיין וויכטיגער מאָמענט אין דער נאציאָנאלער ערציהונג פון דעם קינד, נור דוקא ווייל מיר גלויבען, אז די שפראך שפיעלט די גרעסטע ראָליע אין דער שאפונג פון די בעציהונגען צווישען דעם איינצעלנעם און זיין פאָלק, און ווייל מיר ריהרען דאָ אָן איינע פון די שמערצליכסטע פראגען פון אונזער גלות־לעבען, האָבען מיר געזוכט אויסצומיידען דעם קאָנפליקטס־פונקט ביי אונזערע אלגעמיינע בעטראכטונגען און אָב־געבען איהם א בעזונדער פלאץ.

מיר האלטען, אז דער אידיש־העברעאישער קאָנפליקט, וועל־כער האָט אין די לעצטע יאָהרען ארויסגערופען א שפאלטונג אין אונזערע רייהען און צוטהיילט אונזער שרייבער־וועלט אויף צוויי קעמפפענדע מחנות, איז ניט א רעזולטאט פון אן אינערער טראגעדיע, געלעבט פון די ברייטע פאָלקס־מאסען גופא. דאָס אידישע פאָלק אלס פאָלק האָט זיך וואונדערבאר צוגעפאסט צו פערשיעדענע קאָנ־פליקטען און וואָלט אויך ווייטער גובר געווען די צוויי־שפראכיגקייט אָהן מלחמות און אָהן רייבונגען, ווי עס האָט זי גובר געווען ביז איצט. מעהר ניט ווי קנאים פוןביידע זייטען, פון איין זייט קנאים

ליטעראַטור און קולטור פון זיין פאָלק. מיר ווייסען גאַנץ גוט, מיט וועלכע אָפּפער די גרינדונג פון נאָכמיטאָג־שולען זיינען פער־בונדען. מיר פערשטעהען דארונטער אי געלד־אָפּפער, אי צייט־אָפּפער. געלד־אָפּפער פאר די עלטערען און צייט־אָפּפער פאר די קינדער. מיר גיבען זיך אָב אַ קלאָרען חשבון, וואָס פאר אַ לאַסט עס ווערט דערמיט ארויפגעלעגט אויף דעם אמעריקאנער אידען. און דאָך קאָן מען אין דער הינזיכט ניט איינגעהן אויף פשרות און הנחות. עס איז עטהישער, אי אפילו צוועקמעסיגער פאַר דעם איינצעלנעם מקריב צו זיין אַ חלק פון זיין פערמעגען און פון זיין צייט פאר די צוקונפט פון זיין פאָלק, איידער מקריב צו זיין די פאָלקס־צוקונפט צוליעב זיין פּאַרטייל אין דער געגענוואַרט. שליעסליך, איז דער מענש ניט נור אַן עס־מאַשין, און דער מאָגען און די קעשענע זיינען ניט די איינציגע בעשטימענדע פאַקטאָרען פון דעם מענשליכען גליק. דאָס העכסטע גליק איז שטענדיג פער־בונדען מיט דער אכטונג, וועלכע דער איינצעלנער געניסט אין דער געזעלשאַפט, און דער וועג צו אכטונג פיהרט דורך זעלבסט־אכטונג. כדי אָבער צו דערגרייכען די מדרגה פון זעלבסט־אכטונג מוז מען קודם כל קענען דאָס „זעלבסט“, וועלכעס מען זאָל אכטען, און דאָס „זעלבסט“ פון דעם איינצעלנעם וואָרצעלט טיעף אין זיין צוגעהעריגקייט צו אַ בעשטימטען שטאַם, פאָלק, נאַציאָן. יוען מיר וואָלטען געהאַט די מעגליכקייט צו אַנאַליזירען דאָס איינצעל־איך, צולעגען עס אויף זיינע עלעמענטען, וואָלט זיך געוויס ארויס־געשטעלט, אַז ניין־חלקים פון דעם איינצעל־איך זיינען אַ ירושה פון פיעלע, פיעלע דורות און נור איין צעהנטעל אפשר געהערטווירקליך דעם איינצעלנעם און קאָן בעטראַכט ווערען אלס זיין אייגענטהום. לעבען מיר אָבער ניט מיט איין־צעהנטעל, מיר לעבען מיט אונזער גאַנצען „איך“, בעוואוסט אָדער אונבעוואוסט. דעריבער איז אַ גאַנצעס לעבען פאר דעם איינצעלנעם אונדענקבאַר, ווען מען בעמיהט זיך צו דערשטיקען אין זיך ניין חלקים פון זיין אייגענעם איך. דעריבער איז יעדע אסימילאַציאָן אַזוי קאָמיש און לעכערליך, ווייל דער אסימילאַנט קאָן ניט אויפטרעטען גאַנץ אין דער געזעלשאַפט, ער מוז זיך אליין בעהאַלטען, ניין חלקים

זיי מוזען געדענקען, אז די אידישע שפּראַך איז אידיש נור אויף ווי וויט זי ציהט איהר יניקה פון העברעאיש. ווען ניט וואָלט זי געווען פּונקט אזוי אידיש ווי דאָס רוסיש, וואָס די אידען רעדען אין רוסלאנד, ווי דאָס ענגליש, וואָס די אידען רעדען אין אמעריקא און אזוי ווייטער. זיי מוזען ווייטער געדענקען, אז די צוקונפט פון אידיש איז נאָך ווייט ניט אזוי זיכער. זאָלען זיי זיך צוהערען צו דער שפּראַך פון דעם צווייטען דור דאָ אין אמעריקא, זאָלען זיי זיך צוהערען צו דער שפּראַך פון די קינדער פון די אידישע שרייבער אין דער גאנצער וועלט... העברעאיש האָט אָבער אויסגעהאלטען אַ פּראָבע פון צוויי טויזענד יאָהר. ניט נור אַ פּראָבע האָט זי אויסגעהאלטען, זי האָט אויך בעשטאנען אַן עקזאמען דאָרט, וואו עס איז געמאכט געוואָרען די התחלה פון דער אידיש־נאציאָנאלער אויפלעבונג, אין ארץ ישראל. און ווען עס קומען גענגער און בעהויפּטען, אז די גאנצע העברעאישע רענעסאנס אין ארץ ישראל איז מעהר ניט ווי אַ קינסטליך ארויסגערופענער פּראָצעס, ענטשטאנען דורך אַ העברעאישע פּראָוואָקאציאָן פון פאנאטיקער, בעווייזען זיי נור מיט זייער בעהויפּטונג, אז זיי פעהלט די אָביעקטיווע אורטהיילס־קראפט ווען עס האנדעלט זיך מכח דער בעלייכטונג פון היסטאָרישע געשעהעניסען. צוגעגעבען, אז פאנאטיקער האָבען געצוואונגען דעם נייעם ישוב צו לאָזען זיך בעהערשען פון העברעאישען גייסט און שאפען ביי זיך אַ העברעאישע אטמאָספערע. פון וואנען אָבער שטאמט דער פאנאטיזם, וועלכער האָט געצייגט, אז ער געהט ביז מסירת נפש? איז ער אליין, דער פאנאטיזם, ניט אַ פּראָדוקט פון אַן אָנגעזאמעלטען פאָלקס־ווילען, וועלכער האָט געדרעמעלט ביז ער האָט געפונען אַ גינסטיגע געלעגענהייט זיך צו ענטפלעקען? דער זעלבער פאנאטיזם האָט אויך געגרינדעט דעם גאנצען ישוב, געבויט דערפער און שטעדט, געזעעט און געפלאנצט אויף צו להכעיס די בעדינגונגען, בעקעמפּפענדיג די אונגעצעהלטע שטערונגען אויף שריט און טריט. פאר וואָס האָט זיך ניט ענטפלעקט דער זעלבער פאנאטישער גייסט אין די ארגענטינישע קאָלאָניען בנוגע צו אידיש? פאר וואָס שטאָלצירט דאָרט יעדער תלמיד מיט זיין שפּאנישער

וואָס ווילען זיך ניט רעכענען מיט דער געגענוואַרט, פון דער אַנדער זייט קנאים וואָס ווילען זיך ניט רעכענען מיט דער פערגאַנגענהייט און דער צוקונפט, האָבען זיך צופיעל צוהיצט און אַרויסגערופען אַן אומזיסטען קאַמפף. ביידע צדדים האָבען געמעגט געדענקען, אַז די קאָנקורענץ צווישען אידיש און העברעאיש איז ניט די געפעהרליכסטע, אַז די רוסישע, די ענגלישע, די פּוילישע א. אַז. וו. קאָנקורענץ איז פיעל געפעהרליכער. דאָס האָבען ביידע צדדים געמעגט געדענקען און ניט גיסען קיין וואַסער אויף פרעמדע מיהלען. עס זיינען פאַראַן אויך זאַכען, וואָס יעדער צד בעזונדער האָט געמעגט געדענקען. די קנאים פאַר העברעאיש — אַז אַן ערך אַכט מיליאָן אידען רעדען אויף אידיש און לעזען נור אידיש. זיי קאָנען עס בעטראַכטען אַלס אַ טרויעריגע ערשיינונג, אָבער דורך די טרויעריגקייט הערט די ערשיינונג ניט אויף צו עקזיסטירען, און דעריבער מוזען זיי, זיינען זיי מחויב צו פערהאַלטען זיך מיט רעספּעקט צו אַ פאָלקס־שפּראַך, ווען זי איז אפילו ניט אַ פּראָדוקט פון אַ פרייער ענטוויקלונג. דעריבער זיינען זיי מחויב, דוקא ווייל זיי ווילען געווינען דאָס פאָלק פאַר זייערע אידעאַלען, געהן צום פאָלק און רעדען צו איהם אין דער שפּראַך, וועלכע איז איהם פערשטענדליך. דער רוף: „אָדער העברעאיש, אָדער רוסיש“, „אָדער העברעאיש אָדער ענגליש“ איז אונבערעכטיגט, פאַלש און פערדערבליך. אונבערעכטיגט פון עטהישען שטאַנדפּונקט, פאַלש פון נאַציאָנאַלען און פערדערבליך בנוגע די בעציהונגען צווישען אינטעליגענץ און מאַסע. אויך דער עקסטרעמער העברעאיסט האָט קיין רעכט ניט צו בעקעמפּפען די אידישע שפּראַך, וועלכע אויסער איהר אינערען ווערטה אַלס אַן אוצר פון אידישען גייסט, דיענט זי איצט אַלס אַ גלענצענדעס שוצמיטעל געגען די אסימילאַציאָן. פון דער אַנדער זייט מעגען די קנאים פאַר אידיש געדענקען, אַז דאָס אידישע פאָלק אַלס פאָלק וועט קיינמאָל ניט צולאָזען, אַז די געשיכטע פון זיין קולטור און פון זיין גאַנצען שאַפען זאָל זיך אָנהויבען פון דעם „צאינה וראינה“. זיי מוזען ווייטער געדענקען, אַז מיט דעם אויסגעלאָשען ווערען פון דער העברעאישער שפּראַך, מעגען זיי זיך אָבגעזעגענען אויך מיט דער אידישער שפּראַך.

לעצטער צייט געגרינדעט פיעלע אזעלכע מיטעל־שולען, און די אונטערנעהמונג איז כמעט אומעטום געקרוינט געוואָרען מיט א גרויסען ערפאָלג. די תלמידים האָבען ערוואָרבען אין דעם זעלבען משך פון לעהר־יאָהרען ווי אין דער שטאאטס־שולע פאָלשטענדיג אויסרייכענדע ידיעות אין די אלגעמיינע למודים, וועלכע זיינען נויטיג אום אריינצוטרעטען אין אוניווערסיטעט און אויסער דעם גאַנץ אָנשטענדיגע ידיעות אין די אידישע למודים, — העברעאישע שפּראך, געשיכטע און ליטעראטור. אמת, אין רוסלאנד זיינען זיי געוועזען געצוואונגען דורך דעם דרוק פון די בעשרענקונגען צו גרינדען אייגענע שולען. מיר גלויבען אָבער, אז אויך די פרייהייט קאָן אויסגענוצט ווערען פאר גרינדונגען, וועלכע זאָלען העלפען אין דער ענטוויקלונג פון דעם אידישען גייסט און קולטור. יעדענפאלס מוז אויך געזאָרגט ווערען פאר דאָס אידישע קינד אין רייפערען עלטער. ווען ניט, קאָן די אלגעמיינע האָכשולע אָבווישען אלעס, וואָס דאָס קינד האָט געלערענט אין זיין פריהער יוגענד. לכל הפּחות, מוזען אומעטום געעפענט ווערען אָווענד־קורסען פאר אידישע למודים.

פון דער האָכשולע געהען מיר איבער צום לעהרער־סעמינאר. עס איז מעהר ווי א נאכלעסיגקייט, וואָס די אידען אין אמעריקא האָבען אזוי ווייניג געזאָרגט פאר דער פאָרבערייטונג פון לעהרער־כחות פאר דאָס אידישע קינד. אין אמעריקא, דאָס ווייס יעדער, האָט די גאנצע צייט געהערשט אזא דחק אויף לעהרער, אז טויזענדער אונבערופענע האָבען זיך גענומען פאר דעם לעהר־בערוף, נאָכדעם ווי זיי האָבען געליטען שיפּס־ברוך אין לעבען. די יורדים האָבען ניט געהאט קיין אנדער ברירה האָבען זיי זיך גענומען פאר מלמדות, און די עלטערען האָבען ניט געהאט קיין אנדער ברירה און האָבען איבערגעגעבען זייערע קינדער צו באנקראָטירטע קרעמער און שלימזל׳דיגע פּעדלער אין חדר. אין דער לעצטער צייט מערקט זיך א טענדענץ צום בעסער ווערען. עס איז דאָ א פאָדערונג אין לאנד אויף גוטע אידישע לעהרער. מען זוכט דעם פאכמאן. אביסעל האָט געהאָלפען די מלחמה. פון די מלחמה־לענדער זיינען אָנגע־קומען אין אמעריקא פיעלע טיכטיגע אידישע לעהרער. אָבער

בילדונג? די ציוניסטען האָבען דאָך דאָרט ניט געשטערט, קיינעם ניט געצוואונגען און ניט פּראָוואָצירט? דער העברעאיזירונגס־פּראָצעס אין ארץ ישראל, אויסער דעם וואָס ער האָט שוין א בעדייטונג אַן און פאר זיך, דיענט אויך אלס א סימן. ער צייגט אונז וועלכע ריכטונג אונזער נאציאָנאלער רענעסאנס וועט אָנ־נעהמען, ווען דער איד וועט דערפיהלען איינענעם בּאָדען אונטער זיינע פיס.

מיר קומען דעריבער צום בעשלוס, אז דער קאָנפליקט צווישען די העברעער און אידישיסטען מוז אויפהערען, ער מוז פערשווינדען. די אידישע ערציהונג געפינט זיך אין א קריטישען צושטאנד, בעזונדערס אין אמעריקא. ווען דער קריטישער צושטאנד זאָל דויערן נאָך א לענגערע צייט, וועט קיין חרטה און קיין תשובה מעהר ניט העלפען. די צדדים מוזען אויסגעפינען אַן אויסוועג צו פער־היטען דעם וואקסענדען און דעם קומענדען דור פון דער שרעק־ליכער עם הארצות, וועלכע לויערט הינטער דעם אידישען קינד.

די נאָכמיטאָגס־שולע בילדעט די גרונדלאגע פון דער אידישער ערציהונג, און אויף אָט דער גרונדלאגע מוז אויסגעפיהרט ווערען דער גאנצער בנין, פון וועלכען מיר וועלען פערזוכען צו געבען די הויפּט־קאָנטורען.

V

פון דער נאָכמיטאָגס־שולע, וועלכע האָט די אויפגאבע משלים צו זיין די ערציהונג און די בילדונג פון דעם אידישען קינד אין דער אלגעמיינער פאָלקס־שולע געהען מיר איבער צו דער מיטעל־שולע, אָדער, ווי מען רופט זי אין אמעריקא, די האָכשולע. דער בעזוך פון דער פאָלקס־שולע איז א חוב פאר יעדעס קינד. דער בעזוך פון דער האָכשולע מעהר ניט ווי א רשות. דער אומשטאנד האָט נעקאָנט אויסגענוצט ווערען, און עס וואָלט געווען מעהר ווי א יושר, ווען אין אלע בעדייטענדע אידישע צענטרען וואָלטען נעגרינדעט געוואָרען וואו איינינע און וואו לכל הפּחות איין האָכ־שולע. די אידען אין רוסלאנד, צום ביישפּיעל, האָבען אין דער

אידישער רעליגיאָן. אָבער אזוי ווי קיינער האָט ניט קיין חשק מודה צו זיין אין דער איינענער אָבשטארבונג, האָבען די ערשטע ערקלעהרט די העברעאישע שפּראַך און די אנדערע די אידישע רעליגיאָן אַלס טויט. די ערשטע האָבען געמיינט, אז מיט דעם ארויסטרייבען פון דער העברעאישער שפּראַך פון זייערע טעמפּלען וועלען זיי זי פערניכטען אויף אייביג, די אנדערע האָבען געגלויבט, אז עס וועט זיין לייכט אויסצובייטען דעם אידישען משיח אויף א יוניאָן־פיהרער. א נאאיוועס שפּיעל פון ניט קלוגע קינדער. די קינדער פון די רעפאָרמירטע הויבען שוין איצט אָן צו זוכען אַנשלוס אָן דער העברעאישער קולטור, ניט נור דאָ, נאָר אויך אין מערב איירָאָפּא, וואו די אסימילאציאָן איז עלטער און טיעפער איינגעוואָרצעלט, און די קינדער פון די גאָט־בעקעמפּפער פילען אָן, דאָ אין אמעריקא, די טעמפּלען און די זונטאָגס־שולען. דער דריטער דור פון אידישען ראדיקאַל וועט זיין ניט ווייניגער רעליגיעז ווי דער דורכשניטס־אמעריקאנער. עס איז דעריבער מעהר ניט ווי א פאלשע שיטה, ווען די אידישע מאסען אינטערעסירען זיך ניט פאר דעם כאראקטער פון דער אויסבילדונג פון די גייסטיגע פיהרער, וועלכע וועלען בעשטימט האָבען א גרויסע השפּעה אויף די געשטאלטונג פון דער אידישער קולטורעלער ענטוויקלונג.

די ראבינער־שולען, וועלכע עקזיסטירען איצט אין אמעריקא, זיינען געגרינדעט געוואָרען פון דייטש־אידישע עלעמענטען און זיי שטעלען פאָר א קאָפּיע — און דוקא ניט קיין געראָטענע — פון די אנאַלאָגע שולען אין דייטשלאנד. ניט דאָ איז דער פּלאץ צו געבען א גענויע כאראקטעריסטיק פון די עקזיסטירענדע ראבינער־שולען. איינס מוז אָבער פעסטגעשטעלט ווערען. אין זיי ווערט מעהר געלערנט ארכעאָלאָגיע ווי פּסיכאָלאָגיע, מעהר אנאטאָמיע ווי ביאָלאָגיע פון יודענטהום. זיי זיינען צוגעפּאסט צו א בלוט־אָרימער, טויטער וועלט־אנשויאונג און זיינען ווייט פון דעם לעבעדיגען קוואַל פון אידישען לעבען, אָבגעזונדערט פון דעם אָהן אונטערברעכונג ווירקענדען און שאפענדען אידישען גייסט.

מיר געהען ווייטער. מיר געפינען, אז גראד דאָ, אין אמעריקא, וואו די אוניווערסיטעטס־בילדונג איז קאָנצענטרירט אין די הענד

דאָס איז מעהר ניט ווי א צופאל, ער האָט עטוואָס געהאָלפען, עס ענדערט אָבער ניט די אלגעמיינע לאַגע. עס איז דאָ פלאַץ פאר, מינימום, צעהן לעהרער־סעמינארען, און עס וועט נאָך אלץ ניט זיין קיין איבער־פּראָדוקציאָן אין לעהר־כחות, ווען עס זאָל דער־גרייכט ווערען דער אידעאל, אז קיין אידיש קינד זאָל ניט בלייבען אויסגעשלאָסען פון אידישער ערציהונג. איצט הערשט אזא צו־שטאנד: אין א גרויסען אידישען צענטרום, מיט אן ערך א מיליאָן מיט א פערטעל אידישער בעפעלקערונג, זיינען פיער־פינפטעל פון די געזאַמטע אידישע קינדער אויסגעשלאָסען פון וואָסער עס איז אידישער ערציהונג. איין פינפטעל בעקומט א אידישע ערציהונג, אָבער פרענט ניט ווענען די חדרים און די מלמדים.

ביי דער גרינדונג פון לעהרער־סעמינארען מוז בעריקזיכטיגט ווערען די אידישע לעהרערין. די אידישע טאָכטער איז אין גאנצען פערנאכלעסיגט געוואָרען דאָ אין אמעריקא, מען האָט איהר ניט געגעבען די מעגליכקייט צו דיענען די אינטערעסען פון איהר פאָלק. דאָס איז א נאציאָנאלעס פערברעכען און א נאציאָנאלעס אונגליק. ביי אלע ציוויליזירטע פעלקער שפּיעלט די פאָלקס־שול לעה־רערין די הויפּט־ראָליע אין דער ערציהונג פון דעם יונגען דור, דאָ אין אמעריקא האָבען מיר מעהר ווי די העלפט אידישע טעכטער, וועלכע קאָנען ניט דעם אידישען אלף־בית, און אין בעסטען פאל, נור דעם אלף־בית. שעהנע אידישע מוטערס!

מיר ווילען דאָ זאָגען אייניגע ווערטער וועגען די ראבינער־שולען. אונזערע ראדיקאלען ווילען זיך געוויס דערשרעקען: מען שלעפּט אונז צוריק אין קאנאָסא! דאָס דארף אָבער אונז ניט אָבשרעקען ביי דער בעלייכטונג פון אונזערע פּראָבלעמען. מבטל זיין די גאנצע רעליגיעזע זייט פון אידישען לעבען, אויסשליסען די סינאגאָגע, דעם רב און דעם פרעדיגער אלס א חשוב'ען פאקטאָר פון אידישען לעבען — דאָס וואָלט געהייסען זיך אליין און אנדערע נארען. מיט דער אידישער רעליגיאָן האָט מען געמאכט דעם זעלבען וויץ ווי מיט דער העברעאישער שפּראך. פערשיעדענע עלעמענטען פון פאָלקס־קערפּער זיינען אָבגעשטאָרבען פאר דער העברעאישער שפּראך, און פערשיעדענע עלעמענטען — פאר דער

פון א פּאָלק און ווירקען פערעדעלענד אויף די ענטוויקלונג פון זיין גייסט.

ווי געזאָגט, מיר האָבען דאָ ניט אונטערגענומען צו געבען אַן אויספיהרליכעס פּראָגראַם, מיר האָבען געגעבען נאָר ראשי פּרקים, מיר האָבען נור אָנגעצייכענט די הויפּט־ליניען, די ריכטונג פון א געזונדער, עטהישער און עסטעטישער אידישער ענטוויקלונג, וועלכע איז מעגליך דאָ אין אמעריקא. זי איז אָבער נור דאַן מעגליך, ווען די אידישע בעפעלקערונג וועט זיך פערהאַלטען מיט דעם נויטיגען ערנסט צו איהר איינענער צוקונפט, ווען זי וועט זי אליין בויען, אליין נאָך קרעפטען בעאיינפלוסען איהר כאַראַקטער.

די אמעריקאנער אידען קאָנען דאדורך נור געווינען. זייער לעבען וועט זיין פּיעלזייטיגער, אינהאלטסרייכער, אינטערעסאַנטער, שעהנער, אנציהענדער און פרייער.

עס האָט נאָך קיין פּאָלק ניט געפונען קיין גליק אין זעלבסט־פערלייקענונג. דאָס גליק פון יעדען פּאָלק ליעגט אין זיין זעלבסט־בעשטימונג.

22 דעצ., 1916—16 מערץ, 1917.

פון פּריוואטע בילדונגס־געזעלשאַפטען, האָבען געמעגט עקזיסטירען אייניגע אידישע אוניווערסיטעטען, מיט גוט אויסגעשטאַטעטע פאַקולטעטען פאַר די אידישע וויסענשאַפט. אונטער אידישע וויסענשאַפט פערשטעהן מיר ניט נור ארכעאָלאָגיע, אלטע פילאָ־לאָגיע, היסטאָרישע פאָרשונגען פון אלטערטהום און מיטעלאלטער, מייסטענס טהעאָלאָגיש בעלייכטעט. מיר פערשטעהען דארונטער די אומפאַסענדע לעהרע פון דעם געזאמטען גייסטיגען פערמעגען, וואָס האָט זיך אָנגעזאמעלט אין אונזער פאָלקס־אוצר, פון די עלטסטע צייטען ביז אויף היינטיגען טאָג. אונטער א אידישען פאַקולטעט פערשטעהען מיר א פאַקולטעט מיט פערשיעדענע קאַטהעדרען פאַר פערשיעדענע צווייגען פון דער אידישער וויסענ־שאַפט. די אידישע ליטעראַטור (די העברעאישע און אידישע און אויך די אַנדער שפּראַכליכע) מוז דאָרט בעהאנדעלט ווערען ווי יעדע אַנדערע לעבעדיגע ליטעראטור. און פונקט אזוי מוז מען זיך בעגעהן מיט דער אידישער קונסט און אפילו אויך מיט דעם אידישען שטאַאטס־וועזען אין אלטערטהום און מיט דער אידישער סאָציאָלאָגיע אין דער געגענוואַרט. דריי מיליאָן אידען אין א פרייער מדינה האָבען די מעגליכקייט און אויך די פליכט צו בעזיצען אייניגע אייגענע אוניווערסיטעטען און ניט זיין אָנגע־וויעזען אויף די אייגנעבעטענע פּראָפעסאָרען, מיט אייניגע דרדקי־מלמדים אלס פּראָפעסאָרען, אלס פאָרשטעהער פון דער אידישער וויסענשאַפט. דריי מיליאָן אידען אין א פרייער מדינה זאָלען דאָך פערשטעהן, אז מיט אידישע באנק־הייזער און דעפּארטמענט־סטאָרס רעפּרעזענטירט מען נאָך ניט דעם אידישען גייסט.

און ווען ביי די ניעדריגע און העכערע שולען קאָן מען נאָך האָבען אַן אויסרייד: די עקסטרא הוצאות, פאַלט דאָך דיעזער אויסרייד אַוועק ביי די אוניווערסיטעטען. די אידישע בעפעל־קערונג בעצאָהלט דאָך סיי ווי סיי דעם שכר למוד, די אוניווער־סיטעטס־בילדונג ווערט דאָך ניט געגעבען אומזיסט.

אין קורצען ווילען מיר נאָך דערמאָנען מכח פאָלקס־אוניווער־סיטעטען, ביבליאָטעקען, ליטעראַרישע פעראיינען און אזוי ווייטער — אינסטיטוציאָנען, וועלכע מאכען שעהנער דאָס לעבען

קענען ווערמען זי איז געוועזן געציעלט — די הערשענדע עלעמענטען מיט דעם הויפט־הערשער אן דער שפּיצע. און עס איז ערקלערליך. די רעוואָלוציאָנערע עלעמענטען האָבען זיך בעוועגט אין דעם געדאַנקען קרייז פון דער נייער אָרדנונג, וועלכע זיי האָבען זיך בעמיהט צו שאַפען. זיי האָבען גענוביט די נייע וועלט און זי איז ענטשטאַנען פאַר זיי בהדרגה. זי איז פאַר זיי ניט אויף אַמאָל פאַרטיג געוואָרען, דער בנין איז געוואַקסען דורך זייער אַרבייט. די הערשער האָבען זיך בעוועגט אין דעם ענטגעגענגעזעצטען אידעען קרייז. זיי האָבען געגלויבט, אז זיי האלטען אָב דעם נייען בנין, אַז זיי צושטערען יעדען שטיין פון איהם. צום סוף איז געקומען די איבעררא ש ו נ ג. דעם טעות האָבען געהאַט די צושטערער, די ניט דערלאָזער.

אויך פאַר אונז קומט דער גרויסער מאָמענט. די בעדייטענדסטע פערזענליכקייטען, די שטאַאטס מענער פון די גרעסטע און איינפלוסרייכסטע רעגירונגען ערקלערען אין נאָמען פון זייערע רעגירונגען, אַז זיי אָנערקענען דאָס רעכט פון אידישען פאָלק אויף נאַציאָנאלע אונאבהענגינקייט, און זיי זאָגען צו, אַז ביי דער לעזונג פון די גרויסע וועלט־פראגען וועלען זיי פאָרשלאָגען, אַז דאָס אידישע לאַנד זאָל צוריקגעגעבען ווערען דעם אידישען פאָלק.

דאָס איז דער גרעסטער מאָמענט פון אונזער געשיכטע. דאָס איז דער סוף פון דעם לאַנגען גלות. דאָס איז דער אָנהויב פון דעם „אחרית הימים”.

איז ער געקומען אונערוואַרטעט? איז ער אראָבגעפאַלען ווי אַ מציאה פון הימעל?

ניין, און טויזענד מאָל ניין. ער איז געקומען אונערוואַרטעט נאָר פאַר די, וועלכע האָבען זיך ניט בעטייליגט אין זיין פאָרבערייטונג. נאָר פאַר די, וועלכע האָבען זיך מיאש געווען פון איהם און ניט געגלויבט מעהר אין זיין קומען, און נאָך מעהר פאַר די, וועלכע האָבען בפירוש ניט געוואָלט, אַז ער זאָל קומען.

און זיי זיינען איצט צומומעלט געוואָרען, ווייל זיי האָט דער מאָמענט איבערראשט. די אָבער, וואָס האָבען זיך בעטייליגט אין

דער גרויסער מאָמענט

די געשיכטע איז קודם כל אַן ענטוויקלונגס פּראָצעס פון מענשליכע האנדלונגען, און אלע פּאסירונגען און געשעהעניסען, ווי קליין זיי זאָלען ניט זיין אלס איינצעל־ערשיינונגען, ווערען אריינגענומען אין חשבון און האָבען א חלק אין דעם סך הכל פון דעם היסטאָרישען פּראָצעס. פּונקט ווי קיין כח ווערט ניט פערפאלען אין דער נרויסער נאטור, אזוי געהט קיין האנדלונג ניט פערלאָרען אין דער געשיכטע. אלעס זאמעלט זיך אָן, עס גליע־דערט זיך אָן פּאסירונג אָן פּאסירונג און געשעהענים אָן געשע־הענים, ביז דער באָדען ווערט רייף פאר עטוואָס גרויסעס אלס רעזולטאט פון דעם אָנגעזאמעלטען. דענסטמאָל קומט דער גרוי־סער מאָמענט. אזוי בעצייכענען מיר דעם מאָמענט, ווען די גע־שיכטע מאכט א סיום אויף איין תקופה און די התחלה פון א נייער תקופה.

אונערוואַרטעט קומען די גרויסע מאָמענטען נאָר פאר די, וועלכע האָבען זיך ניט בעטייליגט אין זייער פּאָרבערייטונג, נאָך מעהר אונערוואַרטעט פאר די, וועלכע האָבען געשטערט זייער קו־מען, געזוכט אָבצואָווענדען זיי. א ביישפּיעל: די רוסישע רע־וואָלוציאָן. די בעהויפּטונג, אז זי איז געקומען פּלוצלונג, ד. ה. אָהן א שייכות צו דער גאנצער פּאָראויסגעגאַנגענער ענטוויקלונג פון רוסישען פאָלק, איז מעהר ניט ווי לעכערליך. די רעוואָלוציאָ־נערע עלעמענטען, וועלכע האָבען ניט אויפגעהערט צו ציהען זיך צו איהר, מיט זייער גאנצער קראַפט ביז מסירת נפש, האָבען זי נאָך פריהער ערוואַרטעט, יעדען טאָג האָבען זיי זיך געריכט אויף איהר. פאר די פּאסיווע עלעמענטען, וועלכע האָבען זיך בענוגענט מיט דער ראָלע פון צושויער אין לעבען, איז זי געקומען פּלוצלונג. אם אונערוואַרטעטסטען איז זי געקומען פאר די עלעמענטען, אנט־

בליהענדע גאָרטענס, פון שעהנע נייע דערפער און שטעדט. און דער פּירוש האָט געווירקט.

עס קומט אונזער צווייטער דאנק צו די, וועלכע האָבען אויס־געבויט אונזער אינטערנאַציאָנאַלע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן. אויך זייער וועג איז געווען אויסגעבעט ניט מיט רויזען. ארומגע־רינגעלט פון גלייכגילטיגקייט און געגנערשאַפט, אי פון דרויסען, אי פון אינעווייניג, אויסגעלאכט און פערשפּאָטעט זיינען זיי גע־גאַנגען זייער וועג און געהאָלפען פאַרבערייטען דעם גרויסען מאָ־מענט. אָן ערך מיט פערציג יאָהר צוריק האָט זיך אָנגעהויבען די אָרגאַניזירטע ציוניסטישע בעוועגונג. לכתחלה קליין, ביז עס איז געקומען דער גרויסער אונפערגעסליכער פיהרער און האָט איהר פערליהען גלאַנץ און גרויסקייט. און די ציוניסטישע אָר־גאַניזאַציאָן איז דורכגעגאַנגען דעם גרויסען מדבר ביז זי איז אָנ־געקומען צום לאַנד כנען. פיעלע פון די פיהרער און פון דעם חיל זיינען צו אונזער טיעפסטען צער אין מדבר געבליבען. מיר דער־מאָנען זיך איצט אָן זיי מיט א דאָפּעלטען שמערץ.

און צום סוף אונזער דריטער דאַנק. ער געהערט דער אמע־ריקאַנער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציאָן. נאָך ערב מלחמה האָט זי פערנומען איינעם פון די לעצטע פּלעצער אין דעם אלוועלטליכען ציוניזם. דאָ איז געקומען די וועלט קאַ־טאַסטראָפע, און ווער ווייס וואָס וואָלט געוואָרען פון אונזערע פּיאָנירען דאָרט און פון אונזער אָרגאַניזאַציאָן אומעדום, ווען ניט די אמעריקאַנער ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן. עס האָבען זיך ווי דורך א וואונדער געמעלדעט די ריכטיגע כחות, און די אָרגאַ־ניזאַציאָן איז געוואַקסען, געוואָרען שטאַרקער און פעסטער פון טאָג צו טאָג. מען קאָן איצט ניט רעדען פון איינצעלהייטען אָדער פון איינצעלנע פּערזענליכקייטען. מיר זיינען איצט צופיעל פער־נומען מיט דעם מאָמענט און מיט ארבייט, כדי צו זיין ווירדיג דעם מאָמענט. מיר וועלען אָבער שפּעטער ערפאַהרען, וועלכען בעדייטענדען חלק גראַד דער אמעריקאַנער ציוניזם האָט אין דער פּאַרבערייטונג פון דעם איצטיגען מאָמענט.

עס וואָלט אָבער געווען איינזייטיג צו בעהויפּטען, אז נאָר

זיין פאַרבערייטונג, די, וואָס האָבן געלעבט און געווירקט צוליעב איהם, די, וועלכע האָבן איהם געווידמעט זייער ארבייט בייטאָג און זייערע חלומות ביינאַכט, די, וואָס האָבן געקעמפּט פאַר איהם — זיי קאָנען ניט צוטומעלט ווערען, ווייל זיי קאָנען ניט איבערראַשט ווערען, זיי זיינען שוין לאַנג געווען גרייט פאַר איהם.

און אין דעם מאָמענט בליקען מיר אויף צוערשט צו אונזערע פּיאָנירען דאָרט, אין יענעם לאַנד, וואו אונזער האָפנונג זועט פערווירקליכט ווערען. מיט שטאָלץ און טיעפער דאַנקבארקייט בליקען מיר אויף צו זיי, צו אונזערע ארבייטער אויף אונזער היס־טאָרישען באָדען. מיר זיינען זיי דאַנקבאַר, די ערשטע עולי רגל, דערפאַר וואָס זיי האָבן געוועהלט זייער וועג צו מזרח, בשעת דער גרויסער טייל פון אידישען פאָלק האָט געוואַנדערט צום מערב. מיר זיינען זיי דאַנקבאר דערפאַר, וואָס זיי האָבן געצייגט דער גרויסער וועלט מיט זייער ביישפּיעל, אז דער היסטאָרישער צוזאַ־מענהאנג צווישען אונזער פאָלק און זיין לאַנד איז ניט אין גאַנ־צען איבערגעריסען געוואָרען. מיר זיינען זיי דאַנקבאר דערפאַר, וואָס זיי האָבן געצייגט דער גרויסער וועלט, אז אונזער פאָלק האָט נאָך אין זיך נענוג שאפענדע כחות, וועלכע קאָנען פלאַנצען און בויען אפילו ביי שווערע בעדינגונגען און מיט פלייס און אר־בייט פערוואַנדלען אפילו אַ מדבר אין אַ גן עדן.

זיי קומט אונזער ערשטער דאַנק, וואָרים, זיי מעהר ווי אַלע, האָבן פאָרבערייטעט דעם איצטיגען מאָמענט. אָהן זיי, אָהן די רעזולטאַטען פון זייער ארבייט, ווער וויים — אפשר וואָלט זיך די גרויסע וועלט גאָר ניט צוגעהערט צו אונזערע טענות. יעדענפאלס וואָלט אונזער אויפגאבע איצט געווען פיעל שווערער. אמת, אונ־זער האָפנונג האָט אונז קיין מאָל ניט פערלאָזען, זי האָט שטענדיג געלעבט אין אונז און געפונען איהר אויסדרוק אין די הייליגסטע תפלות פון אונזער פאָלק. די וועלט איז אָבער געוואָרען מאָדער־נער, די וועלט האָט פערלאַנגט אַ מעהר מאָדערנעם בעווייז פון אונז, אז מיר מיינען ע ר נ ס ט מיט אונזער האָפנונג. זיינען זיי געקומען, אונזערע פּיאָנירען, און האָבן געשאַפען דעם שענ־סטען פירוש צו אונזער האָפנונג, אַ פירוש פון גרינע פעלדער, פון

דער מאָמענט און זיין פאַרבערייטונג

אין דער לעצטער צייט קומט אויס אָפּט צו הערען און צו לעזען בנוגע דעם ציוניזם: דאָס וואָס האָט ניט געקאָנט דער־גרייכט ווערען דורך די אָנשטרענגונגען פון איינצעלנע פערזאָנען, דאָס וואָס די געזאמטע ציוניסטישע אָרגאַניזאציאָן האָט ניט גע־קאָנט אויפטאָן אין דעם גאַנצען משך פון איהר קיום, האָלט ביים ווערען אַ רעאַליטעט אַ דאַנק דעם גרויסען מאָמענט. דיזע אוי־סערונג ווערט אויסגעשפּראָכען אין אַנטי־ציוניסטישע אָדער אין ציוניסטיש אינדיפערענטע קרייזען. דערין שטעקט אַ כונה. מען וויל דערמיט זאָגען, אַז ווען דער ציוניזם וועט פערווירקליכט ווערען, זאָל מען חלילה ניט גלויבען, אַז די פערווירקליכונג איז געקומען ווי אַ רעזולטאַט פון לאַנג־יאָהריגע אָנשטרענגונגען און בעמיהונגען. זי איז געקומען פּשוט — מחמת עס איז געקומען אַזאַ מאָמענט. אויף אַזאַ אופן רעטעט מען זיך פון אַ פיינליכער סיטואַציאָן. פון איין זייט ברויכט מען ניט צו שווימען אַנקעגען דעם שטראָם, מען קאָן זיך פערהאַלטען פריינדליך צו די לעצ־טע ציוניסטישע אויסזיכטען, און פון דער אַנדער זייט ברויכט מען ניט גוט פריינד צו ווערען מיט אַן אָרגאַניזאציאָן, וועלכע מען האָט יאָהרען לאַנג בעקעמפּפט אָדער איגנאָרירט.

קיינעם קומט ניט קיין קרעדיט, ווען דער ציוניזם זאָל פער־ווירקליכט ווערען. דער מ אָ מ ע נ ט האָט גורם געווען זיין פערווירקליכונג. ווי פיעל פּאָליטישער שכל און טיעפע אור־טיילס־קראַפט שטעקט אין אַזאַ בעהויפּטונג איז ניט שווער צו זאָגען. וואָס האָט גורם געווען איז אין גרונד גענומען אַן אומפּרא־זירונג פון דער אַלט בעקאַנטער „בעשערט" פילאָזאָפיע. וועלכע האָט אַלע געשעהעניסען אין לעבען ערקלערט אויף'ן פּשוט'סטען אופן. צו וואָס זיך ברעכען דעם קאָפּ, צו וואָס זיך אָנשטרענגען

פון דער אידישער זייט איז פאַרבערייטעט געוואָרען דער איצטי־
גער גרויסער מאָמענט. ער וואָלט פאַר אונז קיין מאָל ניט געקו־
מען, ווען די גאַנצע געבילדעטע וועלט וואָלט ניט געארבייט אין
די לעצטע דורות פאר די פאַרבערייטונג פון א נייער צוקונפט,
געגרינדעט אויף נייע יסודות, אויף דער אנערקענונג פון דעם
נאציאָנאַלען פרינציפ אלס רעגולאטאָר אין אינטערנאציאָנאַלען
פערקעהר. מיר פערשטעהען דאָס, מיר שעצען דאָס און מיר פרע־
הען זיך, וואָס אונזער וועג איז געלאָפען פאראלעל מיט דעם וועג
פון דער געבילדעטער מענשהייט.

28 אפריל, 1917.

ריבער קיין וואונדער ניט, ווען מיר זיינען נאָך שוואַך אין פּונקט אָרגאַניזאַציאָן, ווען מיר שאַצען נאָך ניט ריכטיג איין די בעדייטונג פון אָרגאַניזאַציאָן אַלס אַ פּאָליטישער פאַקטאָר, ווען מיר האָבען נאָך ניט קיין טיעפעס פערשטענדניס פאַר איהר אינערן ווערט. דערצו געהערט שולע, דערצו געהערט טראַדיציאָן.

ווי ווייט אָבער גרויסע מאָמענטען קומען פון זיך אליין, ווי ווייט זיי שפּרינגען ארויס ווי דורך אַ כישוף און שטעהען ניט אין צוזאַמענהאַנג מיט פאָרבערייטענדער ארבייט, וויל איך אילוסטרירען דורך אַ ביישפּיעל, ארויסגענומען פון דער ערפאַהרונג פון דער ציוניסטישער בעוועגונג. און איך קאָנסטאַטיר נאָר אַ טאַטזאַך. די טאַטזאַך רעדט אָבער אליין פאַר זיך.

אין די לענדער, וואו די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן האָט אינטענסיוו געאַרבייט און געזוכט צו בעאַרבייטען די עפענטליכע מיינונג האָט די ציוניסטישע אידעע דערגרייכט אַן ערפאָלג. דאָרט, וואו די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן איז געווען שוואַך און האָט זיך ווייניג געקימערט וועגען דער בעאַרבייטונג פון דער עפענטליכער מיינונג, מערקט זיך ניט אפילו אַ סימן פון ערפאָלג. איך רעד דאָ ניט וועגען אַן אינערן ערפאָלג, וועגען דעם פאָרטשריט פון דער בעוועגונג אין דער אידישער געזעלשאַפט גופא. איך רעד דאָ וועגען דער פּאָפּולאַריטעט פון דעם ציוניסטישען געדאַנק אין די ענטשפּרעכענדע רעגירונגס קרייזען. דאָ שטעלט זיך מיט קלאָרקייט ארויס, אַז דאָרט וואו מען האָט ווייניג געאַרבייט, וואו מען האָט ווייניג אויפגעקלערט, ווייניג גערעדט און ווייניג געשריבען וועגען ציוניזם, האָט דער גרויסער מאָמענט מיט זיין אייגענער קראַפט אבסאָלוט ניט גענוצט. ניט די אידישע און ניט די פרעמדע וועלט איז דורך דעם מאָמענט אליין ניט געוואָרען ציוניסטישער, ניט בנוגע דער אויפפאַסונג פון דעם ציוניסטישען געדאַנק, ניט בנוגע די סימפּאַטיען צום ציוניזם.

אַלס אַ גלענצענדעס ביישפּיעל קאָן אונז דיענען פראַנקרייך אין דיזער בעציהונג. ווען דער מאָמענט אליין וואָלט בעזעסען די גבורה צו בעאיינפלוסען די רעגירונגען אין ציוניסטישען זין, לענגט זיך אויפ'ן שכל, אַז ער האָט ניט געדאַרפט מאַכען קיין אויס־

און זוכען אורזאכען און פועל יוצא'ס — ווען עטוואָס איז בע־שערט אין לעבען, קומט עס ממילא. איז באשערט גליק, קומט גליק, איז בעשערט מלחמה, קומט מלחמה, און אזוי ווייטער. און איז בעשערט, אז די אידען זאָלען צוריק בעקומען ארץ ישראל, ברויכט קיינער ניט צו דאגה'ענען זיך פאר דעם ענין, עס וועט שוין קומען דער ריכטיגער מאָמענט און ער וועט שוין פארטיג ווערען מיט דער אויפגאבע.

און וואָלט די מאָמענט־פילאָזאָפיע געקומען נאָכדעם ווי דער ציוניזם איז פערווירקליכט געוואָרען, וואָלט זי קיינעם קיין שאָדען ניט געבראכט. די צרה איז אָבער, זי איז געקומען צו פריה, גראד אין דער צייט, ווען די גרעסטע אָנשטרענגונגען מוזען ערשט געמאכט ווערען, כדי צו דערפיהרען דעם ציוניזם צו א גליקליכען סוף. און ווען זי הויבט אָן גראד איצט אריינצודרינגען אויך אין מאנכע שוואכערע ציוניסטישע קרייזען, ענטהאלט זי אין זיך ניט נאָר עטוואָס אונזיניג נארישעס, נאָר אויך א סכנה, ווייל אָנשטאָט צו שטארקען די שוואכע, מאכט זי זיי נאָך שוואַכער. אין דער פאנטאזיע פון דעם אין דעם פאָליטישען זין זיך שוואך אָריענטירענדען וואקסט אויס א פאָרשטעלונג פון א מאָמענט — א מכשף, וועלכער קאָן אליין אויפטאָן וואונדער, אליין אָהן די אריינמישונג און אָהן די מיטהילף פון האנדלענדע פערזאָנען אָדער אָרגאניזאציאָנען. און ווי יעדע פאלשע פאנטאסטישע פאָרשטעלונג שאדט זי נאָר דעם קלאָרען בעוואוסטזיין און דעם געזונטען פערשטאנד.

און מען דארף זאָגען דעם אמת — דאָס איז א ריין אידישע שוואכקייט. ביז מיט א פאָר צעהנדליג יאָהר צוריק האָבען מיר איבערהויפט קיין אידישע פאָליטיק ניט געהאט און ניט געטריבען. מיר האָבען זיך ארומגעטריבען אויפ'ן ים פון די וועלט געשעהעניסען ווי א שיף אָהן א רודער, אָבהענגיג פון די בלאָזענדע ווינטען, אונטערגעוואָרפען אונטער דעם שפיעל פון דעם צופאל. ערשט ניט לאנג האָבען מיר זיך אָנגעהויבען פאָליטישנאציאָנאל צו אָרגאניזירען און מיר זיינען נאָך ערשט אין דער ערשטער תקופה פון אונזער אָרגאניזירונגס־ארבייט. עס איז דע־

קאָנגרעס. אויך בנוגע דעם קאָנגרעס האָט מען ניט ריכטיג איינגעשאצט זיין אינערען ווערט אַלס א העבעל אין פּאָליטישען לעבען. אלס בעווייז קאָן דיענען די לעצטע האנדלונג פון דעם אזוי אָנגערופענעם „נאציאָנאלען ארבייטער קאָמיטע". די ערקלערונג, אז היות ווי די רוסישע רעוואָלוציאָן האָט שוין אליין בעזאָרגט די אידישע אנגעלעגענהייטען, איז דער קאָנגרעס אין גאַנצען איבעריג געוואָרען, שטעלט אויס אן אטעסט דעם זין, וואָס מאנכע אידישע ארבייטער פיהרער האָבען פאר נאציאָנאלע אָרגאניזאציאָן. זיי אָפּערירען מיט גרויסע מאָמענטען, וואָס פאלען אראָב ווי א מציאה פון הימעל און פערהאלטען זיך נאָכלעסיג צו דער אקטיוויטעט פון אידישען פאָלק אלס פאָלק. דאָס איז אן אונפעראנטוואָרטליך שפּיעל אין גליק, וואָס פיהרט אין דער געשיכטע זעהר אָפט צו ביטערע ענטוישונגען.

15 מאַי, 1917.

נאהמע פאר פראנקרייך. פראנקרייך פערנעהמט קולטורעל דעם ערסטען אָדער יעדענפאלס איינעם פון די ערסטע פּלעצער. פראנקרייך איז זעהר אינטעליגענט און הערט זיך צו צו דער שטימע פון דער צייט ניט ווענינער פאר די אנדערע קולטור לענדער, הייגט ווי קומט עס. וואָס גראד אין די פראנצויזישע רעגירונגס און פּאָליטישע קרייזען האָט דער ציוניסטישער געדאנק געפונען ביז איצט א ווענינער דאנקבאַרען באָדען ווי אין מאנכע אנדערע לענדער? איז דאָס ניט א סימן, אז מאָמענטען „אָן און פאר זיך" עקזיסטירען גאָר ניט, אז זיי ענטהאלטען אין זיך גאָר דאָס, וואָס מען האָט אין זיי אריינגעטראָגען? און דאָרט, וואו מען האָט ניט געזאָרגט פאר זיין פאָרבערייטונג, ניט בעמיהט זיך פאר זיין אינהאלט, קאָן דער מאָמענט מאקע פארבייגעהן, ניט איבערלאָזענדיג קיין רושם?

איך געפין פאר נויטיג אויפמערקזאם צו מאכען אויף דיזע ערשיינונג אלע די עלעמענטען, וועלכע שטעהען אין דער ציוניסטישער אָרגאניזאציאָן אָדער סימפּאטיזירען אויפריכטיג מיט דעם ציוניסטישען הויפּט ציעל. מיר זאָלען זיך ניט איינשמועסען, אז אפילו איצט קאָן די אידישע גאולה קומען מ מ י ל א, עפּעס אזוי בהרך נס, ווייל דער מאָמענט וועט זי ברענגען צו אונז אין שוים. איצטער מעהר ווי אלעמאָל. אין איצטיגען מאָמענט מעהר ווי אין יעדען אנדערען מאָמענט איז נויטיג, אז די ציוניסטישע אָרגאניזאציאָן זאָל זיין שטארק און פעסט און געשלאָסען. געשלאָסען — זעלבסטפערשטענדליך ניט אין זין פון אָפּשליסונג, אָבער אין זין פון איינהייטליכקייט, אי אין זין פון פּ ר אָ ג ר א ם, אי אין זין פון ה א נ ד ל ו נ ג. די וועלט מוז וויסען, מיט ו ו ע מ ע ן זי האָט צו רעדען און צו פערהאנדלען, און די אָרגאניזאציאָן מוז וויסען איבער ו ו אָ ס זי האָט צו רעדען און צו פערהאנדלען מיט דער וועלט. ווען עס זאָל ניט זיין אזוי, שוועבט א סכנה איבער דעם גאנצען ציוניזם, די פערהאנדלונגען קאָנען זיך פערוואנדלען אין א שמועס און אנשטאט ערנסטע התחייבות'ען קאָנען מיר בלייבען ביי ניט בינדענדע הבטחות.

דאָס זעלבע קאָן געזאָגט ווערען אויך פון דעם אידישען

וועלכע די אידען לעבען. די אידען פון דער גאנצער וועלט האָבען נור איין איינציגען געמיינשאפטליכען פונקט — די אידישע רעליגיאָן.

אזא טהעאָריע האָט געקאָנט געשאפען ווערען נור פון מענשען, וועלכע האָבען זיך אליין אָבגעריסען פון אידישען לעבען, זיך דערווייטערט פון דעם שאפען און דעם ווירקען פון אידישען פאָלק און פערלאָרען מיט דער צייט יעדען זין און פערשטענדניס פאר אלעס וואָס איז אידיש נאָך זיין האראקטער נאָך. עס איז ניט נויטיג צו ווידערלעגען די טהעאָריע, זי קאָן ווידערלעגט ווערען פון יעדען בלאט פון דער אידישער געשיכטע, פון דער אלטער ווי פון דער נייער, זי קאָן ווידערלעגט ווערען אויך פון די געגענווערטיגע שטימונגען, וועלכע בעהערשען דאָס אידישע לעבען.

דעם גרעסטען קלאפ האָט זי איצט בעקומען דורך די ציוניסטישע בעוועגונג. עס איז א פאקט: ד אָ ס ג א נ צ ע א י ד י ש ע פ אָ ל ק וו י ל צ ו ר י ק ב ע ק ו מ ע ן א ר ץ י ש ר א ל. פון אן ערך פערצעהן מיליאָן אידען, צושפרייט איבער דער גאנצער וועלט, איז קוים אָנצוּנעהמען, אז עס וועלען זיך געפינען איינינע הונדערט טויזענד אידען, וועלכע וועלען זיך אויסשפרעכען געגען ארץ ישראל אוים טרייהייט צו זייער אסימילאטאָרישער וועלט אנשויאונג. אין די איינינע הונדערט טויזענד וועט אריינגעהן א חלק פון דעם רעפאָרם יודענטהום, א חלק פון דער ראדיקאלער אינטעליגענץ און א חלק פון די סתם אסימילאטאָרען. שולען וואו צו דאוונען האָבען די אידען נענוג אויך אין די גלות לענדער, היינט פון וואנען נעהמט זיך דער ח ש ק צו ארץ ישראל? ניט מיר זיינען מחויב צו געבען די תשובה. זאָל זיך מטריח זיין די אסימילאציאָן און זוכען א תירוץ. און אויב זי איז עהרליך, וועט זי זיך מוזען מודה זיין אין איהר איינענעם באנקראָט. דער חשק צו ארץ ישראל איז דער גרעסטער סימן פון דעם אונפערוויסטליכען אידישען פאָלקס־האראקטער. טראָגנען אין זיך א ליעבע צו א לאנד, פון וועלכען מען איז פערטריבען געוואָרען מיט טויזענדע יאָהרען צוריק — דערצו געהערט א האראקטער פון גראניט.

וואָלטען מיר טאקע ניט געדארפט זיך קימערען וועגען דער

פּאַסיווע און אַקטיווע אַסימילאַציאָן

די אינדיווידואַליטעט פון אַ פאָלק, זיין בעזונדערע שטעלונג צווישען די אנדערע פעלקער, זיין אייגענאַרטיגקייט, קורץ — אַלץ דאָס, וואָס מיר בעצייכענען מיט דעם וואָרט האַראַקטער, ענטפּלעקט זיך אויף אַלע געביעטען פון מענשליכען לעבען, שאַפען אוןווירקען, אָבער ניט אויף אַלע געביעטען אין גלייכער בולט'דיגער פאָרם. יעדעס פאָלק האָט אַ ספּעציעל געביעט, וואו זיין האַראַקטער שפּיגעלט זיך נור זעהר שוואַך אָב. דאַגעגען עקזיסטירט ניט אַזאַ פאָלק אויף גאָט'ס ערד, וועמעס האַראַקטער זאָל זיך אויסדריקען אויסשליסליך אויף זיין איינציגען געביעט אַליין. דאָס וואָלט געווען אַן אונפערשטענדליכע אַנאָמאַליע, אונערקלעהרליך אי פון פּסיכאָלאָגישען, אי פון היסטאָרישען שטאַנדפּונקט.

די אסימילאַציאָן האָט געשאַפען אַ משונה'דיג פאָלק, ד. ה. ניט דאָס פאָלק גופא, נור די טהעאָריע פון אזא פאָלק. זי בעהויפּ־טעט, אז דאָס אידישע פאָלק האָט שוין לאַנג פערלאָרען אַלע זיינע פאָלקס־סמנים, עס בעזיצט מעהר קיין איינציג מערקמאַל ניט צום אונטערשיעד פון די אנדערע ארומיגע פעלקער. דער איינציגער סימן, נאָך וועלכען מען קאָן דערקענען דעם אידען איז די רעליגיאָן. מיט אנדערע ווערטער — דער גאַנצער אידישער האַראַקטער בע־שרענקט זיך אויף דעם איין איינציגען רעליגיעזען געביעט. אויף אַלע אנדערע געביעטען וועט מען איהם אומזיסט זוכען. ער איז פערשוואונדען. ניטאָ קיין אידישע קונסט, ניטאָ קיין אידישע ליטעראַטור, ד. ה. די אידישע קונסט, די אידישע ליטעראַטור טראָגען ניט אויף זיך אַ שפּעציעלען שטעמפּעל, וואָס זאָל זיי צוגעבען אין דער גאַנצער וועלט אַ שותפות'דיגע איינענטהימליכקייט. די אידישע קונסט, די אידישע ליטעראַטור זיינען ניט מעהר ווי טיילען פון דער קונסט אין דער ליטעראַטור פון ענטשפּרעכענדע פעלקער צווישען

איבער אונזער רעליגיעזעם לעבען, אָדער ווען זיי וואָלטען זיך געוואָלט זאָגאר אריינמישען אין אונזערע רעליגיעזע אנגעלעגענ־הייטען? מיט פערזאכטונג וואָלטען מיר זיי אָפּגעשטויסען און געצייגט זיי דעם פּלאַץ, וועלכען זיי פערדיענען, אויף יענער זייט פון דער מחיצה, וואָס זיי האָבען אליין אויסגעבויט צווישען זיך און צווישען זייער פּאָלק.

עס איז אָבער אַ פאקט, אז די אקטיווע אסימילאציאָן איז אָרגאַ־ניזירט אין ענגלאנד, אין פראנקרייך און אין דייטשלאנד. אפשר שטעהט זי אין פערבינדונג אויך מיט אנדערע גרופּען אין די פער־שיעדענע מדינות. אָבער דאָס איז נאָך ניט פעסטגעשטעלט. און די אָרגאניזירטע אקטיווע אסימילאציאָן האָט זיך געשטעלט צום ציעל, ניט צו לאָזען די אנערקענונג פון דער אידישער נאציאָן מצד די וועלט רעגיערונגען. איצט האָט זי ענטוויקעלט אַן ענערגישע טהע־טיגקייט, מעכב צו זיין די פערווירקליכונג פון דער ציוניסטישער אידעע. די דרייַ דערמאָנטע גרופּען זיינען ניט גרויס אין דער צאָהל פון זייערע מיטגליעדער. זיי זיינען אָבער בעדייטענד מיט זייער השפּעה אין די ענטשפּרעכענדע רעגיערונגס קרייזען, ווייל ביז מיט אַ קורצער צייט צוריק זיינען זיי געווען די איינציגע פּערטרעטער פון דער אידישער פּאָליטיק, און אין די אויגען פון די רעגיערונגען זיינען זיי געהאלטען געוואָרען פאר די איינצינע עקספּערטען אין אידישע אנגעלעגענהייטען. אין ענגלאנד און אין דייטשלאנד פּער־לירען זיי פון טאָג צו טאָג זייער השפּעה, ווייל דאָרט האָבען זיך געמעלדעט אנדערע כחות אין יודענטהום, מיט פּאָזיטיווע בעציהונ־גען צו דער אידישער נאציאָן און מיט אַ פּאזיטיוו אידיש־נאַציאָ־נאלען פּראָגראם. און די רעגיערונגען ווייסען שוין, אז די בעלייכ־טונג פון דעם אידישען פּראָבלעם איז ביז איצט געווען אן איינזייַ־טיגע און אז זי געפינט זיך אין אַ ווידערשפּרוך מיט דער טענדענץ פון דער אידישער ענטוויקלונג. שלעכטער ווי אומעדום, אין דער בעציהונג שטעהט עס אין פּראַנקרייך. דאָס פּראַנצויזישע יודענטום ווערט נאָך עד היום געפיהרט פון דער אקטיווער אסימילאציאָן, און קיין געגענגיפט איז נאָך לעת עתה ניט געשאפען געוואָרען. די פּראַנצויזישע רעגירונג איז דעריבער וועניגער ווי די אנדערע רעגי־

אסימילאציאָן, וואָלטען מיר טאקע געקאָנט איגנאָרירען דעם היזק, וואָס זי האָט אונז גורם געווען, ווייל אין אַן ערך האָט זי אָבגעריסען פון אונזער פאָלקס אָרגאַניזם נור קליינע אונבעדייטענדע טהיילען. ווען זשע איז דאָס גערעדט, ווען מיר וואָלטען געהאט צו טהאָן נור מיט אַ פּאסיווער אסימילאציאָן, ווען מיר וואָלטען געהאט צו טהאָן מיט אסימילאטאָרען, וועלכע פערלאָזען אין גאנצען די אידישע וועלט און האָבען צו איהר מעהר קיין שייכות ניט. דעם שמערץ וואָלטען מיר געקאָנט פערטראָגען. די צרה איז אָבער, וואָס אין אונזער לעבען, און בעזונדערס אין אונזער פּאָליטישער ווירקזאמקייט, מוזען מיר זיך רעכענען מיט דער אַ ק ט י װ ע ר אסימילאציאָן, מיט אסימילאטאָרען, וועלכע זיינען ניט יוצא דערמיט, וואָס זיי אליין האָבען פערלאָזען זייער פאָלק, נור זיי שטרעבען אָן אַלע זייערע כחות, אַז אויך די אנדערע זאָלען נאָכפאָלגען זייער ביישפּיעל. פון איין זייט זיינען זיי פרעמדע און פון דער אנדער זייט בלייבען זיי אין דער אלטער סביבה און זוכען משפּיע צו זיין אויף איהר ווייטערע ענטוויקלונג און געשטאלטונג אין נעגאטיווען זין.

און דערין בעשטעהט די גרעסטע טראגעדיע פון אידישען לעבען.

די אסימילאציאָן מוז בעטראכט ווערען אלס די צ י װ י ל - ט ו י פ ע, און איהר פערהעלטניס צו דער ריכטיגער טויפע דאַרף אָפּגעשאצט ווערען ווי דאָס פערהעלטניס פון דער ציוויל־עהע צו דער קירכליכער עהע. אין גרונד גענומען איז דאָס איינע און די זעלבע ערשיינונג, נור פערשיעדען געשטעמפּעלט. נעהמט מען אָן אַן אנדער אמונה, איז מען קירכליך געטויפט; נעהמט מען אָן אַן אנדער נאציאָן, איז בען בירגערליך געטויפט. די פאלשקייט פון דער בירגערליכער טויפע איז נאָך גרעסער פאר דער פאלשקייט פון דער קירכליכער, ווייל אין אמונה אנגעלעגענהייטען קאָן מען נאָך זיך פערענטפערען, זוכען אַן אויסרעדע אין דער איבערצייגונג. אין אנ־געלעגענהייט פון געבורט און היסטאָרישער ענטוויקלונג שפּיעלט אַ ראָליע דער פאקט און ניט די איבערצייגונג, און אַ פאקט קאָן נור פערלייקענט ווערען. ער ענדערט זיך אָבער ניט. ווי וואָלטען מיר זיך אָבער פערהאלטען צו אזא מין אָרדנונג, ווען געטויפטע אידען וואָלטען וועלען קאָנצענטרירען אין זייערע הענד די קאָנטראָלע

דער פּעררּאַט

די צוויי עלטסטע, אויף זייער יחוס און פאַרנעהמהייט שטאָלצע ענגליש־אידישע אָרגאַניזאַציאָנען, „די באָארד אָוו דעפּיוטיס“ און „די אנגלאָ־דזשואיש אסאָסיאיישאָן“ האָבען בעגאַנגען א האַנדלונג, וועלכע וועט זיי בעדעקען מיט אייביגער שמאַך און שאַנדע און דעם אידישען פאָלק דיענען אלס וואָרנונג, אז מעהר ווי פון אלע געגנער און פיינד זאָל עס זיך היטען פון „דעם פעררעטער, וואָס זיצט ביי איהם אין צימער“.

די האַנדלונג בעשטעהט אין אן ערקלערונג, איבערגעגעבען דער עפענטליכקייט פון דיביידע אָנגערופענע אָרגאַניזאַציאָנען, געריכטעט אנקעגען דעם אידישען נאַציאָנאַליזם און קעגען דעם ציוניזם. די ערקלערונג האָט גלייך נאָך איהר פערעפענטליכונג אַרויסגערופען א שטורם פון ענטריסטונג אין ענגלישען יודענטום גופא. די ענטריסטונג וועט אונבעדינגט פיהרען צו א שפּאַלטונג, און די שפּאַלטונג צו א ביטערען ק א מ ף, ביז עס וועט ניט פערניכטעט ווערען מאָראַליש די אסימילאַטאָרישע קליקע, וועלכע שטרעבט אָן פאַר דער גסיסה איהרע לעצטע כחות, און ביז זי וועט ניט פערשווינדען אלס פּאָליטישער פאַקטאָר פון דער אידישער וועלט. מענער ווי לאָרד לייאָנעל ראָטשילד, טשיעף ראבי דר. הערץ און אנדערע פּראָמינענטע פערזענליכקייטען האָבען פּראָטעסטירט די ערסטע און טויזענדע שטעהען הינטער זיי, וועלכע האָבען נאָר געוואַרט אויפ׳ן ערסטען רוף.

דער קאַמף וועט זיך אָבער ניט בעשרענקען מיט ענגלאַנד אליין, ער וועט זיך אויסברייטען איבער דער גאַנצער אידישער וועלט. וואָרום די האַנדלונג פון די ענגליש־אידישע אָרגאַניזאַציאָנען, אָבגלייך זי איז בעגאַנגען געוואָרען אויף ענגלישען באָדען, שטעהט אין פערבינדונג מיט דער טעטיגקייט פון דער אינ־

רונגען אינפאָרמירט איבער די מאָדערנע שטרעבונגען אין אידישען לעבען. זעלבסטפערשטענדליך האָבען זיך אויך אין פראנקרייך געפונען מענער, וועלכע האָבען זיך בעמיהט אויפצוקלערען זייער רעגירונג אין דער אידיש־נאַציאָנאלער פראגע. ליידער אָבער איז דער איינפלוס פון דער אקטיווער־אסימילאטאָרישער גרופע נאָך ביז איצט געבליבען דער שטארקערער.

די גאנצע וועלט ווערט איצט דעמאָקראטישער, און וואָס מעהר די רעגירונגען זיינען דעמאָקראטיש, אלץ אָפענער בעהאנד־לען זיי זייערע פראָבלעמען. די דעמאָקראטיע פון דער גאנצער וועלט פראָטעסטירט איצט געגען געהיימע אינטערנאציאָנאלע אָבמאכונגען. אויך אונזער פּאָליטישעם לעבען איז געווען פול מיט סודות. די אסימילאציאָן האָט געארבייט אין דונקעל. עס וועט אויך ביי אונז קומען צו אַן אָפענעם קאמף, און דער אָפענער קאמף וועט זיין פאר אונז א רעטונג. עס וועט ארויסטרעטען אקטי־ווער פּאָלקסטום געגען אקטיווע אסימילאציאָן און וועלען מעסטען זייערע כחות.

18 מאַי, 1917.

תורה פון אונזערע מאָדערנע רעפאָרמירטע פּרעדיגער, פון אונ־ זערע גרויסע באַנקירען און פערשיעדענע אידישע פיהרער?

געוויס האָבען מיר געהערט די תורה און מיר האָבען זיך פערהאַלטען צו איהר ווי צו א פאַלשער תורה און מיר האָבען זי בעקעמפט ווי א פאַלשע תורה, ווי א פּראָדוקט פון קנעכטישער געזינונג, פון אונוויסענהייט, פון פאַקטען פערלייקענען, פון מאָ־ ראַלישער בלינדהייט. אָבער מיר האָבען קיין מאָל ניט ערוואַר־ טעט, אז דיזע פוילע און אונזיניגע אידעאָלאָגיע וועט בענוצט ווערען אלס א פּ ר א ק ט י ש ע וואפע צו פערניכטען די היס־ טאָרישע האָפנונג פון אונזער פאָלק אין דעם מאָמענט פון איהר פערווירקליכונג.

אין איצטיגען פאַל האַנדעלט עס זיך ניט וועגען טעאָריען, און די אָבגעגעבענע ערקלערונג איז ניט קיין טעאָלאָגישע אָב־ האַנדלונג, ווען אפילו זי רעדט פון גאָט און רעליגיאָן. דאָ האַנ־ דעלט עס זיך וועגען א פּאָליטישען פעררעטערישען שריט.

די אסימילאַציאָן האָט דערפיהלט, אז די אידישע נאַציאָנאַ־ לע האָפנונג קאָן איצט פערווירקליכט ווערען. גרויסע וועלט רע־ גירונגען זיינען גרייט צו העלפען דעם אידישען פאָלק צו ערהאַל־ טען זיין פרייהייט א ל ס נ א צ י א ן צווישען אלע נאציאָ־ נען אויף גאָט'ס ערד. קומט זי און ניט אָב אָן ערקלערונג, אז דאָס ט אָ ר נ י ט געשעהן. די אידען ט אָ ר ע ן ניט ערהאַלטען נ א צ י אָ נ א ל ע ענטוויקלונגס מעגליכקייטען אין פּאַלעסטינא. און ניט נאָר אין פּאַלעסטינא — א י ן ק י י ן ל א נ ד טאָר מען זיי ניט געבען אזעלכע מעגליכקייטען, וואָ־ רים די אידען זיינען גאָר ניט קיין נאַציאָן, זיי זיינען א פאָלק בלויז מ י ט א י י ן ר ע ל י ג י ע ז ע ן ס י מ ן. דאָס הייסט, די אסימילאַציאָן קומט צו די אומות העולם און פער־ מסר'ט די ציוניסטען, די נאַציאָנאַליסטען און איבערהויפּט אלע אידען, וועלכע גלויבען אין די עקזיסטענץ־בערעכטיגונג פון אונ־ זער פאָלק אלס א נאַציאָנאַלע איינהייט, און זי זאָגט צו די אומות העולם: הערט זיי ניט, גלויבט זיי ניט, זיי נארען אייך אָב, זיי בעשווינדלען אייך, זיי פערלאַנגען אין פערשיעדענע לענדער נא־

טערנאַציאָנאַלער אָרגאַניזירטער אידישער אַסימילאַציאָן, מיט איהרע דריי הויפט פיליאַלען אין ענגלאַנד, פראַנקרייך און דייטשלאַנד.

און איך גלויב, עס מוז בעטראַכט ווערען אַלס אַ גליק פאַר דאָס אידישע פאָלק, וואָס די אומשטענדען האָבען געצוואונגען די אָרגאַניזירטע אַסימילאַציאָן אַרויסצוטרעטען פון דער דונקעלהייט, אין וועלכער זי האָט תמיד פאָרגעצויגען צו וועבען איהרע נעצען, אַרונטערצואוואַרפען פון זיך די מאַסקע און צייגען זיך פאַר דער וועלט אין איהר גאַנצער נאַקעטקייט. זאָל אויך די ניט־אידישע וועלט זעהן איהר ריכטיגען פּרצוף — פאַר דאָס אידישע פאָלק וועט דאָס זיין פון גרויסען נוצען.

די ערקלערונג פון די צוויי ענגליש־אידישע אָרגאַניזאַציאָנען איז געווען געדרוקט כמעט אין דער געזאַמטער אידישער פּרעסע אויך דאָ ביי אונז, און איך וויל זיך דעריבער אָבשטעלען נאָר אויף די צוויי הויפט־פּונקטען, וועלכע זי ענטהאַלט.

פּונקט איינס: „דער אידישער ישוב אין פּאַלעסטינא — דאָס הייסט דער צוקינפטיגער ישוב — טאָר ניט טראָגען אויף זיך אַן א נ ע ר ק ע נ ט ע ן פּ אָ ל י ט י ש ע ן כאַראַקטער, ווייל דאָס אידישע פאָלק דאַרף האָבען אַלס זיין הויפט־יסוד ב ל ו י ז זיין רעליגיאָן, וועלכע איז אייגענטליך דער א י י נ־צ י ג ע ר ב ע ו ו י י ז פון זיין אנגעהעריג צו די אידען.“

פּונקט צוויי. „ווען די אידען זאָלען בעקומען בעזונדערע רעכטע אין פּאַלעסטינא, וואָלט דאָס געווען אַן אונגליק פאַר דאָס גאַנצע אידישע פאָלק, וואָס גלויבט, אַז אַלע פעלקער דאַרפען האָבען גלייכע רעכטע.“

מיר געהען צו צו דער אַנאַליזע פון דעם ערשטען פּונקט.

פיעלע וועלען פרעגען: מה רעש? הערען מיר דען צום ערשטען מאָל אַזאַ בעהויפּטונג, אַז די אידען זיינען ניט קיין נאַציאָן, נאָר אַ רעליגיעזע געמיינשאַפט? האָט דען דיזע אַנשויאונג ניט איהרע וואָרצלען אין דער לעהרע פון דער אַזוי גערופענער מענדעלסאָנישער שולע, און האָבען מיר דען ניט געהערט דיזעלבע

ערשײנונג, מיט א קראנקער מאראל אלײן קאָן מען זי ניט פער־ענטפערן. דערויף מוז שוין די פסיכיאטרישע װיסענשאפט גע־בען א תשובה.

דאָס געשװיר האָט געפּלאַצט, און מיר װײסען איצט גאַנץ קלאָר, װי װײט די אָרגאַניזירטע אסימילאַציאָן געהט, און עס װעט װירקען אויף אונז ערניכטערענד. דאָס שפּיעל אין נאַציאָ־נאַליזם און אסימילאַציאָן װעט מוזען אויפהערען, יעדער איד און יעדע אָרגאַניזאַציאָן װעט מוזען בעקענען פאַרבען, פאַר יעדען װעט אװעקגעשטעלט װערען די פראַגע: הלנו אתה אם לצרינו? און קײן אויסדרעהען זיך װעט ניט העלפען. און עס װעט זיך ארויסשטעלען, װי װײניג שטיצע די אסימילאַציאָן האָט אין אידי־שען פאָלק.

עס איז נאָר צו בעדויערן װאָס דער קאַמף נעגען די אסימי־לאַטאָרישע הידרע האָט זיך ניט אָנגעהויבען סיסטעמאַטיש און פּלאַנמעסיג מיט א פּאָר צעהנדליג יאָהר צוריק.

1 יוני, 1917.

ציאָנאַלע רעכטע, זיי פערלאַנגען אויך ארץ ישראל. דאָס איז מעהר ניט ווי בעטרוג. אָט מיר זאָגען אייך דעם אמת. מיר זיי־נען גאָרנישט, מיר האָבען נאָר איין סימן, וואָס האלט אונז צו־זאַמען. צוליעב דעם איין סימן ברויכט איהר זיך אָבער ניט מטריח צו זיין. מאַכט מיט זיי ניט קיין צערעמאָניען, ווייזט זיי די טיר!

אָט דאָס איז דער ריכטיגער זין פון דער ערקלערונג. אָט דאָס איז איהר כונה, אָט דאָס איז איהר ציעל.

און די געמיינהייט רעדט נאָך אין גאָט׳ס נאָמען, און דער פערראַט וויקעלט זיך נאָך איין אין א רעליגיעזען מאַנטעל. מיר קענען זיי די שומרים פון דער אידישער רעליגיאָן, די האלב גע־טויפטע טאַטעס פון די גאַנץ געטויפטע קינדער! דאָס איז דער פערעכטליכסטער טיפ, וואָס דאָס גלות־יודענטום האָט געשאַפען.

דער צווייטער פונקט איז די פאָרטזעצונג פון דער ניעדער־טראַכט און דער צביעות פון ערשטען פונקט. דערפאַר האָט ער אָבער אויך א מעלה. ער צייגט די צוטומעלטקייט פון די אסימי־לאַטאָרישע מחות, דעם חורבן, וואָס דער אסימילאַטאָרישער גיפט האָט ארויסגערופען אין דעם פערשטאַנד פון די פערטרעטער פון דער אסימילאַציאָן. „ווען די אידען זאָלען בעקומען בעזונדערע רעכטע אין ארץ ישראל, וואָלט דאָס געווען אן אונגליק פאַר דאָס אידישע פאָלק, וואָס גלויבט, אז אלע פעלקער דאַרפען האָבען גלייכע רעכטע״. מעהר ווי גלייכע רעכטע פאַר אלע פעלקער פאָדערען אויך ניט די נאַציאָנאַליסטען און ציוניס־טען. נאָכמעהר, אלע זייערע פאָדערונגען געהען ארויס פון דעם גרונדפּרינציפּ פון גלייכע רעכטע פאַר אלע פעלקער. אָבער קומען אין דעם מאָמענט, ווען עס ווערט ענטשיעדען דער גורל פון אלע אונטערדריקטע פעלקער, ווען עס ווערען גע־אונטעריאָכטע און אונטערדריקטע פעלקער, ווען עס ווערען גע־זוכט נייע וועגען, וועלכע זאָלען זיכערען די זעלבסטשטענדיגקייט פון די פעלקער, שטאַרק אָדער שוואַך, גרויס אָדער קליין, און בע־געהן אין דער זעלבער צייט פערראַט געגען דאָס איינציגע פאָלק אין נאָמען פון פעלקער גלייכבערעכטיגונג — דאָס איז שוין א פסיכאָ־פּאַטהאָלאָגישע